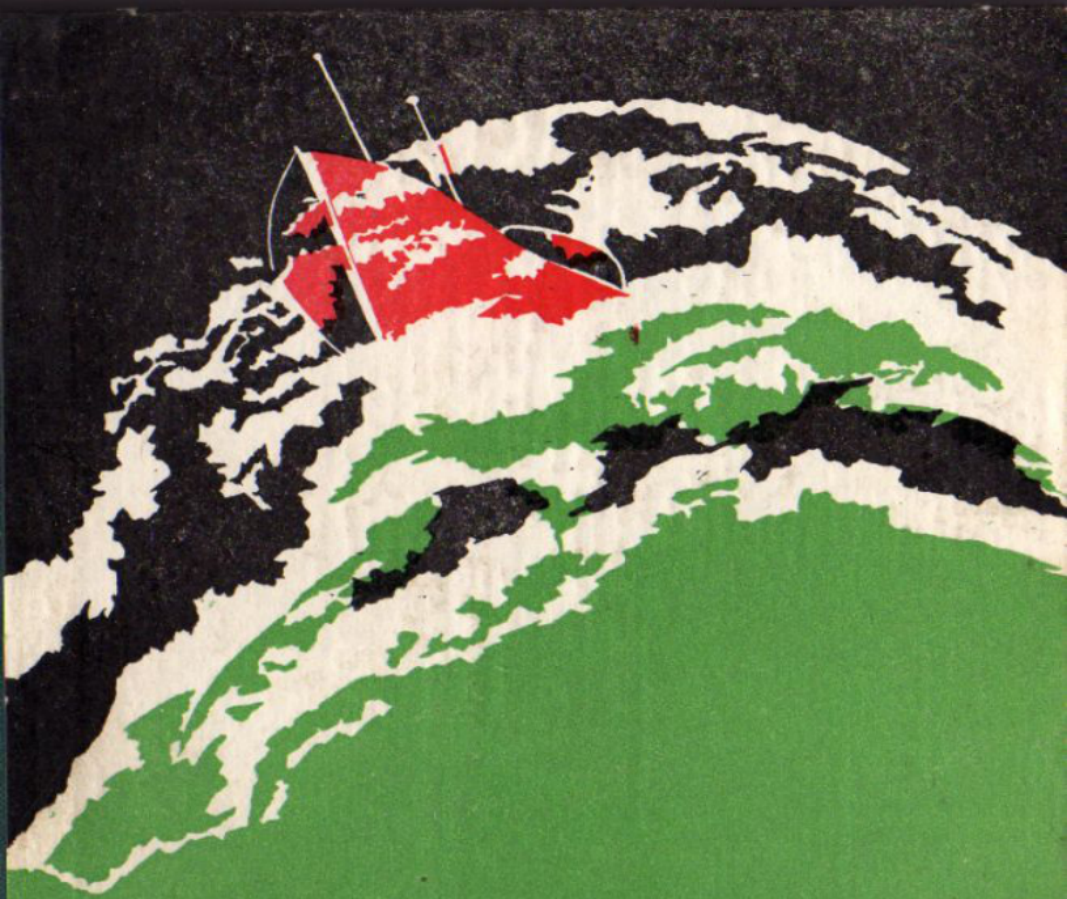

ROBĒRS MERLS

CILVĒCĪGAIS DZĪVNIEKS

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

Robērs Merls
CILVĒCĪGAIS DZĪVNIEKS
No franču valodas tulkojis VOLDEMĀRS MEĻINOVSKIS
Noformējusi MĀRA RIĶMANE
IZDEVNIECĪBA «ZINĀTNE» RIGA 1973
Robert Merle UN ANIMAL DOUĒ DE RAISON Galllmard, N. R. F., Paris, 1967

Romānu «Cilvēcīgais dzīvnieks», kas ir otrais latviešu valodā tulkotais R. Merla darbs (1969. gadā iznāca viņa romāns «Sala»), autors pats nosaucis par politiski fantastisku. Tajā atrodamas labākās īpašības, kas raksturīgas progresīvajai franču mūsdienu literatūrai vispār: prasme veidot saistošu sižetu, dzīves filozofisks skatījums un — pats galvenais — dzi|a interese par svarīgākajam mūsdienu problēmām, sevišķi par kara un miera problēmām.

Starp citu, šie jautājumi R. Merlu nodarbina sen. Tic risināti jau romānā «Mans amats ir Nāve», kas padarīja rakstnieku populāru. Romāns par Osvencimas bendēm atgadina aizvadītas fašisma nakts šausmas. «Cilvēcīgajā dzīvniekā», kuru Merls pabeidza 1907. gada, brīdinājuma tēma izskan vēl stiprāk, jo autors tās aktualitāti uzsver, iekļaujot darbību noteiktos tuvas nākotnes teika rāmjos.

Izlasījuši šo grāmatu, pārliecināmies, ka autora klasificējutns «politiski fantastisks romāns» bijis pareizs. No vienas puses — pasaules politiskā realitate, dažadu spēku sadursme, kas neatstāj neskartu arī zinātni, no otras — dzīvnieku, proti, delfīnu, psiholoģijas pētījumi, kas aicināti kalpot mieram un progresam.

© Izdevniecība «Zinātne», 1973

Autora priekšvārds

Pagājis krietns laiks kopš romāna «Mans amats ir Nāve» publicēšanas, bet es vēl joprojām pārmetu sev, ka aiz nepiedodamas neveribas neuzrakstīju grāmatai priekšvārdu. Par slinkumu vienmēr jāsaņem sods, un es esmu jo nežēlīgi sodīts, kad apzinīgi lasītāji piecpadsmit gadus pēc grāmatas izdošanas apšauba mana stāsta vēsturisko patiesīgumu. Būtu taču bijis tik viegli kādu brīdi aizturēt lasītāju uz sliekšņa un sacīt: Rūdolfa Langa stāstā viss, izņemot viņa vārdu un uzvārdu, atbilst īstenībai. Tāda bija viņa dzīve, viņa karjera. -Un, ja runājam par Osvencimas nāves rūpnīcas izcelsmi, lai to atainotu, esmu veicis vēsturnieka darbu: es to rekonstruēju akmeni pa akmenim, dokumentu pēc dokumenta, izmantojot Nirnbergas procesa arhīvus.

Ari lasot grāmatu «Cilvēcīgais dzīvnieks», rodas jautājums par īsteno un iztēloto, tikai citā veidā. Visgrūtāk šoreiz ir noteikt žanru,

pie kāda romāns pieder, jo pats par sevi saprotams, ka žanrs, ja mēs to precizējam, savukārt precizē «faktiskā» un izdomātā proporciju, kas gluži pamatoti interesē lasītāju. Atzīstos, ka tas mani mulsina. Neesmu pārliecināts, vai pats varēšu skaidri definēt grāmatas žanru. Šādos gadījumos vislabākais varbūt ir dot vairākus aptuvenus vērtējumus un, tā kā nav iespējams droši noteikt darba tipu, vismaz pasacīt, kas tas ir gandrīz vai kas tas nav.

Lasītājs, kas neko nezina no delfinoloģijas, vispirms uztvers «Cilvēcīgo dzīvnieku» kā mitu par dzīvniekiem. Vai tā ir? Jā un ne. Domāju gan, ka šī atbilde neapmierina, tomēr tā ir godīga, turklāt nemēģina noniecināt žanru, kam ir sava dižena rakstniecība: Sirano de Beržeraks, Svifts, Maks OrlansĶarels Čapeks,

Orvels, Verkors, — šie vārdi liek atcerēties aizraujošus daiļdarbus, kuros utopiskā skatījumā pētītas cilvēka un dzīvnieka attiecības. Visbiežāk tajos parādīts, kā dzīvnieki — putni, zirgi vai cūkas — nonāk lidz saprātam, pamazām pakļauj sev cilvēku un padara viņu par sava veida lopu, deģenerējušos, neķītru un nežēlīgu radījumu; šausmīgu tā attēlu mums devis Svijts savā «Jeliū».

Pavisam cita iecere ir Verkoram. Savā romānā «Cilvēki vai dzīvnieki» viņš tēlo cilvēkam tik tuvu primātu, ka tas spēj iemācīties mūsu valodu, un tā sugu var krustot ar mūsu. Rakstnieka nolūks nav uzsvērt dzīvnieka pārākumu pār cilvēku, bet gan aizkavēt cilvēku izmantot nule atklāto primātu darba spēku, liekot tiesai atzīt, ka tropi — tā Verkors viņus nosauc — ir cilvēcīgas būtnes, nevis zvēri. Tā romāns kļūst par savdabīgu un satraucošu mēģinājumu nonākt lidz cilvēka definīcijai.

Arī Karela Capeka «Ķarā ar salamandrām» tēlots teiksmains dzīvnieks, taču tā ir vienīgā līdzība ar Verkora darbu. Čapeka izdomātā salamandra ir Āzijas jūras zīdītājs, ļoti saprātīgs un piemīlīgs dzīvnieks, kam ir ari rokas. Atvests uz Eiropu un tur aklimatizējies, tas iemācās angļu valodu; tad cilvēks sāk salamandras masveidīgi izmantot zemūdens būvdarbos, turklāt tādos apstākļos, kas vienlaikus liek atcerēties nēģeru tirdzniecību un koncentrācijas nometnes. Atturīgās, vaislīgās un ļoti strādīgās salamandras, par spīti rases diskriminācijai, kam tās pakļautas, pamazam uzlabo savu tiesisko stāvokli un zināšanas, sāk celt pašas savas zemūdens rūpnīcas un izmanto savas izejvielas, līdz kādu dienu aiz visspiedīgākās nepieciešamības paplašināt dzīves telpu — jo nemitīgi pieaugošā salamandru tauta jau aizņēmusi visu piekrasti — tās iegūst trūkstošo krasta joslu, uzspridzinādamas Amerikā, Āzijā un Eiropā milzīgus sauszemes gabalus, kas iepriekš izurbti un mīnēti. .. Tā nogrimst auglīgākie līdzenumi ar visām pilsētām un ciemiem, un cilvēks ar šausmām redz planētu zem sevis sarūkam kā šagrenīdu.

Grāmatā, kuru jūs lasisit, neesmu vairījies atdarināt Sviftu vai

Čapeku. Tāpat neuzskatu par savu nopelnu, ka lani pateikts kaut kas jauns. Laikmets, kurā es dzīvoju, izraudzījās manā vietā un lika man radīt ko jaunu. Aiana grāmata rakstīta trīsdesmit gadus pēc Capeka, un man nevajadzēja kā viņam izdomāt jūras zīdītāju, kam piemīt saprāts un kas spējīgs iemācīties cilvēku valodu, jo zinātne kopš Čapeka laika ir progresējusi un tagad mēs zinām, ka dzīvnieks, kuru viņš redzēja iztēlē, patiešām eksistē: tas ir delfīns. Arī šeit Čapeks izrādījās pravietisks.

Tātad arī mana grāmata ir «romāns par dzīvniekiem», ja ar to saprotam daiļdarbu, kurā pētītas cilvēka un dzīvnieka savstarpējās attiecības, taču dzīvnieks, ko es attēloju, nav izdomāts, un tā attiecības ar cilvēku aprakstītas reālistiskā kontekstā. Dokumentālā ievirze, kādu esmu piešķīris stāstījumam, tātad nav mākslots stila paņēmiens. Divu izcilu franču delfinologu — Pola Bidkera un Renē-Gija Bisnela gudrajā, zinātniskajā un draudzīgajā vadībā esmu savācis zooloģiskus datus par aļalinu jeb Tursiops trunca- tus, tikai tie izklāstīti romāna forma: paši dati ir autentiski — līdz slieksnim, kas šķir dokumentāro no fikcijas.

Protams, šis slieksnis jāprecizē. Jo, ja ir skaidrs, ka delfīns spējīgs izrunāt atsevišķus vārdus cilvēku valodā un saprast to nozīmi, tad šimbrīžam jācer, ka reiz viņš pāries no vārda pie teikuma, un šis izšķirīgais solis ļaus viņam īsā laikā pilnīgi apgūt artikulēto valodu.

Savā romānā es parādu šo lēcienu kā nupat notikušu. Lidz ar to iztēlei ir tiesības pārņemt faktu stafeti un projicēt nākotni tagadnē. Tāpēc mans stāsts sākas 1970. gada 28. martā un beidzas nakti no 1973. gada 8. janvāra uz 9. janvāri.

Vai tas ir fantastiskais romāns? Zinātniskā fantastika? Pavirši raugoties — jā. īstenībā — nē. Jo es aizsteidzos notikumiem priekšā nevis par divdesmit vai trīsdesmit gadiem, bet tikai par trim līdz sešiem gadiem, turklāt es neesmu īsti pārliecināts, vai patiešām aizsteidzos notikumiem priekšā. Vienmēr, pat Savienotajās Valstīs, paiet zināms laiks, pirms zinātniskos atklājumus publicē. Jo vairāk, ja runa ir par pētījumiem, kas interesē nacionālo aizsardzību…

Diemžēl tā tas ir šoreiz. Jauko, burvīgo delfīnu, šo dzīvnieku, ko daba tik vareni apbruņojusi un kas tomēr izturas pret cilvēku tik piemīlīgi, tik labi, tik draudzīgi, cilvēks savā neprātā grib izmantot un sūtīt viņu sēt šausmas un postu «ienaidnieka» ostās un flotē. To, ko darīs vai varētu darīt delfīni, šīs dzīvās zemūdenes, kad, apguvuši artikulēto valodu, tie būs kļuvuši <roperatīvi», es mēģināju iztēloties mūsu laika politiskajā kontekstā.

Vai «politiskā fantastika» būtu apzīmējums, kuru meklēju? Ne gluži. Apzinos, ka manā romānā «Cilvēcīgais dzīvnieks» ir vēl citi elementi, kas nav atvedināmi uz politisko fantastiku tādā uztverē, kā to saprot mūsu draugi viņpus Atlantijas okeāna: tas ir ari, piemēram,

romāns par dzīvniekiem, un tāpēc nevar neievērot senas filozofiskās tradīcijas, kas Eiropā joprojām ar to saistītas, tas ir zinātniskās un vēsturiskās fantastikas apvienojums, zinātnieka un valsts attiecību analīze, delfīnu un cilvēku izturēšanās paralēla izpēte.

Rezultātā šis darbs ir hibrīds. Es to saku nekaunēdamies, jo tiklab literatūrā, kā bioloģijā neesmu pret asiņu sajaukšanu.

Es labi zinu, ka dažiem manā darbā aprakstītās situācijas nebūs (ik viegli pieņemamas, lai gan tās dibinās uz vēsturiskiem precedentiem. Vismaz saprotiet, ka es netiecos neko pierādīt. Sī grāmata nav nekāda disertācija, tas ir romāns. Tā gan izvirza problēmas, taču nedod atrisinājumus.

Robērs Merls, Parīzē, 1967. gada 4. jūlijā
1970. gada 28. murts

-
- I
- C RAPORTS KL/256 21, SLEPENI
- III
- IV
- MAŠĪNRAKSTS PĒC MAGNETOFONA LENTES PAR IVANA UN BESIJAS IZTURĒŠANAS NOVĒROJUMIEM NO VIRSPUSES UN PA ILUMINATORU PIRMS PROFESORA SEVILJAS IZDARĪTIEM ĪSINĀJUMIEM. 1970. GADA 6. MAIJS UN NAKTS NO 6. MAIJA UZ 7. MAIJU.
- V
- VI
- 1970. GADA 5. JONIJA EKSPERIMENTS (Profesora Seviljas diktēts ziņojums)
- VII
- EDEMSA ZIŅOJUMA SLĒDZIENS PAR NOPRATINĀŠANU
- VIII
- DELFĪNU IVANA UN BESIJAS PRESES KONFERENCE 1971. GADA 20. FEBRUĀRĪ
- IX
- SEVILJAS UN EDEMSA SARUNA 1972. GADA 22. JOLIJA, DOKUMENTS 56-279 SLEPENI
- VALSTS DEPARTAMENTS, VAŠINGTONA, D. C.
- XI
- XII
- XIII
- XIV
- ROBĒRS MERLS UN VIŅA ROMĀNI
- CIENĪJAMO LASĪTĀJ!
- PASKAIDROJUMI

[image]

Robērs Merls

CILVĒCĪGAIS DZĪVNIEKS

I

Lūdzu, uz mājām, Viljam, sacīja misis Džeimsone ar mākslotu pieklājību, kā viņa parasti runāja ar savu šoferi (saprotiet, Doro- tija, mājkalpotāji mani dievina, es nekad neaizmirstu viņu dzimšanas dienas un vienmēr runāju ar viņiem laipni), Viljams nolieca drukno, sknto pakausi, starp citu, viņa vārds nebija Viljams, bet misis Džeimsone vienkāršības labad tā sauca visus šoferus, kurus bija pieņēmusi darbā pēc vīra nāves, Viljams uzlika abas tuklās rokas uz stūres, tālu priekšā motors maigi iedūcās, un kadiljaks ārkārtīgi lēnām un uzmanīgi sakustējās,

misis Džeimsone atbalstīja plato muguru pret pakaļējā sēdekļa atzveltni, kas bija apvilkts ar cigāru krāsas ādu sevišķi skaistā angļu apdarē par īpašu samaksu, pabīdīja taisnāk ar maziem, taču īstiem briljantiem rotātas acenes, uzlika savu krokodila ādas rokassomiņu uz pamatīgajām gūžām, nolieca pa kreisi smagnējo galvu, atkāra apakšlūpu, plati iepleta un atkal mazliet piemiedza pelēkās acis, raudzīdamās profesorā Seviljā, kuru viņa pētīja pēc sirds patikas gluži kā priekšmetu; pirmais iespaids apstiprinājās, tumšas acis, blāva seja, kraukļamelni mati, viņš izskatās pēc čigāna, jādomā, tikpat spalvains kā nabaga Džons, īsts gorilla, spalvas līdz pašai mugurai un uz krūtīm vesels kušķis, vēl viens no supervīrietīgajiem latīņicm ar sarkanām asinīm, vēl viens, kuram mūžam riests gurnos, mister Sevilja, vai jūs pēc izcelsmes esat ārzemnieks, nebūt ne, esmu simtprocentīgs amerikānis, taču mans tēva tēvs dzimis Galisijā, Galisijā? viņa atjautāja, paceldama uzacis, Sevilja viņu uzlūkoja un pieklājīgi pasmaidīja, viņa izskatās pēc merū ar savu īdzīgi atkārto apakšlūpu un izvalbītajām, stingajām,' stulbajām zivs acīm, Galisija, misis Džeimsone, ir Spānijas province, cik romantiski, viņa sacīja, klakšķinādama somiņas slēdzi, viņa jutās ' nomākta, tatad galu galā tomēr cēlies no čigāniem, viņa atkal pagrieza galvu pa kreisi un turpināja pētīt Sevilju, skaistas rokas, tumšas acis, melni, deniņos sudraboti mati, tās idiotes iegrābsies viņā līdz ārprātam, taču, lai nu kā, tas viss neilgs vairāk par stundu,

viņai iesāpējās labās krūts augša, un viņa atvairīja vēlēšanos pabāzt roku zem krekla un pataustīt, kā zem ādas ripinās lodīte rieksta lielumā, kura varbūt saucas nāve, Merfijs gan mēģināja mierināt, taču mierināt ir viņa amats, tas nav nekas, misis Džeimsone, absolūti nekas, dobja balss, vērīgas acis, viņš izskatījās pacietīgs un tai pašā laikā pārpūlējies, viņa noliecās uz priekšu, pievēra acis, pa visu muguru tecēja sviedri, un viņa, baismu pārņemta, klausījās, ka tuvojas nāve, aizritēja dažas sekundes, viņa atspieda muguru, pacēla plakstus, kā divi tramīgi zvēriņi pa rādījās tēraudpelēkās acis, aši apskraidīja

krokodilādas somiņu uz viņas ceļiem, sēdekļu tabakas krāsas ādu, Viljama skūto pakausi, viss bija turpat, ak kungs, tas nav taisnīgi, tas nav tiesa, ka misis Džeimsone, Džona B. Džei.msona atraitne, var nomirt, Džons nobāla, pacēla savas asinīm pieplūdušās acis, ar drausmīgu čap- stienu iesūca gaisu un beigts saguma par šķīvi, ir jau tiesa, kungs dievs, viņš par daudz dzēra, par daudz smēķēja, viņš bija spalvains un neķītri juteklisks, misis Džeimsone, pati pilnība, sēdēja kalna virsotnē bāli zilā, sīki puķotā tērpā, lauvas laizīja viņas kristietes pēdas, viņa atkal izslēja galvu, pastiepa apakšlūpu, lai slēptu dubultzodu, tad atvēra rokassomiņu, izņēma no tās aizlīmētu aploksni un, satvērusi to starp rādītājpirkstu un īkšķi, izstiepa roku līdz kadiljaka otrai malai un, ne vārda neteikdama, pasniedza aploksni Seviljam,

paldies, Sevilja sacīja, viņa blāvā seja pietvīka, tumšās acis samirkšķinājās, viņš apvaldīja vēlēšanos tūlīt iebāzt aploksni kabatā un piespieda sevi izklaidīgi ar to parotaļāties, it kā tā būtu nieka lietiņa, kuru viņš, kāpdams ārā no mašīnas, varētu pat aizmirst uz cigāru krāsas ādas sēdekļa, daži mūsu lektori labāk vēlas, lai tiem samaksā skaidrā naudā, misis Džeimsone piebilda vienaldzīgā balsī, bet tas patiešām nav svarīgi, misis Džeimsone. Sevilja nomurmināja, Meriana viņam izmaksāja dārgi, alimenti bija milzīgi, taisni neticami, mana dārgā, Meriana mēdza sacīt, izrādīdama jauno dzīvokļa iekārtu, visa šī nauda man brīnumainā kārtā nokrita no debesīm, taču brīnums bija viņa pati toreiz tiesas prāvā, ar savām maksimālajām prasībām un maksimālo viltu, viņa dabūja savu gaļas mārciņu un vēl vairāk, uzticieties tikai svētulēm, viņas izvilks jums pēdējo dolāru, Sevilja naidīgi paskatījās uz misis Džeimsoni, viņa var izdot simts tūkstošus dolāru gadā, ko viņa ar šo naudu dara, vīrs nomira sešdesmit gadu vecumā, strādādams, lai padarītu šo bagātu, saīsināts mūžs nekur nederīga mūža labā, divas bezjēdzības, vai jūs esat precējies? jautāja misis Džeimsone, šķīries, viņš strupi atbildēja, bērni ir?, divi, viņa nosodoši paskatījās uz Viljama pakausi, vai jums neliekas, viņa jautāja savā dziļajā krūšu balsī, ka bērniem tas ir liels trieciens, kad vecāki šķiras, man liekas, misis Džeimsone, ka daudz lielāks trieciens bērniem ir dzīvot izirušā ģimenē, tas nodara vairāk posta, jo tad triecieni atkārtojas katru dienu, es tā nedomāju, misis Džeimsone teica, ar klikšķi aizcirzdama krokodilādas somiņu, tātad mēs neesam vienis prātis, Sevilja konstatēja, Viljams pārstatīja tuklās rokas uz stūres, pameta skatienu spogulī un ar nesatraucamu mieru sejā nodomāja, vecā kuce, tik vien zina kā sagandēt ļaudīm dzīvi,

cik jums gadu? Sevilja atskatījās, piecdesmit divi, viņš dusmojās pats uz sevi, ka tik paklausīgi atbildējis, mēs aiz pieklājības vienmēr atļaujam cilvēkiem par daudz, un viņi to izmanto, izturēdamies pret mums rupji, mans vīrs nomira piecdesmit četru gadu vecumā, misis

Džeimsone sacīja, viņš bija lielisks cilvēks, un mēs, paldies dievam, bijām ļoti saskanīgs pāris, es vienmēr esmu stingri apzinājusies savus pienākumus mūsu aprindu sabiedrībā, un vienīgais, ko nožēloju, — ka pārāk maz baudīju to prieku būt kopā ar Džonu, jo viņš katru rītu ļoti agri devās uz rūpnīcu, cenzdamies mani neuzmodināt, un vakaros, kad viņš pārnāca, ļoti vēlu, nabadziņš, vienmēr ļoti vēlu, es parasti biju izgājusi,

vai jūs par veselību nesūdzaties?, nav iemesla, Sevilja atbildēja, palikdams joprojām piesardzīgs, sasprindzis un neapmierināts, misis Džeimsone klusēja, mazliet atkārusi savu zivs lūpu, viņas jautājums bija bezmērķīgs, un atbilde nedeva neko, viņa izskatījās pēc vistas, kas ar knābi izkašņājusi no zemes stikla gabaliņu un tagad piešķiebtu galvu to aplūko ar savu apaļo aci, iestājās klusums, viņa pa pusei pievēra plakstus un aizmirsa Sevilju, tas bija tikai priekšmets uz automobiļa sēdekļa, un pēc lietošanas to vajadzēja nogādāt atpakaļ uz turieni, kur tas bija paņemts, viņa nopūtās, Klubs, Kluba vadīšana, lekcijas, tīrā katorga, bet laiks iet, laiks paiet, katru gadu pavasaris, cik pavasaru mūžā, kadil- jaks samazināja ātrumu, pagriezās taisnā leņķī un lēnām iebrauca zilo ciprešu alejā, zem riepām čirkstēja grants, profesor, es gribētu dot jums padomu nepārsniegt četrdesmit minūtes un izteikties vienkāršiem vārdiem.

*

Misis Džeimsone norādīja Seviljam uz platu, ar sarkanu samtu apvilktu atzveltnes krēslu. Viņš pagriezās pret klausītājām; četrdesmit acu pāri urbās viņā, viņš palocīja galvu un apsēdās. Atsperes mīksti iegrima zem viņa svara, un viņš līdz pusei pazuda atzveltnī. Viņš mēģināja izslieties, bet nekādi nevarēja atrauties no sēdekļa. Sevilja bija cerējis, ka varēs apsēsties uz krēsla pie galda, uz kura būs iespējams izklāt piezīmes. Taču ne viņam priekšā, ne blakus nebija neka, pat neviena zemā galdiņa. Iegrimis sarkanajā samtā, gandrīz pazuzdams tajā, viņš juta, ka pārlieku ērtais sēdeklis paralizē katru kustību. Nevarēja pat atspiesties pret elkoņu balstiem, tie bija par augstu. Un nebija taču iespējams turēt papīra lapu tik zemu uz ceļgaliem. Sevilja jau grasījās bāzt roku kabatā, tad, brīdi vilcinājies, nolēma runāt bez piezīmēm.

Sasēdušās puslokā, četrdesmit visdažādākā vecuma dāmas vērās viņā. Sevilja pārlaida viņām a'tturīgu skatienu un uzsmaidīja. Tas bija gandrīz apburošs smaids, atklāts un jauneklīgs, un viņš zināja, ka uz to var paļauties. Tomēr neviena neatsmaidīja pretī. Visas sejas palika tikpat vienaldzīgas. Tās vēroja viņu bez naidīguma. Bet arī bez labvēlības. Acīmredzot tas, ka viņš šai telpā bija vienīgais vīrietis, nedeva viņam nekādas priekšrocības. Sevilja vēlreiz pārlaida acis pretimsēdētājām un jutās uzjautrināts. Viņš spēja gandrīz saskatīt, kā darbojas klausītāju prāts: Kluba locekles sapulcējās reizi nedēļā, lai

noklausītos lekciju un pievērstos pasaules mēroga problēmām. Salīdzinājumā ar šo cildeno mērķi lektora dzimums bija nesvarīgs. Klubu tas neinteresēja.

Tad Sevilja pamanīja, ka misis Džeimsone, nostājusies viņam pa labi, klāsta viņa dzīves gājumu, turēdama rokā ar mašīnu aprakstītu lapiņu. Ar misis Džeimsoni bija notikusi neticama pārvērtība: viņa vai kusa no laipnības. Starodama kristīgā tikumībā, viņa visus kristīgos tikumus piedēvēja arī doktoram. Viņa peldēja jūsmīgā optimismā. Viss bija nevainojams un pilnīgs: Amerika, Floridas pavalsts, Klubs, brīnišķīgā pilsēta, kur viņš bija dzimis, Kluba locekles, Kluba priekšsēdētāja, lektors. «Un vīri.» Sevilja domāja, «ko viņi, nelaimīgie, pa šo laiku dara? Taisa naudu, lai sievas brīvajā laikā varētu izglītoties? Galu galā, kālab ne? Tas ir labākais, ko viņas var iesākt. Ja padomā, šis Klubs dara viņām godu. Un ne tikai viņām, bet mums kā nācijai.»

Kamēr misis Džeimsone izplūda mīlestībā uz savu tuvāku, sejas iepretim Seviljam pamazām ieguva noteiktākus vaibstus. Trīs četras sievietes bija skaistas: daiļa sarkanmate, domājams, īriete, ar pienbaltu ādu un zaļām acīm, kāda ebrejiete ar smalkiem, dižciltīgiem vaibstiem, īsti karaliska un skulpturāla, un vēl viena jauna dāma, domājams, no dienvidu štatiem, ar ļoti maigu sejas ovālu, blāvu ādu, melnām, sapņainām acīm, pār kurām viņa lēnām un vilinoši mēdza nolaist plakstus. Arī citas jaunās dāmas bija diezgan jaukas un elegantas, tikai bez spilgtuma un pašpārliecības, un varēja just, ka viņas ir neapmierinātas ar sevi. Dāmas pāri piecdesmitiem iezīmējās vienīgi ar kuplām miesām, briljantiem rotātām acenēm un sarežģītām ilgviļņu sasukām. Seviljas skatiens pakavējās pie viņām. Kāds tukšums, kādas apslēptas skumjas! Novecot nekad nav joks, bet novecot bez profesijas, sasniegt sešdesmit vai septiņdesmit gadu vecumu bez sajūtas, ka ir strādāts, meklēts, iets uz priekšu! Un šis Klubs galu galā ir tikai smieklīgs alibi. Šodien viņas klausās lekciju par delfīniem, pēc nedēļas klausīsies lekciju par Marselu Prustu, pēc divām nedējām — par Dienvidaustrumu Āziju. Vispārējā kultūra pa četrdesmit minūtēm nedēļā. No visa pa druskai gluži kā kafetērijā.

Misis Džeimsone apklusa, demonstrēdama visaugstāko , takta sajūtu. Uz brīdi viņa sastinga, izslējusi vareno augumu un pacēlusi zodu, it kā pozēdama skulptoram. Auditorija aplaudēja, viņa palocījās un, acis nolaidusi, apsēdās. Viņa izvēlējās zemu, polsterētu tabureti. Pati savās mājās viņa vairāk nekā jebkura cita varēja atļauties būt pazemīga. Turklāt zemā taburete bija noderīga diviem mērķiem: lai izrādītu pieticību un atpūtinātu kājas.

— Mēs esam gatavas aprīt katru jūsu vārdu, profesor, — viņa sacīja ar šķelmīgi draisku sejas izteiksmi, it kā nupat speciāli viņam būtu izdomājusi šo teikumu.

Misis Džeimsone sēdēja, uzgriezusi Kluba dāmām muguru. Viņa vairs neturēja tās savu pelēko acu knaiblēs, un Sevilja pamanīja vairāku klausītāju acīs dzīvākas dzirkstis, bet pozās — mazāku stīvumu: tas vairs neliecināja par sākotnējo vienaldzību. Ar lielu atvieglojumu viņš juta, ka atkal eksistē kā vīrietis, savukārt draudzīgi uzlūkoja auditoriju un možā tonī iesāka:

— Jau vairākus gadus delfīns devis ierosmi tik daudziem rakstiem, paziņojumiem, pareģojumiem, karikatūrām, multiplikācijas filmām un scenārijiem Holivudai, ka, man šķiet, es jums par to nevarēšu pasacīt nekā jauna. (Protesta saucieni.) Ja jūs domājat, ka tā nav, ja jūs neiebilstai tikai pieklājības pēc (nē, nē), tad es mēģināšu kā mācēdams rezumēt šo problēmu. Bet, lūdzu, negaidiet neko sensacionālu un nezināmu. Zinātniski pētījumi virzās uz priekšu lēnām, un delfinoloģija pagaidām vēl ir bērna autiņos.

Amerikāņi ir izdaudzināti kā lieli dzīvnieku draugi un aizrautīgi to pētnieki, — Sevilja turpināja. — Tomēr nav šaubu, ka jau 'desmit gadus dažādu iemeslu dēļ neviens dzīvnieks neizraisa mūsu zemē tādu interesi kā delfīns. Tāpat arī nevienu citu dzīvnieku tik rūpīgi nepētī. Savienoto Valstu Jūrniecības resors un dažādas valsts iestādes ik gadus izdod ievērojamas summas, finansējot vairākas zinātnieku grupas viņu pētniecības darbā, to vidū ari manis vadīto grupu. No otras puses, arī dažādas privā- •tas sabiedrības, kā «Lockheed California Company» vai «Sperry Gyroscope Company», ziedo delfinoloģijai visai prāvus līdzekļus. Nevaru jums nosaukt pilnīgi precīzu skaitli, taču es nebrīnītos, ja kopējā summa, ko visā pasaulē valsts resori ņn privātie uzņēmumi ik gadus izdod delfīnu pētīšanai, šobrīd sniegtos līdz piecsimt miljoniem dolāru. (Dzīva interese.)

Sevilja uz brīdi apklusa, lai klausītājas apjēgtu, cik nozīmīgs ir šis skaitlis.

— Piecsimt miljoni dolāru, — Sevilja turpināja, — iedomājieties, cik daudz simtnieku, bet delfīns tos pelnījis, tāda ir mana pārliecība. Vienkāršiem vārdiem un īsi, kā jūsu priekšsēdētāja man ieteica (jautrība), es mēģināšu pastāstīt, kāpēc delfīns ir kļuvis par visdārgāko un visvairāk pētīto dzīvnieku Savienotajās Valstīs.

Vispirms atļaujiet man dažos vārdos iepazīstināt jūs ar delfīna fizioloģiju. Delfīns nav zivs, tas pieder pie vaļveidīgajiem dzīvniekiem. Viņš elpo ar plaušām, nevis ar žaunām. Ieelpodams no gaisa skābekli, viņš uzpeld virs ūdens. Zivs, kā visi dzīvnieki, kurus neprecīzi dēvē par aukstasiņu dzīvniekiem, piemērojas apkārtējās vides temperatūrai: Antarktikas ūdeņos zivis ir ledaini aukstas, Kārību jūrā — siltas. Turpretim delfīns ir siltasiņu dzīvnieks, tas ir, viņa ķermeņa temperatūra paliek nemainīga, lai kāda būtu ūdens temperatūra jūrā, kur viņš peld; tāpēc viņam, tāpat kā viņa resnajam brālēnam valim, ir bieza tauku kārta, kas pasarga pret aukstumu. Šī tauku kārta, apvilkta

ar gludu, gumijai līdzīgu ādu, piešķir ķermenim plūdlīniju formu, kas ļauj viegli pārvietoties ūdenī. Delfīns nenārsto kā zivs. Viņš pieder pie zīdītājiem un vairojas kā visi zīdītāji, ieskaitot cilvēku, mums labi zināmā veidā (dzīva interese): pēc pārošanās sākas grūtniecība, tad dzemdības un mazuļu zīdīšana. Delfīniem viss šis process noris ūdenī un izskatās ļoti gleznaini, taču no fizioloģijas viedokļa tur nav nekā ārkārtēja, un es nedomāju jums to visu attēlot (apslēpta vilšanās).

Ļoti iespējams, spriežot pēc dažām anatomiskām īpatnībām, ka delfīns tālā pagātnē bijis sauszemes dzīvnieks un jūra ir vide, kurai viņš bija spiests pielāgoties. Un viņš ir lieliski pielāgojies. Kaut vai ar to, ka peld daudz ātrāk nekā lielākā daļa zivju.

Kāpēc gan Savienoto Valstu zinātni tik ļoti interesē šis jūras zīdītājs? — Sevilja turpināja, mazliet paceldams balsi. — Tāpēc, ka viņam piemīt tas, ko mēs, cilvēki, saucam par saprātu. Tas nozīmē, ka viņa saprāts mums liekas tik līdzīgs mūsu saprātam, lai mēs, spriežot pēc analoģijas, varētu izprast viņa rīcību.

Sevilja uz brīdi apklusa, pārlaida acis klausītājām, bažīdamies, vai tikai viņš nesāk pārlieku izplūst.

— Visi vaļveidīgie ir saprātīgi, — viņš turpināja, — un, ja mēs izraudzījāmies par pētījumu objektu tieši delfīnu, tad tāpēc, ka viņš ir mazāks un, ja tā var sacīt, vieglāk apstrādājams nekā viņa radinieki vaļi, kašaloti vai zobenvaļi. Tursiops truncatus jeb «delfīns ar pudeļveidīgo purnu», kas mums patīk vislabāk, nav garāks par trim metriem. Vidējo paraugu garums — divi metri piecdesmit un svars — simt piecdesmit kilogramu. Tātad viņš ir viegli pārvietojams ar auto vai lidmašīnu. Viņam nav nepieciešams par parasto peldbaseinu lielāks baseins, un, kaut gan delfīns rūpīgi jāuzrauga, viņa uzturēšana neizmaksā pārāk daudz:, viņam pietiek ar kādiem divpadsmit kilogramiem zivju dienā.

Delfīns ar savu ārkārtējo piemīlīgumu ir ideāls dzīvnieks pētīšanai. Tas nav vājums. Delfīns spēj ar vienu vienīgu savu vareno žokļu cirtienu nobeigt prāvu haizivi, ievainodams tai žaunas. Turklāt viņam ir divas rindas ļoti asu ilkņu, pavisam astoņdesmit astoņi, un viņš varētu, ja vien gribētu, sašķaidīt roku vai kāju saviem gūstītājiem. Bet cilvēks neatceras tādu gadījumu, kad delfīns būtu vērsis savus ieročus pret viņu. Vēl vairāk: lielākā daļa mājdzīvnieku kož vai skrāpē, kad tiem nodara kaut mazākās sāpes. Delfīns, nepretodamies un nekad nekļūdams mums bīstams, pacieš sāpes, ko viņam nodara cilvēks. Varētu sacīt, ka viņš tīšuprāt izrāda cilvēkam neizsīkstošu labvēlību. Starp citu, jau sirmā senatnē uzskatīja, ka delfīni meklējot cilvēku un sevišķi bērnu sabiedrību. Sagūstīts delfīns pārsteidzoši ātri pierod pie jaunajiem apstākļiem un ar prieku pieņem mūsu glāstus.

Sevilja ieturēja pauzi. Klausītāju acīs viņš pamanīja tādu kā atvilgumu un, pats būdams liels dzīvnieku draugs, priecājās par to un

apklusa, dalīdamies šai aizkustinājumā. «Mēs esam krietna tauta,» viņš jūtu uzplūdumā nodomāja.

— Alperss, — viņš pēc brīža turpināja, — atstāsta kādu ļoti jauku gadījumu, kas pierāda, cik delfīni ir piemīlīgi. 1955. gada Ziemassvētku dienā Jaunzēlandē, nelielas pludmales Opononi tuvumā, parādījās delfīns vai, pareizāk sakot, delfīnu mātīte, kas piebiedrojās peldētājiem un, visiem par lielu pārsteigumu, sāka ar viņiem rotaļāties. Vislabāk viņai patika bērni, kuriem viņa ļāva ar sevi spēlēties, neizrādīdama ne mazāko nepatiku. Kad viņai svieda bumbu, viņa to satvēra ar zobiem, uzmeta ļoti augstu gaisā un tālu un milzīgā ātrumā metās uz priekšu, lai atrastos zem bumbas un ķertu to, pirms tā iekrīt atpakaļ jūrā: tas viņai vienmēr izdevās. Viņu aizrāva arī kāda cita rotaļa, kuru neviens tai nebija ierādījis. Piespiedusi bumbu pie vēdera, viņa ienira un, sasniegusi zināmu dziļumu, palaida bumbu vaļā. Bumba uzšāvās virs ūdens, delfīnu mātīte traucās uz to vietu, kur bumbai vajadzēja nokrist, un, kad tā sasniedza ūdens līmeni, viņa spēcīgi uzsita pa to ar asti gluži kā ar kriketa āmuru. Kad nebija bumbas, viņa sameklēja jūras dziļumā alus pudeli un balansēja to uz deguna … īsi sakot, viņa ne tikai rotaļājās ar bērniem, bet arī uzjautrināja tos.

Lieki sacīt, ka Opo slava — tā bērni bija iesaukuši delfīnu — izplatījās pa visu Jaunzēlandi. Ļaudis brauca skatīties viņu no visām salas malām, kā arī no kaimiņu salām. Tad, stāsta novērotāji, sākās interesanta parādība: dzīvnieka laipnīgums pielipa cilvēkiem. Vakarā pludmalē sveši cilvēki uzrunāja cits citu un centās izdarīt cits citam kādu pakalpojumu, sociālās rases barjera krita. Opononi kļuva par draudzības ciematu.

Tai brīdī mazliet miegainajā misis Džeimsones prātā vārds «sociālās» un tūlīt sekojošais «rases» iedarbināja trauksmes signālu: viņa izslējās uz savas zemās taburetes, saknieba lūpas un paskatījās uz Sevilju bargi un bažīgi reiˆē, it kā gribēdama brīdināt, ka viņam pie kājām atveras bezdibenis. Bet Sevilja neredzēja neko. Viņš bija aizrāvies ar stāstāmo.

— Es jums labprāt pastāstītu plašā'k par delfīnu tieksmēm un simpātijām, — viņš turpināja, tumšajām acīm maigumā mirdzot, — taču īstenībā tas nav manas lekcijas temats. Tomēr man gribas uzsvērt, ka iespēju veltīt savu mūžu šī brīnišķā dzīvnieka pētīšanai es uzskatu par lielu priekšrocību. Delfīns ir brīnum mīļš biedrs, gudrs, draiskulīgs, sirsnīgs. Lai gan jūs visas esat redzējušas delfīnus, — Sevilja sacīja, izvilkdams no portfeļa kādu fotogrāfiju un sniegdams to misis Džeimsonei, — tomēr es nespēju atteikties no prieka parādīt jums kāda mūsu audzēkņa uzņēmumu, kas man ir līdzi. Te viņš patlaban baseinā rotaļājas ar manu asistenti Arletu Lafeiju (viņa ir kanādiete, tāpēc franču uzvārds). Fotogrāfijā labi redzams mutes

zīmējums. Es runāju par delfīnu… (Smiekli.) Mute ir plata šķēluma, līkumota, ar kaktiņiem uz augšu. īpatnējā mutes līnija piešķir delfīnam smaidošu izteiksmi, turklāt smaids ir šķelmīgs. Patiešām, — viņš turpināja, kamēr fotogrāfija gāja no rokas rokā, — lai cik subjektīvs liktos šis iespaids, tas tomēr nav maldīgs: delfīns ir visjautrākais un visrotaļīgākais dzīvnieks no visas dzīvās radības.

Sevilja pagaidīja, kamēr uzņēmums atgriezās viņa rokās un apklusa čuksti.

— Es sacīju, kˆa delfīns ir ļoti gudrs, un man gribētos parādīt, kā mēs nonākam pie šāda slēdziena. Pirmkārt: smadzeņu svars. Delfīna smadzenes sver caurmērā 1700 gramu, cilvēka — 1400 gramu, bet šimpanzes smadzenes — 350 gramu. Pēc šiem datiem var spriest, ka delfīnam piemīt izcilas spējas, taču tās precīzi noteikt ir grūti. Smadzeņu svara un visa ķermeņa kopsvara attiecība, pēc kuras daži pētnieki mēģināja izdarīt cilvēka, delfīna, pērtiķa un ziloņa intelekta salīdzināmo klasifikāciju, mūsu dienās, šķiet, vairs netiek ņemta vērā. Vairāk var pārliecināt anatomiski pētījumi. Arī tie runā par labu delfīnam. Jo delfīna, tāpat kā cii-

vēka, smadzenes ir sarežģītas, blīvas, šūniņām bagātas. Līdzība ar cilvēka galvas smadzenēm sevišķi pārsteidz tāpēc, ka arī delfīnam ir stipri attīstītas smadzenītes un smadzeņu garoza.

Sevilja apklusa. «Smadzenītes», «smadzeņu garoza» — vai vajadzētu paskaidrot šos nosaukumus? Viņš paskatījās uz misis Džeimsoni, bet viņa — nolaistiem pleciem, puspievērtām acīm — likās tik dziļi sevī iegrimusi, ka viņai droši vien jau bija pilnīgi vienalga, cik vienkāršiem vārdiem lektors izsakās.

— Otrs arguments, kas liek domāt par delfīna saprātu, — Sevilja turpināja, — ir noteikti viņa izturēšanās. Jūs zināt, cik daudz okeanāriju ierīkoti visās Savienoto Valstu malās un kādi panākumi ir izrādēm, kur piedalās delfīni. Ja esat redzējušas kaut vienu no tādiem seansiem, jūs man piekritīsit, ka delfīna 'trikos nav ne miņas no cirka dzīvnieka drūmās rutīnas. Cirka dzīvnieks ir vergs, kuru soda, ja tas kļūdās, vai atalgo, ja 1as labi izpilda savu triku; viņš akli kā automāts paklausa vienīgi tam cilvēkam, kas viņu dresējis. Delfīns pieņem atalgojumu, ja tas pieder pie rotaļas, 'taču noraida jebkādu sodu. Delfīnam tik ļoti patīk taisīt trikus, ka viņš tos atkārtos ar jebkuru cilvēku, ja vien viņam dos pareizus signālus. Delfīnu tas uzjautrina, viņš strādā ar prieku, viņam patīk aplausi. Cilvēks, kas viņam ierāda trikus, ir nevis dresētājs, bet gan draugs. Piemēram, delfīnam māca satvert bumbu starp zobiem, līdz pusei izslieties virs ūdens un ar spēcīgu kakla kustību iesviest bumbu basketbola grozā, kas pakārts virs baseina. Tiklīdz delfīns sapratīs, ko no viņa gaida, viņš bez skubināšanas atkārtos mēģinājumus, pats atkārtos tik reižu, cik vajadzīgs, lai izlabotu kļūdas. Viņš nav dresējams dzīvnieks, viņš ir

atlēts, kas trenējas.

Vēl spilgtāk delfīna saprāts atklājas, kad viņš draiskojas.

Jūs zināt, kāda bauda ir vērot, kā jauni dzīvnieki rotaļājas. Viņu rotaļā apbrīnojami apvienojas nopietnība un joki, grācija un lempīgums. Bet tur ir arī vēl kas cits.

Jauns delfīns neviļus atklāj, ka pelikāna spalvu, kas iekļuvusi krāna ūdens strūklā, straume aiznes līdz otram baseina galam. Jādzenas tikai pakaļ un jānotver. Viņš ir sajūsmā, ka atklājis tādu izpriecu, viņš to atkārto desmit, divdesmit, trīsdesmit reižu. Jauna delfīnu mātīte vēro triku un tad iejaucas, lai to uzlabotu. Viņa neļauj strūklai aiznest spalvu, bet iemet to vērpatā, kas izveidojas zem krāna. Saskaroties ar ūdeni, spalva sāk griezties pa vērpatas ārmalu, un aprit divas trīs sekundes, kamēr tā nonāk pašā atvarā un, straumē ierauta, peld tālāk, bet delfīnu mātīte šais pāris sekundēs pagūst aizsteigties straumei priekšā un saķert spalvu, kad tā peld garām. Jaunais delfīns rīkojas pēc viņas parauga. Drīz vien abi sāk rotaļāties kopā. Viens — katrs savu

reizi — iemet spalvu vērpatā, bet otrs pa to laiku gaida spalvu dažus metrus zemāk pa straumi. Protams, arī dažu kukaiņu dzīvē vērojamas ļoti sarežģītas kolektīvas darbības, taču tās ir stereo- tipas, nav uzlabojamas, un to izejas punkts nav kāda atsevišķa indivīda ierosme. Ar delfīniem ir citādi: viens izdomā rotaļu, pārējie to pilnveido, bet rotaļājas vairāki. Te jau ir runa par saprātīgu izdomu, kolektīvu spēles organizēšanu un dzīvnieku pasaulē reti sastopamo spēju koncentrēt uzmanību.

Sevilja ieturēja pauzi un pirmo reizi sava referāta laikā ļāva skatienam pakavēties pie divām trim pievilcīgām sejām, kuras bija ievērojis jau sākumā. Profesors joprojām domāja par savu tematu, taču juta nepieciešamību mazliet izklaidēties, lai pēc tam ar jaunu sparu turpinātu lekciju. «Šai sievietei ir apbrīnojams sejas ovāls,» viņš nodomāja, vērodams dienvidnieci.*[3]* Tai pašā mirklī dienvidniece mazliet pagrieza galvu pa la'bi, tā ka pret tumšo samtu, ar kuru 'bija apvilktas sienas, skaisti izcēlās viņas maigais profils, iesānis uzmeta Seviljam ašu skatienu un tūlīt lēnām atkal nolaida plakstus pār melnajām acīm, it kā noglabādama slepenus 'dārgumus. Viss bija apbrīnojami aprēķināts: sejas rakurss, ašais skatiens un lēnā priekškara 'nolaišana. «Ir nu gan viltniece,» Sevilja nodomāja ar tīksmām trīsām. Pauze bija ilgusi ne vairāk par sekundi, bet, atsākdams runāt, viņš jutās manāmi spirgtāks.

— Jums noteikti ir gadījies sastapt cilvēkus, kas par savu suni saka: «Cik viņš gudrs! Viņam trūkst tikai valodas.» Šai teikumā skaidri izpaužas elementāra pretruna. Jo tieši valoda ir īstas gudrības un saprāta pārbaudes akmens. Mēģināt noteikt delfīna saprāta pakāpi nozīmē noskaidrot, vai viņš ir spējīgs sazināties ar sev līdzīgajiem.

Delfīns veido skaņas nevis ar muti, bet gan ar nāsi, nelielu atveri, kas atrodas aiz pieres izciļņa; ar to viņš arī elpo, un, kad delfīns panirst zem ūdens, nāsi noslēdz vārstulis. Delfīna fonāci- jas orgāni tātad atšķiras no mūsu runas orgāniem, taču tiem piemīt visai liela elastība.

Delfīns spējīgs modulēt daudzas un dažādas skaņas. Var atšķirt čīkstoņu — tā līdzīga neeļļotu durvju viru čīkstēšanai —, vaukšķēšanu, strinkšķēšanu, rūcienus, daudz dažādas nokrāsas svilpienu un vēl citus trokšņus, ko es nosauktu par nepieklājīgiem. (Smaidi.)

Jautājums ir šāds: vai delfīni ir spējīgi ar skaņām sazināties, sniegt cits citam noteiktu informāciju. Ar to es domāju sarežģītu informāciju, pie kuras, manuprāt, nepieder palīgā saucieni, ko ievainots dzīvnieks raida saviem biedriem, nedz arī tēviņa niknais uzkliedziens mātītei riesta laikā, kad tā izliekas, it kā gribētu doties" projām no viņa vai it kā to vairāk interesētu kāds cits. Šai gadījumā, ja to pārtulkotu cilvēku valodā, pietiktu ar vienkāršu ņurdēšanu. (Smiekli.)

Pats par sevi saprotams, ka īstā valodā 'iespējamā komunikācija nav uz tik zema līmeņa. Patlaban jau mums jādomā, ka delfīni ir spējīgi arī uz augstākas pakāpes komunikāciju. Protams, šai ziņā ir tikai noteikti pieņēmumi, bet arī tie jau paši par sevi ir visai pārliecinoši.

Pastāstīšu par vienu no eksperimentiem, kas ir šo pieņēmumu pamatā: divus delfīnus, tēviņu un mātīti, vienu no otra šķir tīkls, kas izvilkts šķērsām pāri visam baseinam. Katram dzīvniekam iepretim novieto dēli ar trim dažādas krāsas lampiņām un zem ūdens — tā, lai delfīniem tās būtu aizsniedzamas, — trīs koka plāksnes. Kad uz dēja iedegas zaļā uguns, delfīnam ar purnu jāpiespiež labās puses plāksne, kad iedegas sarkanā uguns, — kreisā plāksne un, kad iedegas baltā gaismiņa, — vidējā plāksne. Lampiņas tiek iedegtas cita pēc citas dažādā kārtībā vairākas reizes, un, ja delfīns ne reizi nekļūdās, viņš dabū zivi.

Dažas minūtes pēc mēģinājuma ar mātīti to pašu darbību virkni liek izpildīt tēviņam otrā baseina galā, kur arī dzīvniekam iepretim novietots dēlis ar lampiņām. Mēs redzam, ka delfīns aizsteidzas priekšā gaismas signāliem un, vēl pirms iedegusies lampiņa uz 'dēļa, pagrūž ar purnu atbilstošo plāksni. Šis novērojums kļuva par izejas punktu jauniem eksperimentiem. Starp mātīti un tēviņu tiek nolikts necaurspīdīgs aizslietnis, lai tēviņš nevarētu redzēt un pēc tam atkārtot to, ko mātīte darījusi pirms viņa. Atsākam mēģinājumu. Lai cik tas būtu pārsteidzoši, rezultāti ir tādi paši. Tēviņš visu laiku aizsteidzas priekšā jautājumiem. Tātad iepriekšējo informāciju tēviņš nav uztvēris ar redzi.

Ejam vēl tālāk. Visā baseina garumā starp tēviņu un mātīti

uzceļam skaņu necaurlaidīgu ekrānu, lai izslēgtu jebkuru verbālu sazināšanos. Tika novērots, ka mātīte, izpildīdama testa uzdevumus, patiešām visu laiku izlaiž skaņas. Tagad nu mātītei liek reaģēt uz veselu rindu gaismas signālu, un viņa to dara. Bet šoreiz — tin tas ir pirmoreiz —, kad pienākusi tēviņa kārta, viņš nogaida, kamēr iedegas gaismiņa uz dēļa un tikai tad attiecīgi reaģē.

Pēc tam skaņu necaurlaidīgajā ekrānā izplēš caurumu, lai delfīnu pāris varētu sazināties ar balsi. Tiek atkārtoti tie paši testa uzdevumi, un tēviņš atkal aizsteidzas jautājumiem priekšā. Tātad tomēr viņu iepriekš informējusi mātīte, izlaizdama skaņas. (Dzīva interese.) Viss notiek tā, it kā mātīte, pagrūzdama ar purnu plāksnītes, sacītu vīram, kurš nevar viņu redzēt: «Es piespiežu kreiso plāksnīti, pēc tam labo, pēc tam vidējo plāksnīti un tad atkal labo; dari aši tāpat, jo beigās tu dabūsi zivi…» (Smiekli un aizkustinājums.)

Ja tāda komunikācija pastāv — un kā gan to nepieļaut —, tā operē ar tik abstraktiem jēdzieniem kā labā puse, kreisā puse, vidus un tās realizēšanai katrā ziņā nepieciešama īsta valoda.*[4]*

Citi pētnieki kolekcionē delfīnu izlaistās skaņas, pārvērzdami tās gaismas formās, kuras tiek fotografētas uz attiecīgām platēm. Ja mums reiz izdosies atšifrēt šīs fotoplates papildus ar eksperimentiem vai delfīnu dzīves novērojumiem, tad varbūt mēs būsim uz ceļa, kas ļaus kaut vai elementāri iepazīt delfīnu valodu.

Otrs posms būtu — bet varbūt <ir pārdroši jau tagad to apsvērt —, izejot no mūsu zināšanām par delfīnu valodu, mācīt delfīniem cilvēku valodas pamatus. Līdz ar to, protams, jāpieņem, ka delfīns spēj atdarināt cilvēka balss skaņas. Tāds viedoklis, kā jūs zināt, ir doktoram Lillī, kas pašreiz cenšas iemācīt saviem delfīniem angļu valodu.

Tomēr pāreja no delfīnu valodas uz cilvēku valodu prasa no dzīvnieka tik varenu lēcienu uz priekšu, ka prātīgāk būs pārtraukt šo kāpšanu no viena «ja» uz otru, kas mūs tik tālu aizvedusi, un atteikties iet tālāk pa pieņēmumu ceļu.

Sevilja apklusa, smaidīdams paskatījās uz klausītājām, palocīja galvu un sacīja:

— Pateicos par jūsu laipno uzmanību. (Ilgi aplausi.)

Sevilja piebilda: — Esmu jūsu rīcībā un varu atbildēt uz jautājumiem, ja vien jums neliekas, ka tāpat jau esmu velti atņēmis jums laiku. (Protesta saucieni.)

Misis Džeimsone piecēlās. Pārpilna maiguma un smalkjūtības, sakrustojusi uz vēdera tuklās, gredzeniem rotātās rokas, viņa savā dziļajā krūšu balsī sāka pateikties lektoram. Visas klātesošās dāmas pievērsa viņai uzmanīgu skatienu un tūlīt beidza klausīties.

— … Un mana pārliecība ir, ka mēs visas esam pateicīgas profesoram Seviljam par to, ka viņš mūs pamudinājis uz jautājumiem,

— misis Džeimsone rezumēja. (Aplausi.)

Viņa apsēdās. Iestājās klusums. Tas ieilga, kļuva nomācošs. Dažas dāmas sačukstējās, viena otra ieklepojās, citas saskatījās.

Kāda mazliet kaulaina meiča ar acenēm biezos raga rāmjos, sēdēdama pirmajā rindā, neatlaidīgi vēroja profesoru Sevilju.

— Es pati rādīšu jums priekšzīmi, — sacīja misis Džeimsone mīlīgā balsī, i't kā nezināmama, ka visas gaida, lai viņa runātu pirmā. — Mister Sevilja, — viņa turpināja, pagriezdamās pret profesoru ar savu zivs lūpu, — jūs runājāt par okeanārijiem un panākumiem, kādi ir izrādēm, kur piedalās delfīni. Jūs arī minējāt, ka okeanāriju skaits visās Savienotajās Valstīs arvien pieaug. Tātad, jādomā, tie ir ienesīgi pasākumi?

— Ļoti ienesīgi, — atbildēja Sevilja, acīm šķelmīgi iedzirkstoties. — Pēc pilnīgi drošām ziņām varu sacīt, ka vienā no šādiem uzņēmumiem šā gada apgrozījums sasniedzis četrus miljonus dolāru. Saprotams, arī vispārējie izdevumi ir ievērojami. Turklāt vajadzīgs laiks un pacietība, lai sagatavotu programmu, kas saista skatītājus. Publika ir pārsātināta ar visu, pat ar delfīniem.

Kaulainā meitene pacēla roku, taču dienvidniece aizsteidzās viņai priekšā.

— Mister Sevilja, — viņa jautāja, pa pusei pievērsusi profesoram savu maigo sejas ovālu un nolaidusi plakstus, — vai ir iespējams audzēt delfīnu privātā baseinā?

— Protams, ja jūsu baseins ir apsildāms.

— Bet saldūdens problēma?

— Jūs varat nopirkt jūras sāli un izšķīdināt savā baseinā; tas ir tikai proporciju jautājums.

— Cik maksā viens delfīns?

— Ņujorkā delfīnu var nopirkt par 1200 dolāriem skaidrā naudā.

— Bet tas taču ir gandrīz par velti! — iesaucās dienvidniece ar izbrīnu un gandrīz vai nosodījumu.

Sevilja pasmaidīja.

— Tomēr delfīnu uzraudzīt ir diezgan sarežģīti, — viņš sacīja nomierinošā balsī. — Es uzskatu, ka ir vajadzīgs cilvēks, kas pastāvīgi nodarbojas ar delfīnu. Citādi delfīns garlaikojas un panīkst. Ja vien jūs nepērkat veselu pāri.

— Vai tas ir iespējams?

— Protams. Taču, ja jums ir bērni, man' jūs jābrīdina, ka dzīvnieku riesta laikā viņiem var gadīties redzēt diezgan trakas ainas.

Misis Džeimsone samirkšķināja acis, kaulainā meiča pacēla roku, tomēr dienvidniece nerimās:

— Bet kur var nopirkt delfīnu pāri?

— Ir speciālisti delfīnu ķērāji, kas viņus sagūsta.

— Vai jūs man varētu iedot kādu adresi?

— Man … man nav pašreiz klāt, — Sevilja sameloja.

Viņš izstiepa kājas un turpināja vienaldzīgā balsī:

— Bet, ja jūs man piezvanītu rīt no rīta, es varētu pateikt. Mans numurs ir telefona grāmatā.

Dienvidniece lēnām nolaida plakstus, un misis Džeimsone saknieba biezās lūpas. Šie te abi gandrīz vai viņas deguna priekšā, gluži kā lopi, apakšlūpa viņai atkārās un pār augumu pārskrēja . krampjainas trīsas, Džons bija tik mīļš saderināšanās mēnešos, viņa ledainām rokām gulēja koloniju laika gultā ar baltu mus- lina baldahīnu, arī tikko novilktā kleita bija balta, viņš iznāca no vannas istabas kā gorilla, ak, Džon, Džon! es jūs nīstu, bet viņš ir miris, viņa domāja ar izbrīnu, sēras man ļoti piestāvēja, es izdevu tik daudz naudas, māja bija tik skumja, tik vecmodīga, es gribēju visu apmainīt, Dorians, vai viņš saucās tikai Dorians, misis Džeimsone, šis sarkanais samts piešķirs jūsu salonam cienīgumu, gaiši, uz pakauša mazliet cirtaini mati, slaidas, smalkas rokas, maiga, melodiska balss un baseinā viņa gludās krūtis, garās, graciozās kājas, viņš apgrieza visu māju otrādi, traka nauda, traka, pavisam fantastiskas summas, misis Džeimsone, man ir ideja, viņš izskatījās pēc dzejnieka ar saviem cirtainajiem matiem, un nostājās apbrīnojami graciozi, man dārgi maksāja viņa idejas, dārgā misis Džeimsone, esmu izmisis, man jābrauc projām, māte sasirgusi, un kopš tā laika vairs ne vārda, ne rindas, manas vēstules nāk atpakaļ, telegrammas paliek bez atbildes, nolādētais, mazais blēdis, sarūgtinājuma vilnis cēlās, kāpa un pārplīsa viņā kā augonis, viņa juta mutē žults garšu un sāpīgu dūrienu labās krūts augšpusē, sāpes atplūda, viņa atkal izslējās, pacēla galvu un uzlūkoja Sevilju tā, it kā nekad nebūtu viņu redzējusi, ir nu gan lopi, viņa nicīgi nodomāja, visi, visi ir lopi …

Kāda gadus piecdesmit veca dāma ar matiem ne visai dabiskā sarkankoka krāsā pacēla roku un jautāja:

— Vai delfīns jau sāk kļūt par mājas dzīvnieku?

Sevilja ar labvēlību paskatījās uz vaicātāju. Ja arī viņš būtu runājis tikai šai dāmai vien, laiks nebūtu velti zaudēts.

— Jūsu jautājums ir ļoti interesants, bet, pirms uz to atbildu, vajadzētu noskaidrot, ko mēs saucam par mājas dzīvnieku.

— Labi, pamēģināsim, — dāma aizrautīgi turpināja. — Sacīsim, ka tas ir dzīvnieks, kurš pieņem barību no cilvēka.

— Šī definīcija neder, — Sevilja teica. — Gūstā gandrīz visi dzīvnieki, ieskaitot pat lauvu, tīģeri, žņaudzējčūsku, pieņem barību no cilvēka. Es drīzāk sacītu, ka par mājas dzīvniekiem sauc tās dzīvnieku sugas, kas ļaujas cilvēku vadībai. Ar to mājas dzīvnieks atšķiras no dresēta dzīvnieka. Iedresēts dzīvnieks labprāt uztur

sakarus ar savu dresētāju, bet tikai ar viņu vienīgo, turklāt šīm

attiecībām nav droša pamata un vienmēr jāuzmanās no visādiem starpgadījumiem. Bez tam ir dažādas piejaucēšanas pakāpes. Runājot par govslopiem, piemēram, var sacīt, ka govs ir simtprocentīgs mājas dzīvnieks, turpretī bulli joprojām vēl ir diezgan bīstami vadīt. Un par mājas dzīvnie'ku, manuprāt, vajadzētu saukt tādu dzīvnieku, kuru cilvēks var bez briesmām vadīt.

— Man liekas, — iebilda dāma ar sarkankoka krāsas matiem,— ka tāda definīcija attiecināma arī uz pieradinātu dzīvnieku.

— Pieradināts dzīvnieks ir tikai viens atsevišķs eksemplārs. Bet par mājas dzīvniekiem sauc veselu pieradinātu dzīvnieku sugu.

— Tādā gadījumā, — dāma attapīgi iesaucās, — delfīns vēl nav mājas dzīvnieks, jo lielum lielais vairums de'lfīnu vēl dzīvo savvaļā.

— Bet, tiklīdz viņi sagūstīti, — Sevilja atbildēja, ar interesi pavērdamies sarunas biedrē, —viņi visi izturas ļoti draudzīgi. Turklāt, — viņš pēc 'brīža piebilda, — pašreiz ir jautājums par veselas jaunas dzīvnieku sugas pieradināšanu, bet, ja cilvēks un delfīns kādreiz sāks sazināties ar vārdiem, tad delfīnus vairs nevarēs uzskatīt par dzīvniekiem un viņu saites ar cilvēkiem būs jāapzīmē citādi.

— Varbūt, lai cik tas bēdīgi, tie būs kunga sakari ar vergu?

— Es gan ceru, ka ne, — Sevilja satraukts atbildēja.

Viņa pamāja ar galvu un uzsmaidīja. Arī Sevilja viņai uzsmaidīja un skumji nodomāja: «Nekas nav pilnīgs. Zem šiem krāsotajiem matiem ir vērtīgas smadzenes. Cik žēl, ka tās nav izraudzījušās sev par mājvietu dienvidnieces galvu! Sī sieviete, šī sieviete, es viņu jau pazīstu, it kā pats būtu viņu radījis: snobisms un iedomība, infantila sensibilitāte, tieši tik daudz Narcisa juteklības, lai ar tīksmi [autos glāstiem. Ak dievs, kāpēc mani- pievelk šis gaļas gabals bez dvēseles, nav taču nekādas jēgas šīm alkām manī, šim drudzim, šai apsēstībai pēc otra dzimuma (visi Sevil- jas bija katoļi, Seviljas māte katru rītu gāja uz mesu ar abiem saviem zēniem, puišeļi pakalpoja priesterim korī, bet viņa tai laikā, nospiezdama ceļus pret lūgšanu soliņu, ar naidu lūdza dievu glābt bijušā vīra dvēseli, kurš tolaik dzīvoja Ma'iami ar kādu kubieti).»

Kaulainā meiča pacēla roku, bet Amerikas īriete bija ašāka.

— Jūs teicāt, ka jūsu pētījumi interesējot Savienoto Valstu Jūrniecības resoru. Vai tad delfīns ir izmantojams militāriem mērķiem?

Seviljas augums tikko manāmi saspringa, taču seja joprojām bija smaidīga.

— To, — viņš sacīja rotaļīgā tonī, — jums labāk vajadzētu jautāt kādam admirālim. (Smaidi.)

— Un tomēr jādomā, — īriete nepadevās, — ka Savienoto Valstu Jūrniecības resora interese par delfīniem nav gluži nesavtīga.

— Man nav ne jausmas par Savienoto Valstu Jūrniecības resora

plāniem, — Sevilja atbildēja. — Šai ziņā es esmu pilnīgs profāns. Varu operēt tikai ar minējumiem. Viss, ko es varu sacīt: ja policija izmanto suņus, kāpēc gan lai Jūrniecības resors neizmantotu delfīnus?

— Pēc visa, ko jūs stāstījāt, nostādīt delfīnus vienā kategorijā ar suņiem nozīmē viņus novērtēt pārlieku zemu.

Sevilja aplūkoja runātāju. Acis viņai bija zilas kā neaizmirstules, neticami tīras, nevainīgas un nepiekāpīgas. Ļoti labi varēja iedomāties viņu Romā, Nerona laikā; garā, baltā tērpā, liesmu apņemta, viņa dzīva sadeg pie krusta, tāpēc ka nenoliedz Jēzu.

— Jums taisnība. No delfīniem var gaidīt citus pakalpojumus. Bet pasacīt, kādus tieši, es nevaru. Tā nav mana darīšana. Un es negribu nodarboties ar hipotēzēm.

— Es tomēr uzskatu, — īriete turpināja, — ka jums jau tagad vajadzētu padomāt par to, kā jūsu pētījumus var praktiski pielietot, lai vēlāk nebūtu jānožēlo, ka esat tos veicis.

Auditorija sarosījās, un misis Džeimsone sarauca uzaci.

— Nepārspīlēsim, — Sevilja sacīja, atmezdams ar roku. — Mūsu mīļajiem delfīniem nav nekā kopēja ar ūdeņraža bumbu.

Šur tur pavīdēja smaidi, taču īrietes seja palika tikpat nopietna, saspringta, norūpējusies.

— Man liekas, ka te kāds jau sen lūdz vārdu, — misis Džeimsone sacīja. — Mis Andersone?

Kaulainā meiča nodrebēja, un viņas lielās acenes noslīdēja līdz deguna galam. Viņa atbīdīja tās atpakaļ ar neparasti garu rādītāja pirkstu, strauji izslēja plakanās krūtis un ieurbās Seviljā ar ciešu skatienu.

— Jūs teicāt, — viņa iesāka nopietni un ziņkāri, — ka delfīni vairojoties tāpat kā visi zīdītāji. Man tomēr šķiet, ka visas šīs norises — pārošanās, dzemdības, mazuļa zīdīšana — ir stipri apgrūtinātas, jo notiek ūdenī, bezatbalsta stāvoklī un dažreiz, protams, lielos viļņos. Varbūt jūs varētu sīkāk paskaidrot …

Misis Džeimsone piecēlās.

— Man ir priekšlikums, — viņa sacīja ar satriecošu smalkjūtību, — ilgāk vairs neizmantot profesora Seviljas pacietību, bet doties uz blakus istabu un kopā ar viņu mazliet atspirdzināties.

Higiēniski tukša istaba, neviena žurnāla, nevienas papīra lapas, tikai trīs atzveltnes krēsli, mazs galdiņš ar pelnu trauku un pie spīdīgi nokrāsotajām sienām trīs gravīras, kur attēloti kliperi ar uzvilktām burām vētras laikā, C garlaikoti aplūkoja buriniekus, viņš juta it kā krampjus kuņģa apvidū, sāpes nebija asas, taču nepārtrauktas un likās nākam nevis no iekšējiem orgāniem, bet gan no to apvalka, tā bija drīzāk smaguma sajūta, sāpīga muskuļu savilkšanās, kas sniedzās apakšā līdz vēderam un augšā līdz ribām, brīžiem skarot arī mugurkaulu, C šķita, ka vajadzētu tikai atgulties, pacelt kājas augstāk

un atslābināt muskuļus, lai sāpes pārietu, bet tā bija maldīga sajūta, sāpēja nemitīgi, starp citu, tā nemaz nebija īsta sāpēšana, drīzāk nenoteikta, izplūdusi, neatlaidīga neciešama apgrūtinājuma sajūta, viņš varēja no tās atbrīvoties uz stundu vai ilgāk, ja koncentrēja uzmanību uz ko citu, bet tā atkārtojās ar mocošu noteiktību pat naktī, miegs pazuda, viss gāja šķērsām, nervi bija atkailināti, ātrāk uznāca nogurums, lēnāk atgriezās spēki, C atslīga krēslā, aizvēra acis.

Tai pašā mirklī Džonija gaišmatainā galva atkrita viņam uz rokas, ķermenis krampjaini noraustījās, lūpas, konvulsīvi drebot, tvēra gaisu, tad kājas pēkšņi kļuva ļenganas, un tas bija viss, viņi gulēja rīsa laukā, visapkārt mēļš moskītu mākonis, lodes, granātu sprādzieni, kāds kareivis man aiz muguras noteica: «Gatavs ir», vajadzēja gaidīt nakti, lai helikopteri varētu nolaisties zemē, sanitārs kabatas baterijas gaismā noņēma kritušajiem numuru plāksnītes, mūsu skatieni krustojās, viņš bija bēdīgs un, pažvadzinādams saujā plāksnītes, rūgti sacīja: «Cik maz vietas aizņem kāds desmits amerikāņu.»

Atļaujiet stādīties priekšā, sacīja kāda balss, mani sauc Dei- vids Keits Edemss, misters Lorrimers jūs gaida, gadus četrdesmit vecs vīrietis, liels, kalsnējs, ar garenu seju, melnām, iekritušām acīm, plānām, izliektām lūpām, priecājos ar jums sastapties, mister Edems, C sacīja, viņi 'klusēdami soļoja pa šauru, ar emaljas krāsu izkrāsotu gaiteni, kas bija bezgalīgi garš, gluži kā kuģa koridors, atvērās kādas 'durvis, priecājos ar jums iepazīties, mister C, Lorrimers sacīja, lūdzu, apsēdieties.

C juta, ka uzliek sejai smaidu kā masku, ar jūsu atļauju? viņš mundri ierunājās un, atkal pieceldamies, pāri rakstāmgaldam sniedza Lerrimeram savu cigāru etviju, Lorrimers aši nopētīja viņu: svaigs, sārta seja, saltas acis, māksloti sirsnīgs smaids, «Up- mann»! Lorrimers iesaucās, cigāri etvijā bija ļoti saspiesti, viņam neizdevās izvilkt to, kuru bija izraudzījies, C smaidīja, tad nolaida plakstus un ar ātru, profesionālu skatienu pārlūkoja rakstāmgaldu, mikrofonu šie droši vien paslēpuši kādā no galda kājas ciļņveida rotājumiem, jo uz rakstāmgalda nebija itin nekā, ne papīra, ne grāmatas, ne piezīmju bloka, ne pildspalvas, tas bija izsmalcināta kailuma brīnums, tāpat kā mistera Lorrimera vienaldzīgā, iedegusi, skaistā, smalkā seja, atturīgā elegance, nevainojams augums, melni mati ar skaisti iesirmiem deniņiem, dižciltīgās rievas, tikko manāmi pakumps deguns, viņš izskatījās pēc aktiera, C, izstiepis roku pār galdu, joprojām laipni smaidīja Lorrimeram, viens no nešķīstajiem Bostonas balainutēm, kas izrunā «a» pa angļu modei.

— «Upmann», — Lorrimers sacīja, ar saviem smalkajiem pirkstiem spaidīdams cigāru. — Vai jums tos sūta no Parīzes, mister C?

— Jus brīnīsities, mister Lorrimer, bet es tos saņemu taisna ceļā

no Havannas.

— Tad jau mūsu blokāde nav iedarbīga, — sacīja Lorrimers, paceldams uzaci.

— Es to neteiktu. Mister Edems, vai nepamēģināsit vienu «Upmann»?

— Pateicos, es nesmēķēju.

— Amata darīšanās man reizēm iznāk satikties ar cilvēkiem, kas brauc uz Kubu un atgriežas no turienes, — C sacīja.

— Saprotu, — Lorrimers noteica, un viņa seja aizēnojās.

C smaidīja. Viņa gaišā, svaigi sārtā seja pauda nopietnu omulīgumu, kas bija stipri vien sekmējis viņa karjeru. Lorrimers izskatījās rezervēts un koncentrējies, viņš izvilka no kabatas nazīti un sāka precīzām, rūpīgām kustībām apgriezt cigāra apaļo galu, es, protams, nedomāju, ka viņam būtu ar zobiem jānokož cigāra gals un jāizspļauj uz paklāja, tomēr šis rituāls mani kaitina, viņš ņirgājas par mani, viņam laika diezgan izrādīt savu snobismu, pēc viņa domām, ir divi veidi, kā kalpot Savienotajām Valstīm: viens dižciltīgs, tas ir viņa veids, bet otrs — necienīgs, tas ir mans, es varu derēt, ka šī ziloņkaula iemute nākusi taisnā ceļā no Honkongas, un šķiltavas? vai tās ir no zelta? nē taču, nē, parastas dzelzs šķiltavas, vienkāršs utility-lighter, kāda britu drauga dāvana kara laikā, vistipiskākais kauju slavas suvenīra un rafinētas nabadzības paraugs, C aizkaitināts pagrieza galvu un paskatījās pa logu, lejā zem kļavam Anakostija veļa brunus, duļķainus viļņus, galu galā sūds vien ir viņu slavenā upe, un tad šī mānija uz veciem krāmiem, šie nosūbējušie lielgabali un vienā no stobriem — gandrīz neticēju savām acīm — putna ligzda, jauks simbols kādam nolādētam pacifistam, redziet, ko mūsu lielgabali raidīs uz ķīniešiem — bezdelīgu ligzdas!

— Nu tā, mister C, — Lorrimers ierunājās, ievilkdams krietnu dūmu no sava cigāra, — ko es varu darīt jūsu labā?

— Mēs domājam, — C atbildēja, — ka pienācis laiks painteresēties par delfīniem vispār, ne tikai par amerikāņu delfīniem vien, ja jūs sa'protat, ko es ar to gribu sacīt…

Lorrimers pamāja ar galvu.

— Un, tā kā šai ziņā esmu profāns, man ir jums daži jautājumi.

— Jautajiet, — Lorrimers vesi atteica.

C sakrustoja kājas, viņa kuņģis, sarāvās, viņš jutās aizkaitināts, šis nelietis apietas ar mani tā, it kā baidītos apsvilināt nagus, un tūlīt, it kā kaut kur būtu iededzies briesmu signāls, smadzenēs kaut kas noklikšķēja, viss izgaisa, viņš bija atguvis spēju kontrolēt savas emocijas, tā ka vienā sekundē varēja tās ar gribas spēku apslāpēt, viņš uzlūkoja Lorrimeru, un viņa gaišajā, svaigi sārtajā un kompetentajā sejā atplauka draudzīgs smaids.

— Pirmais jautājums: vai Padomju Savienību delfīni interesē?

— Protams. Viņi publicē mūsu darbu tulkojumus*1* krievu valodā.

Laipns un uzmanīgs C raudzījās Lorrimerā, tieši tā, kā es domāju, Bostonas akcents, izsmalcināta intonācija, precīza artikulācija, augstākais fonētiskais aristokrātiskums.

— Bet viņi paši? Cik tālu viņi ir ar saviem pētījumiem?

— Tas, ko viņi publicē — un publicē ļoti maz — šķiet, neliecina, ka viņi būtu tikuši sevišķi tālu.

C paskatījās uz Lorrimeru.

— Ja es jūs pareizi saprotu, tad padomju zinātnieki izmanto mūsu pētījumus, bet mēs viņu pētījumus — ne.

Lorrimers pasmaidīja. Smaidot augšlūpas labais kaktiņš it kā piebrieda un izliecās, un tas piešķīra sejai neizsakāma pārākuma izteiksmi.

— Tas nemaz nav tik uztraucoši, kā varētu likties. Mēs patlaban izdarām pamatpētījumus par delfīniem. Šai stadijā noslēpumainība neder, tā būtu pat neizdevīga.

— Kāpēc?

— Mums Savienotajās Valstīs ir vairākas zinātnieku grupas, kas strādā ar delfīniem, dažas no tām subsidē valsts, citas —lieli privātuzņēmumi, kā, piemēram, «Lockheed». Pētījumi nevirzītos uz priekšu, ja neviena no šīm grupām nepublicētu sava darba rezultātus.

— Bet vai nevarētu ierobežot šīs publikācijas tā, lai tās būtu pieejamas vienīgi zinātniekiem?

— Tas būtu grūti. Savienotajās Valstīs pašlaik ir krietns skaits delfinologu. Turklāt daudzi ārzemju pētnieki strādā mūsu labā savās zemēs.

C paberzēja deguna galu.

— Piedodiet, ka es atkartojos, taču, ja visi zinātnieki, kurus mēs pabalstām, vienalga, ārzemju vai amerikāņu, savus darbus publicē, bet padomju pētnieki savus rezultātus nepublicē, tad ■krievi drīz vien sāks mīt mums uz papēžiem un, kas zina, pat aizsteigsies priekšā.

— Nekādā ziņā.

— Kāpēc ne?

Lorrimers pacēla savu skaisto galvu kā svētā vakarēdiena trauku.

— Mēs esam vienīgā zeme pasaulē, kas var izdot par delfīniem simtiem miljonu dolāru gadā. Vēl vairāk: mēs esam vienīgā zeme pasaulē, kas subsidē uz savas teritorijas simt piecdesmit delfinologus, es saku simt piecdesmit, neskaitot delfinologus, kurus mēs subsidējam sabiedroto zemēs.

Viņš brīdi vilcinājās, uzlūkoja C, viņa skaistā seja kļuva skarba, un, nepaaugstinādams balsi, viņš sacīja:

— Mūs nekad nepanāks.

— Pat tad, ja mēs joprojām publicēsim visu?

Lorrimers pavīpsnāja.

— Savienotajās Valstīs, tāpat kā visur citur, vienmēr paiet zināms laiks no brīža, kad zinātnieki iegūst rezultātus, līdz brīdim, kad tos publicē.

— Tas mani pa daļai nomierina.

— Tūlīt es jūs nomierināšu pilnīgi. Droši vien pienāks diena, kad mēs vairs neļausim katrai laboratorijai pašai izlemt, kas ir un kas nav publicējams, bet turēsim rezultātus slepenībā.

— Un kad tas būs?

— Kad mūsu delfinologu pētījumu rezultāti kļūs praktiski izmantojami.

Tagad klusēja C un skatījās uz Lorrimeru.

— Un šis brīdis vēl nav pienācis?

— Nē.

Lorrimers bija vienu sekundes daļu vilcinājies ar atbildi, taču C bija pārāk rutinēts un ievēroja to.

— Es saprotu, — viņš gausi runāja, — ja kādu dienu jūs nolemsit, ka pētījumu rezultāti nav izpaužami, tad šis lēmums tiks attiecināts uz visiem, ieskaitot mani. Bet, no otras puses es gribētu būt pārliecināts, ka vienmēr saņemšu pietiekamu informāciju un jau laikus, lai varētu koordinēt ziņu vākšanu ārzemēs.

— Jūs tiksit informēts, — Lorrimers strupi atteica.

C puspievērtām acīm vēroja Lorrimeru: skaista, skarba seja, katrā vaibstā ierakstīti visi desmit baušļi, un tomēr no mums abiem īstais askēts esmu es, nevis viņš, jo viņš vēl atļaujas tādu greznību kā personīgās emocijas un morāli centieni.

— Mister Lorrimer, — C turpināja, — tagad es gribētu uzzināt šo to sīkāk, lai man būtu vieglāk turpināt meklējumus noteiktā virzienā. Es, piemēram, vēlētos zināt, kas delfīnu pētīšanā īpaši interesē bruņotos spēkus.

Lorrimers pasmaidīja, augšlūpas labais kaktiņš pietūka, viņš paskatījās uz Edemsu un īsi sacīja:

— Ada.

— Ada? — C atjautaja.

Viņa skatiens slīdēja no Lorrimera uz Edemsu un atkal pievērsās Lorrimeram.

— Delfīna ādā slēpjas liels noslēpums, — mazliet uzjautrināts, sacīja Edemss.

C pamīšus uzlūkoja vienu un otru. Lorrimers nenoteikti pamāja ar cigāru.

— Paskaidrojiet, Deivid, — viņš ar augstprātīgu iecietību sacīja.

— Mister C, ko jus zināt par delfīna adu? — Edemss jautāja.

— Protams, neko.

— Un par delfīna peldēšanas ātrumu?

— Es domāju, viņš peld ļoti ātri.

— Šis ātrums ir izmērīts, mister C. Tas var sasniegt trīsdesmit mezglu stundā.

— Ievērojams ātrums.

— Vienkārši pārsteidzošs.

— Un kāds tam sakars ar ādu? — pēc īsas pauzes C pajautāja.

— Zinātnieki uzskata, ka delfīna peldešanas ātrums ir atkarīgs no viņa ādas īpašībām. Ir divas teorijas, — Edemss turpināja, — Makša Krāmera un …

— Maksis Krāmers? — C spēji pārjautāja. — Jūs sacījāt — Maksis Krāmers? Raķešu speciālists?

Edemss pameta acis uz Lorrimeru.

— Tieši viņš.

— Un ko tad saka Maksis Krāmers? — C pēkšņi pavisam mierīgi jautāja.

— Viņš uzskata, ka delfīnam īstenībā ir divējas ādas: viena — iekšējā āda, kas ietver tauku slāni, un otra — ārējā āda, kas sedz daudzos vertikālos, ar porainu, ūdens piesūcinātu vielu pildītos kanālīšus. Ar šo ārējo ādu, pēc Krāmera domām, izskaidrojams delfīna peldēšanas lielais ātrums. Sī āda ir ļoti mīksta, ļoti elastīga, ļoti jutīga pret mazāko spiedienu, un tā atslābst un kroko- jas, nonākot saskarē ar turbulentiem ūdens virpuļiem.

C pa pusei pievēra plakstus.

— Es atļaušos jūs pārtraukt. Ko jūs saucat par turbulentu virpuli?

— Katrs ķermenis, kas kustas ūdenī vai gaisā, rada turbulentu plūsmu jeb, var sacīt arī tā, mazus virpuļus, kuri bremzē kustību. Pēc Krāmera domām, delfīna ārējā āda ar savu ārkārtīgo elastīgumu novērš virpuļus ūdens plūsmā.

— Tas ir atjautīgs izskaidrojums.

— Ir vēl otrs. Pētnieki konstatējuši, ka delfīna ādu bagātīgi apgādā ar asinīm ļoti daudz sīku asinsvadiņu. Kad delfīns peld ļoti ātri, šais vadiņos spēji pieplūst asinis un izdala pietiekami daudz kaloriju, lai sasildītu ūdens slāni, kas saskaras ar epi- dermu. Taisni šī slāņa sasildīšana novērš turbulentu plūsmu.

Edemss apklusa, paskatījās uz Lorrimeru un turpināja:

— Tagad jums skaidrs, mister C, kādu praktisku labumu var dot šie pētījumi.

— Nebūt ne, — C atbildēja, pa pusei pievērdams plakstus, — piedodiet, bet man nav skaidrs.

Edemss uzlūkoja Lorrimeru un iesmējās.

— Labi, sacīsim, ka, pateicoties delfīniem, šodien kļuvis skaidrs, ka hidrodinamikā un aerodinamikā svarīga ir ne tikai formas, bet arī apvalka problēma. Iedomājieties, ka delfīna ādas noslēpums ir uzminēts: tad taču varētu rūpnieciskiem līdzekļiem atdarināt šādu ādu un apvilkt ar to priekšmetus, kam jāpārvietojas ūdenī vai gaisā. Tā būtu panākts milzīgs ātruma pieaugums.

— Jūs runājat par raķešu ātrumu?

— Ne tikai par raķetēm; tas pats attiecas uz lidmašīnām, zemūdenēm, torpēdām.

Iestājās klusums, un tad C jautāja:

— Vai tas ir viss?

— Tas ir viss, — Edemss atbildēja.

C vientiesīgi pavērās Edemsā un Lorrimerā.

— Jūtos vīlies. Es domāju, jūs man paziņosit, ka delfīni runā angliski.

— Mister C, — Lorrimers sacīja, izliekdams augšlūpu, — nevajag ticēt visam, ko raksta žurnālisti.

— Vai tad viņu stāstos nav ne kripatiņas patiesības?

Lorrimers pastaipīja lūpas: ja to darītu cilvēks ar ne tik labām manierēm, tad liktos, ka tā ir grimase.

— Aizbrauciet pie doktora Lillī, mister C, viņš jums to pasacīs.

Lorrimers paskatījās pulkstenī.

— Man vēl ir tikai divi jautājumi, — C sacīja ar mīļu smaidu.

— Lūdzu, lūdzu, — Lorrimers atbildēja, uzlikdams labās rokas rādītājpirkstu uz lūpām un raudzīdamies griestos.

— Vai taisnība, ka delfīns ļoti labi orientējas ūdenī bez mazākās redzamības?

— Esmu par to dzirdējis.

Iestājās pauze. «Nelietis,» C nodomāja. «Viņš esot dzirdējis!»

— Beidzamais jautājums, — C turpināja. — Vai delfīnu patiešām var pieradināt?

— Atkarībā no tā, ko jūs saprotat ar vārdu «pieradināt», — Edemss atbildēja.

— Nu, piemēram, ja dresētājs viņu palaistu atklātā jūrā un pēc nedaudzām minūtēm pasauktu, vai viņš atgrieztos?

— Cik man zināms, tāds mēģinājums vēl nav izdarīts, — Lorrimers atbildēja.

Viņš piecēlās.

— Lūdzu, atvainojiet mani, mister C, bet man ir sapulce, un es jau tā esmu novēlojies.

Arī C piecēlās.

— Jāatvainojas ir man. Esmu atņēmis jums daudz dārgā laika.

— Deivids jūs pavadīs, — Lorrimers sacīja, aši pasmaidīdams. — Uz redzēšanos, mister C.

Durvis aizvērās. Garais, ar baltu eļļas krāsu izkrāsotais gaitenis. Edemss paņēma C zem rokas.

— Nu, kādu iespaidu jums vecais atstāja? — viņš jautāja, pagriezis galvu pa labi.

— Viņš ir diezgan skarbs.

— Jūs domājat — pret jums?

— Jā.

•— Viņš pret visiem izturas skarbi.

Un piebilda:

— Negribu jums slēpt, viņš uzskata jūsu ziņu vākšanu par nevajadzīgu.

C aizskarts saslējās.

— Kāpēc par nevajadzīgu?

— Viņš jau pats sacīja. Nav vērts pūlēties un bāzt degunu padomju delfinoloģijā. Tā mūs nekad nepanāks.

— Bet pieļaujiet tādu varbūtību, ka krieviem rodas ģēnijs, kas delfīnu pētīšanā sper izšķirīgo soli.

Edemss atvēra lifta durtiņas un palaida C pa priekšu.

— Vecais teiktu, ka jūs esat atpalicis. Tas laiks, kad ģēniji vieni paši ar primitīvām ierīcēm izdarīja sensacionālus atklājumus, ir pagājis. Mūsu dienās zinātnes progress prasa milzīgus kapitāla ieguldījumus un neskaitāmas zinātnieku grupas, citiem vārdiem, lielu naudu. Tas ir kvantitātes jautājums. Visbagātākā zeme katrā ziņā izdarīs vislielākos atklājumus.

— Jūs tā domājat?

— Jā.

— Ja es ta domātu, tad man atliktu vienīgi izdarīt harakiri.

Edemss sāka smieties.

— Labi, paldies, ka pavadījāt, — C turpināja. — Vai atļausit vajadzības gadījumā piezvanīt, ja man būs nepieciešama papildu informācija?

— Pats par sevi saprotams, — Edemss atbildēja, viegli uzsizdams viņam uz pleca-.

Tiklīdz Edemss atgriezās kabinetā, Lorrimers strauji piecēlās un gāja viņam pretī. Lorrimers joprojām izskatījās cienīgs, taču ne sejas izteiksmē, ne pozā vairs nebija ne miņas no skarbuma, kas bija mulsinājis C.

— Nu, kāds iespaids šim radās? — viņš uzjautrināts jautāja.

— Jūs esot paskarbs. Es esmu piekāpīgāks un atsaucīgāks. Nākamreiz viņš sāks ar mani.

Un piebilda:

— Man ļoti patika veids, kā jūs mēģinājāt viņu pārliecināt, ka padomju delfinoloģijā jums nesagādā ne mazāko raižu.

— Vai tas man izdevās?

— Nē, nedomāju vis. Viņam ir intuīcija, un par padomju delfinoloģiju viņš zina vairāk, nekā izsakās.

— Tieši tā. Nupat man zvanīja no mūsu izlūkošanas dienesta. Pirmkārt, viņš nav vis vienkāršs, sīks aģentiņš, par kādu uzdevās, bet gan viens no zinātniskās izlūkošanas vadītājiem.

— Retrospektīvi jūtos ļoti pagodināts, — Edemss teica pavīpsnādams.

— Otrkārt, C ir Jēlas universitātes fizikas fakultātes diplomands …

— Un viņš vēl jautāja par turbulentu plūsmu!

— Un tieši ar to, pēc manām domām, sevi nodeva. Nejēga būtu izlicies visu zinām.

Pie durvīm klauvēja.

— Lūdzu! — Lorrimers uzsauca.

Parādījās kāds vīrietis, pasniedza Lorrimeram liela izmēra fotogrāfiju un aizgāja.

— Mūsu zēni nav velti zaudējuši laiku, — Lorrimers sacīja. — Paskatieties, Deivid.

Edemss apgāja apkārt rakstāmgaldam un noliecās pār šefa plecu.

— Ļoti labs uzņēmums, — viņš teica un pasmīnēja.

Un pēc briža piebilda:

— Šai veselīgi sārtajā sejā no katras poras sūcas ārā divkosība.

— O, jūs pārspīlējat, — Lorrimers sacīja. — Daudzi vidussķiras amerikāņi kultivē šādu joviālu uzvedību.

Viņš uzmeta vēl slapjo fotouzņēmumu uz galda.

— Tik tālu nu mēs esam, — viņš nopūzdamies sacīja. — C grib apvest ap stūri mūs, bet mēs — viņu. Kāds absurds!

— Man gribētos zināt, — Edemss sacīja, — vai viņam izdevās kaut ko izvilkt no mūsu sarunas.

— Nedomāju vis. Tūlīt pārliecināsimies.

Viņš atvēra atvilktni, kurā bija telefons, un nocēla klausuli.

— Uzlieciet lenti. No paša sākuma.

Lorrimers atgāzās krēslā un, paņēmis fotogrāfiju, iztālēm apskatīja to, piešķiebdams galvu.

— Kāda sērga šī savstarpējā izspiegošana! Kāds laika zaudējums! Kad nabaga C vakarā pāriet mājās, viņš droši vien pa atslēgas caurumu glūn pats uz sevi, lai redzētu, ko izvelk pats no savām kabatām.

Edemss iesmējās. Tai pašā mirklī no kāda sienas skapja atskanēja Lorrimera balss un piepildīja visu telpu:

«— «Upmann»! Vai jums tos sūta no Parīzes, mister C?

— Jūs brīnīsities, mister Lorrimer, bet es tos saņemu taisnā ceļā no Havannas.

— Tad jau mūsu blokāde nav iedarbīga.

— Es to neteiktu.»

Kad lente beidzās, Lorrimers piecēlās.

— Nu, Deivid, ko jūs domājat par mūsu saruniņu?

Edemss pasmaidīja.

— Virspusējas analīzes šedevrs ..

Tūlīt pēc izkāpšanas no lidmašīnas Kalifornijas saule bija viņam iezvēlusi pa galvu, viņš kails un nosvīdis gulēja izstiepies gultā viesnīcas piecpadsmita stāva istabā, tūkstoš piecsimt vienādu istabu, tās pašas lielās lampas ar ananasveidīgām milzu kājām, tādi paši aizkari ar lielām dzeltenām un zaļām puķēm, tāda pati vannas istaba ar slīdošām spoguļdurvīm — ejot zem dušas, cilvēkam ir tāda sajūta, it kā viņš būtu zivs akvārijā —, C svīda savā metāla gultā, arī milzīgās guļamtelpu celtnes sijas

ir no metāla, šausmīgi iedomāties gigantisko stropu un sīkos, niecīgos cilvēciņus, kas īsu brīdi pirms nāves rosās pa šūniņām, ■katrs savā aliņā, katrs ar savu miegu, bezmiegu, mīlestību, naudas rūpēm, pašnāvības domām, kam tas viss vajadzīgs, mīļais dievs, tā ir brēcoša bezjēdzība, C nekustīgs, nosvīdis un smags gulēja gultā, mīļais dievs, kāds idiotisms divreiz pēc kārtas iet zem dušas, labsajūta pazuda jau pēc piecām minūtēm, un tad kļuva vēl nelādzīgāk, viņš svīda, smaka vai nost, bet tai pašā laikā aukstā kondicionētā gaisa strāva krita uz galvas un vēl slapjajiem matiem, viņš piecēlās, piespieda pogu un izslēdza kondi- cionatoru, mēģināja atvērt logu, tas nevērās, izvēles nebija — vai nu ledainais gaiss vai nosmakšana, viņš atkal bez spēka atkrita gultā, nervi vibrēja, krampji savilka kunģi, un slepenas, nemitīgas sāpes izplatījās līdz aknām, zem ribām, kad gribēja izdarīt masāžu, pirksti iegrima uzpūstajā vēderā kā mīklā, viņš jutās tik vientuļš, ka grasījās pacelt klausuli un piezvanīt Be- sijai uz Ņujorku, tas bija stulbi, ko gan viņi viens otram teiktu? kas gan viņus saistīja — mazliet izlikšanās, nedaudz vārdu, daudz klusēšanas, pat bērna nebija, es vairs pat nepieskaros viņai, man derdzas viņas lielās krūtis, ļenganās miesas, kas tas būtu par prieku pārspiest kā augoni kādu no šīm slampām, ielaist treknajā vēderā visu patronu aptveri, jau piecus gadus es vairs nemaksāju dzīvības apdrošināšanas naudu, es gribētu dažus mirkļus pēc nāves augšāmcelties un paskatīties uz viņas ģīmi, viņa atkal apprecēsies ar pirmo kretīnu, kas pagadīsies ceļā, un laidīs pasaulē citus kretīnus, priekš tam jau šīs blaktis der, tikai sugas turpināšanai, nav ko lepoties, viņš izstiepa roku — zem ribām iesāpējās aknas —, paņēma aploksni, kurā bija viņa aģenta ar mašīnu pārrakstītais teksts — Lorrimera un Edemsa saruna pēc magnetofona lentes, kas bija turpinājusi griezties, kad C jau bija izgājis no kabineta, un pārlasīja tekstu no viena gala līdz otram, šie abi bija viņu noturējuši par vienkāršu zaldātiņu, kāda ikomēdija, lai kaut ko vairāk uzzinātu, esmu spiests šķērsot Savienotās Valstis no austrumiem līdz

rietumiem, iebāzt degunu Pointmugu un, mīļais dievs, pat Saigonā, kas jau ir diezgan draņķīgi un sarežģīti, tik daudz aģentūru, izlūkošanas dienestu un policiju, kur citu neko nedara, kā laiž otram miglu acīs, apskauž cits citu un visi atkārto vienu un to pašu nezin cik reižu, kad īstenībā vajadzētu visu uzmanību pievērst vjetnamiešiem, krievus kavē pārmērīga centralizācija, bet ar mums ir otrādi, mēs vairs netiekam galā ar izkliedētību, līdzekļu izšķērdēšanu, aģentūrām, kas aug kā sēnes pēc lietus, īsta pašizspiegošanas mānija, ar tādu pārslodzi un traumām mēs visi beidzot nokļūsim trako mājā, viņš nocēla klausuli, palūdza, lai no rīta pamodina pulksten septiņos, paņēma divas pilulas un norija, tagad jau bez pilulām neiespējami naktī aizvērt acis, un no rīta viņš būs kā salauzts, aprīs divas tabletes «No-Doz», lai Pointmugu justos atkal formā, un tā tas iet, no rīta stimulējošas tabletes, naktī — nomierinošas, īsts narkomans, un kur tad vēl alkohols un cigāri, nav brīnums, ka man sāp aknas, tas viss beigsies, nelielā kastē kapa dibenā, nu, un tad? un tad? es tam uzspļauju, es nemaz negribu augšāmcelšanos, rokas atslīga uz gultas, galva kļuva nekustīga, kājas nervs atslāba, viņš jutās labāk, viņš brauca pa Floridas šoseju vaļējā fordā ar kādu meiču pie labās rokas, bet aizmugurē Džo- nijs ar citu meiteni, starp citu, kas tās bija par padauzām, esmu aizmirsis pat viņu vārdus, visi četri bijām piedzērušies, es drusku mazāk par citiem, es vadīju mašīnu, gribēju ar veselu ādu sasniegt mūsu noīrēto villu un braucu ļoti lēnām, Džonijs uzslējās kājās no aizmugures sēdekļa un sacīja: «Pagaidi, Bili! Es tev palīdzēšu!», un airējās ar rokām pa gaisu, smiedamies kā traks, skuķe ieķērās viņam elkonī un mēģināja novilkt atkal sēdus, villā tika vēl dzerts un dzerts, un mazliet arī ēsts, bija silts, debesis tumši zilas un mēness apaļš kā apelsīns, Džonijs piecēlās, «Pie velna,» viņš sacīja, «es metos pliks! Un tu arī, Bili! Paskaties uz mēnesi, tas izskatās *l* pēc pakaļas!», skuķes kliedza, un es smējos, smējos, raudams nost drēbes. «Nost ar civilizāciju,» Džonijs sauca, «visi pliki!», meičas spiegdamas ieslēdzās kādā istabā, otrā dienā es pamodos gultā blakus Džonijam, Džonija galva uz spilvena līdzās manai galvai, un viņa roka pārmesta pār manām krūtīm, es nekustējos, stiklotās durvis uz terasi bija līdz galam vaļā, spīdēja saule, pret debesīm spilgti iezīmējās baltās, apmestās sienas gals, es nekad nebiju pamanījis, cik skaisti izskatās sienas baltums uz debesu zilā fona.

*

Apaļais baseins mirgoja Kalifornifas saulē, un C vēroja, kā zilajā, atspulgu pilnajā ūdenī peld delfīns. Viņš nenogurdams meta lokus apmēram metru dziļumā un, ieelpodams gaisu, eleganti izslēja muguru, nepārtraukdams peldēšanu, tā ka virs ūdens parādījās tikai ķermeņa daļa ar elpekli. Viņa astes spura bija nevis vertikāla kā zivīm, bet horizontāla, Un kustīgs bija viss slaikais, muskuļotais astes gala

posms. C uzmanīgi sekoja delfīna kustībām: tieši ar horizontālo astes spuras stāvokli izskaidrojama veiklība, ar kādu delfīns pārvietojas pa vertikāli, un īpaši viņa spēja izšauties virs ūdens gandrīz otrā stāva augstumā, kā es to redzēju Maiami. Baseinam tikai jābūt pietiekami dziļam, lai delfīns varētu nostāties ūdeni stāvus un šauties augšup ar tādu spēku, ka tiek šķelta ūdens virsma. Taču visvairāk Maiami izrādē mani pārsteidza delfīna deja: izslējis trīs ceturtdaļas ķermeņa virs ūdens,_ delfīns tādā stāvoklī ietur līdzsvaru un ar specīgiem astes vēzieniem virzās atmuguriski no viena baseina gala uz otru. Gluži kā cilvēks, kas kāpjas atpakaļ. Ja padomā, tas rada spēcīgāku iespaidu nekā suns, kas staigā uz pakaļkājām, vai akrobāts, kas iet pa novilktu virvi, jo delfīnu stateniski notur vienīgi astes spuras kustības ūdenī, un tas prasa patiešām apbrīnojamu muskuļu spēku un apbrīnojamas kontroles spējas.

Delfīns beidza mest lokus, piepeldēja pie C, apstājās apmēram metru no baseina malas un, piešķiebis lielo galvu, uzlūkoja viņu. Tā nebija apaļā, neizteiksmīgā zivs acs, bet gan kustīgs, šķelmīgs, laipns, ziņkārīgs skatiens, gandrīz vai cilvēka redzoklis. Delfīns pagrieza galvu uz otru pusi un vēroja C ar otru aci, tad mazliet pavēra muti, kuras līkumotais zīmējums piešķīra viņam tādu izskatu, it kā viņš šķelmīgi uzsmaidītu C.

Apritēja vairākas sekundes. Galu galā pārliecinājies, ka C netaisās ne rotaļāties ar viņu, ne viņu paglaudīt, delfīns apgriezās, papeldēja gabaliņu tālāk un atkal sāka mest lokus. Bija skaidri redzams, ka viņš kustas uz priekšu tikai ar astes spuru. Sānu spuras noderēja vienīgi pagriezieniem un līdzsvara noturēšanai gluži kā kuģim sānu ķīļi. Un lielajai muguras spurai droši vien bija tāda pati loma kā maza burinieka šķērsim: nodrošināt stabilitāti un ātrus pagriezienus.

Delfīns peldēja pārsteidzoši veikli, viegli un spēcīgi. Viņam pārvietojoties, ūdens neuzvirpuļoja vai, pareizāk sakot, virpuļi nesacēlās aizmugurē, tikai virspusē varēja manīt sīku virmo- jumu; tas nav grūti izskaidrojams, jo horizontālā astes spura, delfīnam peldot, sviež ūdeni no apakšas uz augšu. Turpretim tai ūdens slānī, pa kuru delfīns pārvietojās, nevarēja saskatīt nekādus virpuļus. Vēl vairāk, šķita pat, ka nepieciešamība ieelpot gaisu nemazināja peldēšanas ātrumu — ar tik veiklu un noapaļotu kustību delfīns izlieca muguru, paceļot virs ūdens elpekli. Baseins bija daudz par mazu, lai delfīns varētu attīstīt kaut desmito daļu iespējamā ātruma, taču viņa nevērīgajā peldēšanā jautās milzīgas spēka rezerves.

— Jūs jau iepazināties ar Dēšu? — kāda bezbēdīga balss aiz C muguras jautāja.

C pagriezās.

— Ārsts Morlijs, — sacīja pienācējs, sniegdams roku, kas bija sarkana kā šķiņķis. — Man ir uzdots jūs uzņemt Esiet sveicināts

Pointmugu jūras bāzē, mister C, — viņš turpināja ar zobgalīgu un sirsnīgu svinīgumu. — Un, ar jūsu atjauju, es jums ieteiktu neievērot etiķeti un novilkt svārkus.

— Ar prieku, — C atbildēja.

Morlijs pats bija vienā kreklā, apaļu seju, apaļu augumu, apaļām acīm, īsi apgrieztiem matiem; viņš varēja būt labas veselības un omas simbols kādas izplatītas alus šķirnes reklāmā.

— Viņam droši vien garlaicīgi vienam pašam, — C sacīja, pamādams uz Deša pusi.

— Viņš nebūt nav viens! — Morlijs atbildēja. — Telefons jeb, pareizāk sakot, hidrofons viņu savieno ar Dorisu, kas atrodas otrā baseinā.

— Vai viņi ir pazīstami?

— Kādu laiku viņi abi dzīvoja vienā baseinā. Mēs viņus izšķīrām tikai eksperimenta dēļ: gribējām pierakstīt viņu sarunas.

— Vai viņi sarunājas?

— Un kā vēl! Kā divi iemīlējušies katrs savā telefona vada galā.

— Befka jus zināt, ka ta ir īsta saruna?

— Viņi nekad nerunā vienlaikus, bet tikai pēc kārtas, it kā jautādami un atbildēdami.

— Mister Morlij, — C sacīja; — cik es atceros, delfīni izlaiž* daudz dažādu skaņu: viņi gan krekšķina, gan ņurd, gan vaukšķ…

— Jā, bet sarunā viņi visvairāk izmanto svilpienus. Un šie svilpieni ir ļoti atšķirīgi ilguma, amplitūdas, biežuma un tembra ziņā. Iespējams, ka delfīnu valoda ir svilpienu valoda, — Morlijs piebilda, un viņa apaļā seja pauda gandarījumu.

— Nu tad mēģināsim atšifrēt, ko viņi runā, — C jokoja, taču viņa saltās acis uzmanīgi pētīja Morlija seju.

— Ar to jau mēs šeit nodarbojamies, — Morlijs tādā pašā tonī atsaucās. — Taču vispirms šīs skaņas jāklasificē.

Iestājās klusums, tad C sacīja:

— Pat man, kas esmu optimists, šķiet, (ka tas nav tik ātri izdarāms.

— Nē. Bet nomierinieties: mēs ne tikai pētījam svilpienus, īstenībā mēs mēģinām šo jautājumu atrisināt no visām pusēm.

— Piemēram?

— Piemēram, mēs mēģinām iemācīt delfīniem angļu patskaņus, liekot tos noklausīties tādā frekvencē un modulācijā, kas atbilst viņu fonēmām. Citiem vārdiem sakot, mēs delfinizējam angļu valodu, lai darītu to viņiem pieejamu.

— Tātad jūs mēģināt radīt jaunu valodu — «delphin-English», līdzīgi «pidgin-English», ko runā Klusā okeāna salu iezemieši. Vai tas izdodas?

— Vēl ir pāragri par to spriest. Bet pagaidiet, es jums tūlīt kaut ko parādīšu.

Morlijs noliecās, paķēra trīs priekšmetus, <kas bija nolikti baseina malā, un iesvieda tos ūdenī. Tikai tad, kad tie nokrita baseina vidū, C redzēja, kas tie ir: veca, dzeltenīga sombrero veida cepure, sarkana bumba un īsa, zilā krāsā nokrāsota nūjiņa.*[5]*

— Deš, — Morlijs pasauca, klaudzinādams pa baseina iekšmalu, hai pievērstu delfīna uzmanību.

Dešs tūlīt piepeldēja pie Morlija un apmēram metra attālumā no baseina malas izbāza galvu no ūdens.

— Cepuri! — Morlijs uzsauca. — Paņem cepuri!

Dešs nevilcinādamies piepeldēja pie sombrero, ienira, uzmauca to uz purngala un atnesa Morlijam. Morlijs paņēma cepuri, atkal iesvieda baseina vidū ūdenī un uzsauca:

— Nūju! Paņem nūju!

Dešs satvēra nūju mutē un aiznesa Morlijam, kurš tūlīt atkal iesvieda to ūdenī.

— Bumbu! — Morlijs sauca. — Paņem bumbu! '

— Bravo! — C sacīja. — Vai viņš kādreiz kļūdās arī?

— Reizēm jā. Bet es neesmu pārliecināts, vai viņš to nedara tīšām, lai mani ķircinātu. Protams, eksperiments nav uz visai augsta līmeņa. Taču pedagoģiski tas ir neapšaubāmi noderīgs. Mēs saistām Deša uzmanību, iemācām viņu mācīties, pieradinām arī pie cilvēku valodas skaņām. Starp citu, būs ļoti interesanti noskaidrot, turpinot eksperimentu ar citiem priekšmetiem, cik angļu vārdu viņš spēs paturēt atmiņā.

Morlijs apklusa, paskatījās pulkstenī un sacīja:

— Iesim, mister C, jūs patiešām esat ieradies īstajā brīdī. Es jums parādīšu kaut ko diezgan neticamu.

Viņš sāka ātri soļot, vezdams uz betonētu baseinu, kuru šaurs dambis atdalīja no Klusā okeāna. Divi vīrieši melnos ūdenslīdēju apģērbos pašlaik mēģināja uzlikt delfīnam tādus kā iemauktus.

— Iepazīstieties, tas ir Bills, — Morlijs teica. — Viņš ir speciāli trenēts. Viņam iemācīja steigties pie sava dresētāja, tiklīdz tas iedarbina zem ūdens zvaniņu. Te ir šis instruments, — viņš sacīja, paņemdams to no palīga, kas stāvēja blakus vinčai. — Kā redzat, zvaniņš ir līdzīgs elektriskai lampiņai, tas ir ūdens necaurlaidīgs, un, kad to iedarbina, zem ūdens atskan vibrējoša zvanīšana, kuras skaņu viļņi izplatās ļoti tālu. Bills ir iedresēts tā, ka, izdzirdējis šo skaņu, steidzas pie sava dresētāja, vienalga, vai tas ieniris vai atrodas laivā. Par atalgojumu Bills dabū zivi.. .

— Es apbrīnoju, ka viņš ļauj ar sevi tā apieties, — C sacīja. — Viņam aizsprādzē iejūgu, bet viņš pat nepakustas.

— Delfīns ļoti pieķeras cilvēkam, — Morlijs atbildēja. — Viņš

pret mums ir labvēlīgi noskaņots. Šo faktu apstiprina visi novērotāji: delfīns mīl cilvēkus. Un dievs, vien zina, kāpēc, — Morlijs, brīdi klusējis, piemetināja.

Tādas pārdomas tik loti nesaskanēja ar Morlija omulīgumu un optimistisko, apaļo seju, ka C pavērās viņā ar izbrīnu.

— Galu galā jūs taču viņus labi barojat, — C sacīja, — un nedarāt viņiem pāri.

Morlijs paraustīja apaļīgos plecus.

— Ticiet man, mister C, kad viņi sāks runāt, viņiem būs mums daudz kas sakāms par šaurajiem baseiniem un vientulību, kādā mēs viņus turam .. . Tad, jūs redzēsit, viņi sāks organizēties un varbūt mēs pat piedzīvosim streikus un dabūsim uzklausīt prasības.

C iesmējās, bet tad viņa uzmanību piesaistīja dresētāji, kas patlaban lika delfīnu uz tādām kā nestuvēm, kurām bija divi caurumi, lai varētu pa tiem izbāzt sānu spuras. Nestuves balstījās uz četrām garām cauruļu kājām, kas bija pie pamatnes savienotas kā līdztekām. Dresētāji piestiprināja vinčas virvi pie nestuvju rokturiem, deva mājienu palīgiem, un delfīns sāka celties gaisā. Pēc tam vinča apgriezās un sāka laist delfīnu lejā atklātā jūrā. Abi dresētāji izkāpa no baseina un aši noskrēja pa cementa kāpnītēm okeānā saņemt dzīvnieku. Ūdens viņiem sniedzās gandrīz līdz jostas vietai.

— Vai jūs gribat viņu palaist vaļā?

— Tā izskatās, — Morlijs sacīja, sārtajai, apaļajai sejai mazliet saspringstot.

— Vai tas notiek pirmoreiz?

— Jā.

Morlijs vēroja dresetajus. Delfīns gulēja viļņos, atbrīvots no nestuvēm, un abi vīri mēģināja piesiet pie viņa iejūga apmēram pusotra metra garu auklu ar mazu, oranžu, vārpstveidīgu boju galā.

— Es redzu, ka jus tomēr esat piesardzīgi, •— C sacīja.

— Jā, — Morlijs strupi atbildēja.

Dresētāji abi reizē pacēla galvu un paskatījās uz Morliju. Melnie gumijas kombinezoni vēl vairāk izcēla puišu īsi apcirpto matu gaišumu un acu dzidrumu. Viņi stāvēja delfīnam abās pusēs un, sakrustojuši rokas uz iejūga, stingri turēja ciet dzīvnieku, kas bija izslējis galvu pret apvārsni un pavēris muti. «Ūdens selgā droši vien ir garšīgs,» C nodomāja.

— Laidiet vaļā! — Morlijs sacīja saspringtu seju.

Dresētāji palaida vaļā rokas. Delfīns vienu brīdi palika nekustīgs, tad deva pamatīgu sitienu ar asti un aizšāvās kā katapul- tēts. Apmēram metra dziļumā viņš slīdēja projām okeānā. Jau pēc mirkļa C vairs nesaskatīja pelēkā ķermeņa siluetu, bet boja, ko delfīns vilka līdzi, lēkāja pa ūdens virsu un norādīja viņa ceļu. Vārpstiņas oranžā krāsa spilgti atšķīrās pret tumšzilo okeāna fonu.

— Viņš traucas kā bulta, — C sacīja.

— Viņš var peldēt vēl ātrāk, — viens no dresētājiem ar lepnumu piebilda. — Boja viņu bremzē.

Morlijs nesacīja neko. Boja dejoja virs gludā jūras līmeņa, un viņš sakniebtām lūpām, nopietnu skatienu raudzījās, kā tā ar katru mirkli vairāk attālinās.

— Bezbēdnieks ir laimīgs, ka var padraiskoties, — C ierunājās. — Es viņa vietā justos kā apreibis. Un jūsu vietā, — viņš pēc.brīža piebilda, — es sāktu jau bažīties.

Morlijs neatbildēja.

— Vai neiedarbināt? — nervozi jautāja viens no dresētājiem.

— Iedarbiniet, — Morlijs teica.

Dresētājs ielika zvaniņu ūdenī un iedarbināja. Pagāja vesela sekunde, tad oranžā boja sāka peldēt lēnāk, tādiem kā līkločiem, it kā vilcinoties, pēc tam pilnīgi pagriezās uz zemes pusi. Bills devās atpakaļ uz krastu.

— Tā ir uzvara, — Morlijs sacīja piesmakušā balsī.

Iestājās klusums. C, Morlijs un abi dresētāji nenolaida acis no oranžās bojas. Viņi apburti raudzījās, kā tā lēkā pa okeāna sīko virmojumu, kamēr delfīns ar pilnu ātrumu atgriezās cilvēku sabiedrībā.

Pāris sekundes vēlāk Billa šķelmīgi smaidošā galva parādījās virs ūdens metru no dresētāja, kurš viņam iedeva zivi.

— Celiet viņu augšā, — Morlijs, atvilkdams elpu, sacīja, — šodienai pietiek.

C paraudzījās viņā. Viņš izskatījās laimīgs un noguris.

— Iesim, — Morlijs sacīja, — iesim uz kafetēriju. Tagad es labprāt kaut ko iedzertu.

— Es gribētu jums kaut ko pajautāt, — C sacīja, automātiski piemērodams soļus Morlija gaitai. — Kā jūs domājat, kāpēc viņš atgriezās? Jā, kāpēc viņš atgriezās, nevis izvēlējās brīvību: būtu galu galā gluži dabīgi, ka dzīvnieks, kuru tur gūstā, izvēlas brīvību. Es zinu, jūs teiksit, viņš atgriezās tāpēc, ka viņa rīcību nosaka zvaniņš un zivs. Taču tāds izskaidrojums īsti neapmierina, ja runa ir par tik saprātīgu dzīvnieku kā delfīns. Bills patiešām varētu sajēgt, ka zivju jau nu jūrā netrūkst un nav nekādas vajadzības pēc jūsu zivīm . ..

Morlijs nopietni paskatījās uz C.

— Arī man dažkārt rodas šāds jautājums, mister C. Un mana atbilde ir tāda: delfīns ir sabiedrisks dzīvnieks, viņš nav vientuļnieks. Jūrā viņš dzīvo ģimenē, un šī ģimene ir kāda noteikta grupa ar, domājams, ierobežotu teritoriju okeānā, kurā tā dzīvo, ar noteiktu hierarhiju, ar savu organizāciju. Iedomājieties, ka mēs «pazaudētu» Billu dažus kilometrus no krasta. Kur lai viņš paliek?

— Viņš varētu mēģināt atrast kādu citu grupu.

— Tas nebūtu tik viegli. Un viņš nepavisam nevar būt drošs, ka izdosies tajā iedzīvoties.

— Saprotu. x

— Turpretim šeit, Pointmugu, viņš ir iedzīvojies, te ar viņu nodarbojas, baro viņu, ar viņu rotaļājas, viņš mūs pazīst.

— Jūs gribat sacīt, viņš atgriežas tāpēc, ka viņu ar jums saista emocionālas saites?

— Jā, — Morlijs atbildēja. — Tā es domāju. Tagad mēs esam viņa ģimene.

*

No Vašingtonas uz Losandželosu, no Losandželosas uz Maiami, no Maiami uz Sietlu, 'kāda bezjēdzība, kāds milzīgs laika, spēku, naudas, pelēkās vielas patēriņš tikai tāpēc, ka šie nelieši grib spēlēt ar mani paslēpes, nedēļu, veselu nedēļu vagot Amerikas kontinentu, lēkšiem no lidmašīnas uz lidmašīnu, no vienas viesnīcas uz otru, no viena pētniecības centra uz otru, lai ar grūtībām pa drusciņai vien izvilktu ziņas, ko viņi varētu man sniegt nepilnā pusstundā, esmu pārdomājis, varu sacīt, jūsu «virspusējās analīzes šedevru», un patiešām dziļš ir jūsu stulbums, džentlmeņi, jo tagad, kad esmu iebāzis degunu jūsu darīšanās, es to vairs ne- vilkšu ārā, es uzzināšu visu, pat to zinātnieku radu rakstus, kuru vārdus, kā jūs iedomājaties, esat man viltīgi noklusējuši, viņi dzīvos tikpat kā zem stikla kupola, šie jūsu mīļie pētnieki, man nevajadzēs ne pusgada, lai izdibinātu par viņiem visu, bet jūs, virspusējās analīzes speciālisti, pie velna, jūs beidzot sapratīsit, jūs dabūsit ciest, jūs nožēlosit, ka esat dzimuši, turpmāk jūs nepakustināsit ne mazo pirkstiņu tā, ka es to nemanu, nenopirdīsi- ties tā, ka es to nedzirdu, jūs pacelsit presi uz rakstāmgalda, un es būšu tur apakšā, mani slepenie aģenti ieperināsies jūsu vidū, iesūksies jūsos, saindēs jūs un izrīkosies ar jums tā, ka jūs paši vairs nezināsit, kurš ir noteicējs jūsu mājās jūs vai es.

«vˆai misters C?» kāda balss aiz muguras jautāja, viņš pagriezās, «U. S. Hegemens», C paspieda sniegto roku, četrdesmit gadu, ļoti liela auguma, ļoti šauriem pleciem, nesamērīgi garš kakls, seja iegarena, bāla, tik šaura, ka šķita — tai ir tikai divas dimensijas, acis zilas, blāvas, bez dzīvības, tikko C bija paspiedis Hege- mena roku, tā atšļuka atpakaļ, atrada aiz muguras kreiso roku, ieķērās tajā un vairs nekustējās.

— Mister C, — ne no šā, ne no tā pēkšņi ierunājās Hegemens, it kā ar sava vārda nosaukšanu un rokas paspiešanu būtu izsmēlis visu, kas, pēc viņa domām, piederējās cilvēku savstarpējām attiecībām, — jūs, protams, zināt, kas ir sonars?

C vientiesīgi pasmaidīja.

— Vai tas nav uz mūsu kuģiem tas daikts, kas uzrāda ienaidnieka zemūdenes?

Viņš velti centās izskatīties vientiesīgs. Hegemens pat neuz- meta viņam acis. C viņam bija tikai divkājainais ar etiķeti «C», nekas vairāk.

— Precīzāk sakot, — Hegemens turpināja, — tas ir aparāts, kas izlaiž ūdenī ultraskaņas. Skaņu viļņi atsitas pret ūdenī iegrimušajiem priekšmetiem un rada atbalsi, ko pēc tam aparāts reģistrē. Tā kā ir zināms skaņas izplatīšanās ātrums ūdenī, tad elektroniskais skaitļotājs acumirklī nosaka ūdenī iegremdētā šķēršļa formu un attālumu līdz tam. Iegaumējiet, ka šis aparāts kopā ar elektronisko skaitļotāju ir smags un komplicēts un ka tā ziņas dažreiz ir apšaubāmas, jo ūdenī ir izkliedējošie viļņi, kas kropļo atbalsi.

Sakrampējis abas rokas uz muguras, allaž pabeigdams teikumu, lai cik garš tas būtu, Hegemens runāja bez žestiem, nesa- šūpojot ķermeni, pat nepamirkšķinot acis, viņa garā, nekustīgā seja bija kā uzsprausta uz izstieptā kakla, acis bez izteiksmes stingi raudzījās kaut kur pāri C galvai, lūpas tik tikko pavērās, lai izlaistu skaņas, gausu vārdu, precīzu, nekļūdīgu teikumu kā lekcijā; bez lūpu kustībām manāma bija vienīgi stipri izvirzītā ādamābola kustēšanās gandrīz vienā līmenī ar C acīm.

— Tāds ir rūpniecības sonars, — Hegemens piebilda.

Iestājās īsa pauze.

— Delfīna dabīgais sonars, — viņš turpināja tādā pašā gausā, mehāniskā, bezpersoniskā balsī, — ir daudz pārāks. Tas sver tikai dažus simt gramus, atrodas delfīna galvā, un tā precizitāte ir ļoti liela.

Hegemens atkal apklusa, un pēc dažām sekundēm C saprata, ka šai pauzei nav nekāda sakara ar viņu. Hegemens neapklusa, lai viņš varētu pierakstīt tā izklāstu vai pagūtu iestarpināt kādu jautājumu, nē. Viņš apklusa, grasīdamies mainīt sarunas tematu. Tāda cilvēcīga radījuma kā C klātbūtni viņš uztvēra tikai abstrakti. C bija persona, kurai viņu bija lūguši paskaidrot delfīnu sonara uzbūvi: viņš to paskaidroja. Ar tiem pašiem vārdiem un pauzēm viņš to būtu skaidrojis jebkuram citam.

— Bet vislabākais paskatīties pašam, — Hegemens turpināja. — Nāciet, mister C.

Apaļš baseins tāpat kā Pointmugu, spoža saule un delfīns. Pie baseina stāv cilvēks, ģērbies ūdeni necaurlaidīgā kombinezonā.

— Tas ir Diks. Esmu pieradinājis viņu saņemt zivi ar šādiem nosacījumiem: baseina šķērssienas vienā punktā, kuru es katrreiz mainu, novietoju zvaniņu, kas iedarbināms ar ūdenī iegremdētu rokturi. Es ievilpjos. Atskanot svilpienam, delfīna uzdevums ir atrast rokturi un ar purnu to pagrūst. Tad zvans sāk skanēt, un kādā citā baseina vietā, kura arī nav nemainīga, es ielaižu ūdenī zivi, turot to stateniski, aiz astes. Delfīnam zivs jāatrod. Pēc dresūras Dikam tas izdodas simtprocentīgi: simt reižu no simta.

Hegemens uz brīdi apklusa.

— Kari, — viņš turpināja, — uzliec Dikam piesūcekņus.

Karls pārkāpa pār baseina margām un iegāja ūdenī. Tūlīt diviem astes vēzieniem Diks bija klāt un trinās gar viņu, diedelēdams glāstus. Karls viņu paglaudīja un pēc brīža tuvināja piesūcekni delfīna labajai acij. Piesūceknis bija no baltas plastmasas un izskatījās kā ieapaļa spieķa uzmava. Karlam bija jābūt pacietīgam un veiklam, jo Diks vairākkārt izvairījās, pirms bija ar mieru atļaut, lai piesūcekņi padara viņu uz laiku aklu.

Tūlīt pēc tam Karls izkāpa no baseina un pārvietoja zvaniņu uz šķērssienas.

— Baseinā atrodas hidrofons, — Hegemens paskaidroja, — tas uztver delfīna izlaistās skaņas un ļauj mums tās dzirdēt gaisā. Klausieties: tiklīdz es ievilpšos, Diks iedarbinās savu sonaru. Vai esat sagatavojies, Kari?

Karls paņēma no spaiņa zivi, nostājās baseina otrā malā un sagatavojās ielaist zivi ūdenī. Hegemens iesvilpās — C dzirdēja veselu rindu krakšķošu skaņu, kas atkārtojās pēc regulāra starpbrīža: kren, kren, kren, kren, un tai pašā laikā, ne mirkli nesvārstīdamies, neredzošais delfīns peldēja taisnā ceļā uz rokturi un pagrūda to. Ieskanējās zvaniņš. Baseina otrā galā Karls ielaida ūdenī zivi, ko turēja aiz astes. Delfīns apgriezās, atkal bija dzirdamas krakšķošās skaņas, un delfīns bez kādām grūtībām, bez mazākās novirzes, bez mazākās vilcināšanās šķērsoja visu baseinu, piepeldēja pie zivs un satvēra to.

— Kaut kas ārkārtīgs, — C sacīja. — Grūti noticēt, ka viņš neredz.

— Iesim pie Kārla, — Hegemens turpināja tikpat bezpersoniskā tonī, — tūlīt izdarīsim vēl vienu eksperimentu. Šoreiz Karls ielaidīs ūdenī vienlaikus divas zivis. Apskatiet tās labi: tās pieder katra pie savas sugas, bet pēc garuma un formas ir gandrīz vienādas.

— Varbūt viena ir mazlietiņ platāka.

— Pareizi. Un tieši uz platāko Diks ir ļoti kārs. Otru zivi viņš nekad neaiztiek. Uzmanību. Es nolieku zvaniņu šķērssienas otrā galā. Tagad iesvilpšos.

Atskanot svilpienam, Diks iedarbināja savu sonaru, atrada un pagrūda rokturi. Iešķindējās zvaniņš. Tai pašā laikā Karls ielaida ūdenī abas zivis, vienu kādu divdesmit centimetru atstatumā no otras. Atkal iepriekš pakrakšķinājis, Diks piepeldēja tieši pie tās zivs, kas viņam garšoja, un aprija lo.

— Vai viņš 'kādreiz kļūdās arī? — C jautāja.

— Nekad.'

— Varbūt zivju izvēlē viņu vada oža?

— Vaļveidīgajiem nav ožas.

— Tad tas ir kaut kas nedzirdēts, — C sacīja. — Viņa sonara precizitāte ir vienkārši neticama. Viņš taču redz ar ausīm!

— Pareizāk izsakoties, — Hegemens precizēja savā sausajā, nelokāmajā balsī, — viņš redz ar nāsi, ausīm un ar savu elektronisko minis'kaitļotāju, kas iztulko dzirdes uztverto skaņu viļņu atbalsojumu.

Salicis rokas aiz muguras, nekustīgu augumu un seju, blāvajām acīm stingri veroties kaut kur pāri C galvai, Hegemens gaidīja. Viņš savu uzdevumu bija izpildījis. Tagad viņš ļāva apmeklētājam uzdot jautājumus.

— Ja es pareizi saprotu, — C sacīja, — tad daba apveltījusi delfīnu ar sonaru, kas ir daudz pārāks par mūsu, un mēs tagad mēģinām izdibināt tā uzbūves noslēpumus.

Hegemens padomāja.

— Ja uzsver šā jautājuma praiktisko pusi, tad mūsu pētījumu mērķi var formulēt tā, kā jūs teicāt.

— Bet vai delfīnu nevarētu izmantot tieši?

— Kā tas saprotams «tieši»?

— Nu, piemēram, izmantot delfīnu zemūdens izlūkošanas uzdevumos.

Iestājās klusums, un pēc brīža Hegemens sacīja:

— Šāda jautājuma nostādne man ir sveša.

*

C RAPORTS KL/256 21, SLEPENI

(C piezīme: So sarunu es atstāstu pēc atmiņas, jo persona, kuru nosaucu par «informatoru», uzstājīgi lūdza, lai neierakstu viņa balsi magnetofonā. Tā paša iemesla dēļ nav nevienas viņa fotogrāfijas, un mēs norunājām, ka vienīgi es zināšu viņa vārdu.)

INFORMATORS: — Es nolēmu jūs uzmeklēt, tiklīdz uzzināju par jūsu sarunu ar Atalanti. Bet man bija ļoti grūti jūs atrast.

C: — Es to zinu. Sirsnīgi pateicos par jūsu pūlēm.

INFORMATORS: — Atklāti sakot, es nevaru saprast, kāpēc Atalante izrādīja tik niecīgu vēlēšanos sadarboties. Starp ziņu dienestiem nevajadzētu tādas necaurredzamas sienas. Jo vairāk, kad mēs kalpojam vienam un tam pašam mērķim.

C: — Bet vai mēs patiešām kalpojam vienam un tam pašam mērķim? Vai es maldos, domādams, ka dažām personām Atalan- tes dienestā varbūt nav gluži tāda pati dzīves uztvere un uzskati kā mums?

INFORMATORS: — Jā, es saprotu. Tādā gadījumā mana dzīves uztvere un uzskati ir tuvāki jūsējiem.

C: — Tā es arī domāju. Tomēr priecājos, ka jūs pats to apliecināt. Ap Atalanti ir pārāk daudz balodīšu un dūjiņu . . .

INFORMATORS: — Es arī tā domāju.

C: — Vai jūs būtu ar mieru vajadzības gadījumā par šiem cilvēkiem pastāstīt?

INFORMATORS: — Es nemeklēju ar jums kontaktu šādā nolūkā. Pēc manām domām, mums vajadzētu runāt par delfīniem, nevis par personām, ar kurām kopā es strādāju.

C: — Tas viens otru neizslēdz. Fakts ir tas, ka Atalantes apkārtējā vide izraisa mūsos lielas bažas. Varbūt tas viss ir daudz nopietnāk, nekā jūs domājat. Galu galā, mēs nevaram atteikties no domas, ka trešais pasaules karš var uzliesmot vistuvākajā nākotnē. Ievērojot šādas perspektīvas, viss, ko jūs varētu mums pastāstīt, būtu ārkārtīgi vērtīgs.

INFORMATORS: — Tādā aspektā es savu lomu nebiju apsvēris. Manuprāt, būtu visai zemiski te iepīt cilvēkus, ar kuriem kopā es strādāju. Es taču neuzskatīšu viņus par nodevējiem tikai tāpēc, ka viņu viedoklis nesaskan ar manu.

C: — Atļaujiet jums atgādināt, ka kara vai pirmskara laikā ir ļoti grūti pateikt, kur sākas nodevība. Vai šie cilvēki ir jūsu draugi?

INFORMATORS: — O, nē!

C: — Nu, tādā gadījumā es nesaprotu jusu sirdsapziņas pārmetumus. Jo vairāk tāpēc, ka jūs taču viņus nekur «neiepīsit». Es

tikai lūdzu jūs, lai palīdzat man gūt par viņiem noteiktu

priekšstatu.

INFORMATORS: — Bet vai tas nav savā ziņā viens un tas pats?

C: — O, nē, te ir kāda nianse. Ņemsim, piemēram, Atalantes labo roku. Ja vēlaties, sauksim viņu par Azīru. Vai saprotat, ko es gribu sacīt?

INFORMATORS: — Jā.

C: — Redziet, par šo Azīru man ir nelielas bažas. Man neizdodas viņu atminēt. Viņš ir nenotverams. Ko jūs par viņu domājat? Kādai kategorijai viņu pieskaitīt?

INFORMATORS: — Pēc manām domām, viņš nav ne šis, ne tas.

C: — Redziet nu. Vairāk es no jums neprasu. Vai jums, to pateikušām, liekas, ka esat Azīru kaut kur «iepinis»?

INFORMATORS: — Patiesību sakot, nē.

C: — Ja mēs pareizi viens otru saprotam, tad Azīrs īstenībā ir oportūnists, kas galu galā vienmēr piesliesies uzvarētāja nometnei.

INFORMATORS: — Varbūt ar piebildi, ka sākumā viņš mazliet augstāk vērtēs mūsu dzīves viedoklim pretējo filozofiju.

C: — Jā. Es domāju tāpat. Tieši tā tas ir. Jūs ļoti labi uztvērāt šo niansi. Un to pašu man gribētos sacīt par Atalanti.

INFORMATORS: — O, nē, ar Atalanti ir citādi… Neviens no mums nezina, kas notiek Atalantes galvā.

C: — Runājot pavisam vaļsirdīgi, tieši šī iemesla dēļ man ir tik svarīgi labi iepazīt cilvēkus, kas strādā kopā ar viņu. Bet atgriezīsimies pie delfīniem. Vai drīkstu uzstādīt jums dažus jautājumus?

INFORMATORS: — Tieši sakarā ar delfīniem es gribēju jūs satikt. Sai nozarē esmu gatavs jums maksimāli palīdzēt.

C: — Būtībā man ir tikai viens jautājums: kā tādi cilvēki kā Atalante un Azīrs domā delfīnus izmantot praktiski?

INFORMATORS: — Šoreiz tas ir pavisam skaidrs. Zemūdens būvdarbos, kur mēs izmantojam ūdenslīdējus, būtu daudz izdevīgāk izmantot delfīnus.

C: — Kādēļ?

INFORMATORS: — Delfīnam salīdzinājumā ar nirēju cilvēku ir liela priekšrocība: viņš ir pasargāts no slāpekļa narkotiskās iedarbes, un, uznirstot virs ūdens, viņam nav vajadzības pēc dekompresijas. Jūs droši vien zināt, ka Sīlebā izmantoja delfīnu vārdā Tefijs, lai uzturētu sakarus starp pētniekiem, kas dzīvoja mājā zem ūdens, un kuģi uz jūras. Tefijs nesa viņiem avīzes, vēstules, alus pudeles …

C: — Jā, es atceros. Kaut kur esmu par to lasījis. Tas ir apbrīnojami, taču vai to gan var nosaukt par darbu šā vārda pilnā nozīmē! Vai nav jābaidās, ka tas fakts, ka delfīnam nav roku, ļoti ierobežos viņa izmantošanu zemūdens darbos?

INFORMATORS: — Jā un nē. Delfīns ļoti veikli rīkojas ar purnu. Viņš ar to nospiež sviru, met bumbu, balansē. Starp citu, viņa sānu

spuru skelets atbilst atrofējušos roku skeletam, kur delms beidzas ar plaukstu, tās ir atmiņas no laika, kad viņš dzīvoja uz zemes. Šīm spurām zināmā mērā piemīt arī tveršanas spējas. Varbūt ar laiku izdosies tās attīstīt un izkopt. Pagaidām vajadzēs pielietot iejūgus vai citas speciālas ierīces.

C: — Kādas tieši? Pastāstiet man par šiem iejūgiem. Pagaidiet, es precizēšu savu jautājumu: vai ir paredzēts, ka pie šī iejūga būs iespējams piestiprināt mīnas, ko delfīns varētu atstāt pie ieejas ostā vai pat piestiprināt pie ienaidnieka kuģa korpusa?

INFORMATORS: — Jā. Šī problēma tiek pētīta. Taču es par to zinu tikpat daudz, cik jūs. Varu tikai sacīt, ka daži delfīni jau tagad ir apmācīti tik tālu, ka pat tumsā prot atšķirt «savējo» kuģus no «ienaidnieka» kuģiem.

C: — Un kādā veidā?

INFORMATORS: — Savējo kuģiem priekšgalā zem ūdens līnijas piesista maza plāksnīte, kas darināta no cita metāla nekā kuģa korpuss.

C: — Un delfīni tumsā pazīst šo plāksnīti?

INFORMATORS: — Pat tad, ja tā nokrāsota tādā pašā krāsā kā viss kuģa korpuss.

C: — Kā viņiem tas izdodas?

INFORMATORS: — Viņi liek lietā savu sonaru. Droši vien ir kāda ļoti niecīga atšķirība starp atbalsi, kas nāk no plāksnītes, un atbalsi, kas nāk no visa kuģa korpusa.

C: — Tas ir satriecoši. Kāda, pēc jūsu domām, varētu būt delfīna loma uzbrukumā un aizstāvēšanās kaujās?

INFORMATORS: — Tūlīt paskaidrošu jums mūsu mācību: delfīns ir vienā un tai pašā laikā nekādi neatklājama zemūdene un saprātīga torpēda.

C: — Kāpēc neatklājama zemūdene?

INFORMATORS: — Tāpēc, ka pretinieka sonariem tā ir tikai zivs. Otrkārt, ja delfīns uzbruks — pat gaišā dienas laikā —, ienaidnieka kuģiem nebūs iespējams no viņiem izbēgt. Atcerieties, ar kādu neiedomājamu ātrumu delfīns kustas zem ūdens. Neaizmirstiet arī viņa spēju acumirklī ienirt ļoti dziļi.

C: — Un kā jūsu resors raugās uz to visu no taktikas viedokļa?

INFORMATORS: — Iedomāsimies, ka mums izdosies savervēt un apmācīt lielas delfīnu grupas un likt tām patrulēt Klusā okeāna vai Atlantijas ūdeņos. Ar saviem sonariem viņi varēs jau laikus atklāt atomzemūdeņu flotili un palīdzēt mums to iznīcināt, izliekot tās ceļā mīnas. Viņi varētu uzbrukt arī kara kuģiem, piestiprinot bumbas zem ūdens līnijas. Vajadzības gadījumā viņi varētu pat izlikt atombumbas ienaidnieka ostās. Tādā gadījumā acīmredzot vajadzētu upurēt dzīvniekus bumbnešus.

C: — Man šķiet, tas ir nopietns zaudējums, ja padomājam par to, cik daudz laika un naudas prasa delfīnu apmācīšana.

INFORMATORS: — Es runāju, pieņemot, ka mēs tad jau būsim apmācījuši vairākus simtus šo dzīvnieku. Tad mēs varēsim no šī skaita iepriekš izraudzīties kādus divdesmit delfīnus nāviniekus, protams, viņi to nezinās, un mūsu potenciālam tas nebūs pārāk liels zaudējums.

C: — Tas viss ir ārkārtīgi interesanti.

INFORMATORS: — Taču, pats par sevi saprotams, tik kompleksa sadarbība paredz pilnīgu sazināšanos, t. i., ka mums ar delfīniem jānodibina valodas sakari. Tas ir nosacījums sine qua non.

C: — Atalante man ieminējās par doktoru Lillī.

INFORMATORS: — Doktors Lillī ir ļoti gudrs, viņam jau ir izcili sasniegumi, taču arī viņš vēl ir tālu no mērķa. Pēc manām domām, Sevilja ir ticis daudz tālāk.

C: — Sevilja?

INFORMATORS: — Es jums iedošu viņa koordinātes. īstenībā plāna «Delfīns» izdošanās ir pilnīgi atkarīga no Seviljas.

C: — Vai viņš to apzinās?

INFORMATORS: — O, viņam nav ne jausmas! Sevilja neko nezina par perspektīvām, kuras nupat pārspriedām. Sevilja ir ideālists. Viņu interesē tikai viens: nodibināt sakarus starp atsevišķām sugām. Sevilja domā, ka tas būs liels ieguvums cilvēcei.

C: — Vai tikai viņš nav viens no šiem . . .

INFORMATORS: — Nē. Mēs tā nedomājam. Viņš neko nejēdz no politikas. No tādiem jautājumiem viņš ir ļoti tālu.

C: — Pateicos. Jūsu sadarbība man ir nesamaksājama.

INFORMATORS: — Bet es taču jums nepateicu neko sevišķu. Daudz sensacionālākas ziņas jūs varat izlasīt dažu zinātnisko aprakstu autoru darbos.

C: — Jā, bet viņu rakstos vienmēr sastapsimies ar pieņēmumiem, ar iztēli. Jūsu informācijas avots vien jau ir garantija, ka uz jūsu ziņām var paļauties.

INFORMATORS: — Priecājos, ka varēju būt jums noderīgs. Vienmēr esmu pilnīgi jūsu rīcībā.

C: — Pateicos. Es patiešām esmu jums ļoti pateicīgs. Atļaujiet man vēlreiz atgādināt: ja jūs laiku pa laikam atcerētos, ka mani visai interesē cilvēki, kas ir ap Atalanti, jūs mums izdarītu ļoti lielu pakalpojumu.

INFORMATORS: — Es par to padomāšu.

III

Misters C? jautāja Megija Millere, divdesmit deviņus gadus veca, īsa, drukna, sārtu seju, acs kaktiņā pastāvīgi bālgani atdalījumi, uz vaigiem sarkani plankumi, mati plāni, bez spīduma, lūpas un zods it kā tiecās savienoties virs biezajām, sarkanajām, izliektajām, allaž siekalaini miklajām lūpām, steigā uzspīlējusi džinsus un uzvilkusi kreklu ar lielām sarkanzaļām rūtīm, viņa izskatījās aizrautīga un nevaldāma, pastiepusi galvu uz priekšu, it kā aizsargādama no ļauniem cilvēkiem visus savus dievus, kā dzīvos, tā mirušos, — profesoru Sevilju, Džeimsu Dinu, Bobu Me- ningu, neuzskaitot sīkākas un īslaicīgākas dievības, kā klājas, mister C?, mans asistents Džims Foils, helo, mister Foil, bet vai- nav noticis pārpratums, mister C? man kalendārā pierakstīts, ka jūsu apmeklējums paredzēts septiņpadsmitos trīsdesmit minūtēs un nevis (viņa paskatījās savā platajā nerūsoša tērauda rokas pulkstenī) piecpadsmitos trīsdesmit, esmu izmisis, mis Millere, nē, nekas, nekas, mister C, diemžēl profesora Seviljas patlaban nav, bet viņa asistente mis Lafeija jums visu paskaidros.

Iestājās klusums, Megija Millere nolaida aci's pār kalendāru, lūdza dievam kungam piedošanu, ka samelojusies, un ar tīru, nesavtīgu naidu atcerējās misis Fērgusoni, ko viņa saprot no profesora, šī manierīgā snobe? sauksim īstajā vārdā, šī slampa (piedod, dievs, manu rupjību), nabaga profesors, viņam taču nekad nebūs miera no sievietēm, un šī padauza ar savu piemīlīgo sejiņu un liekulīgajiem plakstiem ir ļaunākā no visām, galīgi samaitāts un cinisks radījums, ierodas un nolaupa viņu mūsu acu priekšā no laboratorijas, pašā darba karstumā, es redzēju, Arleta arī bija pārskaitusies, un viņš, lielais muļķis, ļaujas, pietiek šai pamirkšķināt acis, un viss kārtībā, viņš šai pie sāniem mazajā elegantajā automobilī, smalki gan viņš izskatās, saliecies trijos līkumos tādā kastē, šī viņu vazā aiz deguna, kā saka Bobs Menings, tā ir vājākā tirānija pār stipro, bet galu galā, ja stiprais būtu patiešām stiprs, viņš nejautu vājājam sevi tiranizēt, mister C, es tūlīt pasaukšu mis Lafeiju, viņa ir baseinā pie Ivana, kā, lūdzu? jā, Lafeija ir franču izcelsmes kanādiete, tāpēc viņai tāds

uzvārds, atvainojiet, es jūs neiepazīstināju «air Bobu Meningu, Bobs ir viens no mūsu līdzstrādniekiem, Bobs paspēra pāris soļu uz priekšu, un C skatiens pievērsās viņam, garš, kalsnējs, slaiks jauneklis ar graciozām kustībām, garām, smalkām, lokanām rokām, sveicināti, mister C, Bobs sacīja ar apburošu smaidu,

kad Megija izgāja no saliekamās barakas, kurā bija iekārtota laboratorija, viņa sajuta uz sejas karsto sauli un jūras gaisu, un pēkšņi, it kā Floridas siltais gaiss viņu apskautu un piekļautu, viņa jutās ˆskaista un laimīga, viņa dziļi elpoja, sperdama lielus, ātrus soļus

ar savām strupajām kājelēm, gāja, izslējusi smagnējo, sārto un kareivīgo seju, Arleta peldkostīmā gulēja uz viena no abiem plastmasas plostiem, kas bija pietauvoti baseina malā, noliekusies pār delfīnu Ivanu, acis viņai bija piesārtušas, kad pienāca Megija, viņa uzlika saules brilles, mīļā, tas ir briesmīgi, profesors piemirsis, ka viņam bija jāsatiekas ar to tipu C, ziniet, tam jābūt lielam vīram, jo principā mūsu izmēģinājumi ir super- slepeni, es bīstos, ka viņš varētu profesoram kaitēt, man ļoti nepatīk viņa acis, tādas saltas, smaidīgas un slepeni draudīgas, kaut jūs saprastu, ko es gribu 'sacīt, vai jūs nevarētu viņu pieņemt, pastāstīt par mūsu eksperimentiem, mazliet pakoķetēt, lai gan viņš, kā rādās, nepieder pie tiem vīriešiem, kas ļauj sievietei tīt sevi ap pirkstu, uz mani viņš pat nepaskatījās, es atstāju šos abus, viņu un viņa asistentu, ar Bobu, jūs taču pazīstat Bobu, viņš ir apburošs, viņš spētu savaldzināt pat veselu pulku klabur- čūsku, atvediet viņus šurp, Arleta nopūzdamās sacīja, es negribu lieki pievērst sev uzmanību, parādīdamās laboratorijā tikai peldkostīmā,

saprotams, Megija aizelsdamās steigšus attrauca, it kā dzīve būtu par īsu, lai pagūtu pateikt visu, kas viņai sakāms, jūs jau zināt, kā tas ir ar Bobu Meningu un mani, viņš ir tīrais bērns, bez manis viņš būtu pazudis, kad viņš uz mani paskatās, viņa sejas izteiksme atgādina man Džeimsu Dinu dažus mēnešus pirms nāves, nabaga Džeimss, viņš sēdēja krustmātes Agates vecajā atzveltnes krēslā Denverā, turēdams manu roku, tad pēkšņi gurdi aizvēra acis un sacīja, bez tevis, Megija, es justos pazudis, vai jūs neesat ievērojusi Boba acis, Arleta? viņš ir tīrais bērns, pilnīgi neaizsargāts, drausmīgi viegli ievainojams, es kļūstu vai traka, kad iedomājos, cik nežēlīgi tēvs ar viņu apgā- jies, tas ir šausmīgi, nabaga Bobs, man šķiet, vienā no tuvākajām dienām es būšu ar mieru aplaimot viņu, paziņojot par mūsu saderināšanos, viņš tik ļoti gribētu no manis bērnu, viņš gan to nav man teicis, bet es tāpat jūtu, viņš nespēj paskatīties uz nevienu bērnu, neuzsmaidījis tam vai nesavilcis un neizstiepis pretī

lnpas, protams, viņa turpināja ar noslēpumainu izskatu, tas radīs veselu virkni problēmu, es par to ieminējos Seviljam, bet viņš manī klausās tikai pa ausu galam, viņam nekad nav laika, viņš ir tik izklaidīgs, turklāt jūs zināt, kā es viņu apbrīnoju, bet pašlaik viņš uzvedas, kā bērns, Sevilja ir pietiekami liels, lai zinātu, ko dara, Arleta iebilda, nē, nē, mīļā, neaizmirstiet, ka mēs esam pazīstami jau piecus gadus, un savā ziņā viņš ir bērns, jūs taču nesacīsit, ka viņš mīl to garo, stulbo šķeistu, tas nav iespējams, viņai taču galvā putu krējums, esmu pārliecināta, ka viņas smadzenes nesver ne divsimt gramu, profesoram glaimo viņas uzmanība, tas ir viss, vai arī tā ir tīri «jutekliska» burvestība, Megija sacīja, izstiepdama savas pilnīgās, sarkanās — gluži kā rēta — lūpas, ejiet jel un atvediet tos tipus, teica Arleta novērsdamās, es gribu ātrāk tikt ar viņiem galā,

nesaprotu, kur viņa aizķērusies, Bobs Menings sacīja, viņa, ziniet, ir ļoti pļāpīga, Bobu mulsināja C smagais, neatlaiJīgais skatiens, kas visu laiku bija pievērsts jaunekļa sejai, bija tāda sajūta, ka C pelēkzilās acis ieguvušas varu pār viņu, iešu paskatīties, viņš nosarkdams turpināja, nē, pateicos, es nesmēķēju cigāˆ rus, viņš izgāja, Bili, Foils jautāja, pavērsdams pret C savu vientiesīgo boksera seju, kas tas par magnetofonu, kas bez apstājas grieža^?, neuztraucieties, Džim, tas ir savienots ar hidrofonu, kurš novietots baseinā, lai uztvertu skaņas, ko zem ūdens izlaiž viens no delfīniem, pirms trim nedēļām es tādu pašu redzēju Point- mugu, C noliecās pār Megijas rakstāmgaldu, pievilka klāt kalendāru, paskatījās un nolika atkal vietā, tā jau es domāju, Džim, mazā šausmone sameloja, tikšanās bija norunāta pulksten piecpadsmitos trīsdesmit, ko tu neteiksi, pārpratums! Sevilja vienkārši aizmucis, vajadzēs mazliet ieskatīties šā meteka radu rakstos un, kamēr šeit esam, uzmest acis viņa asistentei, meičai ar franču uzvārdu, Bili, vai tik jūs nedomājat, ka gollisti…, es neuzticos nevienam, es, kā to tik labi pateica Lorrimers, vakarā gulēt iedams, lūru pats uz sevi pa atslēgas caurumu, lai redzētu, ko izvelku no savām kabatām, ahahā … mis Lafeija gaida jūs pie baseina, sacīja Megija, ja atļaujat dot padomu, būtu vēlams novilkt svārkus un atkal uzlikt cepures, tur nav ēnas, Arleta piecēlās un gāja pretim gar baseina malu, iedegusi un sīciņa spožajā saulē pret dūmakaino debesu zilumu, C māksloti bezbēdīgi uzsmaidīja viņai, Foils paspieda mazo, silto un stingro roku, viņā uzplūda pateicības vilnis, viņš bija gatavojies ieraudzīt kaut ko Megijai līdzīgu, bet šī meiča bija īsts dārgums, maza, trausla, apaļīga, ar ovālu sejiņu, mazliet uzrautu deguntiņu, gludu ādu, skaistām, spriganām, mirdzošām, izteiksmīgām melnām acīm, ļoti skaistu muti, skatienā kaut kas ļoti dzīvīgs, juteklisks un augstsirdīgs, viņa bija panākusies trīs soļus tiem pretim, trīs mazus solīšus, jo pati bija maza, un kustējās dabiski, gurniem viegli šūpojot trauslo un pilnīgo augumu, viņa bi)a tik apaļīga, tik maiga un gludena, ka vārds «bēbijs» ieguva jaunu nozīmi, viņa man patīk, Foils domāja, deniņiem dunot, rīklei kalstot, ak dievs, kā man viņa patīk, un turklāt viņa ir godīga meitene, pēc acīm redzams, viņa nav nekāda slampa, nav haizivs, nav draņķene, tādu meiteni var atrast tikai vienu starp simttūkstoš'meitenēm un arī tad, ja palaimējas, bet rīt no rīta man jau jābūt atpakaļ Vašingtonā,

C bezrūpīgi uzsmaidīja Arletai, esmu laimīgs, jūs satikdams, mis Lafeija, viņa saltās un smaidošās acis pētīja meičas seju, mazais pērtiķēns nupat raudājis, uz vaiga ir asaru pēdas.

— Cik es noprotu, mis Lafeija, — C sacīja, — profesors Sevilja šeit izdara ļoti oriģinālu eksperimentu.

Arleta paraudzījās viņā. C smaidīja, bet acis joprojām bija saltas. Šis tips likās aizvainots, ka viņam darīšana tikai ar asistenti, Arleta

apvaldīja asaras un laipni pasmaidīja. ˆ — Principā šis eksperiments nav oriģināls, mister C, tas jau izdarīts ar šimpanzi, bet ar delfīnu tas ir pirmais mēģinājums.

— Vai jūs domājat Heisu eksperimentu ar šimpanzi Vikiju?

— Tieši tā.

— Esmu tikai dzirdējis par to, mis Lafeija, šķiet, tieši tai laikā, kad iznāca Heisu grāmata, es biju ārzemēs.

— Nu, Heisi, kā jums zināms, paņēma divas dienas vecu pērtiķēnu un audzināja kā bērnu.

— Varonīgs izmēģinājums, — Foils piezīmēja.

— Saprotams! Kā varat iedomāties, tas bija Heisiem smags pārbaudījums. Priekškari, mēbeles, lampas, trauki — viss dabūja ciest. Taču viņi uzskatīja, ka eksperiments ir to vērts. Viņu doma bija audzināt Vikiju kā cilvēku bērnu un, tā kā šimpanzes balss aparāts ir līdzīgs mūsu, iemācīt viņu runāt.

— Un tas viss beidzās ar izgāšanos, cik atceros.

— Labāk sacīsim, ka mēģinājums neizdevās.

C sāka smieties.

— Kāda starpība, jūsuprāt, starp izgāšanos un neizdevušos mēģinājumu?

— Neizdevies mēģinājums var mums daudz ko mācīt.

— Piemēram?

— Vispirms, ka šimpanze nevar pēc vēlēšanās izrunāt jebkuru skaņu._ Pērtiķi gan izlaiž zināmu skaitu vokalizētu skaņu, bet vienmer kada fizioloģiska kairinājuma rezultātā, nekad viņi to nedara paši pēc savas ierosmes. Citiem vārdiem sakot, šīs skaņas tikpat maz atkarīgas no šimpanzes gribas kā jūsu refleksīvā kustība no jūsu gribas, kad ārsts uzsit jums pa ceļgalu ar āmuriņu. Pirmais Heisu uzdevums bija iemācīt Vikiju izdot kādu skaņu pēc pašas gribas. Lai saņemtu barību, Vikijai vajadzēja iemācīties sacīt «a».

— Un viņai tas izdevās?

— Ar grūtībām. Tad Heisi pārgāja pie otrās stadijas: viņi izmantoja metodes, kādas lieto skolās, kur māca runāt garīgi atpalikušus bērnus. Kad Vikija sacīja «a», misters Heiss saspieda un tūlīt atkal atlaida pērtiķēna lūpas. Tādā veidā Vikija pēc divu nedēļu pūlēm iemācījās izrunāt «mama». Pērtiķēnam bija četrpadsmit mēnešu. Divu gadu vecumā viņai izdevās izveidot vārdu «papa», divdesmit astoņu mēnešu vecumā pērtiķēns iemācījās sacīt «cup»*!* un trīs gadu vecumā — izrunāt vārdu «up».*[6]*

— Tātad Vikijas aktīvais vārdu krājums aprobežojās ar četriem vārdiem?

— Pie tam ne vienmēr viņa tos lieto apzināti. Šie četri vārdi Vikijai ir prasīšanas vārdi. Kad Heisiem ir viesi, Vikija diedelē no viņiem kārumus, sacīdama «mama» un «papa» bez kādas atšķirības.

«Cup» tiek lietots šaurākā nozīmē, Vikija to saka, prasīdama padzerties. No tā var secināt, ka šimpanze nesaista vai vāji saista iemācīto vārdu ar priekšmetu, ko tas apzīmē.

— Un pasīvais vārdu krājums?

— Heisi vērtē, ka tajā ir ap piecdesmit vārdu. Taču arī te pastāv ļoti nenoteikta saistība starp vārdu un apzīmējamo priekšmetu. Ir dienas, kad Vikija nekļūdīgi parāda degunu, ausis, acis, dzirdēdama atbilstošos vārdus. Citreiz viņa kļūdās. Kad misters Heiss saka «acis», viņa rāda uz degunu, un tamlīdzīgi. Un, beidzot, kad Vikija mācās jaunus vārdus, viņa bieži aizmirst jau zināmos.

Iestājās pauze, un Foils pusbalsī sacīja:

— Četri vārdi trijos gados! Diezgan bēdīgi, es domāju.

— Kam bēdīgi? — C jautāja pa pusei zobgalīgi un gurdi.

— Heisiem vai Vikijai? Cilvēkam vai šimpanzei?

— Abiem, — Arleta sacīja, vēlīgi uzsmaidīdama Foilam.

— Pirmo reizi vēsturē cilvēks izdarījis grūtu, nopietnu, ilgu un metodisku mēģinājumu nodibināt lingvistiskus sakarus ar dzīvnieku, taču tas nav izdevies.

— Vai jums ar jūsu delfīnu mazuli ir lielākas izredzes? — C jautāja, berzēdams vēdera iedobi.

— Tas vairs nav nekāds mazulis, mister C, tas ir pieaudzis delfīns. Un eksperiments vēl nav beidzies. Bet, ja atļaujat, es izstāstīšu visu no sākuma.

— Vai mēs nevarētu apsēsties? — C jautāja neskanīgā balsī.

— Man liekas, stāvēt tādā karstumā ir diezgan grūti.

— Piedodiet, mister C, — Arleta samulsusi sacīja, — man tūlīt vajadzēja to iedomāties. Megija, ja jūs būtu tik laipna un paliktu pie Ivana, mēs iesim uz laboratoriju.

C atviegloti nopūtās, atlaizdamies saliekamā atpūtas krēslā, uz kuru Arleta viņam norādīja.

— Vai nevēlaties kaut ko iedzert, mister C? — Arleta gādīgi apjautājās.

— Nekas, nekas, esmu tikai mazliet pārpūlējies, — C sacīja,

— bet es patiešām labprāt kaut ko iedzertu.

Bobs panācās uz priekšu graciozām un atraisītām kustībām.

— Nerūpējieties, Arleta, — viņš ierunājās savā melodiskajā balsī. — Es uzņemšos mājasmātes pienākumus. Vai arī misters Foils nevēlētos iedzert glāzi viskija?

Arī Foils apsēdās atpūtas krēslā.

— Uzskatu, ka mans pienākums ir pieņemt jūsu piedāvājumu,— viņš moži atbildēja.

Arleta apsēdās viņiem iepretim. Viņa jutās neērti, ka sēž laboratorijā, ģērbusies peldkostīmā, bet, no otras puses, atstāt viesus un iet uzvilkt šortus likās mazliet liekulīgi.

— Lūdzu, turpiniet, mis Lafeija, — C sacīja, — es jau jūtos pavisam labi.

— Vispirms man jāpaskaidro, ka mums ir divi baseini, kas atrodas netālu viens no otra, — Arleta sacīja. — Vienā mēs turam tēviņu un divas vai trīs mātītes, kā nu kurā laikā. Otrs baseins, kuru jūs nupat redzējāt, dod mums iespēju vajadzības gadījumā izolēt kādu no mūsu audzēkņiem. Labi. Tad paklausieties, kā viss sākās. Gandrīz nejauši, jūs redzēsit: pirms nepilniem četriem gadiem divas mātītes dzemdēja ar dažu stundu starplaiku. Viena dzemdībās nomira, laidusi pasaulē dzīvu delfīnu, bet otra dzemdēja beigtu mazuli. Likās, būtu gluži dabīgi, ka palikusī mātīte pieņemtu bāro delfīnēnu. Taču nekā tamlīdzīga. Viņa atteicās, īstenībā šāda izturēšanās diezgan bieži vērojama arī starp citām dzīvnieku sugām; piemēram, aitas, kuru mazulis dzemdībās gājis bojā, atsakās zīdīt bez mātes palikušu jēru.

Arleta apklusa. Bija ienācis Bobs, nesdams uz paplātes pudeles un glāzes. C tūdaļ izvilka no kabatas mazu kārbiņu un norija divas pilulas. Arleta ievēroja, ka viņa roka, ceļot pie lūpām viskija glāzi, mazliet dreb. Acīmredzot šis cilvēks bija narkomāns.

— Un tad profesoram Seviljam radās doma pašam izaudzēt delfīnu mazuli, — viņa pēc brīža turpināja. — Jaunpiedzimušo vajadzēja izolēt otrajā baseinā, lai tēviņš, kuram tobrīd bija viskarstākais riesta laiks, savos trakajos mīlas lēcienos viņu neievainotu. Un tad vajadzēja noslaukt pienu delfīnu mātītei un barot to mazuli. Tas viss liekas vienkārši, kad par to stāsta, taču īstenībā radās diezgan daudzas problēmas. Mums, laboratorijas darbiniekiem, visgrūtākais bija pirmajās delfīna dzīves nedēļās nodrošināt nepārtrauktu cilvēka klātbūtni ūdenī, lai baseinā izolētais delfīnēns nejustos pamests. Mēs uzvilkām skafandrus un dežurējām maiņās pa divi. Pēc mēneša profesors pasūtīja divus plastmasas plostus, uz kuriem apmesties delfīnēna audžu vecākiem. Protams, mazulis pa zemūdens skaļruni dzirdēja savas cilvēku ģimenes balsis, tāpat kontaktu uzturējām ar glāstiem. Ivans neizrādīja ne mazāko satraukumu, kad vecāki no ūdens pārcēlās uz plostu. Naktī, un dažreiz arī dienā, abus plostus ērtības dēļ piestiprina pie baseina malas.

— Kāpēc vajadzīgi divi plosti, mis, Lafeija? — C jautāja. — Vai nepietiktu ar vienu?

— Tāpēc, ka delfīnam mēdz būt divas mātes. Viena īstā māte, ja tā var sacīt, un viena audžu māte, kas grūtniecības laikā draudzējusies ar pirmo, bijusi klāt dzemdībās, atgaiņādama ziņkārīgos delfīnus, un arī vēlāk palīdz pasargāt mazuli no tēviņu delve- rēšanās. Profesors Sevilja mēģināja sagādāt mazulim tādus pašus apstākļus: mēs piesējām plostus pie baseina malas tā, lai starp tiem paliktu tukšs laukumiņš, un gandrīz vienmēr tajā uzturējās Ivans, vismaz pirmajos mēnešos. Kad naktī kāds no mums iegremdēja roku ūdenī, Ivans tūlīt, pat aizmidzis,

pabāza galvu zem savu «vecāku» pirkstiem.

Foils pasmaidīja.

— Cik mīļš dzīvnieks, — viņš sacīja, apmaisīdams ledus gabaliņus glāzē.

— Vai tad Ivans jūs uzskata par savu ģimeni? — C jautāja. Viņš bija atguvis savu aplombu, sārtumu un aso skatienu.

— Man liekas, viņš visu mūsu grupu uzskata par savu ģimeni un profesoru Sevilju un mani — par savu īsto māti un audžu māti.

— Kāpēc tā?

v — Tāpēc, ka mēs esam pavadījuši kopā ar viņu daudz ilgāku laiku nekā pārējie grupas locekļi un, galvenokārt, tāpēc, ka mēs jau no paša sākuma viņu barojām — vispirms ar pienu no knupīša, pēc tam ar zivīm.

— Mis Lafeija, — Foils smaidīdams ierunājās, — jau kopš paša intervijas sākuma jūs atstājat mūs briesmīgā neziņā: jūs vēl neesat pateikusi, vai delfīns sāka runāt…

Arleta paraudzījās viņā, brūnās acis iedzirkstījās, un Foils nodomāja: «Kā šī meitene smaida! Līdz pašiem lūpu kaktiņiem. Tik atklāts, labsirdīgs smaids …»

— Tūlīt es būšu tik tālu, — Arleta atbildēja. — Bet vispirms gribu uzsvērt, ka profesora Seviljas eksperiments principā balstās, uz parādību, kuru pirmais ievēroja doktors Lillī un pēc tam apstiprināja citi pētnieki: delfīns ir spējīgs spontāni atdarināt cilvēka balsi. Pastāvīgi sarunājoties ar Ivanu, no rīta līdz vakaram uzturēdami ap viņu to, ko profesors apzīmē par «ģimenes skaņu vidi», mēs varējām cerēt, ka viņš sāks atdarināt skaņas, ar kurām viņu pārsātinājām, — sākumā tās nesaprazdams (kā mazulis, kas šūpulī kaut ko dudina), bet vēlāk pamazām apjēgdams to nozīmi.

Arleta uz brīdi apklusa, vienu pēc otra uzlūkoja abus vīriešus un, apvaldīdama triumfējošu smaidu, sacīja:

— Tieši tā arī notika.

— Un viņš runā! — C iesaucās, sasliedamies krēslā un uzmezdams ašu skatienu Foilam.

Foils paliecās uz priekšu, spēcīgi aptvēra pirkstiem viskija glāzi un, apspiezdams satraukumu, dobji sacīja:

— Jūsu eksperiments izdevās!

— Daļēji, — Arleta atbildēja, paceldama labo roku. — Tūlīt pastāstīšu, kas ierobežo mūsu panākumus. Taču vispirms gribu raksturot to priekšnosacījumus. Delfīna balss orgāni ļoti atšķiras no mūsu balss orgāniem. Delfīns neizrunā skaņas ar muti — mute viņam noder tikai ēšanai, bet gan ar nāsi, kas ir viņa elpošanas orgāns, un viņš necieš, ka tam pieskaras, tāpēc nav ne runas par to, ka ar nāsi varētu rīkoties tāpat, kā Heisi rīkojās ar Vikijas lūpām. Starp citu, tas arī nebija vajadzīgs, jo jau pašā sākumā atklājās Ivana divējais

pārākums pār Vikiju: delfīns ir spējīgs apzināti izrunāt skaņas un var spontāni atdarināt cilvēka balsi. Bet vispārsteidzošākais Ivana panākums, mister C, kas ļauj pareģot visspožākās sekmes nākotnē, kaut arī patlaban progress norit gausi, ir tas, ka Ivanam izdevās konstatēt noteiktu un pastāvīgu saistību starp vārdu, ko viņš atkārto, un priekšmetu, kuiru šis vārds apzīmē. Citiem vārdiem, Ivans ir attīstījies līdz cilvēkam raksturīgajam priekšstatam par vārdu simbolu.

— Bet tas taču ir varens lēciens uz priekšu! — iesaucās Foils.

— Es arī tā domāju, — sacīja Arleta, acīm mirdzot. — Pat tad, ja profesora Seviljas eksperiments ar to beigtos, tas būtu iezīmējis izšķirīgu pagriezienu, starpsugu attiecībās.

Iestājās klusums, C skatiens ar saltu vienaldzību slīdēja pār Arletas augumu, cik piedauzīgs ir sievietes ķermenis, lielās krūtis, gūžas, tas viss ir tik bezspēcīgs, tik mīksts, viņš pa pusei pievēra acis: «Izšķirīgs pagrieziens starpsugu attiecībās,» tie ir Seviljas vārdi, viņa, protams, iemīlējusies savā šefā, visas viņas ir vienādas, visām prātā tikai sekss, visām nemitīgi kņud šekums.

— Mis Lafeija, — viņš laipni iejautājās, — cik vārdu Ivans zina?

Foils tai pašā laikā vaicāja:

— Vai viņš stipri deformē skaņas?

Bobs Menings guldzoši iesmējās un pagriezās pret Arletu.

— Vajadzēs izdalīt numuriņus, lai runā rindas secībā!

—' Atbildēšu uz pirmo jautājumu, — sacīja Arleta. Viņa uzmeta Bobam ašu skatienu. Muļķītis, kāpēc viņš tā cenšas. Viņa turpināja:

— Ivana aktīvais vārdu krājums ir četrdesmit vārdu.

— Tas taču ir daudz! — Foils iesaucās. — Četrdesmit vārdu! Tas ir desmitreiz vairāk nekā Vikijai!

C turpināja:

— Vai jūs nevarētu nosaukt kādus no 1iem?

— Mis Lafeija vēl nav atbildējusi uz manu jautājumu, — Foils iebilda un protestēdams paskatījās uz C. — Vai Ivans stipri deformē vārdus?

Arleta pacēla abas rokas plecu augstumā un sacīja:

— Tādā gadījumā man nav skaidrs, — C sacīja, — kur tad ir robežas, par kurām jūs runājat. . .

— Tūlīt pateikšu, — Arleta turpināja. — Un tai pašā laikā atbildēšu misteram Foilam.

— Beidzot! — Foils noteica.

Arleta uzsmaidīja viņam.

— Sākšu ar mazāk svarīgo: kā jau varēja gaidīt, Ivans stipri delfinizē cilvēku valodas skaņas. Viņa balss ir spalga, nazāla, spiedzīga, un ne vienmēr viegli viņu saprast. Diemžēl bez šiem

sīkajiem trūkumiem ir vēl daudz nopietnāks. — Viņa uz brīdi apklusa, tad turpināja: — Eksperimentu ierobežo šāds apstāklis: Ivanam izdodas izrunāt tikai vienzilbīgus vārdus. Kad mēģinām iemācīt viņam divzilbīgu vārdu, viņš patur prātā vienīgi pēdējo zilbi, vienalga, vai tā uzsvērta, vai neuzsvērta. Tā, piemēram, vārds «music» kļūst par «zic», «Ivan» pārvēršas par «Fa» «listen» — par «sen».*[9]* Un te mēs saduramies aci pret aci ar grūtī- bām, kas, pēc profesora Seviljas domām, šobrīd kavē jebkuru progresu: Ivans neprot salikt kopā zilbes.

— Vai nevēlaties, lai atbrīvoju jūs no jūsu glāzes, mister C? — Bobs jautāja.

— Labprāt, — C atbildēja, saprotoši pasmaidīdams, taču neuzlūkodams viņu.

Bobs slīdošām kustībām tuvojās, ar laipnu skatienu paņēma viņa un pie reizes — arī Foila glāzi. To viņš izdarīja, viegli pagriezdams ķermeni gurnos un izliekdams plaukstu. Arleta klusēja, juzdamās aizvainota, ka viņu pārtrauc, un vēl vairāk tāpēc, ka C tūlīt neatsāka sarunu ar jautājumu; Bobs bija tīšām viņu pārtraucis, lai izpatiktu C, un C tīšām klusēja, lai mulsinātu viņu.

— Mis Lafeija, — Foils ierunājās, — jūs sacījāt, ka Ivans neprotot salikt kopā zilbes.

— Citiem vārdiem izsakoties, — C papildināja, — Ivans mācēs runāt, kad viņam izdosies pāriet no vārda uz teikumu.

— Tieši tā.

Iestājās pauze, un Foils sacīja:

— Arī tas jau ir apbrīnojami, ka viņš prot izrunāt vienzilbes vārdus.

— Jā, — Arleta atbildēja, — es jums pilnīgi piekrītu, mister Foil, tas ir vienkārši apbrīnojami.

C izvilka no kabatas cigāru etviju un sniedza Foilam, kurš ar rokas mājienu to atraidīja, tad izvēlējās pats vienu «Upmann» un aizkūpināja.

— Jādomā taču, — viņš turpināja, — ka Sevilja mēģināja kaut ko darīt, lai pārvarētu grūtības, kuras jūs minējāt…

Šo teikumu varētu uzskatīt par nenozīmīgu jautājumu, bet viņš to izrunāja, it kā apsūdzēdams Sevilju.

— Jā, — Arleta sacīja, — es ļoti labi atceros, kā tas notika. Kādu dienu profesors Sevilja sapulcināja mūs laboratorijā un sacīja … Bob, labojiet, ja es kaut ko sagrozu. «Iedomāsimies,» viņš sacīja, «ka es atrodos gūstā, kur ar mani labi apietas. Mani sagūstījuši dzīvnieki, kas sasnieguši augstāku attīstības pakāpi nekā cilvēki, es atrodos patīkamā, bet iežogotā vietā. Mani sargi piedāvā man uzdevumu, kas prasa lielu garīgo spēku piepūli. Es cenšos to izpildīt. Šķietami labos apstākļos. Man ir visas iespējamās ērtības, ļoti labs uzturs, sargi mani

mīl. Tomēr es nejūtos pilnīgi laimīgs. Tāpēc, ka es esmu, kā mēdz sacīt, «vienīgais savas sugas pārstāvis». Man trūkst biedra. Precīzāk izsakoties, biedrenes. Tagad iedomāsimies, ka mani labvēlīgie sargi atrod man biedreni, ka man viņa patīk un es viņā iemīlos. Līdz ar to viss mainās. Mana dzīve iegūst jaunu jēgu. Es saņemu spēcīgu psihisku stimulu, kas attīsta manī pašpārliecību, uzņēmību un radošu iniciatīvu. Vai jūs nedomājat, ka šī pārmaiņa manā dzīvē pirmām kārtām nāks par labu manam darbam?»

— Bravo! — Bobs Menings skaļi iesaucās, pašķielēdams uz C. — Jūs lieliski atkārtojāt Seviljas runu!

Vārdā «runu» varēja saklausīt tikko manāmu izsmieklu.

Arleta sašutusi paskatījās uz viņu.

— Man likās, jūs piekritāt šai «runai», kā jūs to nosaucāt.

— Bet es arī tagad piekrītu, — Bobs sacīja, veltīdams misteram C izvairīgu smaidu. — Kāpēc jūs domājat, ka es nepiekrītu?

Misteram C paspruka skaļi smiekli, kurus viņš, liekas, būtu gribējis aizturēt.

— Ja es pareizi sapratu, — viņš sacīja pārspīlēti nopietni, — profesors iedomājās, ka mātītes sabiedrība varētu palīdzēt Ivanam atrisināt lingvistiskas problēmas? Un, galu galā, kāpēc ne? — viņš turpināja, pārlaizdams klātesošajiem vientiesīgu skatienu. — Kāpēc starp filoloģiju un seksualitāti nevarētu būt zināma saistība?

Bobs palūkojās uz C, it kā savukārt tikko valdīdams smieklus, un atkārtoja patētiskā tonī:

— Kāpēc gan ne?

Foils ar interesi paskatījās uz Bobu un C, tad viņa skatiens apstājās pie Arletas. Viņš redzēja, ka Arleta jūtas ļoti aizvainota, un jūsmīgi ierunājās:

— Mis Lafeija, pastāstiet jel drīzāk, kā beidzās eksperiments!

Arleta viņam uzsmaidīja:

— Gaužām pārsteidzoši…

*

Mīļā Mārgareta, misis Fērgusone sacīja, lūdzu, iepazīstieties, profesors Sevilja, Henrij, misis Mārgareta Mendevila, piespie- dieties man ciešāk klāt, Henrij, ja tas jūs pārāk neapgrūtina («r» skaņu viņa izrunāja mutes dobumā, bet «a» ļoti atvērti), mēs esam tievas, uz priekšējā sēdekļa pietiek vietas mums visiem trim, mašīnas durvis noklaudzēja, viņa izrīkojas ar mani, kā ienāk prātā, Sevilja nodomāja ar dusmām, viņa pieliek man pavadoni, lai apciemotu viņas mazo, vientulīgo bungalo pludmalē, jūtos pagodināta, ar jums sastapdamās, sacīja misis Mendevila, uzmezdama viņam ašu lietpratīgu, ārkārtīgi bezkaunīgu skatienu, viņa bija tāda paša tipa sieviete kā Greisa Fērgusone, slaika, tieva, ar garu prerafaelitu kaklu, ovālu seju, sapņainiem plakstiem, abas bija tik elegantas, it kā būtu izdevies

pārliecināt dabu, lai tā atņem viņām krūtis, gūžas un dibenu, bet atstāj tikai jauneklīgu skeletu, uz kura valkāt labāko Parīzes modes namu bezdzimuma tērpus, Henrij, sacīja Greisa Fērgusone, izrunādama «r» kā Šekspīra lugu aktrises, teikumiem plūstot no viņas mutes ar izsmalcinātu, melodisku, tikko dzirdamu, gausu murdoņu, Mārgareta Mendevila runāja tikpat tvīkstoši sapņainā manierē, tieši Vassar College visizmeklētākajā sabiedrībā viņas bija iemācījušās šo kontrahēto balsi un akcentu, mutes doļmmā artikulētos vārdus, ārkārtīgi melodiskos, bet klusos teikumus, kas gurdi pilēja no lūpu kaktiņiem, Henrijs bija ļoti laipns, ļaudams sevi nolaupīt un aizvest no laboratorijas, mīļā Mārgareta, viņa laiks ir mūsu zemei tik dārgs, man nemaz nav patriotisma jūtu, jo neļauju viņam strādāt, man šķiet, ka esmu viņu nolaupījusi Vašing- tonam, Linkolnam un visām Amerikas Savienotajām Valstīm, viņa pasmaidīja, lēnām pievēra plakstus, un viņas slaidie pirksti, kurus rotāja vienīgi gredzens ar neparasti lielu briljantu, nolaidās uz ātruma sviru, kas, sliedamies no automašīnas grīdas, spieda Seviljas kreiso gurnu (jūs taču neprasīsit, lai tādam automobilim būtu buika parastā, automātiskā pārslēdze), Sevilja klusēja, kailu roku un dārgu parfīmu apņemts, saspiests, apjucis, dusmīgs, cik idiotiski mazs automobilis, nekomfortabilitātes pēdējais kliedziens, pat manām kājām nav vietas, pirms kāda mēneša viņa bija vizinājusi viņu ar jahtu, viņš nebija ieguvis neko, pat ne skūpstu, bet paklausies, Henrij, dārgais, mēs taču nesāksim flirtēt, tas ir tik ārkārtīgi banāli, būs vai nu viss, vai nekas, nesteidziniet mani, plaksti lēnām aizsedza* solījumu pilno skatienu, bet pašlaik viņa bija tikai eleganta, ledaina un nepieejama manekene, kuru var aplūkot skatlogā aiz stikla, mīļā Mārgareta, es jūs lūdzu, tikai nekādā ziņā nejautājiet Henrijam par viņa delfīniem, tie ir viņa lutekļi, viņš mīl tos vairāk nekā mani, es esmu tik ārkārtīgi greizsirdīga, viņš man nekad par tiem nestāsta, viņš klusē kā kaps, bet man liekas, misis Mendevila sacīja, ka viņš vispār ir mēms, bīstos, dārgā Greisa, ka viņš pienācīgi nenovērtē manu laipno klātbūtni, kā nu ne, Sevilja sakostiem zobiem iebilda, esmu sajūsmināts pa kreisi, esmu sajūsmināts pa labi, tas jau man ir gandrīz par daudz, Mārgareta, vai es jums neteicu, ka viņš ir apburošs vīrietis, tik asprātīgs, tik ārkārtīgi eiropeisks, ak, vecā, labā Eiropa, esmu pazaudējusi galvu aiz mīlestības, pat naktīs vairs nevaru gulēt, bet es taču pati jūtu, sacīja misis Mendevila, kā viņš spēj savaldzināt, tas ir šausmīgi, dārgā Greisa, man jūs jāapbēdina, bet es jūtu, ka sāku traki iemīlēties profesorā, runādama viņa uzlika roku Seviljam uz gurna, Greisa pasmaidīja, tas ir briesmīgi, jūs, mana labākā draudzene, mani nododat, mēs kļūsim sāncenses un mazgāsimies asinīs, Sevilja klusēja, sarāvies, deviņos līkumos saliecies, sievietes runāja tikko jaužami zobgalīgā tonī, galma komēdiju stilā, it kā viņas uzjautrinātos, uz mirkli novilkdamas savus krinolīnus, lai apģērbtu citu sieviešu

zemnieciskās emocijas, viņu vīriem vēl bija sakari ar reāliem cilvēkiem, sabiedrību vadītājiem, direkciju sekretāriem, juristiem, turpretim viņām — cauri un beigas — vairs nebija reālu attiecību ne ar vienu, pat ne savstarpējo, pat ne ar kalpotājiem (angļu butler{ rūpējās par visu), kā moluski savos gliemežvākos viņas dzīvoja savas naudas valstībā, un no turienes viņu bezpersoniskās acis raudzījās uz pasauli ar mazliet uzjautrinātu skatienu, viņas bija pašas sev skaitļos neizteicama pašvērtība, viņām pat nebija jānicina citi ļaudis, 'tādā mērā viņas bija pacēlušās pāri cilvēka stāvoklim, un tomēr, Sevilja nikni nodomāja, es uzdrošinos pieļaut, ka zarnu izkārnīšanās nebūt nav viņām absolūti sveša problēma.

Mīļā Mārgareta, te ir atslēga, esiet tik laba un atslēdziet bungalo, kamēr mēs ar Henriju novietosim mašīnu garāžā, durvis aizcirtās, Mārgareta ar delnu izlīdzināja svārku krokas un aizsteidzās, graciozi lēkādama pa oļiem, dārgais, Greisa sacīja, neizslēgdama motoru, jūs visu brauciena laiku pat nepa vērāt muti, ko Mārgareta domās, jūs esat vienkārši neiespējams, man jums jāatzīstas, Sevilja atbildēja, ierausdamies kaktā pie durvīm un pagriezdams galvu pa kreisi, lai ieurbtos viņā ar savām tumšajām acīm, ja es nelūdzu mani izsēdināt ceļā, tad tikai tāpēc, lai jūs nekompromitētu draudzenes priekšā, tas nozīmē, jums nebūs vairs ilgi jāpacieš manas sliktās manieres, jūs gribat sacīt, ka mēģināsit laboties?, es gribu sacīt, ka šī ir mūsu pēdējā tikšanās, viņa pacēla uzacis, uzmeta lūpu, augstprātīgā tonī ieminējās, patiešām?, patiešām, Sevilja atbildēja, viņa palika tai pašā nevērīgajā pozā, ar vienu roku uz stūres, otru uz ātruma sviras, paceltām uzacīm, tālē vērstu, stingu skatienu, Kalibans*[12]* bija uzdrošinājies sadumpoties, un bija tikai viens veids, kā viņu sodīt, tūlīt pasludināt spriedumu: man ļoti žēl, Henrij, bet mūsu attiecības jāizbeidz, taču to viņa nevarēja sacīt, jo viņš jau bija to pateicis pirmais, katrā ziņā prioritāte būs viņam, viņš nemānījās, kādas viņam bija acis, tumšas, lepnas, dusmās dzalkstošas spānieša acis, viņš varētu mani nožņaugt, sievietē uzvilnīja it kā vēlēšanās pakļauties, tomēr nē, vajadzēja izlemt, saglabāt vēsu prātu, taču bija tik patīkami piekārt viņu kā breloku sev pie jostas, viņu ar svelmaino skatienu, kas dzertin izdzēra visas manas kustības, bija tāda sajūta, it kā mani apņemtu karsta elpa, viņa lēnām nolaida plakstus, iesānis uzmeta viņam slepenu skatienu, Henrij, viņa sacīja melodiskā, mazliet piesmakušā balsī, it kā trūkstot elpai, jūs mani ārkārtīgi apbēdināt, jūs esat absolūti nepareizās domās par Mārgaretas klātbūtni, viņai nebūt nav tāda nozīme, kādu jūs piešķirat, nāciet, es tūlīt izbeigšu šo pārpratumu, viņa izkāpa no automobiļa, neizvilkusi aizdedzes atslēdziņu, arī viņš izkāpa, pagaidiet mani, viņa sacīja, maigi uzsmaidīdama, viņa aizsteidzās vijīgiem soļiem, bungalo bija maza, vienkāršās līnijās ieturēta, šausmīgi dārga lakota sarkankoka celtne uz

akmeņu pamatmūra, tikai viena istaba ar nelielu virtuvi un vannas istabu, āra pavardu un garāžu piebūvē, tā atradās gandrīz pašā okeāna krastā, tā ka viļņi aizplūda līdz pašam mājoklim noskūpstīt bagātnieka pēdas, viņš redzēja, ka Greisa pludmalē sarunājas ar misis Mendevilu, un atslīga atzveltnes krēslā, saniknots, ar uzbudinājumā drebošiem nerviem, Greisa samirkšķināja acis spožajā saulē, dārgā, notiek kaut kas šausmīgs, Kalibans nupat man sarīkoja drausmīgu scēnu, viņš ir briesmonis, viņš man sita, pilnā vārda nozīmē piekāva mani, es esmu tikpat satriekta kā tā nabaga meiča, jūs zināt, King-Konga spalvainajās ķetnās Etnpire State Building augšā, vai jūs neva>rētu man izlīdzēt?, mana nabaga dārgā, es varu, bet nezinu, vai drīkstu … nē, nē, Greisa, es jokoju, bet, protams, es visu sapratu, man šķiet, es pēkšņi atcerēšos divus vecus draugus, kas tepat netālu dzīvo, un lūgšu jūs aizdot man automobili, lai apciemotu nabaga mīļos, vecos draugus, auto durtiņas aizcirtās, motors iedūcās, Sevilja piecēlās un gāja uz durvīm, es aizdevu automobili Mārgaretai, Greisa sacīja, parādīdamās uz sliekšņa ar savu apburošo smaidu un liekulīgajām acīm, viņa vēlas apciemot. .. viņš aši paspēra soli uz priekšu un apskāva viņu, jūs saburzīsit man tērpu, Henrij, viņa sacīja, atgrūzdama vīrieti, jūs izskatāties tā, it kā domātu, ka viss notiks pats no sevis, viņa pagāja garām paceltu smakru un apsēdās uz dīvāna, eleganta un nepieejama, augstu sakrustotām kājām, viņš sastinga un ieurbās sievietē ar negantās dusmās dzalkstošām acīm, nē, viņš sacīja tik sparīgi, ka šis «nē» pārspēja krasta bangu dunoņu, nē, tas nenptiks pats no sevis, bet es vairs negribu, ka mani vazā aiz deguna, vai nu jā, vai nē, un, ja jūs sakāt nē, es eju projām kājām šo pašu bridi, Henrij, jūs esat briesmīgs, viņa sacīja pieceldamās un tuvodamās viņam paceltām uzacīm, patiešām, man bail no jums, jums ir šausmīgas manieres, un pēkšņi, it kā viss viņas lepnums būtu bijis tikai trausla čaula, ko Sevilja ar naga uzsitieˆnu pārlauzis, viņa padevās, jāva sevi izģērbt, viņš nebilda ne varda, sakostiem zobiem, saviebies, pilnīgi bez iekāres viņš glāstīja viņu, viņa palika nekustīga, inerta, un es arī, Sevilja domāja, juzdamies pazemots, laiks ritēja, viņš klausījās, kā krastā plīst viļņi, viņam neizdevās koncentrēties, bet Henrij, viņa sacīja, jūs taču mani nemaz nevēlaties, viņa pat nelikās apvainota, protams, ka vēlos, dārgā, protams, jā, paklausieties, jūs varētu parādīt kaut cik iniciatīvas-, nu jā, arī tas neizdevās, viņa neprata neko, pat ne to, pa stiklotajām durvīm varēja redzēt smilšu laukumiņu ar plīstošo viļņu putu bārkstīm, paklausieties, Greisa, es negribu jūs aizvainot, bet jūs to darāt ļoti slikti, kā? viņa atjautāja, pirmoreiz juzdamās aizskarta, bet citi man nekad nav to pārmetuši, Sevilja atslējās pret elkoni, «citi» nebūs bijuši tik prasīgi, tas ir viss, un jums šķiet, ka ir augstākā mērā smalkjūtīgi runāt par «citiem» tādā brīdī?, bet es taču jūs kritizēju, nevis «citi», tai pašā laikā viņš domāja, cik muļķīga saruna, cik tas viss

ir nožēlojami, kad nav pat draudzības, un viņa, nabaga mazā, stulbā miljonāre, kādus priekus gan viņa no dzīves var gūt, viņš pārliecās viņai pāri, un tad uzreiz viņš varēja viņu paņemt, bet tas notika nelādzīgi, ātri, dīvāna malā, neērtā pozā, steigā, bez kādiem glāstiem, viss bija sabojāts, zaudēts, viss notika pavirši, bez prieka un būtībā pat bez īstas baudas, viņš piecēlās, sakiet paldies, Greisa teica ar iecietīgu smaidu, viņš uzlūkoja sievieti, tas bija kaut kas nedzirdēts, un vēl jāsaka paldies, kāds neticams humora trūkums, paldies, viņš sacīja bez smaida, vai nevēlaties izpeldēties? viņa vaicāja, it kā piedāvādama tasi tējas, nē, es neuzstāju, bet, ja jums ir kaut kas cits ko apaut bez šīm augstpapēžu kurpēm, pastaigāsimies mazliet pa liedagu, jā, kāpēc ne, var iet basām kājām, Greisa sacīja, tas ir ļoti veselīgi potītēm, krietnu pusstundu viņi roku rokā tērzēdami pastaigājās, Sevilja vairs nekad neatcerējās, ko viņi bija sacījuši viens otram, no atmiņas iznira tikai viena detaļa, doma, ko viņa izteica, kamēr viņš bija noliecies pēc gliemežvāka, Henrij, jums vajadzētu apgriezt matus, tie ir par gariem, jums nepiestāv, pats par sevi tas bija sīks, banāls aizrādījums, pat bez ļaunuma, viņš izslējās ar gliemežvāku rokā un pēkšņi jutās pārsātināts, noguris no viņas līdz kaulu smadzenēm, tas bija tik apnicīgi un pretīgi, it kā viņš jau desmit gadus soļotu viņai blakus aukstumā un

tukšuma, un tai pašā brīdī, kamēr lūpas savilkās pieklājīgā smaidā, viņš saprata, ka ir izlēmis un izstumj šo sievieti no savas dzīves.

*

— Katrā ziņā nebija šaubu, — Arleta sacīja, — ka Ivanam kļūst arvien grūtāk un grūtāk panest vientulību, viņš bija uzbudināts, satraukts, izklaidīgs, daudz mazāk spēja koncentrēties balss vingrinājumiem; var pat sacīt, ka viņš kļuva slinks. Turklāt viņš sāka izturēties tā, it kā mēs būtu mātīte: šad tad viņam gadījās pieņemt «s» veida pozu, kas delfīnam ir kārdinātāja poza, kad viņš lenc mātīti. Arvien biežāk un biežāk viņš sāka berzēties gar mums, ar sānu spurām glaudīja mums galvu un koda rokās un kājās. Tāda erotiska izturēšanās kļuva aizvien spēcīgāka un atkārtojās aizvien biežāk, un mēs vairs neuzdrošinājāmies ar viņu peldēt, baidīdamies, ka viņš mūs neievaino ar saviem kodieniem, lai cik tas varētu būt, es pieļauju, patīkami viņa sugas mātītei . . . (Foils pasmaidīja.)

C pacēla cigāru.

— Un pret ko viņš tā mēdza izturēties?

— Es atbildēšu uz šo jautājumu, — Bobs sacīja, pasmīnēdams un pamirkšķinādams C. — Sākumā gandrīz pret visiem. Bet vēlāk visbiežāk pret Arletu.

— To es saprotu, — Foils sacīja.

Arleta paskatījās uz Bobu Meningu un sarauca uzacis.

— Turpiniet, mis Lafeija, C sacīja.

— Tātad viss lika domāt, ka delfīnu mātīti, kuru grasījāmies viņam piedāvāt un kuru bijām nokristījuši par Minu, viņš uzņems labi. Un tā patiešām arī notika. Protams, sākumā Ivans izrādīja zināmas bailes, kad baseinā, kuru viņš uzskatīja par savu teritoriju, ielaida vēl otru dzīvnieku. Viņš sastinga un kādu brīdi vēroja jauno mātīti, taču novērojumi laikam jau nomierināja viņu, jo pēc dažiem acumirkļiem no vislielākās piesardzības viņš pārgāja uz visvētrainākajiem mīlas apliecinājumiem. Glāsti, pieskārieni un kodieni sekoja cits citam aizvien biežāk, un visu dienu aizrautīgā crescendo turpinājās, kāzu deja. Delfīni parasti kopojas naktī vai agrā rītā. Un tā mēs nekad neuzzināsim, vai Mina un Ivans tiika pārojušies vai ne, bet, kad atausa diena, mūsu delfīna izturēšanās pret draudzeni bija krasi mainījusies.- Viņš ne tikai vairs nedzinās viņai pakaļ, bet viskategoriskākajā veidā atraidīja viņas labināšanos. Tiklīdz Mina tuvojās, viņš draudīgi klabināja žokļus. Tad uzgrieza viņai muguru un peldēja

prom, sparīgi kuldams ūdeni ar asti. Mina atgūlās viņa priekšā «s» veida pozā, taču bez panākumiem, jo, kad viņa gribēja paglaudīt Ivanu, viņš sita ar sānu spurām un atkal klabināja žokļus. Mūsu delfīna izturēšanās pret nabaga Minu nekļuva labvēlīgāka arī nākamajā dienā. Tā kļuva vēl naidīgāka un draudīgāka. Tā kā Mina joprojām neatlaidīgi lūkoja viņam pielabināties, viņš pat iekoda Miņai astē — šoreiz tas bija īsts kodiens —, un kopš tā brīža mātīte vairs neuzdrīkstējās viņam tuvoties. Kad tapa acīm redzams, ka Ivans nespēj paciest Minu, profesors Sevilja sāka baidīties par viņas drošību un nolēma aizvākt viņu no baseina un novietot 2. baseinā, kur, starp citu, viņu tūliņ pieņēma tēviņš un divas mātītes, ko mēs tur audzējām.

— Bet kas tad īsti bija noticis? — C jautāja.

— Mēs par to ilgi strīdējāmies un vēl tagad strīdamies, — Arleta sacīja, — taču par to visu mums var būt tikai dažādas hipotēzes. '

— Piemēram?

— Vispirms jāsaprot, ka delfīnu kopošanās ir smags akts. No mātītes tas prasa lielu pacietību un pretimnākšanu. Tagad iedomāsimies, ka Mina bija neveikla, vairījās, kad vajadzēja palikt nekustīgai, un ka Ivana mēģinājumi beidzās neveiksmīgi. Par to viņš varēja izjust skaudru vilšanos.

— Un sākt viņu nīst? — Foils smaidot jautāja. — Viņa par ilgu koķetēja, un viņš noskaitās? Taču tas neizskaidro, kādēļ viņš neatsāka mēģinājumus otrā dienā.

— Man drīzāk šķiet, — C sacīja, — ka pēc šīs neizdošanās viņam mātītes vispār apriebās.

Arleta pasmaidīja.

— Varbūt nav tik ļauni. Varbūt Mina vienkārši nav tas mātītes tips, kas Ivanam patīk .. .

Foils iesmējās.

— Šoreiz nu gan jūs, manuprāt, pārspīlējat, mis Lafeija!

— Nemaz ne. Delfīni savās mīlas tieksmēs vai antipātijās ir tikpat izvēlīgi kā vīrieši. Kādu laiku mēs vienā baseinā turējām divus tēviņus; viņi sadraudzējās, un beidzot viņu attiecībās izpaudās visas homoseksualitātes pazīmes.

— Patiešām? — C jautāja. — Un kādas bija šīs pazīmes?

— Nu, viņi pēc kārtas lenca viens otru, netrūka ne glāstu, ne pieskārienu, ne kodienu, viņi pat mēģināja kopoties. Tad mēs ievietojām pie viņiem mātīti, bet viņi tai nepievērsa ne mazāko uzmanību. Vēl vairāk: kad tā mēģināja viņiem tuvoties, lai piedalītos viņu rotaļās, viņi trenca to projām. Mēs nospriedām, ka viņu homoseksuālās attiecības jau ir tik ciešas, ka sakarus ar pretējo dzimumu vairs nepieļauj, un aizvācām mātīti no baseina.

Taču pēc kāda laika vietas trūkuma dēļ mums vajadzēja ielaist pie viņiem citu mātīti, un, mums 'par lielu pārsteigumu, šo mātīti viņi abi, kā viens, tā otrs, pieņēma ar vislielāko sajūsmu un tūlīt sāka ap to lakstoties.

C nospieda cigāra galu pelnu traukā.

— Vai tad Ivana noraidošā izturēšanās pret Minu būtu izskaidrojama ar tīri personisku antipātiju?

— Protams, tā ir tikai hipotēze.

C turpināja ar apslēptu ironiju:

— Tātad jūs uzskatāt, ka terapija, kuras rezultātā Ivanam vajadzēja pāriet no vārda pie teikuma, nav bijusi veiksmīga?

— Nesaprotu, kā to varētu saukt par neveiksmīgu, — Arleta paskarbi atbildēja. — Tādu secinājumu nevar izdarīt pēc viena paša eksperimenta.

— Jūs gribat sacīt, ka Sevilja nodomājis sākt visu no gala ar citu mātīti?

— Viņš par to nav runājis, bet es domāju gan.

C piecēlās, paņēma cepuri un sacīja ar smaidu:

— Viņš ir tiešām neatlaidīgs.

— Tādam jābūt, — Arleta pārliecināti atbildēja. — Panākumi jau nav nekas cits kā vesela virkne pārvarētu neveiksmju.

— Un kas ir šī skaistā aforisma autors, mis Lafeija? — ar skābu smaidu sejā pajautāja C.

— Sevilja, — Bobs Menings pusbalsī pavēstīja.

C, kas jau lieliem soļiem kopā ar Foilu devās uz durvīm, pa grieza galvu un pār plecu uzsmaidīja viņam. Arleta cieši uzlūkoja Bobu Meningu un, kad viņš gāja garām, satvēra to aiz elkoņa un sacīja klusā un dusmīgā balsī:

— Jūs laikam sevi uzskatāt par gudrinieku? Kas ar jums notiek? Jūs nemitīgi lunciņājāties klāt tam pretīgajam tipam.

C bija kails un galīgi nosvīdis, viņš apsēdās uz gultas, divreiz pēc

kārtas pārlaida pār sārto seju rokas, it kā gribēdams aizslau- cīt nogurumu, mīļais dievs, viņš gāzās nost no kājām, viņam līdz nāvei gribējās gulēt, viņš laikam aizmiga pat bez miega zālēm, cik muļķīgs reflekss, vai nav vienalga, ak dievs, lietot narkotiku vai ne, manuprāt, tas ir vienkārši smieklīgi, ka cilvēki manā vecumā atsakās no tabakas, alkohola, visādām pārmērībām un sāk uz paklāja vingrināt vēdera presi, nelgas, vairāk nekas, ko gan dod tāda cīņa pret vecumu, agri vai vēlu viņi būs sakauti, viņi mirs pa gabaliņam vien, sākot ar plaušām, aknām, sirdi,

prostatas dziedzera vēzi, C ņirgājās un jutās pilns naida, kas nebija vērsts pret kādu noteiktu objektu, bet šis naids piešķīra viņa domām dedzību, spēku, paātrinājumu, un tas viņam darīja prieku, man viņi liekas vienkārši amizanti, vingrošana, svaigs gaiss, higiēna, veselīgs un regulārs dzīves veids, kas tas viss galu galā ir? nožēlojama atkāpšanās kauja, nekas vairāk, galā gaida sakāve, pilnīgi droša sakāve, vienīgais, par ko varam būt droši, — dzīvība vai nāve, kāda starpība? jau pats vārds: dzīve, dzīvība, kāds izsmiekls, kāda krāpšana — nosaukt par dzīvi šos dažus nožēlojamos mirkļus starp divām nebūtībām, kāda krāpšana, viss ir viltots, jau iepriekš saēsts, bet galā nāve, kādas muļķības viņi mums mēģina iestāstīt, melsdami par «panākumiem dzīvē», kāda dzīve? kādi panākumi? es jau arī universitātes laikā ticēju panākumiem, bet vēlāk, atceros, sacīju pats sev, esmu tikai superšpiks, es būtu varējis kļūt par zinātnieku, un pat vēl šodien, kad tā sterva ar mani runāja, man būtu laboratorija, asistenti, radošs darbs kā šim metekam, cūcība, cūcība, dzīvē panākumus negūst neviens, visi cilvēki ir neveiksminieki, jo visiem jāmirst,

man arī, un Džonijam, nu, lai taču viņi visi nosprāgst, visi, visi, un, jo ātrāk, jo labāk, lai ūdeņraža 'bumba noslauka viņus no zemes virsas, lai dažus miljonus sadedzina kaļķos un mani arī tai čupā, kas man no tā, vai es prasījos, lai mani laiž pasaulē, mans vienīgais prieks bija šansēt, ja Džonijs būtu palicis dzīvs, es arī viņu būtu savervējis mūsu dienestā, mēs taču abi esam piedzīvojuši jaukus mirkļus, vai nebija skaisti no rīta pamosties kā viduslaiku bruņiniekiem zābaku pie zābaka, piesi pie pieša, reibinošā brīvība, ik brīdi riskējot ar dzīvību, Džonijs stāv saulē nupat ieņemtā ciematā, platiem pleciem, izplestām kājām, ar savu atlēta augumu, kas likās neiznīcīgs, vai redzi to veco kraķi, kas patlaban lūdz dievu pie savas salmu būdas, es metīšu monētu, ja būs raksts, es viņu neaiztikšu, bet, ja ģerbonis, nokniebšu, viņš met niķeļa monētu gaisā, tā griežas un mirgo saulē, tad viņš to uztver saujā un uzsit ar otras rokas delnu, ģerbonis! viņš ir pagalam, Džonijs saka, noņemdams automāta aizsargu, vecis izšķīda putekļos, tā bija nāve kā utij, kuru nospiež, tai mirklī Džonijs bija līdzīgs dievam, tik mierīgs, bezpersonisks, viņš paraudzījās manī — seja bija stinga,

pilnīgi neizteiksmīga — un vienaldzīgā balsī sacīja, šodien viņš, rīt es, un otrā dienā tas patiesi bija viņš, mīļais dievs, vai nav vienalga tagad, kas būs ar manu darbu, ja tā turpināsies, es pat nebūšu spējīgs to izpildīt, man jau likās, ka es tūlīt nogāzīšos no kātiem mazās stervas un viņas delfīna Ivana priekšā, bet kāpēc Ivans? kurš iegrūdis krievu vārdu amerikāņu delfīnam? kuņģi atkal sarāva krampji, viņš atgūlās uz muguras, izpleta kājas un spēcīgi masēja vēderu, pirksti iegrima mīkstumā, un viņš domāja, visa šī gaļa un iekšas, nervi un asinis — dzīvnieks, nekas vairāk, mīksts, svīstošs, neķītrs, varbūt šim metekam izdosies, katrā ziņā viņš jau ir gandrīz pie mērķa, tas nav noliedzams, vēl viens joks, ko Lorrimers man noslēpis, tu jautā, vai viņi publicē rezultātus, tu jautā, vai tas «nav slepeni», jūs varat noslaucīt pakaļu ar savām «slepenajām» ziņām, >ser, es nezinu, kā viņi rīkosies, bet tas neliedz man savukārt rīkoties, un es deru uz visiem saviem brelokiem, ka tas jaukais runcītis būs ar mieru iztaustīt manā labā visu par Sevilju,

istabā ārkārtīgi spalgi iezvanījās telefons, cūcība, iesaucās C, tieši tad, kad es jau taisījos aizmigt, viņš nocēla klausuli, Bili, te runā Keits, es atļāvos tevi traucēt, jo nupat saņēmu no aģentūras telegrammu, kuras saturu pateikšu tfev divos teikumos: Padomju Savienībā nupat pasludināts aizliegums ķert delfīnus Savienības ūdeņos. Jebkurš zvejnieks, kas ievainos vai nogalinās delfīnu, tiks stingri sodīts. Labi, labi, C atbildēja, kad telegramma nodota? 12. martā. Paldies, Keit, viņš nolika klausuli.

Pēc kāda brīža viņš piecēlās, miegs vairs nenāca, viņš uzāva rīta kurpes un sāka staigāt pa istabu šurp un turp.

IV

Bija pēcpusdiena, kad atkūlās tas tips C, Megija sacīja, atceries, kopā ar savu asistentu, kuram bija īsta boksera galva, bet kurš katrā ziņā likās daudz simpātiskāks par viņu pašu, tam tipam C bija tādas acis, ka saltas tirpas skrēja pa muguru, atceros, sacīja Lizabete, atlaidusies uz vienas no gultiņām istabā, kur viņas dzīvoja abas ar Megiju, bija vēl karsts, nolaistās storas mazliet apslāpēja saules spožumu, Lizabete bija ģērbusies tikai īsajās biksītēs un krūšturī, liela, spēcīga, gaišmataina, atlētiska, pareizi veidotu seju, platu pieri, četrstūrainu zodu, viņa izskatījās pēc ļoti skaista, gudra un patstāvīga jaunekļa, kas pēdējā brīdī aiz pārskatīšanās piedzimis par sievieti, pat palielās krūtis nedarīja viņu sievišķīgāku, viņa bija atspiedusies pret elkoni un kā vecs pīpmanis smēķēja cigareti, raudzīdamās Megijā ar zilajām, vērīgajām acīm,'es ļoti labi atceros, viņa sacīja savā skanīgajā balsī, Arleta kopā ar tiem abiem ienāca laboratorijā, viņai bija mugurā jauns peldkostīms, kas jauki izcēla viņas skaisto, mazo augumu, bet mēs ar tevi palikām uz plostiem baseina malā, nu, un tieši tai dienā viņš arī pārtrauca visus sakarus ar to sievieti, Megija sacīja, viņš atgriezās vēlu, ļoti vēlu, izskatījās tikpat noslēgts kā parasti un sacīja man: kad misis Fērgusone atkal zvanīs, atbildiet, ka manis nav, es piecēlos, man bija neiedomājami grūti nepasmaidīt līdz ausīm, un es jautāju: uz cik ilgu laiku?, viņš vienaldzīgi paraustīja uzacis, labi, es teicu, bet man tomēr jāzina, vai tas ir pagaidu rīkojums vai pastāvīgs? gan jau redzēsit, viņš atbildēja, un tikai pēc viņa izskata es sapratu, ka tas ir cauri uz visiem laikiem, vari iedomāties, kā es priecājos, es nezinu, ko šī viņam 'nodarījusi, bet viņš bijia traki nikns, mazliet vēlāk, to visu pārdomādama, es jautāju sev, vai tas patiesi ir tik labi, ka viņš pārtraucis šos sakarus, arī man rodas tas pats jautājums, Lizabete sacīja, saraukusi uzacis, abas sievietes saskatījās un apklusa, viņas īsti nezināja, vai abas domā vienu un to pašu, taču pat viņu skatieni vairs nekrustojās, apritēja vairākas sekundes, viņas atgādinaja divas uzmanīgas kaķenes, kas pēkšņi ievelk nagus, notup- joties paslēpj ķepas zem krūtīm un pa pusei piever acis,

tāpat domā arī Bobs, Megija sacīja, tu zini, cik viņš vērīgs, viņš mani saprot, pirms esmu bildusi vārdu, taisni neticami, kā mēs uztveram viens otra domas, mums nemaz nevajag vārdu, pietiek ar skatienu, tas man atgādina mūsu attiecības ar Džeimsu Dīnu, es vēl tagad redzu, kā viņš Denverā sēdēja krustmātes Agates vecajā ādas atzveltnes krēslā, cieši raudzīdamies manī ar savām skumjajām acīm, un klusēja, tu taču atceries, cik viņam bija saviļņojošas acis, pilnas, tā sakot, visas pasaules skumju, ja runājam par Bobu, tad tas nav gluži tāpat, viņš ir tik bikls, viņam tik ārprātīgi bail izrādīt jūtas, ka es pat

nezinu, vai varēšu šovasar pavēstīt par mūsu saderināšanos, kā biju domājusi, bet vai tad viņš patiešām . . .? ievaicājās Lizabete, paceldama uzaci, nē jel, tā tu nedomā, Megija sacīja, izslējusi sārto seju un izstiepusi pilnīgās lūpas, tas nav Boba stilā, viņš nav pat mēģinājis mani noskūpstīt, viņš ir tik smalkjūtīgs, nekad nekādu tamlīdzīgu žestu, viņa dabā ir pustoņi un nianses, paklausies, mēs reiz divatā staigājām pa pilsētu un pētījām skatlogus, viņam ļoti iepatikās balta blūzīte ar melnām svītrām, un viņš sacīja: cik jauka, traki skaisti izskatās, man gribētos tādu nopirkt, es sāku smieties kā negudra, vai, Bob, un tu šitādu valkātu, mīļā! viņš pietvīka, tā samulsa, ka nosarka līdz ausīm, un, ātri nevērsies, sacīja: nē taču, ne jau es, es domāju par tevi, es domāju, cik labi tev tā piestāvētu, es kļuvu mēma, biju pavisam izsista no sliedēm, jo, redzi, tādā veidā viņš deva mājienu par mūsu kopdzīvi vēlāk, kad būsim apprecējušies, jutos tik aizkustināta, ka satvēru viņa roku un klusēdama paspiedu, bet pat tas jau bija Bobam par daudz, viņš atbrīvoja roku un sacīja pavisam strupi: tu esi jukusi, Megija, kas tev uznāca?, viņš ir apburošs, vai ne?,

jā, protams, Lizabete sacīja, nolaidusi acis un grozīdama pirkstos cigareti, viņas piere bija norasojusi sviedriem, starp krūtīm, padusēs miesa mirka vienos sviedros, istabās nebija kondicionētā gaisa, viņa ievilka dūmu no mentola cigaretes un nopūzdamās domāja: un tagad Megija atkal runās par Džeimsu Dinu un tad atkal par Sevilju, un vēl par Bobu, viņa ir vienkārši apsēsta, tā jau ir īsta slimība, ja viņa nebūtu tik laba meitene, es galu galā sāktu viņu ienīst, turklāt viņa ir tik neglīta, ka reizēm gandrīz sametas nelabi, man vienmēr gribas paņemt mutautiņu un izslaucīt viņai acu kaktiņus, liekas Lizabete sacīja, apsēzdamās uz gultas, es uzvilkšu peldkostīmu un ieskriešu baseinā, Ivans nedos tev miera, Megija sacīja, zini, viņš kļūst tiešām nepieklājīgs, nemaz nerunājot par kodieniem un astes sitieniem, o, es jau zinu, viņš ir burvīgs, tik stiprs, sirsnīgs, un tomēr vienudien viņš saņēma mutē manu potīti, kā tu zini, viņš pret mani nav vienaldzīgs, nu, un viņš vairs negribēja laist mani vaļā, es gandrīz sarijos ūdeni, man rodas šaubas, Lizabete sacīja, pieceldamās un sagriezdama labo roku aiz muguras, lai atpogātu krūšturi, vai tikai Sevilja negatavo sev vilšanos, gaidīdams brīnumu no jaunās mātītes, galu galā, ja Ivanam neizdodas pāriet no vārda pie teikuma, tad es nesaprotu, kā laimīgas laulības varētu te palīdzēt, tas ir tas pats, it kā tu pieļautu, ka vīrietis, apņēmis sievu, pēkšņi kļūst gudrāks, bet parasti notiek pretējais,

ak, Lizabete, Megija iesaucās, novērsdama acis, viņai nepatika, ka Lizabete kaila staigā pa istabu, Lizabete nezināja, kas tas ir kauns, mainot krūšturi, viņa pat nemēģināja aizsegt krūtis, Lizabete, Megija turpināja, tas jau nemaz nav tā, Sevilja nekad neko tamlīdzīgu nav teicis, viņš tikai sacīja, ka mātīte iedvesīšot Ivanam pašpaļāvību un vairošot viņa radošo sparu, un vai tas nav egoistisks viedoklis,

Lizabete iebilda, patiešām varētu domāt, ka sieviete ir instruments, kam jāpalīdz tēviņam darbā, pēc tam kad viņš to izmantojis baudai, tu redzēsi, viņa turpināja, tagad, kad Sevilja atraidījis savu augstāko aprindu dāmu, viņš bez vilcināšanās metīsies uz kādu no mums: Arletu, Sūziju, mani — vai tevi — (viņa piemetināja «vai tevi», tāpēc ka Megija viņu cieši uzlūkoja), lai, kā viņš saka, vairotu savu radošo sparu, mani sajūsmina tāds eifēmisms, viņa teica, skarbi iesmiedamās, bet paklausies, Megija viņu pārtrauca nopietnā un skaļā balsī, un viņas smagnējā, sarkanīgajā skauta sejā kvēloja sašutums, bet sievietes instinkts taču liek palīdzēt vīrietim, kuru viņa mīl, es būtu apprecējusi Sevilju — tu, protams, zini, ka pirms kāda gada mēs gandrīz apprecējāmies, bet viņš nekad nevarēja izšķirties, būtībā arī viņš ir trakoti bikls, man būtu vajadzējis ņemt to lietu savās rokās, bet tu taču mani pazīsti, man šausmīgi bail, ka tas varētu izskatīties tā, it kā es citiem uzbāztos, — nu, bet ja es būtu bijusi ar mieru kļūt viņa sieva, tad vari ticēt, Lizabete, man būtu vislielākā laime dienu un nakti strādāt viņa istabā, tu jau tāpat strādā pietiekami daudz, un Arleta arī, tikai Arletai trūkst tavas fiziskās izturības, viņa ļauj sevi ekspluatēt, tā tas ir, esmu ļoti norūpējusies par viņu un par tevi /ari, Lizabete pēc brīža piebilda, jūs abas esat jukušas ar savu Sevilju, bet viņa ir tik jauka, tik maiga, viņai gaidāma vienīgi vilšanās, tu viņu mīli, vai ne? Megija pēkšņi iejautājās,

bet protams, Lizabete atbildēja, un viņas godīgā, četrstūrainā seja viegli pietvīka, viņa ir viena no pievilcīgākajām meitenēm, ko man gadījies sastapt, es negribētu sacīt, ka viņa ir tikai skaista, saproti, viņai piemīt šarms, noslēpumainība, pie durvīm klauvēja, un Boba Meninga balss vaicāja: Megija, vai drīkstu ieiet?, bet protams, viņš atvēra durvis un sastinga uz sliekšņa, viņš nekad vienkārši neiegāja kādā telpā, viņš uznāca kā aktieris uz skatuves, garš, slaids, graciozs, ar savu tumšmataino aristokrāta galvu, smalki veidoto, mazliet kumpo degunu, skaistajām, spriganajām, kastaņbrūnajām acīm zem melnajām skropstām, lokanajām rokām ar gariem, smalkiem pirkstiem (viņš nekad nebāza rokas kabatās, sēdēdams nekad nesakrustoja kājas, viņš allaž zināja visu, ir ezoteriskos romānus, ir avangardiskās filmas, ir pašu modernāko mūziku un pašus jaunākos dzejniekus), nu, pie velna! Lizabete sodījās, staipīdama roku aiz muguras, vai palīdzēt? Bobs jautāja ar valdzinošu smaidu, paspēra divus soļus lidz istabas vidum, netaustoties, vienā rāvienā, savilka kopā abas krūštura malas un aizāķēja tās, burvīgs peldkostīms, viņš sacīja, pieliekdams galvu, nu, zini, man tavi komplimenti nav vajadzīgi, Lizabete atcirta, viņš pavilcinājās, ar gandrīz teatrālu kustību izslēja skaisto galvu un labu brīdi stāvēja nekustīgā, nevērīgā pozā, izgorījis gurnus, atspiedis pret sienu slaido roku, un tad ierunājās savā dziedošajā balsī: paklausieties, manas mīļās, es nesu jums svarīgu vēsti, nupat ar doktora Seviljas

gādību ieradās Ivanam lemtā laulene, mēs pašlaik gatavojamies ielaist viņu nākamā vīra mājoklī, un, es domāju, aiz mīlestības pret Ivanu un cieņas pret viņa tēvu Sevilju jūs gribēsit būt klāt šai ceremonijā, pie tam jau minūtes piecas profesors Sevilja neatlaidīgi prasa pēc jums, vai tu nevarēji to pateikt agrāk? jautāja Lizabete, paraustīdama platos plecus.

Nervoza, satraukta, taču ar ziņkārīgu aci vērodama visu, kas notiek apkārt, delfīnu mātīte gulēja uz nestuvēm, un nestuves šūpojās tauvas galā, jo tās ar vinču nupat bija nolaistas baseinā. Ivans uzturējās otrā baseina malā, pāris pēdu zem ūdens, nekustīgs, uzmanīgs, ar astes spuru tikko manāmi kuldams ūdeni.

Galvu viņš bija izslējis un ar vingru, spēcīgu kustību grozīja to pa labi un kreisi, vērodams delfīnu mātīti drīz ar vienu, drīz otru aci. Tai pašā laikā viņš izgrūda īsus, pārtrauktus svilpienus, ko reproducēja skaļrunis. Delfīnu mātīte vēl nebija atbildējusi ne ar skaņu, varbūt tāpēc, ka viņu satrauca nestabilais stāvoklis un šūpošanās gaisā, tomēr viņas plaksti, kas klusuma brīžos bija nekustīgi, sāka cilāties, tiklīdz atskanēja Ivana svilpiens.

Sevilja, ģērbies baltās audekla biksēs un sporta kreklā, jauneklīgu stāvu, kraukļa melniem matiem, tumšām acīm, možs un nepacietīgs, stāvēja pa kreisi no vinčas; viņam blakus, katrs pie savas rokas, bija Pīters un Maikls, abi krietnu galvas tiesu par viņu garāki, Pīters gaišmatis, Maikls šatēns, abi tikai peldbiksī- tēs, vienlīdz atlētiska auguma, iedeguši, nesasprindzināti, īsi apcirptiem matiem, ar bedrītēm lūpu kaktiņos, skaistiem, baltiem zobiem un atklātu smaidu: viņi izskatījās apbrīnojami veselīgi, pašapzinīgi un labi paēduši.

Tiklīdz Lizabete un Megija parādījās uz barakas sliekšņa un aiz viņām pavīdēja Boba garais stāvs, Sevilja nepacietīgi pamāja viņiem, lai nāk tuvāk. Lizabete un Bobs pielika soli, bet Megija metās teciņus, jo viņa jutās it kā mazliet vainīga, ieraudzīdama līdzās abiem puišiem Sūziju un Arletu: visi grupas locekļi jau bija tur.

— Es jūs sapulcināju, — Sevilja sacīja, raudzīdamies te vienā, te otrā ar savām tumšajām, mirdzošajām, priecīgajām acīm, — tāpēc ka man negribētos atkārtot kļūdu, kādu pieļāvu ar Minu. Atcerieties, es biju pilnīgi pārliecināts, ka Mina sapratīsies ar Ivanu, un tāpēc kopš- paša sākuma neiedomājos organizēt delfīnu pāra novērošanu. Jūs zināt, kādas tam bija sekas: mums nav skaidrs, kas notika starp viņiem naktī, īsi sakot, viņu šķiršanās īstais iemesls palicis nezināms. Šoreiz mēs būsim stingrāki un novērosim viņus dienu un nakti, nomainīdami cits citu postenī. Kad sa- tumsīs, baseinu apgaismos reflektori. Es jūs sadalīju grupās pa divi: viens novēros delfīnu pāri no augšas, otrs pa zemūdens iluminatoru, abi novērotāji varēs sazināties pa telefonu, un katrs ierakstīs savus vērojumus magnetofona lentē. Abiem dežurantiem būs arī kinokamera. Ik pēc divām stundām dežuranti

mainīsies.

Te būs laika iedalījums, — Sevilja turpināja, izvilkdams no kabatas papīra lapu. — No pulksten astoņpadsmitiem līdz divdesmitiem virspusē dežurēs Sūzija, pie iluminatora — Pīters; no pulksten divdesmitiem līdz divdesmit diviem virspusē Maikls, pie iluminatora Lizabete; no pulksten divdesmit diviem līdz divdesmit četriem virspusē Megija, pie iluminatora Bobs, no pusnakts līdz pulksten diviem virspusē Arleta, pie iluminatora es, no pulksten diviem līdz četriem virspusē Sūzija, pie iluminatora Pīters, un tā tālāk… Esmu paredzējis dežūras līdz pulksten divpadsmitiem rītdien, bet varbūt tās būs jāturpina. Megija piespraudīs sarakstu pie dēļa.

Selvija uz brīdi apklusa un tad jautāja:

— Varbūt kādam ir kas piebilstams?

Sūzija pacēla roku, un Sevilja draudzīgi paskatījās uz viņu. Viņa ar Maiklu un Arletu bija trīs vislabākie laboratorijas darbinieki. Sūzija bija trausla gaišmate ar ļoti harmoniski veidotu profilu, kāds bieži pauž vēsu snobismu, taču acu izteiksmes dēļ Sūzi- jas seja radīja patīkamu godprātības iespaidu.

— Cerams, ka filmas kinokamerai un magnetofona lentes sagādātas? — viņa jautāja.

— Es uzdevu par to parūpēties Pīteram.

— Un Pīters ir jau parūpējies, — atbildēja Pīters.

Viņš smaidot uzlūkoja Sūziju, un Sūzija savukārt uzsmaidīja viņam. Iestājās klusums, bet tad Lizabete ierunājās diezgan agresīvā tonī:

— Es ievēroju, ka visās maiņās ir viens puisis un viena meitene …

— Un kas par to? — Sevilja jautāja, saraukdams biezās, melnās uzacis.

— Un ka parasti meiteni jūs esat nolicis virspusē, bet puisi pie iluminatora.

— Runājot par jums, Lizabete, tas nav tā, jūs es esmu nolicis pie iluminatora.

— Taču tā tas ir ar pārējām meitenēm, — Lizabete turpināja, it kā apsūdzēdama Sevilju.

Sevilja uzmeta acis papīra lapai.

— Jā, jums taisnība. Nu, un tad?

— Tā kā postenis pie iluminatora ir svarīgāks nekā augšā, man rodas jautājums, vai jūsu izvēli nenosaka antifeministiski aizspriedumi.

— O, nedomāju vis, — Sevilja pasmaidīdams sacīja. — Neapzinos, ka man piemistu tādi aizspriedumi. Es izvēlējos iluminatoru puišiem un pats sev tikai tādēļ, ka tur dežurēt ir mazliet grūtāk nekā augšā.

— Tādā gadījumā, — Lizabete nerimās, — kāpēc man jūs liekat dežurēt pie iluminatora?

— Paklausieties, Lizabete, jūs taču nevarat apvainot, ka esmu antifeminists, likdams trim meitenēm dežurēt augšā, un tai pašā laikā pārmest man, ka esmu pret jums, ierādīdams jums vietu pie iluminatora. Vai nu vienu, vai otru, vajag izvēlēties.

Visi neviļus pasmaidīja, un Lizabete sacīja, nevienu neuzlūkodama:

— Tādā gadījumā es izvēlos un atkārtoju savu jautājumu: kāpēc es esmu vienīgā meitene, kurai jūs esat ierādījis vietu pie iluminatora?

Sevilja noplātīja abas rokas un, jau zaudēdams pacietību, atteica:

— Es nezinu, tā ir nejaušība.

— Psiholoģijā nav nejaušību, — Lizabete teica, — ir tikai neapzināti stimuli.

— Nu, labi, — Arleta mundri ierunājās, — sacīsim, ka misters Sevilja ierādījis jums vietu pie iluminatora aiz neapzinātas cieņas pret jūsu atlētiskajām dotībām.

Visi atkal pasmaidīja. Lizabete pārmetoši paskatījās uz Arletu, acīs viņai saskrēja asaras, viņa novērsās un iecirtīgi klusēja. Sevilja kādu mirkli uzmanīgi vēroja viņu, tad pārlaida skatienu visiem līdzstrādniekiem un sacīja vienaldzīgā balsī:

— Ja jūs vēlaties apmainīties savā starpā, pats par sevi saprotams, es dodu jums pilnīgu brīvību.

— Man nav nekādu iebildumu pret sadalījumu, — Lizabete aizkaitināta sacīja. — Man ir pilnīgi vienalga, vai es dežurēju kopā ar X, Y vai Z.

Viņa uzgrieza pārējiem muguru un stingu skatienu raudzījās barakā, it kā viņu nemaz neinteresētu tas, kas tūlīt notiks baseinā.

Iestājās klusuma brīdis, pēc kura Sevilja turpināja:

— Pirms ielaižam jauno dāmu ūdenī, es gribu piebilst: nedomājiet, ka jums jārunā oficiālā un samākslotā tonī, kaut arī jūsu novērojumi tiks ierakstīti magnetofonā. Izsakieties pavisam dabiski un brīvi. Runājiet absolūti visu, ko jums gribas. Jebkurā gadījumā šīs lentes paliks laboratorijā, un, ja vēlāk pēc tām vajadzēs rakstīt piezīmes, mēs izdarīsim visus nepieciešamos īsinā- jumus. Galu galā mēs pašlaik gatavojamies pētīt delfīnu izturēšanos, un ļoti iespējams, ka kāds no jums spontāni izsaka piezīmi, kas kaut ko var dot tālākai analīzei. Sāksim, Maikl. Ir laiks iepazīstināt Ivanu ar viņa nākamo lauleni.

— Jūs vēl neesat mums pateicis, kā viņu sauc, — Megija iebilda.

— Patiešām! — Sevilja izsaucās, sasizdams plaukstas.

Viņš pārlaida apkārtējiem ašu skatienu un smaidīdams sacīja:

— Lizabete, lai pierādītu jums, ka nav notikusi nekāda

sazvērestība pret jūsu dzimumu vai jums pašu, es lūdzu jūs nokristīt Ivana sievu.

Lizabete apcirtās uz papēža un ielūkojās viņam taisni acīs.

— Jūs runājat tā, it kā es slimotu ar vajāšanas māniju, — viņa dzēlīgi piezīmēja.

— Nebūt ne, — Sevilja atbildēja. — Tā es nemēģināju iztulkot jūsu iebildumus.

— Kā tad jūs tos iztulkojāt? — viņa izaicinoši atjautāja.

Sevilja pacēla abas rokas.

— Es tos vispār nemēģināju tulkot!

Iestājās klusums, Megija pastiepa uz priekšu savu smagnējo, sārto seju un sparīgi sacīja:

— Klausies, Lizabete, nesāc atkal! Nabaga dzīvnieks gaida, aši izdomā vārdu.

— Sauksim viņu par Besiju! — Lizabete drūmi sacīja.

MAŠĪNRAKSTS PĒC MAGNETOFONA LENTES PAR IVANA UN BESIJAS IZTURĒŠANAS NOVĒROJUMIEM NO VIRSPUSES UN PA ILUMINATORU PIRMS PROFESORA SEVILJAS IZDARĪTIEM ĪSINĀJUMIEM. 1970. GADA 6. MAIJS UN NAKTS NO 6. MAIJA UZ 7. MAIJU.

SŪZIJA: — Te virspuse. Pulkstenis rāda 18 un 5 minūtes. Vinča nolaiž Besiju ūdenī. Ivans nekustas. Maikls iekāpj baseinā un izvelk Besijas sānu spuras no caurumiem, kas ietaisīti nestuvju audeklā. Besija jauj viņam rīkoties. Viņa izturas rārņi un neliekas vairs satraukta.

PITERS: — Te iluminators. 18.10. Hallo, Sūzija, vai tu mani dzirdi?

SŪZIJA: — Jā.

PITERS: — Es ļoti labi redzu Besiju, bet kur ir Ivans? Mana redzes laukā viņa nav.

SŪZIJA: — Viņš ir no tevis pa labi, pašā stūrī. Viņš nekustas. Skatās uz Besiju. (Klusums.) Cik rāda tavs pulkstenis?

PĪTERS: — 18.11.

SUZIJA: — Es noregulēšu savu pulksteni pēc tava. Vai dzirdi svilpienus? Viņš svilpo, un viņa atbild.

PĪTERS: — No šejienes skaļrunis nav dzirdams. Bet es ļoti labi redzu Besiju. Man liekas, viņa nav tik liela un tik gara kā Ivans. Viņa nemaz nekustas, tikai palaikam izliec muguru, lai ieelpotu gaisu. Acīmredzot viņa ļaus Ivanam tuvoties, pati nesperdama pirmo soli. (Klusums.) Viņas acīs mirdz sievišķīga viltībaˆ

SUZIJA: — O, Pīter! (Smejas.)

PITERS: — 18.15. Man gribētos, lai viņš beidzot izšķiras. Ko viņš dara?

SŪZIJA: — Skatās uz viņu drīz ar labo; drīz kreiso aci un svilpo. (Klusums.) Viņš sakustas. 18.16.

PITERS: — Ā, es viņu redzu! Viņš papeldēja Besijai garām kādu divu metru attālumā. Nu\atkal peld garām un met loku. Be- sija paliek nekustīga.

SŪZIJA: — Viņa apļi kļūst aizvien mazāki un mazāki.

PĪTERS: — Peldot gar iluminatoru, viņš man aizsedz Besiju. Nē, nē, kad noliecos, varu redzēt. Viņa nekustas, bet paslepšus seko viņam ar aci. (Klusums.)

SŪZIJA: — 18.20. Man jau sāk apnikt tie apļi. Kas par ceremonijām!

PITERS: — 18.22. Nupat nofotografēju. Ceru, ka būs redzams, kā Besija viņu zagšus vēro.

SŪZIJA: — Uzmanību! Viņš apstājas un iekārtojas viņai blakus. Gluži kā divi sānu pie sāna noenkuroti kuģi. 18.25.

PITERS: — Besija man daļēji aizsedz «blakus kuģi». Bet es redzu aiz viņas astes Ivana asti. Vai galvas abiem ir vienā līmenī?

SŪZIJA: — Jā.

PITERS: — Tad Ivans noteikti ir lielāks par Besiju. Es viņu redzu ļoti labi. Viņa mirkšķina plakstus.

SŪZIJA: — Tu joko!

PITERS: — Nemaz ne. Saku tikai to, ko redzu: viņa mirkšķina. Bet ko dara viņš?

SŪZIJA: — Viņš berzē galvu pret Besijas galvu. Tūlīt nofotografēšu. Nepaguvu. Viņa peld projām.

PĪTERS: — Tagad es viņu redzu ļoti labi. Viņa attālinās no Ivana; viņš nekustas.

SŪZIJA: — Nekustas, bet vaukšķ. Viņš ir neapmierināts.

PITERS: — Un kādi ir vaukšķieni?

SŪZIJA: — īsi, spēcīgi, spalgi. Viņš sauc to atpakaļ. Neizskatās visai laipns. Besija atgriežas. 18.30. Ivans piespiežas pie viņas sāniem.

PĪTERS: — Redzu abus ļoti labi. Ivans ir gandrīz pie paša iluminatora. Besija aiz viņa. Ivans raugās manī. Varētu gandrīz sacīt, ka viņš man met ar aci! Es fotografēju. Man gribētos uztverˆ viņa izteiksmi.

SŪZIJA: — Abi kopā aizpeld.

PITERS: — Es viņus vairs neredzu.

SŪZIJA: — Viņi peld gar baseina malu pulksteņa rādītāju virzienā. 18.35.

PITERS: — Redzu viņus peldam garām.

SUZIJA: — Viņš turas malas pusē, varbūt tāpēc, lai Besija neapdauzītos pret baseina sienām. Viņš laikam domā, ka Besija nepazīst baseinu tik labi.

PĪTERS: — Jā, liekas, tev taisnība. Viņš peld mazliet pa priekšu Besijai. Izskatās, it kā viņš to aizsargātu un vadītu.

SŪZIJA: — Kad viņi beigs riņķot? Es izslēdzu magnetofonu.

PĪTERS: — Es arī. '

SUZIJA: — Te virspuse. Pīter, es ieslēdzu magnetofonu.

PITERS: — Labi.

SUZIJA: — 18.4-5. Viņi vel aizvien riņķo. Tas var ieilgt. Ko tu

dari?

PITERS: — Sēžu, smēķēju un garlaikojos- Vai viņi svilpo?

SUZIJA: — Jā, nepārtraukti.

PĪTERS: — Tātad viņi pastaigājas un tērzē. Vai viens no viņiem nesvilpo biežāk?

SŪZIJA: — Jā, Ivans. Besija svilpo diezgan reti.

PITERS: — Secinājums skaidrs: viņš tai saka glaimus, un Besija klausās.

SŪZIJA (smiedamās): — Es izslēdzu magnetofonu.

PĪTERS: — Es arī.

SUZIJA: — Te virspuse. Ieslēdzu magnetofonu, lai ierakstītu izsaukumu. 19.45.

PITERS: — Es tāpat. Es mirstu aiz garlaicības, un vēl vairāk man gribas ēst. Viņi jau riņķo stundu un desmit minūtes. Vai Ivans vēl vienmēr svilpo?

SŪZIJA: — Svilpo.

PITERS: — Kādus zelta kalnus viņš tai sola!

SŪZIJA: — Es nebūtu domājusi, ka var flirtēt tik ilgi.

PITERS: — Neesi tik nepacietīga.

SŪZIJA (smiedamās): — Liekas, būs labāk, ja izslēgšu magnetofonu. Bet tu vari turpināt sarunu.

PITERS: — Labi.

SUZIJA: — Te virspuse. Dodu tev Maiklu. Pulkstenis ir divdesmit.

PĪTERS: — Es tev pievienošos ēdamistabā, tikko atnāks Lizabete. Hallo, Maikl, tu būsi vīlies. Viņi riņķo jau veselu stundu un divdesmit piecas minūtes. īsti gargabalnieki, nevis jaunlaulātie …

MAIKLS (smiedamies): — Vai nebija nekā interesanta?

PĪTERS: — Jā, sākumā. Tuvošanās bija interesanta. Lizabete ir klāt. Dodu tev viņu.

LIZABETE: — Šeit iluminators. Kas jauns?

MAIKLS: — Te virspuse. Pīters teica, ka viņi tā riņķojot jau stundu un divdesmit piecas minūtes.

LIZABETE: — Tas ir jautri. (Klusums.)

MAIKLS: — Viņi ir tik mīļi, izskatas ka veci draugi.

LIZABETE: — Man jau sāk reibt galva. Ceru, ka viņi tā neriņķos divas stundas no vietas. (Klusums.) Es-izslēdzu magnetofonu.

MAIKLS: — Es ari.

LIZABETE: — Te iluminators. 20.25.

MAIKLS: — Te virspuse.

LIZABETE: — Ivans izrāvās uz priekšu, un viņa to panāca.

MAIKLS: — Novērojums apstiprinās. Viņi izrāda zināmu satraukumu. Tā vairs nav mierīga pastaiga kā sākumā. (Klusums.) Debesis noskaidrojās, spīd mēness. Jauks laiciņš.

LIZABETE: — Tev laimējas.

MAIKLS: — Ja vēlies, varam mainīties. Es iešu pie iluminatora, bet tu nāc augšā.

LIZABETE: — Es protu novērtēt tavu smalkjūtību, bet man ir ļoti labi tepat.

MAIKLS: — Tāpēc jau nevajag mani tik augstprātīgi atgrūst.

LIZABETE: — Es tevi neatgrūžu.

MAIKLS: — Kā nu ne . . . Es tikai gribēju būt laipns pret tevi.

LIZABETE: — Nejūtu nekādas nepieciešamības.

MAIKLS: — Pateicos. (Klusums.) Klausies, Lizabete, ja tu gribēji dežurēt kopā ar kādu citu, tev tikai vajadzēja pateikt man, es nemaz nedusmotos.

LIZABETE: — Saproti taču, ka es nevienam nedodu priekšroku. Man pilnīgi vienalga, tu vai kāds cits.

MAIKLS: — Tu esi ļoti mīļa.

LIZABETE: — Atvaino, bet jūs visi man krītat uz nerviem ar savu pieglaimīgumu.

MAIKLS: — Kādi «jūs»?

LIZABETE: — Tu, Sevilja, pārējie… Jūs visur vadāties pēc dzimuma.

MAIKLS: — Un tu ne? Tev laimējies piedzimt par sievieti.

LIZABETE: — Un tomēr es nesaprotu, kāpēc man jādežurē kopā ar zēnu, lai novērotu delfīnus.

MAIKLS: — Tev labāk patiktu dežurēt kopā ar meiteni?

LIZABETE: — Kurš to teica?

MAIKLS: — Bet ir taču tikai divi dzimumi.

LIZABETE: — Atkal dzimums! Šī saruna ir bezjēdzīga, es to pārtraucu.

MAIKLS: — Šeit virspuse. Hallo, Lizabete, es ieslēdzu magnetofonu. 20.30.

LIZABETE: — Es arī.

MAIKLS: — Liekas, Ivans nupat ieņema «s» veida pozu.

LIZABETE: — Es neko neredzēju.

MAIKLS: — Es varēju arī pārskatīties. Tas notika ļoti ātri. (Klusums.) Vai nu ir labāk?

LIZABETE: — Labāk nav, bet var iztikt, pateicos.

MAIKLS: — Paskaties, šoreiz nevar maldīties.

LIZABETE: — Patiešām.

MAIKLS: — Droši vien delfīnam stipri jāsasprindzina muskuļi, lai ķermenis izvītos kā burts «s» . ..

LIZABETE: — Viņš izskatās smieklīgs.

MAIKLS: — Ne smieklīgāks par balodi, kad tas lenc dūju.

LIZABETE: — Interesanti, cik sekundes viņš spēj palikt tādā pozā?

MAIKLS: — Es uzņēmu laiku: 2,8 sekundes.

LIZABETE: — Es viņu nofotogrāfēju. Ievēroju, ka viņš salocīja

sānu spuras.

MAIKLS: — Es to nevaru apgalvot. (Klusums.) Ej nu sazini, kāpēc delfīni tieši šo pozu uzskata par pavedinošu.

LIZABETE: — Un ko dara gailis? Neatceros.

MAIKLS: — Viņš griežas ap vistu, izpletis un vilkdams pa zemi vienu spārnu, lai izrādītu, cik šim košas spalvas.

LIZABETE: — Cik smieklīgi! Viņi atkal sāk riņķot. Es izslēdzu magnetofonu.

MAIKLS: — Es tāpat.

LIZABETE: — Šeit iluminators. 20.45. Vai tu redzi Ivanu?

MAIKLS: — Diezgan vāji.

LIZABETE: — Viņš novietojās zem Besijas, galva vienā līmenī ar viņas spurām.

- MAIKLS: — Neredzu. Besija man vinu aizsedz.

LIZABETE: — Maikl?

MAIKLS: — Jā.

LIZABETE: — Ārkārtīgi amizanti. Viņa ar spurām glasta Ivanam galvu.

MAIKLS: — Vai tu esi pārliecināta?

LIZABETE: — Jā, pilnīgi. Pagaidi, es nofotogrāfēšu. Tā.

MAIKLS: — Un kādi ir viņas glāsti?

LIZABETE: — Kā tas saprotams — «kādi»?

MAIKLS: — Tev vēl viss jāmācās: sparīgi vai maigi?

LIZABETE: — Paldies par pamācību.

MAIKLS: — Nu, kādi tad?

LIZABETE: — Maigi.

MAIKLS: — Vai tu redzi viņa acis?

LIZABETE: — Viņš tās pievēris. Vai viņš izlaiž kādu skaņu?

MAIKLS: — Nē. Es pakāpos sānis, nolikos garšļaukus, un man izdevās ieraudzīt Besiju. Viņa glāsta Ivanu ar lielu maigumu. Tas man šķiet aizkustinoši. Pēc brīža viņš sāks murrāt.

LIZABETE: — Tu kļūsti sentimentāls.

<r

MAIKLS: — Nē, bet tas mani pārsteidz. Atzīstos, ka nekad nebūtu gaidījis tādu maigumu no dzīvniekiem.

LIZABETE: — Neredzu nekāda iemesla aizkustinājumam. (Klusums.) Vini atkal sāk savu rinka deju. Es izslēdzu magnetofonu.

MAIKLS: — Es arī.

LIZABETE: — Seit iluminators. 21.30. Saskaitīju trīs «s» veida pozas.

MAIKLS: — Pareizi. Un to ilgums — 2,4 sekundes, 2,6 sekundes, 3 sekundes. Pulksten 21.25 viņš iekoda Besijai astē.

LIZABETE: — To es nepamanīju. Uzmanību! Viņš pārvietojas virs Besijas.

MAIKLS: — Es viņus redzu, tikai pieliekdamies, bet arī ne sevišķi labi. Kas notiek?

LIZABETE: — Tas pats, kas iepriekš, tikai tagad lomas ir mainījušās. Ivans glāsta viņai galvu ar savām sānu spurām.

MAIKLS: — Viņu neprātā tomēr jūtama zināma sakarība …

LIZABETE: — To es esmu kaut kur dzirdējusi.

MAIKLS: — Tas ir «Hamlets».

LIZABETE: — Viņa liekas visai satraukta. O, es jau to gaidīju: vina peld projām.

MAIKLS: — Viņš seko.

LIZABETE: — Atkal glāsts.

MAIKLS: — Nekā nevarēju saprast. Kas īsti notika?

LIZABETE: — Panācis Besiju, Ivans paslīdēja zem viņas, nogūlās uz muguras un, peldēdams uz priekšu, berzējās gar viņas ķermeni no astes līdz galvai. Pēc tam viņš atkal ieņēma normālu stāvokli.

AAAIKLS: — īsti akrobātisks glāsts, manuprāt.

LIZABETE: — Uzmanību, Besija atkal attālinās.

MAIKLS: — Laikam jau, lai pamudinātu Ivanu sākt vēlreiz to pašu. Es noliekšos un mēģināšu kaut ko saskatīt.

LIZABETE: — Atkal tas pats.

MAIKLS: — Šoreiz es visu redzēju. Cik skaisti viņš apgriežas, piekļaudamies viņai! Cik skaisti, cik vijīgi!

LIZABETE: — Es to nofotografēju.

MAIKLS: — Viņa atkal aizpeld, tas viņai sāk iepatikties.

LIZABETE: — Ivans atkārto glāstu.

MAIKLS: — Ritms, liekas, paātrinās. Kāda enerģija! Viņi ir nenogurdināmi. Delfīni mīlinās kā īsti atlēti.

LIZABETE: — Maikl? MAIKLS:—Jā?

LIZABETE: — Dodu tev Bobu.

MAIKLS: — Jau!

BOBS: — Pastasti pāris vārdos.

MAIKLS: — «S» veida pozas, glāsti, kodieni,-berzēšanās.

BOBS: — Nekā noteikta?

MAIKLS: — Nē. Es dodu tev Megiju. Jūs ierodaties, kad tas jau kļūst interesanti.

MEGIJA: — Te virspuse. Bob, pašlaik 22.03. Mans pulkstenis ir precīzs.

BOBS: — Es noregulēju arī savu.

MEGIJA: — Gribēju tev kaut ko palūgt. Tas ir ļoti laipni no Seviljas, ka viņš ļauj arī man dežurēt. Bet es jau neesmu zoologs. Vai tu man pateiksi priekšā, ja kaut kas man paslīdēs secen?

BOBS: — Bet protams.

MEGIJA: — Ko dara Ivans? Es viņu lagā neredzu virpuļu dēļ.

BOBS: — Viņš ir paslīdējis zem Besijas un kož tai astē. Tagad viņš

to palaida vaļā un paņēma mutē viņas labo spuru.

MEGIJA: — Man šķiet, Besija noliec kaklu, mēģinādama satvert viņa asti.

BOBS: — Tieši tā. Viņš palaiž to vaļā, ienirst un plati atpleš rīkli. Paga! Viņš aizver muti virs viņas mutes.

MEGIJA: — Varbūt tādā veidā viņš grib tai aizbāzt muti! (Viņa smejas.)

BOBS: — Vai viņš izlaiž skaņas?

MEGIJA: — Jā, visdažādākās skaņas: vaukšķieni, svilpieni, krekšķi un brīžiem pat kaut kas līdzīgs skaļiem smiekliem.

BOBS: — Viņš palaiž Besiju vaļā, pagriežas sānis. Nē, tā bija izlikšanās; viņš atgriežas… atkal satver viņas muguras spuru un tagad, tagad palaiž to vaļā un kož viņai astē.

MEGIJA: — Besijai izdevās atmaksāt viņam ar to pašu.

BOBS (smiedamies): — Viņi neparko negrib laist viens otru vaļā, virpuļo pa ūdeni kā divi cīkstoņi. Vai esi redzējusi delfīnu tēviņus kaujamies?

MEGIJA: — Nē.

BOBS: — Tverieni ir tadi paši, tikai kodieni nopietni. Viņi viens otru pamatīgi ievaino, tā ka pēc īsa brīža ūdens kļūst sarkans no asinīm.

MEGIJA: — Es neredzu asinis.

BOBS: — Nē, asiņu nav, bet, kad viņi peld tuvu garām iluminatoram, es tomēr saskatu uz spurām zobu pēdas. (Klusums.) Man šķiet, lai kodiens būtu erotisks, tam jārobežojas ar īstām sāpēm.

MEGIJA: — Liekas, viņi kļūst rāmāki. Peld apkārt baseinam, Besija pa iekšpusi.

BOBS: — Viņi grib atgūt spēkus pēc cīniņa. (Klusums.) Es izslēdzu magnetofonu.

MEGIJA: — Es arī.

BOBS: — Seit iluminators. 22.45. Ivans paslīdēja zem Besijas un ar spuras galu glāsta viņai vēdera spraugu.

MEGIJA: — Ievēroju, ka viņai ir viena pati vēdera sprauga, bet Ivanam divas.

BOBS: — Mātītei dzimumorgāni un tūplis atrodas vienā un tai pašā spraugā. Tēviņam ir divas vēdera spraugas: vienā anus, otrā penis. Uzmanību! Viņš peld projām. Besija panāk viņu un paslīd apakšā. Viņa ar purngalu viegli sit pa Ivana dzimumorgānu spraugu, tagad kož.

MEGIJA: — Atkal kož, kur vien tiek klāt. Vai mums vēlreiz jāapraksta visi šie kodieni? Tas taču ir viens un tas pats.

BOBS: — Nē. Viņi sāk atkal riņķot. Tā ir nomierināšanās. Mierīgas

fāzes mijas ar neprāta brīžiem.

MEGIJA: — Vai drīkstu pa to starpu tev kaut ko pajautāt?

BOBS: — Drīkst.

MEGIJA: — Man vienmēr gribējies tev pavaicāt: vai tu esi katolis?

BOBS: — Nē. Vēl ne. Bet mani ļoti pievelk katoļticība.

MEGIJA: — Kas tevi tajā pievelk?

BOBS: — Disciplīna un grēksūdze.

MEGIJA: •— Neesmu pārliecināta, vai tevi saprotu.

BOBS: — Katrā ziņā tagad nav īstais brīdis tādām pārrunām.

MEGIJA: — Bet, tā kā nav nekā ko piezīmēt…

BOBS: — Pareizi. Es izslēgšu magnetofonu un izsmēķēšu cigareti.

MEGIJA: — Šeit virspuse. 23.35. Viņi atkal satraucas.

BOBS:—Jā, es redzu. Besija paslīd zem Ivana, Ivans guļ nekustīgi. Besija kož viņa vēdera spraugā. Viņam notiek erekcija. Jānofotografē. Pirmoreiz es to redzu tik skaidri un tuvu. Ļoti interesanti.

MEGIJA: — Kas ir interesanti?

BOBS: — Es neteicu, ka interesanti.

MEGIJA: — Tu nupat to teici.

BOBS: — Nē taču.

MEGIJA: — Lūdzu piedošanu, bet pagriez atpakaļ magnetofona lenti, tu pats dzirdēsi.

BOBS: — Paklausies, vai tu reiz beigsi mani urdīt?

MEGIJA: — Nedusmojies. Es tikai gribu šo to iemācīties. Kā jau teicu, es neesmu zoologs.

BOBS: — Es nedusmojos. (Pauze.) Un nemaz neatsakos tev paskaidrot. Kā tu varēji ievērot, erekcija bija momentāna.

MEGIJA: — Vai citiem zīdītājiem tā nav?

BOBS (smiedamies): —• Nē.

MEGIJA: — Kāpēc tu smejies?

BOBS: — Bet es nemaz nesmejos… Vai tu gribi, lai es tev paskaidroju, jā vai nē?

MEGIJA: — Jā.

BOBS: — Delfīnu dzimumloceklim ir divas īpatnības. Pirmkārt, to veido nevis asinsvadi, bet gan fibrillas, tāpēc tas ne piebriest, ne arī pagarinās. Penis izlec no vēdera spraugas kā dunča asmens no maksts.

MEGIJA: — Vai tu izdomāji šādu salīdzinājumu?

BOBS: — Nē, Sevilja.

MEGIJA: — Jauki, tas ir interesants.

BOBS: — Paklausies, tu taču nesāksi atkal!

MEGIJA: — Kas tev noticis? Cik tu esi jūtīgs! Kad tu nupat smējies, es nemaz nedusmojos.

BOBS: — Es nesmējos.

MEGIJA: — Kā tad ne!

BOBS: — Piedod, bet es nesmejos.

MEGIJA: — Galu galā tas nav svarīgi. Tu sacīji: divas īpatnības. Kāda ir otrā?

BOBS: — Otro tu pati vari redzēt. Delfīna penis nav taisns, tas apmēram par divdesmit grādiem noliekts uz kreiso pusi. Tāpēc Ivans pašlaik mēģina tuvoties Besijai no labās puses un perpendikulāri savas kustības virzienam, mazliet sazvēlies uz sāniem. Skaties, lai viņš tiktu Besijai klāt, viņai jāpeld daudz lēnāk un jāpagriežas uz kreisajiem sāniem.

MEGIJA: — Neizskatās, ka viņa to saprastu.

BOBS: — Nē. (Klusums.) Nekas neiznāca. 22.45.

MEGIJA: — Viņi atkal sāk riņķot. Varbūt Besija domā, ka Ivans pārāk maz viņu aplidojis.

BOBS: — Ir nu gan izskaidrojums.

MEGIJA (pēc pauzes): — Man grūti saprast, kāpēc cilvēki to visu saista ar grēku. Tas izskatās tik nevainīgi. ..

BOBS: — Ar delfīniem tas notiek nevainīgi. Ar mums ne.

MEGIJA: — Kāpēc ne?

BOBS: — Tas prasītu pārāk garus paskaidrojumus.

MEGIJA: — Tu sacīji, ka tev patīkot katoļticība. Jāatzīstas, ka arī to es nesaprotu.

BOBS: — Pēc manām domām, ir ļoti labi, ja cilvēks var kādam pateikt, kas viņš ir un ko viņš dara, un saņemt piedošanu.

MEGIJA: — Bet tieši tas man liekas bīstami: kāds cits tev piedod. Tas ir tā; it kā cilvēka sirdsapziņa būtu kaut kur ārpus viņa.

BOBS: — Tu esi puritāne. Tavs dievs nav nekāds dievs. Tā ir tava sirdsapziņa.

MEGIJA: — Nē, nemaz ne. Es nebūt neesmu puritāne.

BOBS: — Paklausies, šobrīd nav īstais laiks to pārspriest. Pa-

runāsim vēlāk. (Klusums.) Viņi ir pavisam mierīgi. Izmantošu šo brīdi, izslēgšu magnetofonu un aiziešu pēc cigaretēm. Man vairs nav cigarešu.

MEGIJA: — Labi.

BOBS: — Šeit iluminators. 23.50. Atsākās cīniņš, atkal kodieni un kniebieni. Mēs toš neaprakstīsim, es tikai pēc hronometra uzņemšu laiku.

MEGIJA: — Man liekas, miera brīži ir garāki par sasprindzinājuma momentiem.

BOBS: — Noteikti. Citādi viņi būtu pilnīgi zaudējuši spēkus. Paskaties uz viņiem! Kāda aizrautība!

MEGIJA: — Savā ziņā ir prieks to visu redzēt. Viņi izskatās tik apmierināti. Šķiet, ka viņi smejas.

BOBS: — Tu atkal tulko pēc sava prāta.

MEGIJA: — Vai viņi nav vēl aizrautīgāki nekā nupat? Vai nav manāms crescendo?

BOBS: — Jā, liekas gan, bet to ir grūti novērtēt precīzi.

MEGIJA: — Kāda enerģija! Iedomājies, ir jau pusnakts, un seanss ilgst jau sešas stundas! Šie dzīvnieki ir neticami vitāli, Bob, dodu tev Arletu.

ARLETA: — Bobs? Vai varat man īsumā pastāstīt?

BOBS: — Atvainojiet, es jau pašlaik stāstu misteram Seviljam.

SEVILJA: — Šeit iluminators. 0.03.

ARLETA: — Šeit virspuse, 0.03.

SEVILJA: — Kodienu fāze ilgst kopš 23.50. Erekcija 22.45, bet bez pārošanās. Viņa nav ļāvusies.

ARLETA. — Vai lēcieni jau sākušies?

SEVILJA: — Nē, vēl ne. Tikai glāsti un kodieni. (Klusums.) Vai jūs dzirdat kliedzienus?

ARLETA: — Ļoti daudz. Viņi kliedz nemitīgi.

SEVILJA: — Vai Ivana kliedzienos nesaklausāt angļu valodas skaņas?

ARLETA: — Nē, nevienas.

SEVILJA: — Kā jūs raksturotu šos kliedzienus?

ARLETA: — Vai fonētiski?

SEVILJA: — Nē, cilvēciski. Pec analoģijas.

ARLETA: — Es sacītu, ka tie ir sajūsmas kliedzieni. Protams, manā interpretējumā.

SEVILJA: — Jūs zināt manu viedokli. Nav iemesla a priori noraidīt antropomorfisku interpretāciju. Ir maldīgi uzskatīt cilvēku par radījumu, kas būtiski atšķiras no augstākajiem zīdītājiem. Tikai cilvēka parvēnija augstprātība vedina uz tādām domām. (Klusums.) 0.10. Atkal aprimums. Cīņas un kodienu fāze ilga divdesmit minūtes.

ARLETA: — Kāda vitalitāte!

SEVILJA: — Jā, tiešām apbrīnojama. No tāda viedokļa raugoties, cilvēks ir deģenerējies. (Klusums.) Jāatzīstas, ka man ir gandrīz lampu drudzis. Bīstos, ka var nekas neiznākt.

ARLETA: — Bailēm nav nekāda pamata. Ivans paklausīs instinktam.

-SEVILJA: — Bet viņš neklausīja instinktam, kad bija kopā ar Minu. Nedrīkst aizmirst, ka Ivans ir delfīns, kuru audzinājuši cilvēki. Tas ir ačgārns Mauglis. Un varbūt aiztures refleksi viņā ir jau par daudz spēcīgi. Jūs nevarat iedomāties, kā es dusmojos uz sevi, ka nenoorganizēju novērošanu toreiz, kad atvedām viņam Minu. Es domāju, ka viss izdosies pats no sevis. Tā bija kļūda. Delfīna erotika laikam gan ir tikpat sarežģīta kā cilvēka erotika, tagad esmu par to pārliecināts.

ARLETA: — Ja arī mēs izdarījām kļūdu, tad vismaz esam kaut ko

no tā mācījušies. Vai man jums jāatgādina, ka panākumus veido vesela virkne pārvarētu neveiksmju?

SEVILJA (smiedamies): — Jūs mani ķircināt! Viņi aprimuši. Es izslēdzu magnetofonu.

ARLETA: — Šeit virspuse. 1.05. Viņi kļūst atkal satraukti.

SEVILJA: — Jā, redzu. Es domāju, ka viss būs kārtībā.

ARLETA: — Kāpēc?

SEVILJA: — Abi dzīvnieki jau iedraudzējušies. Tas redzams aprimuma brīžos.

ARLETA: — Tūlīt viņi sāks atkal plosīties.

SEVILJA: — Jā, viņš atkāpjas un metas viņai virsū, it kā gribēdams triekt savu galvu pret viņas galvu.

ARLETA: — Vai tādā veidā delfīni nenogalina haizivis?

SEVILJA: — Jā, bet pārošanās laikā nāves deja kļūst par rotaļu. Vai redzējāt? Pēdējā brīdī viņš veikli- izvairījās un lika lietā visu savu sparu, lai paberzētos ar savu ķermeni gar viņas ķermeni visā. garumā.

ARLETA: — Interesanti, kas notiktu, ja arī Besija vienlaikus pagrieztos uz to pašu pusi.

SEVILJA: — Nav ko baidīties, šī plosīšanās tiek brīnišķīgi kontrolēta. Skatieties! Viņš atkal sāk.

ARLETA: — Cik vētrains glāsts!

SEVILJA: — Jā. Tas ir uzbrukums. Uz dzīvību un nāvi. Uzbrukums, kas beidzas ar glāstu.

ARLETA: — Un kādu glāstu! Varētu domāt, ka dzirksteles vien nošķīdīs.

SEVILJA: — Ievērojiet ka berzējoties Ivans pagriežas uz sāniem. Manuprāt, drīz sāksies lēcieni.

8*r* >

ARLETA: — Skatieties! Besija ari atkāpjas un tad metas viņam pretī!

SEVILJA: — Manuprāt, viņa grib divkāršot berzes spēku.

ARLETA: — Vai arī vienkārši vairāk sajust savu līdzdalību.

SEVILJA: — Es jau nofotografēju. Kad sāksies lēcieni, neaizmirstiet kinokameru.

ARLETA: — Nē, nē. Gatavojas jauns uzbrukums. (Viņa smejas.) Es apbrīnoju, ar kādu liekuļotu laiskumu katrs aizpeld savā stūrī pirms uzbrukuma.

SEVILJA: — Jā. Viņi ir ļoti uzbudināti un tai pašā laikā ļoti gurdi.

ARLETA: — Viņi atkal sakustas.

SEVILJA: — Gluži kā bultas šaujas viens otram pretī. Galu galā jūs dabūsit redzēt dzirksteles …

ARLETA: — Es nofotografēju.

SEVILJA: — Sāk atkal. Viņi atgriežas katrs savā stūrī kā bokseri.

ARLETA: — Patiešām nenogurdināmi! Oi, skatieties! Viņa izlēca

gaisā.

SEVILJA: — Jā. Tai brīdī, kad Ivans jau grasījās viņai piedurties, viņa izvairījās, izlēca no ūdens.

ARLETA: — Kāds no tā labums?

SEVILJA: — Tāpat, dažādības pēc. Kad viņa krita atpakaļ,

Ivans sagaidīja viņu tieši tai vietā, kur viņa ieslīdēja ūdenī un berzējās gar viņu visu ieniršanas laiku.

ARLETA: — Liekas, tāds glāsts ir vēl spēcīgāks.

SEVILJA: — Jo vairāk tāpēc, ka arī viņš, savukārt, peld augšup no dziļumā. Pusceļā abi satiekas. Gluži kā dejā. Ļoti skaisti.

ARLETA: — Es neko neredzēju šļakatu dēļ. Besija mani briesmīgi apšļāca.

SEVILJA: — Vai gribat nākt pie iluminatora? Es iešu jūsu vietā virspusē.

ARLETA: — Nē, nē. Fotografējiet zemūdens deju. Jums uzņēmumi iznāk labāk nekā man. Un man ir sava priekšrocība: es dzirdu kliedzienus.

SEVILJA: — Kādus kliedzienus?

ARLETA: — Neprātīgas sajūsmas kliedzienus.

SEVILJA: — Viņi atkal atgriežas katrs savā stūrī.

ARLETA: — Es sagatavoju kameru. (Klusums.) Lieliski! Abi lēca! Ai!

SEVILJA: — Kas ir?

ARLETA: — Viņi mani apšļakstīja no galvas līdz papežiem. Esmu caurcaurēm slapja.

SEVILJA: — Ejiet aši pārģērbties.

ARLETA: — Nē, ne! Neparko pasaulē. Tas ir tik aizraujoši. Vai jūs viņus redzat? Vai redzat viņu galvas! Viņi smejas. Smejas aiz sajūsmas. Viņi izskatās tik laimīgi, ka man gribētos būt viņu vietā.

SEVILJA: — Man radās tāda pati doma. (Klusums.) Pulkstenis 1.25. Jau divdesmit minūtes viņi uztur šo paroksismu. Viņiem ir tērauda muskuļi un sirds!

ARLETA: — Viņi grasās atkal pāriet uz kodieniem.

SEVILJA: — Tuvojas beigu fāze. Parasti pēc lēcieniem un visspēcīgākās berzēšanās notiek pārošanās. Redziet, Besija kož viņam vēdera spraugā, acumirklīga erekcija, viņš tai seko.

ARLETA: — Kāda stulbene! Liekas, viņa nesaprot, ka jāpeld lēnāk un jāpagriežas uz kreisajiem sāniem.

SEVILJA: — Jā, viņa sāk peldēt labāk.

ARLETA: — Taču ne pietiekami lēni, man šķiet.

SEVILJA: — Viņa peld vēl lēnāk un tagad pagriežas uz sāniem.

ARLETA: — Ivans piepeld viņai klāt. Vai viņš jau mēģina? Ziniet, es te, virspusē, neko daudz neredzu.

SEVILJA: — Vairākkārtējs kontakts, taču intromisijas nebija.

ARLETA: — Viņi uznirst virs ūdens ieelpot gaisu. Liekas, viņi sāks vēlreiz.

SEVILJA: — Jā. Atkal taustās. (Klusums.) Bez panākumiem.

ARLETA: — Es sāku domāt, ka ūdens nebūt nav ideāla vide mīlas aktam.

SEVILJA: — Protams, ne. Viņiem visu laiku jāpeld, brīžiem jāuznirst ieelpot gaisu, viņiem nav nekāda atbalsta punkta un, kā zināms, arī roku. Iedomājieties radījumu bez rokām, kurš mēģina mīlēties divu metru dziļumā.

ARLETA: — Mans pulkstenis rāda 1.35. Vai izdarījāt uzņēmumus?

SEVILJA: — Nē, vēl ne. Vai jūs nenāktu šurp? Ja izdosies intromisija, es gribētu, lai jūs uzņemat laiku pēc hronometra, kamēr es fotografēju.

ARLETA: — Labi, eju.

SEVILJA (pēc pauzes): — Ņemiet manu hronometru. Vai protat ar to rīkoties?

ARLETA: — Jā.

SEVILJA: — Viņš mēģina no jauna. Atkal kontakts, vēlreiz. (Klusums.) Nu ir. Beidzot.

ARLETA: — 1.46.

SEVILJA: — Tie būs labi uzņēmumi. Cik ilga bija pārošanās?

ARLETA: — 16,5 sekundes.

SEVILJA: — To es saprotu, tā ir precizitāte! Ar visām sekundes desmitdaļām! (Viņš smejas.)

ARLETA (smiedamās): — Jūs lūdzāt, lai es uzņemu laiku. Jāzina taču precīzi.. .

SEVILJA: — Jums taisnība. Viņi atkal sāk riņķot pa baseinu, laimīgi un jautri. Kādi dzīvnieki! Esmu noguris vairāk nekā vini.

ARLETA: — Es arī!

SEVILJA: — Turklāt jūs esat pavisam izmirkuši!

ARLETA: — Skriešu pārģērbties un uzvārīšu jums tasi kafijas.

SEVILJA: — Es pa to laiku pamodināšu Pīteru un Sūziju.

ARLETA: — Esmu kā salauzta. (Viņa smejas.)

SEVILJA: — Jūs esat lieliska. Mati kā oreols ap galvu, gluži kā Venēra, kas iznāk no jūras viļņiem … Zināt, Botičelli Venēra.

ARLETA: — O, pateicos, pateicos! Cik jauks kompliments! Vismaz kaut kas man ar viņu ir kopējs: es arī esmu slapja!

SEVILJA: — Atri pārģērbieties! Pa to laiku es uzvārīšu kafiju. Man tiešām nepieciešama tase kafijas.

ARLETA: — Man arī. Un vēl man gribas runāt, runāt…

V

14. maijā, tātad nedēļu pēc Ivana un Besijas kaislīgās pārošanās, trīstūkstoš kilometru no viņu mierīgā baseina nekaitīgi, rotaļīgi vēji bez mērķa klaiņoja pa Kārību jūras zemā spiediena joslu Kolumbijas pilsētas Barrankiljas platuma grādos,

kaut gan nekas nelika to paredzēt, nevainīgā klaiņošana pēkšņi beidzās, vēji sāka neparastā ātrumā virpuļot nevis pa apli, bet pa spirāli no apakšas uz augšu pulksteņa rādītājiem pretējā virzienā, deviņās stundās izveidodami milzīgu, divpadsmit kilometru augstu un simts kilometru platu piltuvi, kas jau bija tik spēcīga, ka sakūla jūru negantos viļņos, no kuriem viens, kādus divpadsmit metrus augsts, izsita caurumu kolumbiešu preču tvaikoņa «Tibu- rons» priekšgala tērauda apšuvumā, radās sūce, «Tiburons» raidīja SOS signālus, ko tūlīt uztvēra un pārraidīja tālāk ziemeļameri- kāņu \Veather Bureau lidmašīna, kura devās novērot ciklonu, Henrij, sacīja Dikensons, cenzdamies savaldīt traki lēkājošo lidmašīnu, lai uzņemtu augstumu, tev būs gods dot vārdu šai skaistulītei, es to nosaukšu par Henu, Larskis atbildēja, pieminot savu pirmo satikšanos ar meiču no Klīvlendas Augstākās lidotāju skolas, tā bija sprigana skuķe, viņš smējās, itāliete, ar tādām acīm, ka, pie velna, man liekas, Diksons sacīja, ar atvieglojumu izvadīdams lidmašīnu no piltuves, ka Hena dosies uz Kubu bilst kādu vārdiņu Kastro, ja tikai neaizšaus garām, un tādā gadījumā dabūs just Florida, pulkstenis rādīja 10.35, par Henu nosauktais ciklons, kura vēju ātrums jau sasniedza simt piecdesmit kilometru stundā, sāka oficiāli un visai intensīvi eksistēt Centrālās Amerikas un Amerikas Savienoto Valstu radioviļņos, virzīdamies pa savu postošo līkni no dienvidrietumiem uz ziemeļrietumiem Kārību jūrā, kuģi izmisīgi steidzās uz ostām, visi lidojumi pāri Meksikas-līcim tika atcelti, Kubas provincē Pinardelrio bija izsludināts trauksmes stāvoklis, Maiami radio ik stundu raidīja satraucošas vēstis, pulksten divpadsmitos Hena panāca brazīliešu kontrabandistu kuģeli, kas tirgojās ar tabaku Nikaragvas piekrastē, un ar pāris pļaukām nogremdēja, divpadsmitos piecdesmit Puertokabesas platuma grādos tā pārsteidza meksikāņu kabotāžas kuģīti un iznīcināja to ar visu desmit cilvēku lielo apkalpi, neatstājot ne pēdas, sešpadsmitos tā sasniedza Kosumelas salu un nogremdēja trīs zvejas tralerus, kas atgriezās uz Meksikas piekrasti, astoņpadsmitos ta šķērsoja Jukatanas kanālu, apmeta likumu ap Pinardelrio provinci, kur kubiešu guajiros, paslēpušies savās varas en tierra jau ar šausmām to gaidīja, tad pagriezās uz ziemeļaustrumiem, viegli skardama Kīvestu, ar mežonīgu ātrumu pārjoņoja pāri Flo- ridas jūras šaurumam un, atstādama pa kreisi Palmbīču, bet pa labi Bahamas salas, iedrāzās Atlantijas okeānā,

kur pulksten deviņpadsmitos trīsdesmit tās ciklona mūžs beidzās, tomēr kāda brāzma kā no milzu okeāna atšķīries, nomaldījies bērns vēl šaustīja Ziemeļamerikas piekrasti ziemeļos no Pailmbīčas, draiskodamās noplēsa jumtus un izrāva dažas palmas, saceļot viļņus, kas applūdināja krastu piecdesmit metru platā un desmit kilometru garā joslā, un piepeši atkāpās, atstājot aiz sevis lietus gāzmu, bija deviņpadsmit un četrdesmit minūtes, necaurredzama tumsa klājās pār ceļu, Sevilja iededza sava vecā buika starmešus, iedarbināja stiklu slaucītāju, bet lietus šaltis, kas ar apdullinošu spēku dārdināja mašīnas jumtu, aizmigloja vējstiklu, kā plats ūdenskritums gāzās pār slīpo ceļu, buiks sāka slīdēt, Sevilja apstādināja auto, ieslēdza atpakaļgaitu, lēnām nobrauca labajā pusē un atbalstīja pakaļējo riteni pret ceļa betona apmali, es ceru, ka lietus drīz pāries, viņš teica, pagriezdamies pret Arletu, tad izslēdza motoru un iededza dežūrlampiņu, mazītiņā uguntiņa tūlīt radīja automobilī noslēpumainu siltuma un tuvības atmosfēru, tās stars krita uz Arletas ceļiem, iezīmēja viņas gurnus zem plānā auduma svārkiem, izkliedētā gaismā virs bāli zilās blūzītes parādījās zods, vaigi, piere, acu baltumi, pašām acīm paliekot tumsā, pavīdēja dažas vieglas cirtas no melno matu oreola, Sevilja atkal paskatījās uz vējstiklu, gar kuru šļācās ūdens straumes gluži kā jūras viļņi gar kuģa iluminatoru, pa lietus gāzmas pārplūdināto logu viņš samanīja abus gaišos starmešu plankumus un viļņojošo

1 Zaru būdiņas, kur zemnieki (guajiros) paslēpjas ciklonu laikā.

straumi, kas vēlās pa ceļa asfaltu tikpat dubļaina kā upe palu laikā, pa labi aiz tumšā stikla, kur atspīdēja Arletas profils, bija redzami divi trīs balseni bungalo un kādas vientuļas palmas siluets, bet pa kreisi un aizmugurē visu tina necaurredzama tumsa, un lietus dārdināšana pa mašīnas jumtu skanēja kā bungu rībieni džungļos, vai jums ir kāda jēga, kur mēs atrodamies? Sevilja jautāja, es runāju un nemaz nepievērsu uzmanību ceļam, bet protams, Arleta atbildēja rāmā un tālā balsī kura bija tikko sadzirdama troksnī, ko sacēla mutuļojošās straumes, triekdamās pret mašīnas pārsegu un logiem, šie bungalo pa labi ir spāņu stilā celtais motelis, jūs taču zināt, mums jābūt kādus nepilnus piecpadsmit kilometrus no laboratorijas, un tomēr es darīju pareizi, ka apturēju mašīnu, te ir tik slīpa nogāze, ka ūdens aizplūst, bet mēs varējām ieslīdēt iedobē, kur tas satek, un tad motors noslāptu, turklāt vējstikls ir gandrīz necaurredzams, pat divdesmit metru attālumā nekas nav saskatāms, bet tā taču ir ļoti labi, tikai jānogaida, Arleta sacīja, Sevilja paskatījās, viņu pārsteidza Arletas ārkārtīgi liegā un ērtā poza, pilnīgi atbrīvotais ķermenis, mierīgā, smaidošā seja, bija vairāk nekā skaidrs, ka viņa te, Seviljas acu priekšā, izbaudīja vienu no tiem pilnīgas fiziskās labsajūtas brīžiem, kas varbūt ir labākais un retākais, ko dzīve sniedz, viņas acis pustumsā maigi mirdzēja, mute bija puspavērta, šķita, ka pat viņas elpošana kļuvusi lēnāka, viņa likās

iegrimusi laiskā gurdumā un uzsūca sevī lietu gluži kā stāds, viņš izstiepa labo roku un paņēma pirkstos melno matu šķipsnu, kas spīdēja kā miklas lapas tropu siltumā, viņa nekustējās, tikai raudzījās Sc- viljā ar paļāvīgām acīm, lūpas pavērās, to kaktiņi pacēlās, cik viņai brīnišķīgs smaids, tik maigs, tik uzticības pilns, it kā atklātos visa viņas būtība, kāda dziļa augstsirdība, kāds izaicinājums visam zemiskajam, kāpēc gan cilvēks tik vēlu dzīvē iemācās ne- vilties skatienā, smaidā, kā gan es nemanīju Merianas nežēlīgajās acīs neirozi, kas iedvesa viņai neprātīgu naidu pret mani, visu postošu naidu, kas spēja saēst viņu pašu gluži kā skābe, nepilnos piecos gados izkaltēt un izdeldēt, it kā inde, kuru viņa nesa sevī, būtu sadedzinājusi vairs nevajadzīgo miesu, atstājot viņai tikai skeletu — pietiekamu balstu viņas drausmīgajai kaislībai kaitēt, tikai kaitēt citiem, viņš'samirkšķināja acis, skatiens noskaidrojās, viņš atkal redzēja Arletu, bija gandrīz vai žēl izpostīt šo smaidu, pieskaroties tam ar lūpām, taču ari krūts maigo izliekumu sajauc rokas glāsts, jutekļu prieki nekad nesumējas, tie seko cits pēc cita, iznīcinot iepriekšējo, viņš vēl arvien raudzījās Arletā, turēdams pirkstos burvīgo matu šķipsnu, dīvaini bija nevis tas, ka Arleta piederēs viņam, bet gan tas, ka šī izdevība radusies tik vēlu, draudzību pret Arletu viņš bija jutis visus kopējā darba mēnešus, viņu saprašanās bija tik dzija, ka tā bija aizplīvurojusi iekāri, viņš klausījās, kā lietus šaltis rībina pa automobiļa jumtu, plūdi šķīra viņus no pasaules blāvi apgaismotajā, siltajā buika kabīnē gluži kā mīkstā, tumsas apņemtā ligzdā, tik labi bija būt diviem vien, neredzamiem pārējo cilvēku acīm kā jahtas kajītē mierīga okeāna vidū, kur neaizsniedz ne pārmetoši skatieni, nedz īgna skaudība, kas slēpjas aiz morāla nosodījuma, nedz kastrētu ļau- tiņu naids, kuri paši palaiduši dzīvi garām, viņš uzspieda lūpas uz Arletas lūpām, alkatīgi sūca, dzēra viņu, moteļa istabā viss liecināja par pūlēm padarīt iekārtojumu, cik iespējams, laucinie- cisku, griesti bija no mākslīgiem baļķiem, kamīns no mākslīgiem akmeņiem, Sevilja noliecās ar šķiltavām rokā, izšāvās liesmiņa, viņš nodzēsa gaismu ar dzelzs kalumiem rotātajos sienas svečturos, abi bija caurcaurēm izmirkuši, viņi piebīdīja gultu iespējami tuvu ugunij, drēbes, no kurām pilēja ūdens, izklāja uz krēsliem pa labi un kreisi no kamīna, lai netraucēti varētu raudzīties sprakšķošajās liesmās, pa jumtu rībināja lietus, un biezie, sarkanie audekla aizkari brīžiem noplandīja vējā, kas ielauzās pa abiem logiem, sadrebinādams aizšaujamos, viņš noguldīja Arletas galvu sava elkoņa iedobē, viņa aizvēra acis, apakšlūpa it kā piebrieda, viņa šķita dziļā mierā iegrimstam sevī, viņa izskatījās tik jauna, tik bērnišķīga, tik paļāvīga, viņš piekļāva savu kreiso vaigu pie viņas vaiga, Arletas pirksti ieķērās palagā, pār kuplajiem, melnajiem, uz spilvena klaidā izlaistajiem matiem pārslīdēja liesmas atspulgi, pēkšņi viņas galva ar pievērtajām acīm sastinga, roka palaida vaļā

palagu, plauksta atvērās, Sevilja atkal dzirdēja lietus gāzmu dārdinām jumtu, it kā pašas debesu slūžas būtu tikušas vaļā, viņš pagriezās uz sāniem un laikam bija mazliet iesnaudies, jo pēc brīža viņš juta sev pie muguras kļaujamies Arletas krūtis un uz pakauša viņas karstās lūpas, bet jūs jau arī neguļat, viņa sacīja, nē, viņš atbildēja apgriezdamies un no jauna satricināts, ieraudzīdams tieši pretī viņas maigās acis un mīļo smaidu, laime ir kaut kas tik nepierasts, ka mums grūti to pazīt, kad tā ir klāt un ļāvīga un droša dodas mums rokās starp divi slaktiņiem, īsajā divdesmit gadu starplaikā, kas šķir pasaules karus, pirmo no otrā un otro no trešā, no mūsējā, kas jau klaudzina pie durvīm un patiešām būs pēdējais pasaules karš, jo pēc tā vairs nepaliks nekas ko iznīcināt, bet šobrīd, beidzamajā vētras uzbrāzmojumā, šaubām nebija vietas, pēc šā acumirkļa izjūtas varēja pazīt laimi, tā bija dzīvības uzvarošā pulsācija, mutuļojošās ūdens straumes, kas dārdināja jumtu virs viņa galvas, kā bangas triecās pret jum- stiņiem, gluži kā ar mūru graujamo mašīnu tricināja trauslo celtni, logu rāmju bultas vienā laidā drebēja savās gropēs, spējās vēja brāzmās sarkanie aizkari pacēlās un piepūtās kā baloni, ārā ap bungalo lietus gāzmas rībināja un šļācās ar tādu spēku, ka Sevilja jau iztēlojās, kā straume atrauj moteli no pamatiem un aiznes pa pārplūdušām pļavām starp peldošiem baļķiem, noslīkušiem dzīvniekiem, nogrimušiem automobiļiem, gar karalisko palmu vainagiem, kas pletās virs ūdens, kamēr noliektos stumbrus slēpa straume, un liedagu varēja pazīt vienīgi pēc applūdušo peldkabīņu jumtiem, bet viņi kuģoja tālāk līdz pat jūrai, kas aiznesa savā plašumā viņu mazo, neiznīcināmo šķirstu, vienīgo gaismas un siltuma saliņu haosa pasaulē.

*

— Tā ir pilnīga neveiksme, — Lizabete kategoriskā tonī sacīja, atbīdīdama šķīvi. Sevilja un Arleta bija aizbraukuši tūlīt pēc vakariņām, bet visi pārējie vēl uzkavējās ēdamistabā. Tā bija vienīgā telpa ar kondicionētu gaisu, vakars nebija atnesis ne vēsmiņas, cilvēkiem trūka elpas, viņi klusēja. Lizabete atkārtoja:

— Tā ir pilnīga neveiksme.

. Viņas muskuļotie gurni plēsa vai pušu apspīlētos, īsos šortus, īsi bija arī gaišie, cirtotie mati, kas piešķīra viņai gana izskatu, runādama viņa valstīja cigareti lūpu kaktiņā; šķita, ka apjomīgās krūtis, ko vāji saturēja tumšzaļš krūšturis, nevar piederēt tai pašai personai ar platajiem pleciem un tievo vidukli.

— Es labāk uzvilkšu kreklu, — Pīters sacīja. — Ar šo kondicionēto gaisu es nekad netieku skaidrībā, vai man ir karsti vai auksti.

Viņš izstiepa garās, iedegušās kājas un uzlika tās uz tukša krēsla malas.

— Nesaprotu, kā tu vari to nosaukt par neveiksmi, — viņš atsāka. — Besija taču ir šeit tikai divas nedēļas.

Bobs Menings piecēlās un graciozi izstaipīja garās, lokanās rokas. Pīteram un Maiklam bija kājās īsas sporta biksītes, viņš vienīgais no puišiem valkāja pat ne džinsus, bet blāvi zilas bikses ar iegludinātu vīli, visas viņa krekla podziņas bija aizpogātas, platā apkakle ā la Shelleg atsedza glezno kaklu, skaisto, tumšmataino galvu ar mazliet pakumpo degunu viņš bija pieliecis pa labi, smalks celiņš pēc angļu modes šķīra viņa spīdīgos, ar Jardiija briljantīnu ieziestos matus, viņš nekad nesvīda, viņš smaržoja pēc lavandas un izskatījās tā, it kā nupat gluži svaigs un izgludināts būtu izņemts no kārbas.

— Es domāju tāpat kā Lizabete, — viņš sacīja savā melodiskajā balsī. — Skatīsimies uz faktiem tieši: tā ir neveiksme. Ko mēs gaidījām no šīm laulībām? Svētīgu šoku, kam vajadzēja izraisīt Ivanā jaunu pašpaļāvību.

— Un vairot viņa radošo sparu, — Lizabete piebilda ar dzēlīgu izsmieklu. — Lūdzu, neaizmirsti radošo sparu. Tam vajadzēja panākt, lai Ivans sper izšķirīgo soli un pāriet no vārda pie teikuma. Rezultātā notika pretējais.

— Nenotika vis pretējais, — Sūzija sacīja, uzlikdama savu apaļīgo roku uz Pītera krēsla atzveltnes.

Pīters pagrieza galvu pa labi un jūsmīgi viņu uzlūkoja: kāds profils, cik pareizām, noteiktām līnijām iezīmēts! Šai profilā izpaudās visa Sūzijas būtība, viņas godprātība, viņas taisnīgums — nu gluži kā māmiņa, tikai jaunaka. Pīters iebilda Lizabetei tāpēc, ka necieta viņas toni, īstenībā Lizabetes uzbrukumi iedragāja viņa pārliecību, taču, ja Sūzija nostājās viņa pusē pret Lizabeti, tas mainīja visu, tad jau viņam vajadzēja būt taisnībai.

— Kā, nenotika pretējais? — Lizabete atjautāja ar iznīcinošu nicinājumu. — Kā tev vēl vajag?

— Atvaino, ka uzdrošinos runāt tev pretī, — Sūzija sacīja, un Pīters klusu iespurdzās, — bet Ivans pēc pārošanās ir gan pārvērties un kļuvis tāds, kā mēs paredzējām. Viņš ir laimīgāks, aktīvāks, agresīvāks …

Sūzija apklusa un paraudzījās uz Megiju, kas spilgtajā kleitā ar lielām sarkanām un dzeltenām puķēm izskatījās neglītāka un sarkanīgāka nekā jebkad. Viņa nebilda ne vārda, tikai nodūra acis; savādi, ka viņa vēl nemetās uz pārrāvumu aizsardzības joslā, lai aizstāvētu savu elku Sevilju.

— Jā, kā tad, — Lizabete sacīja, — tik aktīvs, ka viņš pat vairs negrib runāt! Tu taču nevari noliegt, Sūzija, ka viņš šais divi nedēļās nav pateicis neviena vārda angliski!

— Nepārspīlē, — Pīters iebilda, — viņš ļoti labi saprot, ka mēs viņa sievu saucam par Besiju, un viņš to sauc par Bi.

— Es nekad neesmu dzirdējusi, ka viņš to sauktu par Bi.

— Es gan esmu dzirdējusi, — Sūzija teica, — un, ja tu jau

priekšlaikus reizi par visām reizēm nebūtu nospriedusi, ka eksperiments nav izdevies, tad arī tu būtu dzirdējusi.

— Pieļausim, ka tā. Viņš sauc Besiju par Bi. Bravo! Kāds progress! Viens vārds. Divās nedēļās viņš izrunājis vienu vārdu. Pirms Besijas — piedodiet, Bi — ierašanās viņš katru dienu lietoja četrdesmit vārdu.

— Ir vēl kaut kas satraucošāks, — sacīja Bobs, izstiepdams garo, lokano roku un atbalstīdams to pret sienu. — Mes visi būsim ievērojuši, ka Ivans tagad atsakās no jebkura kontakta, viņš vairs negrib rotaļāties, viņš pat vairs neatbild, kad saucam viņu vārdā. Un, kad mēs gribam iekāpt baseinā, viņš kož mums stilbos.

Iestājās klusums. Kad Bobs runāja, viņa vārdos allaž ieskanējās kāda mazliet teatrāla nots, un tas radīja zināmu neveiklības sajūtu.

— Man šķiet, ka Ivana reakcija ir gluži normālā, — sadrumis ierunājās Maikls, nevienu neuzlūkodams, noliecis galvu uz krūtīm.

Sūzija uzmeta viņam ašu skatienu. Runāja, ka viņš esot līdzīgs Pīteram, jo abi bija vienāda auguma, abiem bija vienāda gaita un tādas pašas dobītes vaigos, taču Pīters, ja kāds viņu kaut mazliet mīlēja, bija pārpilns enerģijas, viņam bija tikpat grūti iegrimt skumjās kā korķim ūdenī. Maikls pārāk daudz domāja. Sūzija vairākkārt pārlaida viņam ašu skatienu: cik savādi, viņš ir skaists, pat skaistāks nekā Pīters, arī stingrāka rakstura, droši vien talantīgāks, tomēr man jau pašā sākumā vairāk iepatikās Pīters, Pīters mani vienkārši atbruņo. Lizabete gribēja kaut ko sacīt, bet Maikls, paaugstinādams balsi, turpināja:

— Viss ir ļoti vienkārši, tikai jāņem vērā viens apstāklis: Ivans ir greizsirdīgs.

«Un viņš pats,» Sūzija domāja, «vai viņš arī ir greizsirdīgs? Bet kā dēļ, kungs Jēzu, lai viņš būtu greizsirdīgs? Taču ne šīs garstilbes dēļ, kas izskatās pēc basketbola čempiones un ir tik agresīva, tik sausa, tik slikti audzināta!»

— Paklausieties, — ierunājās Pīters, atgāzdams galvu atpakaļ, lai paberzētu pakausi pret Sūzijas vēso delmu, — varbūt ir vēl kāds cits izskaidrojums: es nezinu, vai delfīnu valoda ir delfīnam dabas dota, vai tā viņam jāmācās tāpat kā cilvēku bērnam, taču vai nevar būt tā, ka Ivans pašlaik kopā ar Besiju no jauna atklāj savu dzimto valodu un tās mācīšanās prasa visas viņa spējas, bet kādudien, agri vai vēlu, viņš atgriezīsies savā cilvēku ģimenē?

— Kas par optimismu! — Lizabete iesaucās. — Kad viņš atgriezīsies pie mums, viņš katrā ziņā būs jau aizmirsis visus četrdesmit vārdus, ko mēs ar tādām pūlēm viņam iemācījām.

Sūzija izslējās krēslā un, balsī ieskanoties apvaldītam uzbudinājumam, teica:

— Lai būtu kā būdams, man liekas, nav īsti zinātniski

nodarboties ar nākotnes hipotēzēm.

— Pirmais hipotēzes izvirzīja Pīters, — Lizabete vēsi aizrādīja.

Viņa izņēma cigareti no mutes, atslēja plecus un pārlaida acis

saviem biedriem. Sūziju pārsteidza viņas skatiena spēks. Lizabetei nenoliedzami piemita savdabīgs talants — prasme apsūdzēt savus tuvākos.

— Saprotams, — viņa sacīja, — katram var būt savi uzskati. Ja jūs negribat atzīt, ka eksperiments nav izdevies, labi, nevajag.

jūs esat brīvi savos uzskatos. Bet ko mēs pagaidām darām? Neko. O, es zinu, — viņa piemetināja, balsij naidīgi iedreboties, — ir dažādi veidi, kā nedarīt neko. Cilvēks var būt ļoti aizņemts, pat kaislīgi aizrāvies ar savu darbu — un tomēr nedarīt neko.

Iestājās ledains klusums. «Kāda draņķe,» Sūzija domāja, «kāda šausmīga draņķe! Pat Bobs Menings izskatās apjucis. Un Megija, kāpēc Megija nesaka neko?» Pēc mirkļa viņa dzirdēja pati sevi dusmīgi jautājam:

— Vai tu, Megija, neteiksi neko?

Megija nodrebēja, pacēla acis un samulsusi atbildēja:

— Man nav ko sacīt.

Maikls saslējās, ieāķēja abas rokas bikšu siksnā un, raudzīdamies uz Megiju, norunāja:

— Viņš bij mans draugs, tik uzticīgs un taisns!

Bet Bruts mums teica: «Viņš bij godkārīgs,» —

Un Bruts patiesi ir viens goda vīrs.

— Bravo! — Pīters iesaucās.

Bobs Menings apsēdās. Viņš pēkšņi ierāvās savā čaulā. Pat parasti tik plašie žesti bija kļuvuši atturīgi. Viņš nevienu neuzlūkoja. Viņš centās palikt nemanāms.

— Ir cilvēki, — Lizabete turpināja tai pašā naidīgajā un izaicinošajā tonī, — kuri apguvuši mākslu vienmēr nostāties stiprākā pusē. Labi, manis pēc lai viņi paliek tur. Taču neviens mani neaizkavēs izteikt konstatējumu, ka mēs jau divas nedēļas nedarām neko, tikai noskatāmies, kā viņi mīlējās — es runāju par Besiju un Ivanu, — viņa piebilda svelpjošā balsī.

— O! — Megija neviļus izsaucās.

Šim «o!» nesekoja neviena cita skaņa. Bobs Menings samulsis un izbijies raudzījās kaut kur projām; Megijas skatiens bija nenotverams.

— Vai tu reiz turēsi muti? — pēkšņi Maikls noprasīja apvaldītā b'alsī, ar dzalkstošām acīm urbdamies Lizabetē. — Man jau līdz kaklam visas tavas muļķības …

Lizabete saslējās.

— Ja tu domā, ka …

— Turi muti! — Maikls rupji uzsauca. — Vai es tevi ņemšu un iesviedīšu baseinā.

— Es tev labprāt palīdzēšu, — Pīters piebilda.

Lizabete pārmaiņus uzlūkoja vienu un otru jaunekli: nebija šaubu, viņi dega nepacietībā rīkoties tā, kā bija teikuši. «Viņa piekāpjas,» Sūzija nodomāja, nodrebēdama aiz prieka, «piekāpjas! Es beidzot dabūju redzēt, kā Lizabete piekāpjas zēnu priekšā.» Pēc mirkļa Sūzijai gandrīz kļuva LLzabetes žēl, Bobs un Megija bija viņu pametuši, Lizabete sēdēja klusēdama, stingi izslējusies, viena pret visiem, mēģinādama turēties pretī biedru bargajam nopēlumam.

— Jūs esat lopi, — viņa sacīja, neveiksmīgi pūlēdamās piešķirt balsij nicīgu noskaņu.

— Nebūt ne, — Maikls atteica, rūgti pavīpsnādams. Viņš noliecās pār galdu, lai ielietu glāzē atlikušo puspudeli koka-kolas. — Es nebūt neesmu lops, es tikai esmu tas amerikāņu jaunatnes zieds, kuru prezidents ar dziļu nožēlu sūta mirt kaujas laukā Vjet- namā …

Viņš apklusa, svinīgi, it kā pēc tosta, pacēla glāzi un iztukšoja to.

— Es eju gulēt, — Lizabete pieceldamās sacīja. — Ir sava robeža muļķībām, kuras var noklausīties vienā vakarā.

— Es arī, — Megija nomurmināja, pieceldamās tūlīt pēc viņas.

Lizabete gāja uz durvīm liela, vingra, atlētiska; viņai uz pēdām

sekoja Megija, kas viņai līdzās izskatījās vēl daudz sīkāka un lempīgāka.

— Ardievu, godājamais Brut! — iMaikls uzsauca.

Viņš izsmiedams palocīja pret durvīm labās rokas četrus pirkstus.

«Kā gan es varēju tā maldīties,» Sūzija brīnījās. «Viņš taču nemaz nav viņā iemīlējies, drīzāk gan nicina, nē, ar viņu notiek pavisam kas cits.»

— Tu runā tā, — Bobs Menings ieteicās, pagriezdamies pret Maiklu, — it kā tevi jau nākamgad varētu iesaukt.

— Bet tu, nevainīgais jaunekli, runā tā, — Maikls atcirta, it kā karam Dienvidaustrumu Āzijā pēc trim ga'd'iem būtu noteikti jābeidzas …

Iezvanījās iekšējais telefons. Pīters nocēla klausuli un, aizsedzis ar plaukstu mikrofonu, sacīja:

— Maikl, Sevilja tevi lūdz …

*

—; Maikl, vai nevēlaties mazliet pastaigāties ar mani pa ceļu?

— Labprāt.

" Ceļš, kura galā pacēlās laboratorijas ēka, aizvijās kā akmens lente starp klintīm. Lai gan tepat tuvumā šalca jūra, gaiss bija silts. Milzīgs, oranžs, ļoti spožs mēness, pacēlies tikai dažas pēdas virs apvāršņa, zīmēja pie viņu kājām garas, izstīdzējušas ēnas.

— Maikl, gribu lūgt no jums kādu pakalpojumu. Bet vispirms, ja atļaujat, man būtu jums kāds jautājums.

Sevilja brīdi klusēja.

— Jautājums ir šāds: vai jums kādreiz negadās laboratorijas telpās, iejaucoties kādā sarunā, kritizēt Savienoto Valstu ārpolitiku?

Maikls apstājās kā dzelts un uzlūkoja Sevilju.

— Tas man gadījās šovakar, nupat vēl.

Un mazliet paskarbi viņš piebilda:

— Bet es domāju, ka man ir tiesības izteikt savus uzskatus.

— Jums ne tikai ir uz to tiesības, — Sevilja atbildēja, — bet šīs tiesības pat ierakstītas Savienoto Valstu konstitūcijā.

Viņš turpināja:

— Un tagad paklausieties, kādu pakalpojumu es jums gribēju lūgt. Tas ir tīri personīgs pakalpojums. Maikl, turpmāk atturieties no tāda veida kritikas, atrazdamies laboratorijas teritorijā.

— Vai tā ir pavēle? — Maikls jautāja sasprindzinājuma .pilnā balsī.

— Nebūt ne. Šai jomā es nevaru jums neko pavēlēt. Tas ir personīgs pakalpojums, ko es jums izlūdzos.

Iestājās klusums.

— Jūs gribat sacīt, ka mani šovakar teiktie vārdi varbūt tiks atkārtoti un tādā gadījumā var jums kaitēt?

Sevilja atbildēja lēnām un ļoti noteiktā balsī:

— Tie katrā ziņā tiks atkārtoti un katrā ziņā vērsti pret mani.

— Nesaprotu, kā.

— Jo es taču jūs pieņēmu darbā.

— Skaidrs, — Maikls noteica. — Labi, jāatzīstas, ka esmu diezgan .. .

Viņš turpinaja gluži pārvērstā balsī:

— Ja pareizi saprotu, tad mūsu vidū ir denunciants?

Sevilja neatbildēja.

— Atvainojiet, — Maikls teica, — man vajadzēja iztikt bez šī jautājuma. Un tomēr man gribas jums vēl ko jautāt.

— Varu uzminēt, ko, — Sevilja sacīja. — Arī uz šo jautājumu es neatbildēšu.

Atkal iestājās klusums, un tad Maikls ar mākslotu rotaļīgumu piezīmēja:

— Neko darīt, tas mazliet ierobežo mūsu sarunu.

Un piebilda:

— Jūsu lūgumu es apsolos izpildīt.

Sevilja uzlika roku Maiklam uz pleca.

Meriana bija nodevīgi laupījusi viņam dēlus, pacietīgi, dienu pēc dienas ieplūdinot viņos indi, ar kuru pati bija pārpilna,

viņai pamazām bija izdevies attālināt zēnus no tēva. «Neko darīt,» Sevilja domāja izsliedamies, nenoņēmis roku no Maikla pleca. «Kāpēc man ieslēgties tikai ģimenē? Arī Maikls ir mans dēls.»

Viņi klusēja. Maikls saprata, ko nozīmē Seviljas klusēšana, un

jutās iedrošināts:

— Bet jūs pats, ko jūs domājat par mūsu politiku Āzijā? — viņš jautāja mazliet saspringtā balsī.

— Redziet, kā to sacīt… — Sevilja atbildēja, noņēmis roku no Maikla pleca. — Sajūsmināt tā mani nesajūsmina, bet es domāju tā: ja reiz esmu ievēlējis Savienoto Valstu prezidentu, tad lai prezidents rūpējas par Vjetnamu. Un es rūpēšos par saviem delfīniem. Katram savs uzdevums.

— Bet ja prezidenta politika Āzijā ir kļūmīga?

— Manuprāt, — Sevilja atbildēja, brīdi pārdomājis, — man trūkst nepieciešamās informācijas, lai izteiktu šāda veida spriedumu. Ko jūs domātu par prezidentu, kurš gribētu iejaukties elektronikas jautājumos, tos iepriekš neizstudējis?

— Tas nav tik sarežģīti kā elektronikā. Ja tikai jūs uzmanīgi lasītu avīzes, tad Vjetnamas jautājumā jums daudz kas durtos acīs.

Maikls iebāza roku kabatā un jutās diezgan neveikli. Vai tikai viņš nav aizgājis par tālu? Izskatījās tā, it kā viņš lasītu Sevil- jam lekciju un pats sevi minētu par paraugu.

— Jā, es zinu, jūs to darāt, — Sevilja sacīja. — Un varbūt jūs darāt pareizi. Bet man nav tain laika. Es patiešām nevaru atļauties tādu greznību kā interesēties par Savienoto Valstu ārpolitiku.

— Pat tad ne, ja tā novedīs pie trešā pasaules kara?

— O, jūs pārspīlējat! — Sevilja atbildēja. — Tik tālu mēs vēl neesam.

Maikls neteica neko, viņš jutās nomākts. «Pat tāds cilvēks kā Sevilja, pat viņš. Neviens nekur neder,» viņš ar skaudru niknumu domāja. «Mēs visi esam strausi.. .»

— Esmu norūpējies par Ivanu, — Sevilja pēc brīža ierunājās. — Tiešām nezinu, ko darīt.

Maiklu pārņēma ironiska noskaņa. Runa, protams, ir par Ivanu, galvenais, par Ivanu, pasaulei draud bojāeja, bet mūs interesē delfīnu valoda. Tai pašā laikā viņš jutās arī aizkustināts: tieši viņam, Maiklam, Sevilja uzticēja savas raizes. Atzīšanās bija tik vienkārša, tik paļāvīga, bez mazākās pozas. Cilvēciskajā plāksnē viņi abi bija tik tuvi, bet politikas jautājumos tik tāli. «Ai, kā man gribētos viņu pārliecināt!» Maikls domāja, atkal uzliesmojot cerībai.

— Varbūt vajadzētu šķirt Ivanu no Besijas, — viņš mazliet nenoteikti ieminējās, juzdams, ka Sevilja gaida atbildi.

Sevilja nogāja dažus soļus klusēdams.

— Esmu par to domājis. Sacīšu pat, ka tas ir visreālākais atrisinājums. Taču, atklāti runājot, es nevaru un nevaru par to izšķirties.

Pēc brīža viņš piemetināja:

— Varbūt jūs uzskatāt, ka tāda izjūta ir zinātnieka necienīga, bet

tas man liekas tik nežēlīgi.

*

Nomas bungalo vienīgajā istabā nebija gaisa kondicionēšanas ierīces, bija tikai divas platas ailes, viena otrai iepretim, jūras pusē un klinšu pusē, bez rūtīm, bet ar sarkankoka latiņām, kuras varēja pagriezt slīpi vai taisni atkarā no tā, cik spēcīgu gaisa plūsmu vēlējās ielaist telpā. Zils aizkars ar lielām cilpām pilnīgi pasargāja no ziņkārīgiem skatieniem; par to viegli varēja pārliecināties, izejot uz terases un apejot mājai apkārt. Interesanti, ka arhitekts, mēģinādams nodrošināt dabisko ventilāciju, nebija apmierinājies tikai ar to vien, ka atstājis logus bez rūtīm. Arī neviena no četrām sienām nesniedzās līdz jumtam, bet vispakārt bungalo, zem nojumes, gaisa cirkulācijai bija atstāta centimetrus četrdesmit plata sprauga. Pati bungalo konstrukcija arī bija visai neparasta. Tas pacēlās uz betona plāksnes, kura uz dzelzs balstiem burta H veidā bija gluži kā tilts pārdroši pārmesta pār. plaisu starp divām klintīm. Betona plāksne apmēram divdesmit metru augstumā nokārās pār nelielu, klinšainu līcīti, pie kura varēja nokļūt pa klintī izcirstiem pakāpieniem. Tā kā māja atradās pusceļā starp klints virsotni un līcīti, tad, ja brauca pa ceļu, vajadzēja automobili atstāt kādā drošā vietā, atdarīt smagos, starp divām milzīgām klintīm ietaisītos vārtus un kādus simt metrus nokāpt pa krauju taciņu. Sī taciņa bija vienīgais ceļš uz bungalo, un acīmredzot visas mēbeles mājā bija nolaistas no augsas ar trīsi un virvēm. Visapkārt betona plāksnei bija metāla margas, un tāpēc varēja rasties iespaids, ka atrodies uz kuģa klāja. Kad es iedomājos, Arleta sacīja, atbalstījusi elkoņus pret margām un ar plecu piekļāvusies Seviljam, ka mums zem kājām ir divdesmit metru tukšuma, man šermuļi skrien pa muguru, nē, nē, tā nerunā, Sevilja teica, tieši tāpēc, ka šis bungalo izskatās pēc cietokšņa, es to izraudzījos par mūsu atpūtas vietu nedēļas nogalēm, un, atklāti sakot, arī tāpēc, ka logiem nav stiklu, bet kāpēc tev tas svarīgi? o, tas ir ļoti svarīgi, viņš smiedamies atbildēja, virs viņu galvām gar pašu māju lidinājās kaija, ko gan viņa te dara viena pati, Sevilja sacīja, droši vien no spraugas klintī augšup plūst gaisa strāva, un viņa ļauj tai sevi nest, tam vajag būt ļoti patīkami, Arleta teica un pievērsa Seviljam savu maigo, bērnišķīgo seju, Sevilja piekļāva viņu sev klāt, viņa skurbinoši ļāvās, it kā izkusdama skāvienā, bet varbūt vispirms parunāsim par nopietnām lietām? viņš iejautājās mazliet piesmakušā balsī, kāpēc vispirms? viņa jautāja, paceldama uzacis, viņi saskatījās un sāka smieties, Sevilja juta laimi uzbangojam ar varenu, tikko izturamu spēku, viss viņu attiecībās bija brīnum jauks, jautrība, rotaļīgums, labā saprašanās, neierobežotā uzticēšanās,

vai tu vēl arvien jūti tukšumu zem plāksnes? viņš jautāja, noguldīdams Arletu gulta, jā, bet man vienalga, mēs varēsim krist abi

divi, es iztriekšos cauri betonam un beidzot mēs būsim lejā ūdenī kā Fa un Bi, smiekli un balss apklusa, pēdējā skaņa, ko Sevilja dzirdēja, bija kaijas triumfējošais kliedziens, viņai bija izdevies iekļūt gaisa strāvā, kas plūda no plaisas, un viņa nekustoties, tikai mazliet pacēlusi izplesto spārnu galus, lidinājās virs bungalo, silta vakara vēja šūpota, tikpat neapzināti ka krītoša lapa ļaudamās gaisa plūsmai, un ik pēc brīža izgrūda īsu, spalgu kliedzienu, it kā buras tauvai iečīkstoties, kad Seviljas galva atslīga uz spilvena, viņš to atkal dzirdēja, viņš bieži sapņoja, ka lido, sapnis atkārtojās tik bieži un bija tik spilgts, ka pamostoties bija grūti neticēt tā realitātei, viņš lielā vējā skrēja pa cietu, smilšainu liedagu, izpleta rokas, spēcīgi atspērās ar papēdi, viegli pacēlās gaisā, šķēla gaisu, ausīs svilpojot vējam, pilnīgi bez kustībām lidinājās dažus metrus virs ūdens, tā bija pasakaina spēka un viegluma sajūta, viņš pagrieza galvu pa kreisi un uzlūkoja Arletu, viņa gulēja gultā kā uz mākoņa un mīļi un šķelmīgi raudzījās Sevilja, viņš nepacietīgi gaidīja viņas smaidu, gaidīja kā allaž iedrebamies lūpu kaktiņus, pirms tie savilkās uz augšu, it kā viņas seju veidotu vienvienīgi prieks, un, kad uzplauka smaids, tajā bija viņa visa ar visu savu paļāvību un maigumu, viņš atspiedās pret elkoni un pārliecās pār Arletu, vēl kādu brīdi būs gaišs, viņš sacīja, ielaizdams pirkstus Arletas matos aiz auss, būtu žēl to neizmantot, viņa uzsmaidīja, mēs varētu pavāļāties uz terases, nē, nē, viņš teica, es ierosinu mazliet izvingrināt muskuļus, nokāpt līdz līcītim, ja mēs nekad nekur neiesim kājām, mēs galu galā kļūsim līdzīgi kentauriem: augšpuse mums būs kā cilvēkiem, bet apakšpuse kā buikam, tiešām būtu žēl apakšpuses, Arleta sacīja, Sevilja iesmējās, nekur, nekad agrāk mūžā, cik viņš atcerējās, viņš nebija smējies tik bieži un ar tik patiesu prieku,

viņi sēdēja pie līča mazītiņā, apaļiem oļiem klātā laukumiņā, bija satraucoši no šejienes, paceļot galvu, skatīties uz bungalo betona plāksni klints plaisā, raugoties no lejas, tā šķita smieklīgi plāna, gluži kā latiņa, krasta viļņi plīsa pāris metru no viņu kājām, valstot zvirgzdus šurpu turpu, ja pievēra acis, varēja likties, ka milzīgā biķerī tiek kratīti desmitiem metamo kauliņu, pirms kaislīga spēlmaņa roka tos izmet visus reizē, man ir bēdīgi, Arleta sacīja, es jūtu, ka mūsu grupā kaut kas nav labi, tā ir, Sevilja atbildēja, paraustīdams plecus, Lizabete ir nostājusies opozīcijā pret Viņa Majestāti, Megija seko viņas pēdās, mani apvaino inertumā, Arleta paskatījās uz viņu, jāatzīstas, es apbrīnoju tavu iecietību, man šķiet, ka es tavā vietā būtu viņām…, bet nē, tici man, viņš sacīja, tā būtu smaga kļūda, bieži vien vairāk gudrības un īstas drosmes ir neatbildēt uzbrukumiem, Arleta paraudzījās viņā un, acīm sašutumā mirdzot, sacīja, es nesaprotu šis abas meičas, Sevilja pacēla abas rokas, bet tas taču ir vienkārši, mana dārgā, viņas ir greizsirdīgas, lai gasi greizsirdības iemesls katrai savs, viņš sarauktām uzacīm pavērās uz Arletu, īstā problēma ir Ivans, ja es

būtu atrisinājis šo problēmu, man būtu pilnīgi vienalga, ko saka vai dara šīs idiotes, diemžēl es neatrodu tai atrisinājuma, un, kas vēl ļaunāk, es nespēju koncentrēties, es esmu gluži kā Ivans, viņš pavīpsnāja, es jūtos tik laimīgs, ka man vairs negribas strādāt, es jau zinu, tas viss liekas ļoti vienkārši, kopš Ivanam ir Besija, viņš vairs nerunā, ļoti labi, atņemsim viņam Besiju, bet vispirms jau pati doma viņus šķirt man ir pretīga, Sevilja iesaucās, tumšajām acīm kaislīgi iedzirkstoties, kopš Ivans runā, manas attiecības ar viņu vairs nav cilvēka attiecības ar dzīvnieku, tās ir divu indivīdu attiecības, turklāt, viņš sparīgi turpināja, es jūtu, ka tas nebūtu atrisinājums, ja es viņam atņemšu Besiju, tā viņam būs briesmīga trauma, un kas notiks? labākajā gadījumā viņš būs ar mieru atkal mācīties un atkārtot četrdesmit vārdus, kurus viņš jau zināja, un tas būs viss, un mēs nebūsim tikuši ne soli tālāk, ir jādara kaut kas cits, bet kas tieši, es nevaru iedomāties, viņš kādu brīdi klusēja, tad, iesānis paraudzīdamies uz Arletu, turpināja, Lizabete sacītu, ka mans radošais spars nav pieaudzis, viņš pavīpsnāja, bet tik noliedzošu viedokli es nepieņemu, un ko gan viņa no tā sajēdz, nelaimīgā, viņa ir no tiem cilvēkiem, kas visu mūžu netiek skaidrībā, pie kura dzimuma viņi īsti pieder, Lizabetei ar viņas raksturu jau iepriekš lemts pieslieties upuru filozofijai, taču es domāju, ka tikai laime, un nekas cits, palīdz cilvēkam attīstīties, es nekad neticēšu, ka pakļauties ierobežojumiem ir kaut kāds maģisks tikums,

viņi sēdēja cieši blakus uz sīkajiem oļiem, atspieduši muguru pret apaļu klints bluķi, Seviljas roka apskāva Arletas plecu, viņu galvas bija tik tuvu viena pie otras, ka pat plīstošo bangu dunoņā katrs vārds bija viegli sadzirdams, vai Megija tev teica par Bobu? Arleta jautāja, tu domā, par to, cik grūti viņai nolikt saderināšanās dienu? Sevilja nopūzdamies atjautāja, to jau es dzirdu piecus gadus, mainās vienīgi aplaimojamie līgavaiņi, viens no viņiem biju es, pēc tam Džeims Dīns, un iedomājies, Arleta ierunājās, viņa tik labi pazinusi Džeimsu Dinu, man par to vienmēr jābrīnās, Sevilja iesmējās, pērn man bija izdevība braukt caur Den- veru, varu tev apliecināt, Denvera (Kolorādo štatā) patiešām eksistē, Savienoto Valstu kartes nemelo, krustmāte Agata eksistē, es ar viņu ilgi runājos, eksistē arī vecais ādas atzveltnes krēsls, es to redzēju, pat sēdēju tajā, bet te realitāte beidzas, tas nav iespējams! Arleta iesaucās, Sevilja pakratīja galvu, viņa sapņo vaļējām acīm, tas ir viss, nabaga Megija, tā ir briesmīgi smaga problēma, un jo smagāka 'tāpēc, ka tā nevienu neinteresē, neglītas meitenes problēma, un neglītai meitenei galu galā tāpat kā visām gribas, lai vīrietis viņu apskauj,

kādu brīdi abi klusēja, tad Arleta teica, es gribēju runāt nevis par viņas saderināšanos, bet gan par kādu gadījumu, ko viņa man apsolīja tev pati pastāstīt: aizvakar brokastu laikā, ieejot Megijas darbistabā, es

pārsteidzu Bobu rakņājamies pa viņas papīriem, viņš nobālēja un tikai pēc laba mirkļa paskaidroja man, ka Megija viņu esot sūtījusi pēc grieznēm, tas, protams, nebija taisnība, par to es tūlīt pārliecinājos, apjautājusies Megijai, Sevilja sarauca uzacis, Megija man neko nav teikusi, starp citu, viņa man nebūtu pavēstījusi neko jaunu, viņš turpināja, par Boba lomu esmu skaidrībā kopš svētdienas, 15. maija, tai dienā, viņš pēc klusuma brīža atsāka, kā tu atceries, mēs visi aizbraucām piknikā, laboratorijā palika vienīgi sargi, un sargi bija brīdināti, ka mūsu prombūtnes laikā ieradīsies divi «elektromontieri», divi elektromontieri? Arleta pārjautāja, Sevilja pakratīja galvu, es zinu, tas atgādina lētu spiegu filmu, tikpat muļķīgu kā par Flintu vai tikpat draņķīgu kā par Džeimsu Bondu, diemžēl, mīļā Arleta, tas ir taisnība, džeimsbondisms jau kļūst par mūsu ikdienu, šie abi eksperti atklāja, ka visās laboratorijas telpās visiem elektrības vadiem pievienota tikko saskatāma ierīce, ar kuru visas sarunas tiek ierakstītas miniatūrā magnetofonā, kas iemontēts sienā aiz Boba gultas, bet tas ir šausmīgi, Arleta iesaucās, tas ir vēl nopietnāk, nekā es domāju, nomierinies, Sevilja sacīja, Bobs nav krievu spiegs, viņš ir kārtīgs amerikānis un tikai aiz patriotisma pieņēmis mistera C piedāvājumu kļūt par tā informatoru,

mistera C? bet «elektromontieri»? Arleta apjukusi jautāja, sauksim viņus par «zilajiem», bet mistera C draugus par «zaļajiem», ja vēlies, Sevilja sacīja un paskatījās apkārt, es jau esmu nonācis tik tālu, ka sāku šaubīties, vai patiesi var uzticēties oļiem, uz kuriem mēs sēžam, pan liekas, ka visur ir neredzamas noklausīšanās ierīces, un tu par to smejies? Arleta iejautājās, cits nekas neatliek, tad jau es sajuktu prātā, ja neuztvertu to visu kā sava veida farsu, tātad, es turpinu, «zilie» neaiztika «zaļo» ierīces, tā ka Bobs joprojām izpilda savu uzdevumu, viņi tikai pievienoja elektrības tīklam vēl vienu, tieši tādu pašu ierīci, un tās vads beidzas manā kabinetā, lai es savukārt varētu pārraidīt «zilajiem» to, ko Bobs pārraida «zaļajiem», bet tas ir satriecoši, Arleta iesaucas, man liekas, ka esmu nokļuvusi ārprātīgo pasaulē, un tomēr viss ir skaidrāks par skaidru, Sevilja iebilda, mūs uzrauga divi konkurējoši izlūkošanas resori, kas, uzraudzīdami mūs, izspiego viens otru, bet tas ir absurds, Arleta sacīja, kāpēc vajadzīga konkurence? Sevilja pasmaidīja, cik es noprotu, iekšēja konkurence ir katras spiegošanas zelta likums, nevienā valstī nekad nav tikai viena slepenpolicija, vienmēr ir vairākas, un dažkārt pat katrā policijā ir atsevišķi klani, kas savā starpā cīnās, policijas ir līdzīgas čūskām, kas saritinās tā, ka galu galā kož pašas sev astē,

Arleta atspieda galvu pret viņa plecu, nezin, vai tev vajadzēja to visu man stāstīt, mīļais, varbūt es esmu maza, nelietīga Padomju Savienības spiedze, šai ziņā varu tevi nomierināt, Sevilja atbildēja, «zaļie» ievākuši ziņas tiklab par tevi, kā par mani, turklāt ļoti sīkas

ziņas, rezultātā viņiem ir divas tiešām pamatīgas biogrāfijas, pie kurām nezin kādā ceļā izdevies tikt «zilajiem», tavu dzīves gājumu viņi man neatstāstīja, vari būt laimīgs, Arleta piebilda, bet viņi man pavēstīja, ka slēdziens esot tev pilnīgi labvēlīgs, Arleta iesmējās, nezinu vis, vai varu justies mierīga, varbūt viņi maldās, nekad! nekad! Sevilja attrauca ar rūgtu ironiju, viņi nekad nemaldās, «zilie» man atstāstīja manu paša biogrāfiju, tā ir neticami precīza un sīka, tā atklāja manā dzīvē daudz ko tādu, kas man pašam nebija zināms, no vienas puses, tas ir diezgan baismīgi, liekas, ka es kails kā tārps esmu dzīvojis visu zinoša dieva acu priekšā, un slēdziens? Arleta jautāja, Sevilja saviebās, visumā labvēlīgs, tomēr šur tur kaut kas īsti nesaskan, piemēram, mana izcelšanās, viņi ļoti pūlējās sameklēt manus senčus, taču pilnībā tas neizdevās, un tagad viņi lauza galvu, vai tikai es neesmu čigāns, vai manī netek arī ebreju asinis, vai varbūt arābu, vai arī es patiešām esmu labs un godīgs galisietis, par kādu uzdevās mans vectēvs, un viņiem tas ir ļoti svarīgi? Arleta smiedamās jautāja, jādomā gan, ja jau tas viņus tik ļoti uztrauc, un vēl viens piemērs, kas pierāda, cik mani biogrāfi ir rūpīgi: 1936. gadā, tu zini, cik man toreiz pašam bija gadu, es saviem studentiem Kolumbijas universitātē esot izteicies, ka ticu brīvai mīlestībai, un tas ir slikti, taisnība, piebilst mans biogrāfs vai biogrāfi, tikpat slikti ir arī tas, ka esmu precējies divas reizes, Arleta iesmējās, bet ir kaut kas ļaunāks: 1955. gadā uz kādu aptaujas jautājumu, vai es ticu dvēseles nemirstībai, es esmu atbildējis: «Runa nav par ticēšanu, vajag zināt,» un tas ir pavisam slikti, Arleta pacēla galvu, kāpēc?, jo pēc tā var secināt, ka es esmu ateists, -un būt ateistam šai zemē, kur visi izliekas, it kā ticētu dievam, nozīmē modināt aizdomas, ka tu simpatizē komunistiem, toties 1958. gadā man trīs mēnešus (laiks ir precizēts līdz pat dienām) bija intīmi sakari ar kādu ungāru grāfieni, starp citu, es nezināju ne to, ka viņa ir grāfiene, ne to, ka viņa ir ungāriete, nedz, galvenais, to, ka viņa ir CIP aģente, šī dāma ļoti pamatīgi izanalizējusi manu raksturu, gaumi, manas parašas, arī mīlas paradumus, tas ir riebīgi, Arleta sacīja, o, es zinu, ka svarīgiem politiskiem darbiniekiem un atomzināt- niekiem jāpacieš vienas un tās pašas nepatikšanas, ar mani tas viss sākās, kad es ieinteresējos par delfīniem, kopš tā brīža pētījumi, ja tā var izteikties, noritēja paralēli: es novēroju delfīnus un viņi novēroja mani,

es runāju par «zilajiem», Sevilja turpināja, jo «zaļie» sāka interesēties par mani tikai nesen, pēc mistera C vizītes, tiešām brīnums, kā «zilajiem» izdevās mani tik ilgi noslēpt no «zaļajiem», pastāsti vēl par ungārieti, Arleta lūdza, labi, viņa, starp citu, apgalvo, ka īstenībā es nemaz neesot ateists, pēc viņas domām, es esot katolis, kas attālinājies no ticības, taču saglabājis ilgas atgriezties tajā, un tas ir taisnība? Arleta jautāja, es to neapzinos, bet tam nav nozīmes,

reizēm man šķiet, ka viņi mani pazīst labāk nekā es pats, taču vienā ziņā ungāriete man izdarīja vislielāko pakalpojumu, proti, viņa kategoriski apgalvoja, ka politikā es esmu tīrais analfabēts, un tas ir lieliski, Arleta paraustīja uzacis, «zaļajiem» cilvēks, kas interesējas par politiku un tomēr nekļūst profesionāls politiķis, jau izraisa zināmas aizdomas, ar politisko nevainību ir tāpat kā ar jaunavību: ja tā reiz zaudēta, var gaidīt ļaunāko, tāds vismaz ir «zaļo» viedoklis, pēc «zilo» izteikumiem,

es tomēr nesaprotu, Arleta ieteicās, kāpēc «zilie» tev darīja zināmu tavu biogrāfiju, lai es uzrakstītu viņiem, ko es par to domāju, Arleta sāka smieties, tas liekas tik naivi! tas nebūt nav naivi, mana mīļā, viņu psihologi daudz ko atradīs manās atbildēs, vienalga, vai tās būs atklātas, vai ne, iestājās klusums, es gribētu tev pajautāt, vai ir kāda atšķirība starp «zilajiem» un «zaļajiem» attiecībā pret tevi? jā, «zilie» mani uzmana un sargā ar zināmu labvēlību, «zaļie» mani uzmana un sargā ar zināmu nepatiku, kāpēc ar nepatiku? nu, mistera C acīs mana kļūda ir tā, ka es neesmu WASP\ misteram C es esmu meteks un tāpēc a priori spējīgs uz visu, man jau galva reibst, Arleta sacīja nopūzdamās, varbūt viņi

1 White Anglo Saxon Protestant (angl.) — baltais anglosaksis un protestants, t. i., valdošās grupas loceklis. (Autora piezīme.) atklās, ka manās dzīslās tek slāvu asinis, ka es esmu ateiste, zaudējusi politisko nevainību un patlaban dzīvoju brīvā laulībā ar profesoru Sevilju, o, to jau viņi zina, Sevilja atteica, kā, vai tu par to esi pārliecināts? Arleta šausmās iekliedzās, vai viņi tev to sacīja? nē, bet tas taču ir pats par sevi saprotams, es pat iedomājos, ka viņi par to ir sajūsminā ti, tā viņiem ir daudz vieglāk mani uzmanīt, un tu domā, Arleta noprasīja, ka tu atvieglo šo kungu uzdevumu, noīrēdams šādu bungalo atpūtai nedēļas nogalē? es pieciešu izspiegošanu, Sevilja atbildēja, samierinos ar to kā ar nenovēršamu, bet man nav nekāda iemesla to atvieglot, teikšu vēl vairāk, es bīstos no viņu patvaļībām, kopš uzzināju, ka CIP izdevies ierakstīt magnetofona lentē, kā prezidents Sukarno uzjautrinās ar savām sievām, Arleta pielika abas rokas pie vaigiem, cik tas ir nekrietni!, Sevilja pakratīja galvu, un pie tam bezjēdzīgi, es nedomāju, ka Sukarno tādos brīžos pārspriestu pasaules politikas jautājumus, taču, runājot par bungalo, es to izraudzījos tāpēc, ka tas atrodas savrupā vietā, ir grūti pieejams, un neaizmirsti, Arleta viņu pārtrauca, ka logiem nav stiklu, Sevilja iesmējās, nupat gribēju sacīt, «zaļajiem» ir tāda ietaise, ar kuru no āra var uztvert sarunu, kas notiek istabā, jo šī ierīce pastiprina balss radītās stikla vibrācijas, jā, es zinu, ko tu gribi teikt, tas ir diezgan drausmīgi, vecais priekšstats par cilvēka privāto dzīvi vairs neeksistē, mēs dzīvojam stikla būrī, kur mūs novēro, analizē, izpētī pa šķiedri- ņai vien ar nežēlīgu precizitāti, Arleta satvēra viņa roku un paspieda, vai tu brīžiem nejūties kā

cietumnieks? viņš pacēla galvu, agrāk jā, bet, kopš man esi tu, vairs ne, viņš apklusa un ilgi raudzījās Arletā, tu esi mana brīvība.

VI

— Es jūs sapulcināju ar visai noteiktu nolūku, — Sevilja sacīja vēsi un rezervēti. Viņš brīdi paklusēja. Arleta sēdēja viņam pa labi, Megija pa kreisi, Pīters, Sūzija un Maikls iepretī, bet Bobs un Lizabete pa kreisi no Megijas. Vidū bija galds ar magnetofonu. Sevilja pārlaida skatienu sarunas biedriem. Opozīcija bija nogrupējusies kreisajā pusē. «Cik bezjēdzīga situācija!» viņš īgni nodomāja. «Man būtu bijis tik viegli, tāpat kā daudziem citiem, kļūt par dižu patronu pēc dieva žēlastības. Vajadzīga patiešām liela pacietība, lai cienītu savu līdzstrādnieku vārda brīvību pat tad, kad viņi to ļaunprātīgi izmanto.»

— Vispirms es gribētu jums atgādināt mūsu noteikumus, kas kategoriski liedz izpaust noslēpumus un kam jūs esat pakļāvušies, sākdami strādāt šeit. Mūsu plāns, es atgādinu, turams pilnīgā slepenībā, to subsidē valstš resors, un tikai šim resoram mums jāziņo par mūsu darba rezultātiem. Jebkurā veidā pārkāpt šos noteikumus nozīmētu lauzt mūsu saistības, tiklab jūsu, kā manas. Jūs zināt, es vienmēr esmu raudzījies, lai mūsu vidū, bez amata pakāpju izšķirības, valdītu vislielākā vārda un kritikas brīvība. Bet šī brīvība beidzas uz laboratorijas sliekšņa. Ne par mūsu panākumiem, nedz neveiksmēm nedrīkst neko zināt personas, kam nav nekāda sakara ar mūsu plānu, lai cik augstu amatu tās ieņemtu. Es atkārtoju, tas ir kategorisks noteikums.

Sevilja uz brīdi apklusa, pārlaida vērīgu skatienu klātesošajiem un nodomāja: «Mērķis ir sasniegts, Bobu un Megiju paralizē viņu netīrā sirdsapziņa, Lizabete ir izolēta.» Viņš nedomāja > atteikties no sava liberālisma, taču negribēja arī pieļaut, ka apspriedē pret viņu izturas rupji.

Sevilja turpināja:

— Šodien ir 3. jūnijs. Pirms trim nedēļām, tas ir, 6. maijā, mēs ielaidām Besiju 1. baseinā. Mēģinājums neattaisnoja mūsu cerības. Tomēr varam sacīt, ka jau tagad tas devis dažus pozitīvus rezultātus: pirmkārt, mēs esam pierādījuši — un tas nebūt nebija pats par sevi saprotams —, ka delfinu mazulis, kas uzaudzis cilvēku vidē, sasniedzis attiecīgu vecumu, ir .spējīgs uzņemt sakarus un pāroties ar savas sugas mātīti. Otrkārt, esam konstatējuši, ka pat pilnīgā vientulībā uzaudzis delfīnu tēviņš paliek seksuāli ļoti izvēlīgs un nepieņem par draudzeni vienalga kuru mātīti. Treškārt, esam konstatējuši, ka delfīns spēj radīt dziļi emocionālas saites. Pašlaik medus mēneša aktivitāte gan mazinājusies, rotaļas vairs nav tik biežas un brāzmainas, taču Ivana izturēšanās pret Besiju liecina par kaislīgu pieķeršanos. Tieši ar šo ārkārtējo pieķeršanos izskaidrojams, vismaz daļēji, kāpēc viņa cilvēku ģimene vairs nevar uzņemt ar viņu kontaktu. Ceturtkārt, ļoti

iespējams, ka Ivans un Besija apmainījušies savām zināšanām. Par Ivanu varam droši sacīt, ka viņš iemācījis Besijai visas cilvēku rotaļas: ar bumbu, gumijas ripu, nūjiņu. Savukārt mēs varam izteikt šādu hipotēzi, — Besija iemācījusi Ivanam delfīnu valodu. Katrā ziņā nav apstrīdams, ka

~ tiklab kvantitatīvi, kā kvalitatīvi ir liela atšķirība starp Ivana svilpieniem pirms 6. maija un svilpieniem, kādus viņš izlaiž šo-' dien. Kad būsim vairāk izpētījuši delfīnu svilpienus, zinātnieki ar vislielāko interesi pievērsīsies šo abu svilpienu kategoriju salīdzināšanai.

Pīters pacēla roku, un Sevilja ar acīm deva viņam zīmi, lai runā.

— Ja es pareizi saprotu, jūs domājat, ka Ivana svilpieni pirms 6. maija, tas ir, pirms sastapšanās ar Besiju, bija kaut kas

līdzīgs bērna šļupstiem un ka pašlaik viņš jau apguvis īsto delfīnu valodu?

Sevilja apstiprinoši pamāja ar galvu.

— Tā es iedomājos. Besija viņam aizstāja māti audzināšanas darbā. Uzsveru vēlreiz, ka tā ir tikai hipotēze. Bet es domāju, ka. Ivans trijās nedēļās iemācījies no Besijas ļoti daudz, un tas ir vēl viens iemesls, kāpēc viņš noraida jebkuru kontaktu ar mums: viņa prāts ir pārāk nodarbināts.

— Man liekas, - nav jēgas izvirzīt šādas hipotēzes, — Lizabete ie'bilda, — jo mēs tās nevaram pārbaudīt. Šobrīd mēs pat nezinām, vai vispār var runāt par tādu delfīnu valodu.

— Mums vienmēr ir tiesības izvirzīt hipotēzes, — Sevilja rāmi atbildēja, — tikai nevajag tās nosaukt par pierādītām patiesībām. Turklāt, ja nebūtu hipotēžu, nebūtu arī eksperimentu, lai tās pārbaudītu.

Viņš brīdi klusēja, lai dotu iespēju Lizabetei atbildēt, taču viņa neteica ne vārda.

— Es turpinu, — Sevilja sacīja. — Ja musu mēģinājumam ir zināmi pozitīvi rezultāti, kurus varbūt ne visi bija pamanījuši…

Viņš nepabeidza teikumu.

— Ne visi, — Sūzija apstiprināja.

Maikls, Pīters, Arleta un Bobs palocīja galvu. Lizabete nepakustējās.

— Tomēr vienā ziņā tas ir noteikti neveiksmīgs, — Sevilja turpināja. — Besijas klātbūtnē Ivana izturēšanās ir stipri mainījusies, viņš kļuvis daudz jautrāks, daudz paļāvīgāks un aktīvāks, taču …

— Taču tas nav vairojis viņa radošo sparu, — Lizabete iebilda.

Sevilja paskatījās uz viņu ar savām melnajām acīm.

— Es došu jums vārdu, kad jūs vēlēsities, — viņš vēsā tonī sacīja, — taču nevaru pieļaut, ka jūs mani pārtraucat.

— Lūdzu, piedodiet, — Lizabete atvainojās.

— Nekas, nekas, — Sevilja atteica.

Maikls, Sūzija un Pīters saskatījās.

— Mēs nebijām paredzējuši vienu, — Sevilja turpināja, — proti, ka Ivans Besijas dēļ pilnīgi pametīs savu cilvēku ģimeni. Pēc manām domām, Ivans nav kļuvis garīgi inerts, viņu tikai vairs neinteresē sakari ar mums. Viņš atgriezies pie savējiem.

Sūzija pacēla roku.

— Jā, Sūzija?

— Vai jūs to uzskatāt par regresu?

— Nē, ja mēs pieļaujam, kā es jau teicu, ka ir tāda delfīnu valoda un sava gudrība, ko māte iemāca bērnam, bet šai gadījumā — Besija Ivanam.

Lizabete pacēla roku.

— Jā, Lizabete?

— Vēlreiz atkārtoju, ka es neredzu nekādas jēgas tādā abstraktā prātošanā.

— Man tomēr šķiet, ka jēga ir, — Sevilja atbildēja. — Mēs mēģinām izprast, kas īsti ir noticis.

— Pēc manām domām, daudz labāk būtu atzīt, ka mēģinājums nav izdevies.

— Šimbrīžam mēģinājums nav izdevies, bet mēs taču neesam tam noteikuši ierobežotu laiku.

— Tas ilgst jau trīs nedēļas.

— Tas nekas. Ir mēģinājumi, kas turpinājušies gadiem ilgi.

— Es apbrīnoju jūsu pacietību.

— Jūs patiešām varat atļauties to apbrīnot.

Pārējie sasmaidījās. Lizabete izslējās un jautāja:

— Vai jūs uzskatāt, ka es šai strīdā pārkāpju robežas?

Sevilja uzlūkoja viņu, brīdi klusēja, lai piešķirtu savai atbildei vairāk svara, un teica:

— Tā es domāju.

— Bet es tā nedomāju, — Lizabete nerimās.

— Tādā gadījumā izšķirsim šo jautājumu vēlāk. Patlaban mēs neiztirzājam jūsu uzvedību.

Iestājās klusums. Lizabete sēdēja taisna, platiem pleciem, augstu izslējusi galvu ar īsi apcirptajiem matiem.

«Gluži kā Zanna d'Arka,» Sevilja nodomāja. «Un ļaunākais ir tas, ka viņa labprāt piespiestu mani, lai es viņu sadedzinu!»

— Esmu nonācis pie mūsu sapulces mērķa, — Sevilja turpināja. — Man ir jums kāds jautājums: jautājums, uz ko es pats meklēju atbildi un kas droši vien jau trīs nedēļas nodarbina arī jūs. Mēs esam zaudējuši kontaktu ar Ivanu. Kas, pēc jūsu domām, mums jādara, lai to atjaunotu?

Labu brīdi visi klusēja, tad Bobs pacēla roku.

— Jā, Bob?

— Es gribētu kaut ko ierosināt. Patiesību sakot, mans ierosinājums ir diezgan nenoteikts, bet es pastāstīšu, kas man ienāca prātā. Kad dresē kādu dzīvnieku, parasti pielieto apbalvošanas un sodīšanas sistēmu. Šī sistēma ļauj cilvēkam iedarboties uz dzīvnieku un panākt no dzīvnieka to, ko viņš vēlas. Līdz šim mēs apbalvojām Ivanu, viņu barodami, glāstīdami, piešķirdami viņam Besiju. Mēs esam izmantojuši tikai apbalvojumu. Vai tagad nevarētu likt lietā sodu?

— Jūsu vārdos bija kaut kas vērā ņemams, — Sevilja atbildēja, — taču jūsu ierosinājums, uztverot to rupjās līnijās, nav praktiski realizējams.

Viņš bridi klusēja.

— Delfīnu sodīt nav iespējams. Delfīnam ir pašcieņa. Viņš nepieņem sodu un tūlīt pārtrauc jebkuras attiecības ar jums. Var pat rasties šaubas, vai jūsu doto zivi viņš uzskata par apbalvojumu. Piemēram, roņi ir lieli kārumnieki, viņi darīs visu ko, lai tikai saņemtu kāroto gardumu. Ar delfīniem ir citādi. Vūds apgalvo, ka redzējis delfīnu, kas augu dienu izpildījis cirka trikus, nemaz neuzņemdams barību. Delfīns taisa trikus aiz draudzības pret jums vai aiz intereses par savu darbu. Zivs, ko jūs viņam pametat, ir tikai piedeva.

Sevilja vēlreiz jautāja:

— Vai ir kādi citi priekšlikumi?

Atkal brīdi valdīja klusums, tad Lizabete pacēla roku.

— Lūdzu, Lizabete.

— Manuprāt, ir tikai viens atrisinājums. Vajag aizvākt Ivanu no baseina un nelaist Besijas tuvumā.

Sevilja uzmeta viņai ašu skatienu.

— Jūs gribat sacīt, ka vajag aizvākt Besiju no baseina un nelaist Ivana tuvumā. Jo galu galā mūs taču interesē Ivans.

— Jā, tieši tā es gribēju sacīt, — Lizabete apstiprināja. — Es esmu vienkārši idiote, — viņa turpināja, nosarkdama un pirmo reizi izrādīdama zināmu apmulsumu, — atvainojiet, es sajaucu vārdus.

— Tas nav svarīgi, — Sevilja sacīja, joprojām uzmanīgi vērdamies viņā. — Es ceru, ka jums nav nekādu antipātiju pret nabaga Ivanu.

— Protams, nē, — Lizabete atbildēja. — Es vienkārši pārteicos. Es turpinu, — viņa atsāka jau noteiktā balsī. — Mans priekšlikums ir —viņus izšķirt, jo viņu'kopdzīve nav devusi cerētos rezultātus.

— Esmu apsvēris arī šādu atrisinājumu, — Sevilja runāja ļoti lēni, — es domāju, mēs visi esam to apsvēruši. Bet man tas ārkārtīgi nepatīk. Bīstos, ka šķiršanās var izraisīt Ivanam nopietnu satricinājumu.

— Nu, lai jau! — Lizabete gandrīz triumfējoši izsaucās. — Šis satricinājums būs cena, ko viņš maksās, lai atjaunotu kontaktu ar

mums.

Sevilja sarauca uzacis.

— Jūs gribat sacīt, tā būs cena, kādu mēs viņam liksim maksāt, lai atjaunotu kontaktu, ko viņš nemaz nevēlas?

Pirmo reizi šīs sarunas laikā Sevilja izskatījās sadusmots. Viņš strupi piebilda:

— Bēdīgākais ir tas, ka cilvēki, kuri iesaka citiem nest upurus, paši gandrīz nekad to nedara.

— Vai tas mērķēts pret mani? — Lizabete jautāja, izaicinoši izslējusi zodu.

Sevilja nepacietīgi pamāja ar abām rokām.

— Nē jel, nē, tas mērķēts pret zināmu upurēšanas koncepciju. Un beidziet, lūdzama, nest žagarus pati savam sārtam, es nebūt neesmu nodomājis pielikt tam uguni.

Sevilja apjauta, ka šī metafora gan ir skaidra viņam pašam, bet nevar būt tik saprotama Lizabetei. Taču, lai būtu kā būdams, iedarbība bija negaidīta: tā apklusināja Lizabeti.

Sevilja turpināja:

— Es gribētu uzsvērt: satricinājums, ko mēs sagādātu Ivanam, šķirdami viņu no Besijas, var būt smagāks, nekā jūs domājat. 1954. gadā tika sagūstīta delfīnu mātīte, kuru nosauca par Paulīni. Viņu noķēra ar āķi, kas viņu ievainoja. Paulīni ievietoja baseinā kopā ar pieaugušu tēviņu, kurš palīdzēja viņai noturēties ūdenī un vispār ļoti pieķērās viņai. Brūci ārstēja ar penicilīnu, un, vismaz no ārpuses, ievainojums likās sadzijis. Taču pēc dažiem mēnešiem infekcija izraisīja iekšēju abscesu, no kā Paulīne nomira. Pēc viņas nāves delfīnu tēviņu pārņēma neprātīgs izmisums. Viņš bez apstājas riņķoja ap līķi, kopš tā brīža atteicās no jebkuras barības un pēc trim dienām nomira aiz bēdām. Pat nedomājot, ka Ivans nonāks līdz tādai galējībai, ir grūti pieļaut, ka viņš neturēs uz mums ļaunu prātu par to, ka esam atņēmuši viņam Besiju, un tad es tiešām nezinu, kā mēs varētu atjaunot ar viņu kaut kādu kontaktu.

Sevilja atkal apklusa, tad jautāja:

— Vai ir vēl kāds ierosinājums?

Maikls pacēla roku.

— Jā, Maikl?

— Es ievēroju, ka pašlaik vienīga saite starp mums un Ivanu ir barība, ko mēs viņam dodam. Tai brīdī, divreiz dienā, kad mēs pasviežam viņam zivi, mums vēl ir kāds kontakts. Vai nevarētu kaut ko mēģināt no šīs puses?

— Ļoti labi, — Sevilja sacīja. — Ja atļaujat, es sīkāk izklāstīšu jūsu domu, jo tā ir tā pati, kas arī man ienāca prātā. Pieļausim, ka mēs izlaižam delfīnu barošanas reizes pulksten vienpadsmitos dienā un sešos pēc pusdienas: juzdams trūkumu, Ivans pats meklēs kontaktu un

sāks ar mums sarunu, kaut vai tikai tāpēc, lai pieprasītu zivi. Mēs, protams, dosim viņam to: tas būs atalgojums par to, ka viņš prasījis zivi mūsu valodā. Tā mēs

atgriežamies pie apbalvojuma un soda sistēmas, kuru ieteica Bobs, tikai netiešā, apslēptā formā, kas nevar radīt psihisku satricinājumu.

Sevilja brīdi klusēja un skatījās uz saviem līdzstrādniekiem.

— Kā jūs domājat, vai būtu vērts izdarīt šādu mēģinājumu? Visi to atbalstīja, izņemot Lizabeti. Sevilja paskatījās uz viņu:

negribējās, ka viņa vienīgā paliek īgna un neapmierināta.

— Un kādas ir jūsu domas, Lizabeie? Brīdi valdīja klusums.

— Jā, — beidzot Lizabete piespiezdamās atbildēja, — kāpēc gan ne?

Sevilja strauji piecēlās. Viņš paskatījās uz Arletu, un viņa seja bija laimīga. Pirmo reizi šo triju nedēļu laikā viņš darbojās un līdzstrādnieki viņu atbalstīja.

Megija? aiz istabas durvīm vaicāja Boba balss, vai tu esi viena?, jā, viņa atbildēja un sakārtoja rīta kleitu, viņa bija atlaidusies gultā ar kādu romānu rokās, Bobs ienāca, vai es tevi netraucēju, tu taču zini, ka nē, viņam mugurā bija gaišpelēkas bikses, blāvi zils krekls, kājās baltas audekla kurpes, viņš apsēdās uz Lizabetes gultas, saraucis uzacis, apskāvis ar garajām, smalkajām rokām cieši kopā sakļautos ceļgalus, Megija, viņš runāja kā aktieris intīmi emocionālā drāmā, vai tu pateici Se- viljam, protams, nē, es taču tev apsolīju un, starp citu, nekad mūžā neesmu savu solījumu tik ļoti nožēlojusi, tā ir pirmā reize, kad es kaut ko slēpju Seviljam, un nemaz nejūtos priecīga, nu, tad tā ir Arleta, Bobs sacīja, jo viņš zina, esmu par to pārliecināts, tu taču pati pamanīji, cik ledaini viņš pret mani izturējās, un ne tikai viņš, bet arī Arleta, Pīters, Maikls un pat Sūzija, viņi ar mani vairs nerunā, esmu izstumtais, sava veida pārijs, bet ko tad es varu darīt? viņš izsaucās, izplezdams savas garās, lokanās rokas, es taču nevaru viņiem noprasīt, dieva dēļ, sakiet, par ko jūs mani turat aizdomās? viņi smietos man taisni acīs, kā lai es aizstāvos, ja pat nezinu, kādā noziegumā mani apsūdz? tas viss ir tik traģiski bezjēdzīgi, Megija, tu esi lasījusi «Procesu», redzi, mans pašreizējais stāvoklis patiešām ir ļoti līdzīgs Kafkas aprakstītajai situācijai, viņš uz brīdi apklusa, ļāva rokām atkrist uz gultas malas, tad, graciozi sakrustojis slaidos pirkstus uz gultas pārklāja, viņš nolaida garās, melnās skropstas un klusā, neskanīgā balsī teica, Megija, man šķiet, es nonāvēšos, viņš caur skropstām raudzījās uz Megiju, Megija

nolika grāmatu uz naktsgaldiņa un mierīgi atbildēja, kādas muļķības, kas tev nāk prātā, neviens uz tevi nav sabozies, pat ne Sevilja, es pazīstu Sevilju labāk nekā tu, kad Sevilja izturas īpaši vēsi, tas notiek taktisku apsvērumu dēļ, vakar viņa galvenais mērķis bija iebiedēt Lizabeti, Bobs lēnām pacēla plakstus, un ko tad viņš tur

penterēja par noslēpumu neizpaušanu?, acīmredzot, Megija atbildēja, viņš baidās, ka Lizabetes kritiskās piezīmes var tikt atkārtotas ārpus laboratorijas, durvis spēji atvērās, parādījās Lizabete -šortos un krūšturī, ar peldu dvieli rokā, cigareti zobos, viņa aizcirta durvis, atkal šeit! viņa izsaucās, skatīdamās uz Bobu, kas tas par zēnu, kas mūžīgi ielavās pie skuķiem?, lasies projām, es tevi lūdzu, man jāpārģērbjas, es atvainojos,' Bobs sacīja un, smaidīdams pār visu seju, piecēlās no gultas, viņa skatiens slīdēja pār Lizabetes spēcīgajiem, iedegu- šajiem pleciem, viņš taču ir tik jūtīgs, Megija aizkaitināta domāja, un tomēr Lizabete var viņam sacīt diezin ko, bet viņš nekad- nedusmojas, liekas pat, viņam patīk, ka šī garā šķeista apietas ar viņu rupji, nu, vai tu vāksies, Lizabete turpināja, uz- sviezdama dvieli uz gultas, uz Bobu pat nepaskatījusies, viņa nodzēsa cigareti pelnu traukā, aizlika roku aiz muguras un atāķēja krūšturi, parādījās viņas lielās, piebriedušās krūtis, Bobs nobāla, viņa vaigi noraustījās, it kā viņš būtu saņēmis pļauku, un pazuda tik ātri, it kā viņu kāds būtu mešus izmetis pa durvīm, Lizabete, tu esi neiespējama. Megija sašutusi iesaucās, tu viņu pagalam apmulsināji, viņš taču ir tik kautrīgs,-es esmu savās mājās, Lizabete augstprātīgi atcirta, ar vienu rāvienu novilkdama šortus un biksītes, Megija novērsa acis, Lizabetes manieres viņu šausmināja, Lizabete kaila stāvēja pie sava naktsgaldiņa, paņēma cigareti un >ar lietpratīgu žestu aizdedzināja to, un tu arī, viņa sacīja prokurora tonī, nicīgi uzlūkodama Megiju, arī tu esi kautrīga, no jūsu liekulības taisni vēmiens nāk, tad ziniet, kur ceļas jūsu pārspīlētais kautrīgums — jūs pārāk lielu nozīmi piešķirat dzimumam, bet es tam uzspļauju, vienalga, savam vai citu dzimumam, uz mani tas absolūti neattiecas, viņa piebilda, izsliedama zodu, tad uzrāva mugurā rīta kleitu un uz mutes ielikās gultā, galu galā tā nav Boba vaina, Megija iebilda, ka viņš ir vecmodīgs un viņam mazliet bail no meitenēm, Bobam nav māsas, bet māti viņš zaudējis divpadsmit gadu vecumā, tēvs, sadistisks puritānis, apietas ar viņu varmācīgi, viņš uzaudzināts pansijā, kur nebija nevienas sievietes, tāpēc viņa attīstībā ir trūkumi, Bobs ir tīrais bērns, ,es to vienmēr esmu teikusi, nu, tad appreci viņu, Lizabete gurdi ierunājās, tu būsi viņam mammiņas vietā, diemžēl, Megija turpināja, it kā nebūtu dzirdējusi Lizabetes pēdējos vārdus, es jau agrāk, Lizabete, gri

bēju tev pastāstīt, mani māc lielas šaubas, es pat nezinu, vai varēšu, kā sākumā biju iecerējusi, šovasar pasludināt mūsu saderināšanos, mums ir lielas domstarpības, Lizabete, man tev tas jāatklāj, Bobs katrā ziņā grib bērnus, bet es nevēlos, Lizabete apgriezās uz muguras, atslējās pret elkoni un it kā apsūdzot uzlūkoja Megiju, tas nu ir kaut kas jauns, tu negribi bērnus? un kāpēc tu negribi bērnus?, es nezinu, Megija samulsusi atbildēja, es mīlu bērnus astoņu vai, piemēram, desmit gadu vecumā, bet man ļoti nepatīk mazuļi, nu gan

tu mels niekus, Lizabete nicīgi noteica, ja pasaulē vispār ir mātīte, kas ar vislielāko prieku plikšķinātu zīdainim pa dibenu un bāztu rokas kakās, tad tā esi tu, nē jel, tici man, Megija nevarīgi iebilda, apklusti taču reiz, man jau ir līdz kaklam šie jūsu zīdītāju sugas stāsti, tas viss mani ne mazākajā mērā neinteresē, viņa ar skopu, zēnisku žestu ielika cigareti mutē, izpūta pa nāsīm dūmu strūklu un apklusa, nekustīgi blenzdama loga aizkarā, es nemaz neesmu tik pārliecināta, ka tas tevi neinteresē, reizē iecietīgi un draudīgi sacīja Megija, gluži pretēji, man šķiet, ka arī tu savā veidā esi spējīga aizrauties, pateicos par tavu spīdošo analīzi, Lizabete skaļi sacīja, viņa novērsa acis un turpināja pavisam klusā balsī, piedod, ja esmu nodarījusi tev pāri, laikam kļūstu mazliet nervoza, viņas saskatījās, atturīgi uzsmaidīja viena otrai un abas vienlaikus ievilka nadziņus, gar logu aizslīdēja kāda ēna, Lizabete pielēca kājās, kas noticis? tu mani biedē, Megija sacīja, tā ir Arleta, Lizabete atbildēja, es jau labu laiciņu viņu gaidu, man vajag ar viņu parunāt, viņa izgāja, aizcirzdama durvis, Megija aizlika abas rokas aiz pakauša un atkal izstiepās gultā, kā viņa nogurdina ar savu izaicinošo izturēšanos un vīrišķīgo bravūru, rodas iespaids, ka viņa par katru cenu grib pierādīt, ka ir vīrietis, it kā tas būtu iespējams, ar viņas piedauzīgi lielajām krūtīm, Megija kautrīgi aizbāza labo roku aiz rīta kleitas izgriezuma, jā, tās bija mazas un tvirtas, Arleta un es, mēs abas esam trauslas un sievišķīgas, nav brīnums, ka Sevilja pievērsās Arletai, pēc tam kad es viņu atstūmu, Megija izstaipījās, aizvēra acis, Bobs sēdēja uz gultas tik elegants, tik izsmalcināts, viņš nekad nemēdza sakrustot kājas, viņš izslējās visā augumā, slaids un elegants, garas kājas piešķir vīrietim cēlu izskatu, viņš bija ģērbies frakā, žilbinoši baltā uzkreklā, virs kura pacēlās viņa skaistā, aristokrātiskā galva ar tumšajiem, spīdīgajiem matiem, Bobs pasniedza viņai elkoni, viņu ietina burvīgs baltu plīvuru mākonis, viņi iznāca no baznīcas, lai salaulātos, viņai bija vajadzējis pāriet citā ticībā, krustmāte Agata, gluži satriekta, sēdēja vecajā ādas atzveltnes krēslā Denverā, un es, pie viņa-s kājām, mēģināju viņu mierināt, Megija, nesaki man, ka tu gribi laulāties pēc pāvestiešu rituāla, Bobs un es, mēs abi reizē pieņēmām jauno ticību, pāters Donovans mums mācīja katehismu, viņš bija tik labs, ar zilām acīm un stipriem, baltiem, greizi ieaugušiem īra zobiem, baznīca bija jauna, mirdzoši balta, es parādījos uz lievenēm maza un trausla savā baltajā līgavas plīvurā, un Bobs man blakus, tik skaists, tik smuidrs, mana roka dreb viņa rokā,, mēs esam briesmīgi saviļņoti, klikšķ fotoaparāti, Sevilja pienāk mums klāt, viņam mugurā garie svārki, ar saviem iesirmajiem deniņiem viņš izskatās pēc kastīliešu senjora, Megija, viņš man saka aizžņaugtā balsī, es jums no visas sirds novēlu…, bet viņš- nespēj izrunāt teikumu līdz galam, lūpas noraustās, es ieraugu asaru viņa tumšajās acīs, šai brīdī Arleta paskatās uz viņu un visu saprot, acumirklī viņas seja sašļūk, novīst, kļūst veca un

vulgāra, man viņas ļoti žēl, es paspiežu Seviljam roku un iečukstu ausī «amigo, ja jūs mani mīlat, tad padomājiet par viņu»,

Arleta piecēlās, apsēdieties, Lizabete, viņa sacīja, norādīdama uz krēslu, un pati, iecietīga un atturīga, apsēdās uz otra krēsla pāris metru no Lizabetes, Lizabete raudzījās Arletā un jutās samulsusi, viņu allaž mulsināja viss, kas bija graciozs, bet katra Arletas auguma līnijā izpaudās tik reti sastopama perfekcija, viņa bija tik maza un piemīlīga, ka radās vēlēšanās paņemt viņu uz ceļiem kā bērnu, no viņas gluži kā no bērna strāvoja nepieejamības burvīgums, viņa klusēdama vēroja jūs ar savām lēnīgajām acīm, arī viņas klusēšanas veidā bija kaut kas noslēpumains, viņa bija tik maiga un vienkārša, ka likās viegli pieejama,, tas bija maldīgs iespaids, Arletu sargāja it kā klusēšanas cietokšņa mūri, bet ne tikai tas vien, Lizabete juta, ka viņai nekad neizdosies Arletai tuvoties, šķiet, viņas šķīra milzīgi vaļņi, aiz kuriem Arleta ar savu smaidu, savām acīm, savu skaisto augumu dzīvoja rupjajā vīriešu pasaulē, Arleta, Lizabete ierunājās klusā, drebošā balsī, man derdzas iejaukties citu cilvēku darīšanās, bet, galu galā, jūs zināt, cik jūs man esat tuva, mēs esam draudzenes, un tāpēc man jārunā, es neizpildītu savu pienākumu, ja, redzēdama jūs uz bīstama ceļa, neuzsauktu jums, lai piesargāties, jums pašai vajadzētu atskārst, ka esat sākusi iet pa ceļu, kas nevar novest nekur, ja viņš vēl būtu jūsu vecumā kā Maikls vai Pīters, vai jūs nemaz neesat padomājusi par to, ka viņš ir divdesmit piecus gadus vecāks par jums, kad jums būs četrdesmit gadu, viņam jau būs sešdesmit pieci, kad jums būs piecdesmitˆ viņam — septiņdesmit pieci, tas ir ārprāts, skaitļi vien jau ta pierāda, Arleta pacēla uzacis, o, es zinu, tagad jūs minēsit piemērus no Bībeles, jūs sacīsit, ka piecdesmit gadu vecumā jūs pati vairs nebūsit nekāda jaunā un ka sieviete noveco ātrāk nekā vīrietis, taču nekas nevar atspēkot aritmētiku, ja ir tik kolosāla gadu starpība, tad jau iepriekš skaidrs, ka tur nekas labs neiznāks, Arleta, lūdzama, uzklausiet mani, tas taču tomēr ir skandalozi, viņš varētu būt jūsu tēvs, jūs man iebildīsit, ka viņš tas nav, bet jūsu attiecības tik un tā ir nepiedienīgas, atvainojiet, es neesmu nekāda kaunīgā, taču es uzskatu, ka tas ir vienkārši riebīgi, nē, Arleta, jūs mani nekad nepārliecināsit, ka esat spējīga mīlēt vīrieti viņa gados, vai arī jūs nemaz nezināt, kas ir mīlestība, nesmaidiet, Arleta, jūs to nezināt, jūs nevarat zināt, jau divas nedēļas es dienu un nakti nomokos jūsu dēļ, es vairs nespēju aizmigt, mana sirds lūst, redzot, ka jūs ne par ko atdodat savu labāko jaunības laiku, jūs sevi izšķiežat, tā tas ir, un viņš rotaļājas ar jūsu dzīvi, ja vēl runa būtu par kaut ko nopietnu, bet viņš taču ir latīņu izcelsmes, viņš ir brunču mednieks un cieš no seksuālas nenoturības kompleksa, interese par kādu sievieti viņā saglabājas ne ilgāk par dažām nedēļām, atcerieties, lūdzu, misis Fērgusoni, cik kaislīgi Sevilja viņā iemīlējās un cik rupji pēc tam atgrūda viņu, nabadzīte zvanīja

katru dienu, jūs gaida tas pats liktenis, Arleta, tas ir skaidrs, jums pašai vajadzētu saprast, ka jūs viņam nekad nebūsit nekas vairāk kā tikai viens numurs veselā skaitļu sērijā, Arleta, es jūs ļoti lūdzu, saņemiet sevi rokās, atveriet acis un pārliecinieties, ka jūs varat viņam būt tikai rotaļlieta vienai dienai, viņš jūs •salauzīs un aizmetīs, kad jūs vairs nesniegsit nekā jauna, viņš meklēs sev citas rotaļlietas, lai vairotu, kā pats saka, savu radošo sparu, nemēģiniet man iestāstīt, ka jūs spējat cienīt tādu vīrieti, es jums nekad neticēšu, tik izsmalcināta meitene kā jūs nevar apbrīnot tādu vieglprātīgu, slinku vāja rakstura cilvēku pat tad, ja viņam izdodas aiz spožas ārienes noslēpt savus trūkumus, Arleta paskatījās rokas pulkstenī, uzlūkoja Lizabeti un pieceldamās sacīja pavisam mierīgi, tūlīt būs astoņi, esiet tik laipna un ļaujiet man apģērbties vakariņām, ir jau laiks, bet jūs mani neuzklausījāt, Lizabete iesaucās piesmakušā balsī, gluži pretēji, Arleta atbildēja, es jūsos klausījos ļoti uzmanīgi, lai mani pārliecinātu, jūs izmantojāt divus argumentus, kas viens otru iznīcina, kā tā, viens otru iznīcina?, tas taču skaidrs, Arleta turpināja skaļā un noteiktā balsī, ja mani pēc dažiem mēnešiem vai pat nedēļām izmetīs mēslainē kā salauztu rotaļlietu, tad, jums jāatzīst, nemaz neradīsies problēma par pārmērīgu gadu starpību, ja turpretī viss paliek kā pašreiz līdz tam laikam, kad man būs piecdesmit gadu, jautājums par seksuālu nenoturību atkrīt, ai, jūs jau spriežat taisni tā kā viņš! Lizabete iesaucās ar izmisumu skatienā un metās ārā no istabas.

1970. GADA 5. JONIJA EKSPERIMENTS (Profesora Seviljas diktēts ziņojums)

Ivans un Besija nesaņēma kārtējo zivju devu ne pulksten vienpadsmitos, ne astoņpadsmitos, un baseins uz visu dienu tiek izolēts: delfīni nedrīkst nevienu no mums redzēt. Tomēr, tā kā iluminatorā jau laikus tika iemontēts spogulis bez alvas amal- gamas, delfīnu pāra novērošana turpinās, lai gan viņiem novērotājs paliek neredzams. Tāpat tiek ierakstītas magnetofonā dažādās skaņas, ko viņi izlaiž gan ūdenī, gan gaisā.

Pulksten divpadsmitos Ivans un Besija izrāda satraukuma pazīmes. Divpadsmitos desmit Ivans izslej galvu virs ūdens un vairākkārt enerģiski sauc: «Pā!» Divpadsmitos trīsdesmit trīs ceturtdaļas viņa ķermeņa parādās virspusē, turēdamies stāvus, viņš ar spēcīgām astes kustībām kāpjas atpakaļ, skatīdamies apkārt, domājams, cerot ieraudzīt kādu no mums baseina tuvumā. Es vēroju viņu ar binokli, stāvēdams aiz plāksnīšu storas savā kabinetā. Viņš piecas reizes pēc kārtas sparīgi sauc: «Fish!»*]* Pulksten trīspadsmitos viņš atkal parādās tādā pašā pozā, bet, paskatījies apkārt, pazūd ūdenī bez kliedzieniem. Bez šaubām, viņš domā, ka nav vērts kliegt, ja tuvumā neviens nav redzams.

No pulksten vienpadsmitiem līdz trīspadsmitiem Besija apmainās ar Ivanu daudziem ļoti dzīviem svilpieniem, taču viņa ne reizi neparādās virs ūdens. Uzturēt sakarus ar cilvēkiem acīmredzot uzdots Ivanam. Besija nav mums naidīga, tikai ļoti atturīga, un jau trīs nedēļas mēs velti pūlamies iegūt viņas draudzību.

No pulksten trīspadsmitiem līdz astoņpadsmitiem Ivans un Besija nododas savām parastajām rotaļām.

Pulksten astoņpadsmitos (otrā barošanas reize) 'atkal manāms satraukums. Atkārtoti, trim lāgiem — pulksten astoņpadsmitos vienpadsmit, astoņpadsmitos divdesmit sešās un astoņpadsmitos četrdesmit piecās minūtēs—, Ivans parādās virs ūdens kā iepriekš, paskatās apkārt, bet klusē. Astoņpadsmitos piecdesmit divās viņš no jauna iznirst un sauc griezīgi spalgā balsī: «Pa!»

Es nolemju parādīties. Viņš mani ierauga, pirms esmu sasniedzis baseinu, un sauc: «Fish!» Es pieeju klāt. Mūsu saruna ir šāda:

I. — Fish!
S. — Listen/'
I. — 'Sen!
S. — Pa give fish tonight.
I. — 'night!

S. — Yes. Pa give fish tonight. I. - K!

Tad es mēģinu uzsākt rotaļu. Metu viņam bumbu un saku:

Bet viņš tūlīt pazūd ūdenī un pievienojas Besijai. Viņam ir mans solījums, un ar to pietiek. Toties starp viņu un Besiju sākas intensīva svilpienu apmaiņa. Bez šaubām, Fa pavēstī Besijai, ka viņi dabūs ēst pēc saules rieta.

Kad sāk tumst, es parādos ar zivju spaini un iekārtojos uz viena no plostiem. Tūlīt piepeld Ivans. Jūsmīgi svilpieni un dažādas citas skaņas. Arī Besija atpeld, taču turas apmēram divu metru attālumā. Paņemu zivi un saku:

Viņš atkārto: «Bi!», saķer zivi un aiznes Besijai. Paņemu otru zivi, parādu to viņam un saku:

— Fish for Fah

Viņš atkārto: «Fa!», saķer zivi un aprij.

Tā es turpinu, dodams vienu zivi Bi, vienu Fa, pēc tam izliekos, ka esmu kļūdījies, un dodu viņam divas zivis pēc kārtas, viņš tūlīt ļoti enerģiski izlabo mani, saukdams: «Bi!», un atdod zivi Besijai.

Pabeidzis barošanu, es palūdzu no Arletas viņas tranzistoru un, rādīdams to Ivanam, jautāju:

(Pirms 6. maija, ieraudzījis kādu no mums ar tranzistoru rokās, Ivans allaž sauca: < <Zik\»)

Bet šoreiz viņš neļauj sevi kārdināt, ienirst baseinā un atkal sāk rotaļāties ar Besiju. Besija nav apēdusi savu beidzamo zivi, un tagad viņi izliekas, it kā gribētu to viens otram atņemt. Es saucu Ivanu vairākkārt, taču bez panākumiem.

Diskutējami secinājumi:

Izsalkums, kā jau paredzējām, radīja nepieciešamību pēc kontakta. Var iepriecināt pirmais konstatējums, kas izriet no eksperimenta: Ivans nav aizmirsis savu angļu valodu. Viņš saprata visus manus teikumus un pats izrunāja septiņus vārdus: «Pa, zivs, 'kļaus («klausos» vietā), 'vkarā («vakarā» vietā), 'kei («O'kei» vietā), Bi («Besija» vietā), Fa («Ivans» vietā)». Toties skaidri atklājās cits fakts, kas nevar iepriecināt: Ivans tīšuprāt ierobežojis kontaktu ar mums līdz minimumam, ko nosaka galēja nepieciešamība. Varbūt viņš nopratis, ka barības neizsniegšana bija sava veida šantāža, lai piespiestu viņu sākt ar mums sarunu. Tādā gadījumā viņš guvis virsroku: viņš dabūja savas zivis, izrunādams iespējami maz vārdu. Varbūt vajadzēs mainīt psiholoģisko pieeju, izturēties pret viņu kā pret personu un censties pārliecināt viņu runāt ar mums, nevis mēģināt piespiest uz to mehāniskiem līdzekļiem.

Eksperiments būs jāatkārto, lai apstiprinātu vai atspēkotu šos

secinājumus. Bet, manuprāt, no tā gaidāmi tikai ierobežoti rezultāti.

*

Sai ziņā tu maldies, Maikls sacīja, ne jau reliģiskas vai filozofiskas pārliecības dēļ es atsakos no kara dienesta, viņš gulēja .uz vēdera karstajās smiltīs, nolicis galvu uz apakšdelma, pievērsis seju Pīteram, Sūzija sēdēja Pīteram otrā pusē un neatlaidīgi vēroja viļņu kustību, krasta bangas nebija spēcīgas, okeāns no krasta līdz apvārsnim svītrojās trijās paralēlās strēlēs, palsenā, zilganmelnā un vīna sarkanā, bija ļoti tveicīgs, cauri gaišpelēkai dūmakai spiedās saules svelme, arī ūdens nedeva nekādu atsvaidzinājuma sajūtu, tomēr patīkami bija šeit sēdēt ar Pīteru un Maiklu, klausīties, kā Maikls klāsta savas problēmas, pāri Pītera galvai Sūzija uzmeta viņam ašu skatienu, viņš ir skaists, viņa vārdos tik daudz pārliecības, viņš iededzies' un dzīvo tikai savām idejām, varbūt īstenībā tieši tāpēc es neesmu viņā iemīlējusies, jo viņam jau manis nevajag, Sūzija vēroja milzīgos, rožainos mākoņus, kas bija sastinguši pie apvāršņa nevis horizontāli, bet pakāpjveidīgi kā atomsēnes uztūkumi, ja Maiklam taisnība, tad nākotnē nebūt nevar raudzīties mierīgi, Pīters gulēja uz muguras starp Sūziju un Maiklu, ar kreiso roku sargādams acis no palsā atstarojuma, bet labo uzlicis uz Sūzijas rokas, kas drebēja zem viņa delnas kā mazs, silts zvēriņš, viņš centās klausīties uzmanīgi Maikla vārdos, tomēr laiku pa laikam pagrieza galvu pa labi un uzlūkoja Sūziju, kas sēdēja, pievērsusi seju jūrai, viņš redzēja tās skaisto profilu, katrs vaibsts iezīmējās tik nevainojami precīzi, bet tai pašā laikā šī precizitāte nomierināja, tikai paskatoties vien uz viņu, kļuva skaidrs, ka viņa nav spējīga nodot draudzību, melot par savām jūtām vai neizpildīt solījumu, ik reizi, kad Pīters neatlaidīgāk' uzlūkoja Sūziju, viņš bija pārliecināts, ka skatieni sastapsies, Sūzija tik ļoti atšķīrās no citām meitenēm, nebija ne savtīga, ne paštaisna, viņa vienmēr piedos viņam visu, vienmēr būs viņam līdzās gudra un droša, līdz pasaules galam, un pasaules gals jau nu nepienāks rīt, nabaga Maiks, viņš allaž pareģo visādas katastrofas, bet es tam neticu, mēs esam pārāk bagāti, pārāk stipri un laimīgi, lai kādam pieteiktu karu, un kurš gan uzdrošinātos pieteikt karu mums, žēlīgais dievs, viņš paskatījās uz Sūziju, un pēkšņi viņu pārņēma izbrīns: viņa taču ir daudz mazāka, daudz vieglāka un trauslāka par mani, un tomēr, kad viņa ir tepat blakus, ar savu mazo rociņu zem manas platās saujas, viņa dod man neticamu drošības sajūtu.

— Es neesmu arī nepretošanās piekritējs, — klusu ierunājās Maikls, saraucis uzacis un domīgi noliecis uz sāna tumšmataino galvu, acis viņam kvēlo iedvesmā, Sūzija domāja, un galva — kā ercenģelim, kas ik brīdi gatavs izvilkt zobenu un ciest taisnības dēļ.

— Nepretošanās piekritēji, — Maikls turpināja, — vispār neatzīst karu, bet es atzīstu, es ar prieku būtu kļuvis kareivis un piedalījies otrā pasaules karā, toreiz agresori bija Japāna un nacistu

Vācija.,— Pīters atspiedās uz elkoņa un vēroja, kā vilnis, tuvojoties krastam, noapaļojas un ielīkst, bet atplūdu vilnis, ar šļakstu atsities pret slīpo smilšaino liedagu, atpakaļ veldamies, saduras ar uzplūdu vilni, tas saslejas, aprij otru, uzmet kumbru un triecas pret krastu pelēkzaļš, ar baltu putu apmali, vecais zēns Maiks vienmēr bijis drusku ķerts, bet karš Vjetnamā viņam pavisam sajaucis prātu, viņš vairs nav spējīgs domāt ne par ko citu, Pīters atspiedās ar gurniem un nevērīgi izstiepa garās, iede- gušās kājas.

— Lai nu būtu kā būdams, — viņš labsirdīgi noteica, — tevi šis jautājums neskar, tu strādā laboratorijā, kuru subsidē valsts resors.

Brīdi klusējis, Maikls atbildēja:

— Es domāju aiziet no laboratorijas un atklāti izvirzīt šo problēmu, atsakoties no iesaukšanas armija.

Pīters strauji pagriezās pret viņu.

— Aiziet no laboratorijas! Tas ir idiotisms! Mēs taču strādājam ar tādu aizrautību!

Maikls pakratīja galvu.

— Pats par sevi mūsu darbs ir aizraujošs, bet mēs strādājam karam.

— Karam? — Sūzija pārvaicāja.

Maikls paskatījās uz viņu un pasmaidīja.

— Delfīnus taču var izmantot arī miera laikā, — Sūzija sacīja.

Maikls pagrozīja galvu.

— Jā, starp citu, arī miera laikā.

Viņš turpināja:

— Es redzu, Sūzija, ka tu neesi salīdzinājusi eksperimentus, kas tev gan zināmi tikpat labi kā man. Pointmugu delfīnam uzliek iejūgu un pēc tam viņu trenē: liek peldēt atklātā jūrā un atkal atgriezties pie dresētājiem. Cainaleikā delfīnam māca atšķirt uz kuģa korpusa vara plāksnīti no alumīnija plāksnītes. Nu, un mēs — visa šī plāna stūrakmens —, 'mēs mēģinām iemācīt Fa runāt. Iedomāsimies, ka mums tas izdosies. Un kas notiks tālāk? Fa uz zināmu laiku tiks aizsūtīts apmācībās uz Pointmugu, pēc tam uz Cainaleiku, lai papildinātu izglītību. Pēc tam viņam uzliks iejūgu, un šis iejūgs, Sūzija, ir tas pats, kas karavīra mugursoma.

— Un tad? — Pīters jautāja. — Kas tur ļauns?

Maikls klusēja, un Pīters atkārtoja jautājumu:

— Kas tur ļauns?

— Nav nekā ļauna, — Maikls gausi atbildēja, — ja karš, kurā mēs paredzam izmantot delfīnus, ir taisnīgs karš.

— Un ja ta's nebūs taisnīgs karš? — Pīters smaidot jautāja.

— Kas tev tā liek domāt?

— Vēsturiskie apstākļi.

— Kādi apstākļi?

— Pīter, — Maikls sacīja, raudzīdamies viņā ļoti nopietni, — tas ir vienkārši neticami, cik maz tu pazīsti pasauli, kurā mēs dzīvojam. Tu savā pasaules izpratnē esi apstājies pie priekšstata par cēlsirdīgo Ameriku, kas pieveic ļaunos nacistus un sakauj japāņu militāristus.

Viņš brīdi klusēja un tad sacīja ar apvaldītu naidu:

— Tagad agresori esam mēs.

— Kad es saku «tagad»; — viņš pēc brīža turpināja, — tas ir tikai izteiksmes veids. īstenībā amerikāņu ekspansionisms radies jau gadsimta sākumā: man taču nebūs tev jāatgādina mūsu agresijas kari pret Meksiku un Spāniju.

— Paklausies, Maik, — Pīters sapīcis iebilda, — varbūt es nemaz neesmu tāds nejēga, kā tu domā, un šo to saprotu no mūsdienu politiskās situācijas. Savā ziņā es gribu tev piekrist: varbūt amerikāņu ekspansija patiešām ir viena no kolonizācijas formām, bet tādā gadījumā, pirmkārt, tā ir neizbēgama; otrkārt, labāk ir, ka tie esam mēs, nevis krievi vai ķīnieši.

— To sauc par «politisko reālismu», — Maikls paskaidroja, — un tieši šī reālisma vārdā Hitlers mēģināja iekarot Eiropu.

— Tu mūs salīdzini ar Hitleru! Vai tu apzinies, ko runā?

•— Ļoti labi apzinos. To, ko Hitlers mēģināja izdarīt ar ciniskām pavēlēm un visai ierobežotiem līdzekļiem, mēs patlaban gatavojamies realizēt morāles vārdā un ar kolosāliem līdzekļiem.

— Tas ir neizbēgami, — Pīters piezīmēja, pagrābdams saujā smiltis un ļaudams tām tecēt starp pirkstiem. — Mēs esam visbagātākā, visvarenākā, vislabāk apbruņotā un tehniski visvairāk attīstītā tauta.

— Tas nav arguments, — Sūzija noteikti iebilda.

Iestājās klusums. Pīters paskatījās uz Sūziju, brīdi vilcinājās, norija siekalas un turpināja:

— Galu galā mēs taču nesam civilizāciju tautām, par kurām uzņemamies atbildību.

— Nekā tamlīdzīga! — Maikls sašutis atcirta. — Mēs ieceļam šīm tautām asiņainus diktatorus un turam tās nabadzībā.

— Nabadzībā? — Pīters pavīpsnādams atjautāja. — Man drīzāk šķiet, ka mēs tās apberam ar dolāriem.

— Dolāri aiziet valdītājiem, un nabadzība paliek tautas dala. Paskaties, kas notiek Latīņamerikas zemēs. Uzlikdami ķepu uz viņu izejvielām un pārplūdinādami viņu tirgu ar savām precēm, mēs notiesājam šīs tautas uz stagnāciju viszemākajā attīstības pakāpē.

Iestājās pailgs klusums, tad Pīters pasmīnēdams sacīja:

— Maik, tu runā kā komunists.

Maikls paraustīja plecus, noplātīja rokas un īgni norūca:

— Tā nu tas ir.

Sūzija paskatījās uz Pīteru, atbrīvoja savu roku no viņa rokas un notupās uz ceļiem smiltīs.

— Tev nav nekāda pamata to sacīt, — viņa sadusmota iebilda.

Pīters sarauca uzacis un novērsās.

— Tas jau bija tikai joks, — viņš taisnojās, reizē apjucis un aizkaitināts.

— Taisni tāpēc, — Sūzija atsaucās. — Vai nevarētu mazliet parunāt nopietni?

— Jauki, — Pīters noteica aizvainotā tonī. — Parunāsim nopietni. Kurš iesāks?

— Es, — Sūzija sacīja.

Iestājās klusums, Sūzija piecēlās un pārsēdās starp abiem jaunekļiem, sakļaudama rokas pār ceļgaliem. Pīters saknieba lūpas un nekustīgu skatienu raudzījās tālē.

— Maik, — Sūzija ierunājās, — pieņemsim, ka tu neierodies uz iesaukumu armijā. Ar ko tu riskē?

— Ar pieciem gadiem cietumā un 10 000 dolāriem soda naudas.

— Praktiski tu upurē savu zinātnieka karjeru.

— Jā.

— Kads no ta labums?

— Es apliecinu, ka Vjetnamas karš ir netaisns.

, — Vai, pēc tavām domām, tāds apliecinājums ir svarīgs?

— Jā. Es domāju, ka ir svarīgs. Ļaudis vienmēr ir satraukti, kad redz cilvēku labprātīgi ejam cietumā, lai aizstāvētu savu viedokli.

— Vai tas nav mazliet teatrāli? — Pīters iejautājās.

— Teatrālais efekts vēl pastiprina iespaidu.

Sūzija nīgri pakratīja galvu.

— Neraudzīsimies uz to no šāda aspekta. Katrā ziņā tas nav galvenais. Maik, — viņa turpināja, — vai tu esi galīgi izlēmis?

— Principā esmu, tikai vēl svārstos par laiku.

— Kāpēc?

— Kad aiziešu no darba, sacelsies briesmīgs tracis, un man negribētos sagādāt nepatikšanas Seviljam. Vislabākais būtu, ja viņam drīz vien izdotos eksperiments ar Ivanu, jo tad viņš kļūs tik slavens un ietekmīgs, ka es varēšu rīkoties, kā man patīk, uz viņu tas vairs neatsauksies.

— Vai tu esi stāstījis Seviljam par saviem plāniem?

— Nē. Seviljam liekas, ka Vjetnamas jautājums viņu neskar. Bet. cerams, ka tad, kad mani apcietinās, viņš par to padomās vairāk.

— Un piesliesies taviem uzskatiem?

— Jā, es ceru. Protams, ja es izvēlos cietumu, tad tikai tāpēc, lai pierādītu, lai pārliecinātu. Un ne jau Sevilju vien. Tomēr, jāatzīstas, viņu man gribas pārliecināt visvairāk.

— Kāpēc tieši viņu?

— Tāpēc, ka viņš ir cilvēks ar lielu ietekmes spēku.

Un ar tādu kā biklumu Maikls pusbalsī piebilda:

— Arī tāpēc, ka es viņu ļoti mīlu.

— Kā tu domā, — Sūzija turpināja, — kāpēc Sevilja pret šiem jautājumiem ir vienaldzīgs?

— Viņam trūkst informācijas.

— Man šķiet, — Pīters iejaucās, — ka arī viņš neticami maz pazīst pasauli, kurā mēs dzīvojam.

— Klusē, es tevi lūdzu, Pīter, — Sūzija viņu apsauca.

— Es tikai citēju Maiku. Esmu iegaumējis viņa mācību.

— Es tev neesmu devis nekādu mācību.

— Kā nu ne! Tā bija mācība ar veseliem trim punktiem un morāli galā.

— PIter! — Sūzija uzsauca. -

— O'kei! — Pīters atteica un novērsās.

Viņš norija siekalas un piebilda vienaldzīgā balsī:

— Tā kā šeit man vairs nav piekrišanas, es eju peldēties.

Pīters pielēca kājās, ar pāris slaidiem soļiem veica attālumu, kas šķīra viņu no jūras, un nikni metās bangās.

Sekundi vēlāk viņš uznira un sāka kraulā peldēt atklātā jūrā, peldēt, peldēt, kamēr izsīkst spēki, tad laisties lejā atvērtu muti, īsa agonija, un viss būs beidzies, vēl pirms dažām minūtēm viņš bija tik laimīgs, un pēkšņi dažos mirkļos, ar dažiem vārdiem viņš bija visu pazaudējis, nē, viņam vairs negribējās domāt, viņš centās elpot ritmiski, peldēja aizvien tālāk lieliskā kraula stilā ar tīri mehānisku precizitāti, bet viņam neizdevās ar ķermeņa kustībām izraut sāpes no smadzenēm, viņš bija zaudējis, viņš bija tikpat viens un pamests kā suns bez saimnieka, viņš atkal redzēja sev pievērstas Sūzijas acis, «Klusē, Pīter!», tas bija kā pliķis, viņš sajuta savu muskuļu spēku un peldēšanas ātrumu, taču ar visu savu spēcīgo ķermeni viņš iekšēji jutās vājš un gļēvs, viņam briesmīgi gribējās raudāt, un viņš nokaunējies valdīja asaras, tad pēkšņi uznāca niknums, un viņš domāja, kas man daļas gar Vjetnamu un karu, kam no tā būtu labums, ja es liktu sevi ieslodzīt cietumā, kas gan esmu es pret Savienotajām Valstīm un tiem, kuri valsti vada, nabaga kucēns, kura uzskatus neviens neprasa, kad taisās viņu slīcināt, viņa man zudusi, viņš domāja, viņa mani nicina, šķita, ka galva uzreiz sadalās divās daļās, sāpes bija tik skaudras, ka kļuva gandrīz jutekļiem neuztveramas, viņš bija kā apdullis no trieciena, viņš sastinga un pagriezās pret liedagu, tur stāvēja Maikls un Sūzija, un blakus viņiem Sevilja, visi māja ar rokām uz viņa pusi, ieraudzījis Sevilju, viņš jutās ārkārtīgi atvieglots, viņš sāka, cik ātri vien spēdams, peldēt uz krastu, sekundes. ritēja, kāds satvēra viņu aiz rokas, tad apķērās ap kaklu, tā bija Sūzija, virs ūdens parādījās viņas seja, klāta mirdzošām lāsītēm, un, stāvēdams viļņos metrus divdesmit

no krasta, tik tikko noturēdamies kājās, viņš, neatlaidis Sūzijas roku, satraukts un nobažījies pētīja viņas seju, Sevilja atnāca pēc mums, Sūzija sacīja, viņam šķiet, ka ir atradis atrisinājumu, mēs viņam esam vajadzīgi, lai izgatavotu kādu ierīci, Sūzija skatījās uz viņu, Sūzija uzsmaidīja viņam mīļi kā māte, viņš pielika savu lielo, gaišmataino galvu pie viņas galvas un aizvēra acis.

*

Profesors Sevilja bija izdomājis ierīci, kam vajadzēja sadalīt divās daļās apaļo baseinu, kur mita Fa un Besija. Sevilja gribēja to pagatavot no koka, ļoti pamatīgu, un sānos atstāt visai platu aili, aizdarāmu ar vertikāli slīdošām durvīm, kuras vinča nolaistu un paceltu. Resnie koka baļķi, kas veidoja karkasu, bija jānostiprina ar betonu, bet šķērssienai tika izmantots trīsdesmit piecus milimetrus biezs jūras saplāksnis, kuru pieskrūvēja un pienagloja pie baļķiem. Tā kā nevarēja būt ne runas par to, ka ierīces būvēšanas laikā izlaistu ūdeni no baseina, tad Pīters uzvilka skafandru, lai strādātu zem ūdens. Nu Fa bija izdevība izspēlēt visvisādus jokus ar Pīteru; visbiežāk viņš rīkojās tā: piepeldēja no aizmugures un ar galvu mazliet pagrūda Pīteru, tā ka viņš zaudēja līdzsvaru un nogāzās gar zemi. Citreiz, redzēdams, ka Pīters patlaban skrūvē saplāksni, Fa satvēra mutē viņa roku ar skrūvgriezi un nelaida vaļā, tad izlikās, ka atslābina žokļus, bet, līdzko Pīters mēģināja izvilkt roku, atkal sažņaudza to kā spīlēs. Tā kādas desmit minūtes parotaļājies, Fa aizpeldēja padižoties Besijai un apmainīties ar viņu jautriem svilpieniem. Besija pati nekad nepiedalījās tādā ķircināšanā, tomēr šķita, ka viņa vēro visu ar uzjautrinātu skatienu. Pēc Sūzijas domām, viņa izturējās gluži kā māte, kas iecietīgi un ar lepnumu noraugās dēla palaidnībās.

Kad šādos nemitīgos traucējumos bija pagājusi vesela diena, ūdenī iemeta tīklu, ko Bobs un Maikls turēja katrs savā galā, cenzdamies atvairīt Fa no Pītera. Fa tūlīt uzsāka rotaļu un lika lietā visus savus trikus, lai pārvarētu šķērsli vai nu pa apakšu, neievērojot svina atsvarus, vai arī lecot tam pāri. Viņš katrā ziņā būtu uzvarējis šai sacensībā, ja Besija, ieraudzījusi tīklu, tūlīt nebūtu aizbēgusi uz baseina otru galu, no kura tagad skanēja viņas nemitīgie briesmu signāli, tā ka Fa beidzot meta mieru rotaļai un steidzās viņu mierināt. Besija gulēja ūdenī kā paralizēta, noliekdama galvu drīz pa kreisi, drīz pa labi, tik tikko kustinādama astes spuru un izgrūzdama ārkārtīgi spalgus svilpienus. Tīkls, bez šaubām, atsauca Besijai atmiņā viņas sagūstīšanu, un, spriežot pēc viņas izbailēm, tā bija bijusi ļoti sāpīga. Tagad kļuva saprotams, kāpēc šī delfīnu mātīte ir tik nenormāli bikla attiecībās ar cilvēkiem.

Kad šķērssiena bija gatava, ielika gropēs durvis, neļaujot tām aizdarīties, vinča turēja tās augšā. Sevilja zināja, ka delfīns nelabprāt peld pa šauru eju — droši vien atceras nejaušu nokļūšanu gūstā starp

divām klintīm vai neveiksmīgas kaujas ierobežotā telpā. Paturēdams prātā šo nepatiku, Sevilja bija licis atstāt durvīm visai platu aili. Viņš bija arī parūpējies par to, lai šķērssiena un durvis būtu no abām pusēm polsterētas ar stikla vati un apvilktas ar plastikātu. Viņš paredzēja, ka Fa mēģinās sagraut šķērssienu ar galvas vai, pareizāk sakot, zoda triecieniem. Talab ta bija celta tik stipra, lai izturētu delfīna briesmīgos triecienus, no kuriem viens vienīgs spēj nobeigt haizivi, bet profesoram rūpēja ari, lai Fa savā trakumā nenositas pats. Tāpēc šķērssiena pacēlās pilnus divus metrus virs ūdens līmeņa, lai Fa nevarētu vienā rāvienā pārlēkt tai pāri, un virsējās daļas polsterējums bija vēl biezāks, jo Sevilja paredzēja, ka Fa savās izmisīgajās pūlēs nokļūt otrpus aizžogojuma katrā ziņā atdursies tieši pret sienas augšdaļu.

Sevilja bija pārvērtējis Fa neuzticēšanos. Nepagāja ne stunda pēc šķērssienas pabeigšanas, kad Fa pa viņam atstāto aili jau iepeldēja baseina otrā daļā, apmeta tur loku un atgriezās pie Besijas. Abi apmainījās brāzmainiem svilpieniem, it kā Besija noraidītu Fa uzaicinājumu sekot viņam un ar šo noraidījumu būtu viņu sadusmojusi. Fa atkal izpeldēja caur aili, atpeldēja atpakaļ un sauca Besiju, taču viņa neļāvās pierunāties. Tad viņš, liekas, sabozās, apmeta vairākus lokus savā baseina daļā, neatgriezdamies pie Besijas, kas joprojām turējās savrup. Tāda rīcība satrauca Besiju, kļuva .dzirdami viņas žēlie saucieni. Bet viņai arvien vēl neizdevās pārvarēt biklumu.

Tā kā Fa saīgums turpinājās, Sevilja nolēma to izmantot un tūlīt sākt eksperimentu. Viņš pamāja Maiklam, Maikls iedarbināja vinču, durvis viegli slīdēja lejup un noslēdza aili: Fa un Besija bija šķirti. Sevilja paskatījās pulkstenī un skaļi sacīja: «Četrpadsmit un sešpadsmit minūtes.» Tad ar zināmu svinīgumu atkārtoja: «1970. gada 12. jūnijā, pulksten četrpadsmitos sešpadsmit.»- Viņš paskatījās uz saviem līdzstrādniekiem, kas klusā saprindzi- nājumā stāvēja abās pusēs baseinam.

Kad durvis nolaidās, Fa bija uzgriezis ailei muguru. Tā kā apakšējā daļa jau bija ūdenī, nedzirdēja nekāda šļaksta, durvis slīdēja klusu līdz pēdējai gropei, ar vieglu dunu atsizdamās pret to. Fa apgriezās, viņš nebija redzējis durvis aizdarāmies, un tikai tagad ieraudzīja, ka aili, caur kuru viņš bija peldējis, noslēdz siena, kas bija pilnīgi līdzīga pārējam aizžogojumam. Delfīns sastinga, šūpodams galvu te uz vienu, te otru pusi, lai labāk redzētu, tad gausi piepeldēja pie durvīm un pamatīgi izpētīja tās no apakšas līdz augšai. Viņš neizlaida nevienu skaņu. Ticis galā ar durvīm, viņš tikpat rūpīgi apskatīja visu šķērssienu no labās malas līdz kreisajai. Tad viņš atkāpās un, izslējis virs ūdens trīs ceturtdaļas auguma,, ar astes kustībām noturēdamies tādā stāvoklī, novērtēja šķēršļa virsbūves augstumu. Pēc tam viņš apmeta vairākus lokus pa baseinu. Ne uz brīdi

viņš nezaudēja mieru un pašpaļāvību. Bija radusies jauna problēma, un viņš pārdomāja, kā to atrisināt.

Besija tūlīt reaģēja pavisam citādi. Viņa skatījās uz draudīgoˆ caurumu, kur bija pazudis Fa, un redzēja nolaižamies durvis, ka» tagad šķīra viņus. Tai pašā mirklī viņa nodomāja, ka zaudējusi Fa uz visiem laikiem, un ļāva vaļu izmisumam: viņa sāka riņķot pa savu baseina pusi, izgrūzdama nemitīgus palīgā saucienus.

Šie saucieni acumirklī iedarbojās uz Fa. Viņš vairākkārt uzmundrinoši iesvilpās, balstīdamies uz astes, izslējās virs ūdens, cerēdams ieraudzīt Besiju, bet, kad tas neizdevās, nolēma rīkoties. Viņš izšķīrās vērst visus spēkus pret durvīm, — vai nu tāpēc, ka atzina to par vājāko posmu aizžogojumā, vai tāpēc, ka, sadragājis' durvis, cerēja atkal atrast eju, pa kuru bija peldējis. Fa novietojās pašā baseina galā, izlieca muguru, ieelpodams gaisu, sastinga un, izslējis zodu, zibenīgā ātrumā traucās pret šķērsli. Trieciens; bija tik spēcīgs, ka durvis salīgojās gropēs, tomēr pašas gropes, kas bija pietiekami platas un pieskrūvētas pie karkasa ar stiprām vara skrūvēm, nekustējās,

— Tūlīt viņš sāks atkal, — Sevilja piezīmēja klusinātā balsL

Maikls paskatījās uz profesoru un ievēroja, ka viņam raustās seja.

— Es priecājos, ka durvis ir polsterētas, — Sevilja sacīja. Pamanījis, ka rokas dreb, viņš tās iebāza kabatā. — Pat ar visu to* es baidos, ka tik viņš nenositas.

Arleta nenovērsa no Seviljas acis, viņa skaidri zināja, ko viņš pārdzīvo, un tai brīdī, kad Sevilja paslēpa rokas kabatās, viņai: ļoti gribējās saņemt viņa galvu un piekļaut sev pie krūtīm.

— Cerams, ka Fa zinās ieturēt mēru? — Sūzija it kā šaubīdamās sacīja.

— Protams, — Sevilja atbildēja. — Bet būs viens ļoti bīstams-moments: kad viņš apjautīs, ka nespēj tikt galā ar šķērsli.

Pīters samirkšķināja acis, paskatījās uz Sūziju un vaicāja:

— Vai jūs ar to gribat sacīt, ka viņš varētu tīšām nosisties aiz izmisuma, ka zaudējis Sūziju?

— Jūs gribējāt sacīt — Besiju? — Arleta smaidīdama izlaboja.

— Jā, protams, Besiju. Kāds es esmu stulbenis . ..

— Nezinu, kā varētu viņu atturēt, — Sevilja sacīja. — Man liekas, es rotaļājos ar viņa dzīvību.

— Vai tas jūs nomāc, ka rotaļājaties ar viņa dzīvību? — Lizabete negaidot iejautājās tik dzēlīgi, ka Sevilja nodrebēja.

Viņš grasījās atbildēt, bet tad pārdomāja un cieta klusu, palikdams nekustīgi stāvam, abas rokas kabatās, nenovērsis acu no Ivana.

— Jūs neatbildējāt uz manu jautājumu, — Lizabete atgādināja.

— Man nepatīk jūsu tonis, — Sevilja teica, joprojām

nenolaiz- dams acu no Ivana, — un tāpēc es jums neatbildēju. Bet tagad, —

viņš turpināja noguršā balsī un viegli pamāja ar roku, it kā atgaiņādams mušu, — es būtu jums ļoti pateicīgs, ja jūs klusētu, man jākoncentrējas eksperimentam.

— Vai jūs man pavēlat klusēt? — Lizabete sašutusi noprasīja.

— Tā es neizteicos, — Sevilja atbildēja, — bet, ja gribat zināt manas domas, tad tā gandrīz ir.

Iestājās klusums.

— Tādā gadījumā man vairs te nav ko darīt, — Lizabete sacīja, strauji pagriezdamās uz papēžiem.

— Jūs esat darbā, — Sevilja aizrādīja.

Viņš runāja ļoti mierīgi, nepaaugstinādams toni, taču balss skanēja skarbi.

— Es vairs neesmu darbā,-— Lizabete pār plecu izmeta, — es iesniedzu atlūgumos.

— Kamēr neesmu to pieņēmis, jūs neesat atbrīvota no saviem pienākumiem.

— Vai jūs to pieņemsit? — Lizabete jautāja, apstādamās un skatīdamās Seviljā ar naidā zalgojošām acīm.

— Iesniedziet man rakstveida atlūgumos, — Sevilja ledainā tonī atbildēja, — es jums paziņošu savu lēmumu.

— Kāda liekulība! — Lizabete iesaucās.

Viņa uzgrieza muguru un aizgāja, Sevilja ar acīm pavadīja viņas atlētiskos plecus un nopūtās. Exit Lizabete. Tas notika ļoti ātri un pārāk agri, taču tagad, kad viss bija galā, viņš juta atvieglojumu.

Fa pārstāja riņķot pa savu baseina pusi, ievilka elpu, sastinga un atkal kā lode metās pret durvīm. Durvis gropēs salīgojās, bet tas arī bija viss. Fa atkal sāka riņķot, apritēja dažas sekundes, un viņpus šķērssienas no jauna atskanēja Besijas palīgā saucieni. Tad Fa, balstīdamies uz asti, izslējās un tādā pozā atkāpās līdz baseina malai, taču laikam jau viņš nosprieda, ka pārlēkt pār šķērsli nav iespējams, jo viņš tūlīt atkrita ūdenī un, izstiepis zodu uz priekšu, vēlreiz metās pret durvīm. Tad viņi atkal apmainījās ilgiem svilpieniem un pēc tāda kā atpūtas brīža Ivans deva durvīm trešo vareno triecienu. Pēc desmitā trieciena kļuva skaidrs, ka viņš vairs necer izgāzt durvis vienā rāvienā, bet nolēmis tās izkustināt pamazām. Tāpat kļuva skaidrs, ka viņš rīkojas pēc noteiktas sistēmas, ne mirkli nezaudēdams savu apbrīnojamo aukstasinību.

— Piecpadsmit un divdesmit minūtes, — Sevilja piezīmēja. — Jau vairāk nekā stundu viņš sitas pret durvīm. Un nemaz neizskatās noguris. Mēs vēl ilgi te stāvēsim.

Arleta nogrozīja galvu.

— Mani pārsteidz, ka viņš reaģē kā saprātīga būtne — mierīgi,

pārdomāti, un neplosās neprātīgās bailēs kā slazdā notverts dzīvnieks.

— Es jums piekrītu, — Maikls sacīja, — tomēr man šķiet, ka jūs drusku pārvērtējat Fa saprātu. Cilvēks jau būtu atģidies, ka visas viņa pūles veltīgas.

— Kā gan lai Fa atģistos, — Sūzija strauji iebilda, — ja nezina, kas ir durvis, nezina pat, kas ir koks, pirmoreiz mūžā saduras ar pilnīgi svešu matēriju. Kur viņam var rasties priekšstats par tās izturibu?

Sevilja paskatījās uz Sūziju.

— Es jums piekrītu, Sūzija. Kā lai viņš zinātu, cik stiprs ir koks, pirms viņš nav to pārbaudījis? Tomēr, es domāju, drīz viņš sapratīs, ka sagraut šķērsli nav viņa spēkos.

— Un kā mēs to uzzināsim? — Sūzija jautāja. — Pēc viņa plosīšanās, pēc viņa izmisuma?

Sevilja pakratīja galvu.

— Es no tā baidījos, bet tagad baidos daudz mazāk. Mani pārsteidz viņa miers. Manuprāt, par to, ka viņš atteicies no mēģinājumiem sagraut šķērssienu, mēs uzzināsim, kad viņš lūgs mums palīdzību, lai atrisinātu šo problēmu.

Tai pašā mirklī Fa izslēja galvu no ūdens un sauca griezīgā balsī:

— Pa!

Sevilja, kas atradas šīs baseina puses otrā galā, steidzīgiem soļiem tuvojās Fa un, pamājis pārējiem, lai cieš klusu, noliecās pār ūdeni.

Aizritēja apaļa sekunde, un ar neparastu spēku atskanēja atbilde, kurā vārda «Bi» labiālā «b» skaņa nodunēja kā sprādziens, bet «i» bija gari stiepts kā svilpienā.

— Bi-i-ī-ī! . . .

Sevilja vēlreiz aši pamāja ar labo roku un klusēja, nenovērsdams acis no Fa. Viņa melnīgsnējā seja bija nobālusi, vaibsti saspringti savilkušies, piere norasojusi sviedriem.

Fa grozīja galvu te pa labi, te pa kreisi, skatīdamies uz Sevilju, un tad atkārtoja ar tikpat skaļi dunošu «b»:

— Bi-i-ī-ī! . . .

Sevilja joprojām klusēja. Ar strauju astes vēzienu Fa piepeldēja viņam klāt un, kā bija paradis pirms Besijas ierašanās, pilnīgi izbāza galvu no ūdens un nolika uz baseina malas.

— Pa!

— Yes, Fa? — Sevilja atjautaja un pietupies glastīja viņam galvu.

— Bi-i-I-ī!. ..

Sevilja klusēja. Fa cieši paraudzijas uz viņu. Delfīna acī bija lasāms izbrīns.

— Pa!
— Yes, Fa?
— Bi-i-ī-ī!…

— No, — Sevilja atbildēja.

Fa vēlreiz izbrīnījies paskatījās uz viņu un likās kaut kam koncentrējamies, tad ļoti skaidri, ar desmitdaļu sekundes ilgu pauzi pēc katra vārda, sacīja:

— Mans dievs! — Sevilja nočukstēja.

Sviedri viņam tecēja aumaļām un rokas atkal sāka drebēt. Viņš atkārtoja:

— Pa give Bi?
— 'Stand? — Fa noprasīja spalgā balsī.
— Yes.

Fa pacēla galvu no baseina malas un papeldēja gabaliņu nostāk, it kā lai labāk redzētu sarunas biedru.

— 'Sen, — Fa atkārtoja.

Sevilja atspiedās ar vienu roku pret baseina malu un spalgā, aprautā balsī, it kā atdarinādams delfīna balsi, lēnām runāja:

— Pa give Bi night! — Fa atkārtoja un tūlīt, brāzmaina prieka pārņemts, vēlreiz iesaucās: — "Night!

—* Yes, Fa, 'night.

Fa izslējās virs ūdens un, pagriezies pret šķērssienu, izgrūda veselu rindu satrauktu svilpienu. Besija viņam atbildēja.

— Listen, Fa, — Sevilja sacīja.
— 'Sen!
— Fa speak. Pa give Bi 'night.
— 'Stand! — Fa tūlīt atbildēja

Un priecīgi, gandrīz gavilējoši atkārtoja:

— Fa speak. Pa give Bi night! Sevilja stāvēja kā sastindzis.
— 'Stand! — Fa iesaucās un ar spēcīgu astes sitienu apšļāca Sevilju no galvas līdz papēžiem. — 'Stand! — viņš atkārtoja ar tādiem kā triumfējošiem smiekliem un palēcās gaisā.

Sevilja piecēlās.

— Mans dievs, mans dievs, — viņš čukstēja, pārlaizdams acis saviem līdzstrādniekiem, kas stāvēja ap viņu, sastinguši kā statujas; no viņa straumēm tecēja ūdens, viņam bija grūti parunāt. — Mans dievs, — viņš turpināja, tik tikko dabūdams vārdus pār lūpām, — mes esam uzvarējuši, viņš pārgāja no vārda pie teikuma! — un, pagriezies pret Fa, izstiepis pret debesīm abas rokas, viņš kliedza kā ārprātīgais:

— Pa give Bi 'night!

— 'Stand! — delfīns atsaucās, ar varenu lēcienu izšaudamies virs ūdens.

VII
EDEMSS NOPRATINA SEVILJU 1970. GADA 26. DECEMBRI. IERAKSTS MAGNETOFONA LENTĒ, DOKUMENTS 56-278 PIELIKUMA 3 FOTOGRĀFIJAS SLEPENI !

i

EDEMSS: — Atvainojiet, ka izsaucu jūs pašā ziemas aukstumā. Diemžēl mums šeit nav tāds klimats kā Floridā. Ja jūs saķersit gripu, man būs ļoti nepatīkami, es jutīšos atbildīgs. Varbūt cigāru?

SEVILJA: — Nē, paldies. Es nesmēķēju, mister Edems.

EDEMSS: — Nesauciet mani par misteru Edemsu. Sauciet mani vārdā, par Deividu. Nedomāju, ka mums jāievēro tādas_ formalitātes. Jo vairāk tāpēc, ka es jūtu pret jums lielas simpātijas un, ja atļaujat atzīties, jūs apbrīnoju. Jūs laikam gan esat visgudrākais cilvēks, kādu man gadījies sastapt, un es nebūt neesmu pārliecināts, ka varēšu no jums kaut ko izdibināt.

SEVILJA: — Vai tādā nolūkā jūs mani izsaucāt?

EDEMSS: — Varbūt no manas puses nav nemaz tik ļauni, ka pasaku jums to skaidri un gaiši jau mūsu sarunas sākuma.

SEVILJA: — Man šķiet, es saprotu, ka tāda ir jūsu loma.

EDEMSS: — Jā. Lai būtu precīzi, sacīsim, ka man ir uzlikta zināma atbildība par aizsardzību, kāda jānodrošina mazulim, kam jūs esat tēvs.

SEVILJA: — Vai tad viņš ir apdraudēts? _

EDEMSS: — Jā. (Pauze.) Man ar nožēlu jāsaka: ir izpausti mūsu valsts noslēpumi. Padomju zinātnieki daļēji informēti par jūsu sasniegtajiem rezultātiem.

SEVILJA: — Mans dievs, es … Vai tas ir iespējams? Piedodiet … tas mani vienkārši apdullina.

EDEMSS: — Atjēdzieties. Es saprotu jūsu satraukumu.

SEVILJA: — Bet kā tas iespējams? Tas ir ārprāts! Un ko tad tieši krievi zina?

EDEMSS: — Paklausieties, ņemsim pēc kārtas. Atļaujiet man neievērot pieklājību un uzdot jums tiešus jautājumus.

SEVILJA: — Bet protams! Jautājiet, ko vien vēlaties. Es gribu palīdzēt jums, cik vien tas ir manos spēkos.

EDEMSS: — Man negribētos, ka jūs ņemtu ļaunā manus

jautājumus. Vēlreiz atkārtoju, ka es jūtu pret jums dziļas simpātijas.

SEVILJA: — Esmu gatavs jums atbildēt.

EDEMSS: — Labi, sāksim no paša sākuma. 12. jūnijā jūs paziņojāt Lorrimeram, ka plāna «Logos» realizēšanā izšķirīgais posms veikts: delfīns Ivans pārgājis no vārda pie teikuma. Tai pašā laikā jūs darāt zināmu, ka divi jūsu līdzstrādnieki, Maikls Džil- krists un Elizabete Dausone, iesnieguši atlūgumos un jūs tos pieņēmuši. Seit, atļaujiet jums sacīt, jūs pieļāvāt kļūdu.

SEVILJA: — Pieņemot viņu atlūgumos?

EDEMSS: — Jā. '

SEVILJA: — Nesaprotu, kur te kļūda. Līgums dod man tiesības pieņemt darbā un atlaist līdzstrādniekus pēc maniem ieskatiem.

EDEMSS: — Jā, bet, redziet, svarīga ir līguma būtība, nevis viens vai otrs paragrāfs atsevišķi. Līgums pirmām kārtām uzliek jums atbildību par to, ka ar plānu saistītie noslēpumi netiks izpausti. Ja jūs būtu mūs brīdinājis par abu līdzstrādnieku aiziešanu no darba, pirms pieņēmāt viņu atlūgumos, mēs būtu varējuši noorganizēt šo abu personu uzraudzību.

SEVILJA: — Esmu satriekts. Tas man neienāca prātā. Vai jūs vienu no viņiem turat aizdomās par noslēpuma izpaušanu?

EDEMSS: — Mēs turam aizdomās visus.

SEVILJA: — Jūs gribat sacīt: visus manus līdzstrādniekus?

EDEMSS: — Itin visus, kam tieši vai netieši bija zināmi plāna «Logos» rezultāti.

SEVILJA: — Un arī mani?

EDEMSS: — Zinama mērā — jā.

SEVILJA: — Jūs jokojat.

EDEMSS: — Nebūt ne.

SEVILJA: — Es … Atzīstos, to es negaidīju.

EDEMSS: — Sēdiet, lūdzu. Man gribētos, lai jūs saprastu, ka turēt jūs aizdomās ir mans pienākums, lai kādas būtu manas personīgās simpātijas pret jums. ˆ

SEVILJA: — Pie velna jūsu… Edems, tas ir vienkārši negodīgi! Man trūkst vārdu, lai…

EDEMSS: — Esmu satriekts, ka jūs to uzņemat tik traģiski. Jūs apsolījāt atbildēt uz maniem jautājumiem, bet, ja esat pārāk satraukts, mēs varam atlikt sarunu uz rītu.

SEVILJA: — Nekādā gadījumā. Jo drīzāk to izbeigs, jo labāk.

EDEMSS: — Labi, ja jūs pats tā vēlaties, es nerunāšu aplinkiem. Atgriezīsimies pie faktiem: ir izpausti noslēpumi par plānu «Logos». Pirmais jautājums: vai jūs tieši vai netieši esat sekmējis šo noslēpumu izpaušanu?

SEVILJA: — Tas ir muļķīgs jautājums!

EDEMSS: — Es varētu jums aizrādīt, ka jūs uz to neatbildat.

SEVILJA: — Mana atbilde ir: nē, nē, un vēlreiz nē! *[22]*

EDEMSS: — Apsēdieties, lūdzu, un ticiet man, es jūtos dziļi sagrauzts, ka man jums jāuzstāda tamlīdzīgi jautājumi. Taču tāda ir mana profesija. Redziet, dzīve patiešām izspēlē dīvainus jokus: iestādamies universitātē, es sapņoju, ka kļūšu par slavenu psihologu, nevis sēdēšu kabinetā un uzstādīšu nepatīkamus jautājumus lielam zinātniekam. Vai atļausit man turpināt?

SEVILJA: — Protams. Atvainojiet, ka zaudēju pašsavaldīšanos. Un es gribētu jums kaut ko lūgt.

EDEMSS: — Ko?

SEVILJA: — Neklaudziniet pa galdu ar papīrnaža smaili.

EDEMSS: — Atvainojiet, tas man ir tāds smieklīgs paradums. Bet, ja tas jūs kaitina, es atturēšos. Varbūt turpināsim?

SEVILJA: — Lūdzu.

EDEMSS: — Es velētos saņemt noteiktāku atbildi uz savu jautājumu. Es jums jautāju: vai jūs neesat tieši vai netieši sekmējis noslēpumu izpaušanu?

SEVILJA: — Nē. Ne tieši, ne netieši.

EDEMSS: — Varbūt attiecībā uz «netieši» jūs mazliet pārsteidzāties ar atbildi.

SEVILJA: — Es nesaprotu.

EDEMSS: — Pieļausim, ka viens no abiem jūsu līdzstrādniekiem, kuri aizgāja no darba, izpaudis noslēpumu. Vai tādā gadījumā nevar sacīt, ka, atļaudams viņiem iet, kurp acis rāda, pirms mēs varējām noorganizēt viņu uzraudzību, jūs esat netieši sekmējis nodevību?

SEVILJA: — Kaut ko tamlīdzīgu sacīt būtu ļoti negodīgi.

EDEMSS: — Kāpēc?

SEVILJA: — Tas nozīmētu vienkāršu nepiesardzību kvalificēt kā lldzvainību noziegumā.

EDEMSS: — Jūs gribat teikt, ka, tā rīkojoties, jums nebija nolūka dot saviem bijušajiem līdzstrādniekiem iespēju izvairīties no mūsu uzraudzības?

SEVILJA: — Tieši tā.

EDEMSS: — Te es jums iebildīšu. Atcerieties gadījumu ar Maiklu Džilkristu. 29. maijā sarunā ar biedriem laboratorijas ēdamistabā viņš kritizē mūsu politiku Vjetnamā. Jūs savā kabinetā noklausāties sarunu, tūlīt paceļat klausuli, izsaucat viņu un aizvedat pastaigāties pa ceļu. Kādēļ?

SEVILJA: — Lai aprunātos ar viņu.

EDEMSS: — Kāpēc jums jārunā uz ceļa? Kāpēc ne jūsu kabinetā?

SEVILJA: — Nevēlējos, ka šī saruna tiek ierakstīta magnetofona.

EDEMSS: — Kāpēc?

SEVILJA: — Baidījos, ka Maikla uzskati var mani kompromitēt, jo es taču viņu pieņēmu darbā. Gribēju viņu brīdināt pats …

EDEMSS: — … Pirms mēs sākam par viņu interesēties?

SEVILJA: — Jā, gandrīz tā.

EDEMSS: — Ja nerunājam par mis Lafeiju, man šķiet, es nekļūdīšos, sacīdams, ka Maikls Džilkrists bija jūsu mīļākais līdzstrādnieks.

SEVILJA: — Jā. Viņa aiziešana mani ļoti apbēdināja.

EDEMSS: — Atgriezīsimies pie jūsu sarunas uz ceļa. Man joprojām nav skaidrs, kāpēc jūs mēģinājāt viņu pasargāt no mūsu uzraudzības.

SEVILJA: — Es jums to nupat paskaidroju. Baidījos, ka Maikla uzskati var mani kompromitēt.

EDEMSS: — Jā, tā vismaz jūs sacījāt viņam, lai izdabūtu no viņa solījumu klusēt. īstenībā jūs mudināja kas cits. Jūs centā- ties pasargāt Maiklu, nevis pats sevi.

SEVILJA: — O, es nezinu. Var jau būt. Es to neapzinājos.

EDEMSS: — Jūs esat ļoti gudrs cilvēks, bet nezin vai jūs apjaušat, kāda nozīme ir jūsu atbildei. Jūs nupat atzināties, ka esat aizsargājis politiski aizdomīgu elementu, mēģinādams slēpt no mums viņa uzskatus.

SEVILJA: — Atzinos! Man nav ko atzīties! Jūs aizmirstat, ka šīs sarunas laikā es nevarēju zināt, cik nopietni Maikls Džilkrists aizrāvies ar saviem uzskatiem un ka galu galā to dēļ viņš aizies no laboratorijas.

EDEMSS: — Vēl viens iemesls, lai ļautu mums par to spriest.

SEVILJA: — Tas viss, atļaujiet man jums to pateikt, ir ļoti nepatīkami. Jūs runājat tā, it kā apsūdzētu mani. Es to vairs ilgāk necietīšu.

EDEMSS: — Apsēdieties, lūdzu. Esmu dziļi satriekts. Ticiet man, ar daudz lielāku prieku es runātu ar jums par delfinoloģiju. Tas būtu ārkārtīgi interesanti. Ziniet, pēc manām domām, jūs esat panācis apbrīnojami strauju zinātnes progresu, nodibinādams vārdiskus sakarus ar dzīvnieku sugu. Lente, kurā ierakstītas jūsu pēdējās sarunas ar Fa, sajūsmināja Lorrimeru.

SEVILJA: — Kopš tā laika Fa vēl daudz ko iemācījies.

EDEMSS: — Patiešām? Man tomēr šķiet, ka no 12. jūnija — tas taču bija 12. jūnijā, kad viņš pārgāja no vārda pie teikuma? — viņš pusgada laikā ir kolosāli progresējiˆ gan vārdu krājuma ziņā, gan sintaksē, gan izrunā. Un, spriežot pēc jūsu pēdējā ziņojuma, arī Bi sāk nodarboties ar valodu?

SEVILJA: — Bi jau viņu panākusi.

EDEMSS: — Patiešām! Un, jūs sakāt, Fa kopš tā laika vēl daudz ko iemācījies? Apmieriniet manu ziņkāri! Es galu galā iedomāšos, ka jūs esat iemācījis viņu lasīt.

SEVILJA: — Katrā ziņā es to mēģinu.

EDEMSS: — Kaut kas neticams! Es domāju, jums loti žēl, ka mēs

nevaram pavēstīt atklātībai par šiem izcilajiem sasniegumiem, Jūs vienā dienā kļūtu slavenākais cilvēks Savienotajās Valstīs.

SEVILJA: — Es nekad neesmu tiecies pēc popularitātes.

EDEMSS: — Jā, es zinu. Sai sakarā es gribētu pajautāt, kādas ir jūsu domas par zinātnieku, kura pētījumi tuvu saskaras ar jūsu pētījumiem, proti, es runāju par Edvardu E. Lorensenu.

SEVILJA: — Lorensens strādā ļoti labi.

EDEMSS: — Es jums jautāju konfidenciāli, jūsu personīgās domas.

SEVILJA: — Es jau teicu. Viņš strādā ļoti labi.

EDEMSS: — Bet?

SEVILJA: — Nav nekāda «bet».

EDEMSS: — Jūs viņu slavējat, taču jūsu tonī nav sirsnības. Tātad jums ir kāds iebildums, un taisni šis iebildums mani interesē. Paklausieties, jūs patiešām izdarītu man lielu pakalpojumu, ja izrādītu man vairāk uzticības. Jūs pats sapratīsit, ka viss, ko teiksit, paliks šī kabineta sienās.

SEVILJA: — Man nav nekādu iebildumu. Tikai Lorensens pieder pie viena zinātnieku tipa, bet es — pie otra.

EDEMSS: — Un pie kāda zinātnieku tipa pieder Lorensens?

SEVILJA: — Kā to lai saka? Viņu pārņemtu šausmas, ja viņš zinātu, kā es apgājos ar Fa.

EDEMSS: — Tātad var sacīt, ka viņa nostāja ir vairāk konvencionāla, bet jūsu — artistiska.

SEVILJA: — O, es neciešu vārdu «artistisks». Zinātnē Lorensens briesmīgi baidās no skandāla, ja jūs saprotat, ko es gribu sacīt.

EDEMSS: — Jā, skaidrs, es jums pateicos. Tas viss ir ārkārtīgi interesanti, un man gandrīz kauns atkal parādīt savas sliktās manieres un atgriezties pie nepatīkamiem jautājumiem.

SEVILJA: — Ja es pareizi saprotu, jūs devāt man īsu atelpu.

EDEMSS: — Es apbrīnoju jūsu humora izjūtu.

SEVILJA: — Tad mēs esam kviti: es apbrīnoju, cik veikli jūs apstrādājat savus tuvākus.

EDEMSS: — Man liekas, jūs to sakāt ar zināmu rūgtumu.

SEVILJA: — Vai jums tas nešķiet dabiski?

EDEMSS: — Atklāti sakot, jā. Bet turpināsim. Par spīti visiem šķēršļiem, ko jūs mums sagādājāt, mums izdevās atjaunot sakarus ar abiem jūsu bijušajiem līdzstrādniekiem, un pašlaik — es priecājos, ka varu jums to pavēstīt, — viņi ir mūsu rokās.

SEVILJA: — Viņi ir cietumā?

EDEMSS: — Es neteicu, ka viņi ir cietumā. Es teicu, ka viņi ir mūsu rokās vai, pareizāk sakot, to cilvēku rokās, kuri dos mums pirmajiem iespēju viņus nopratināt.

SEVILJA: — Slepena nopratināšana bez aizstāvja klātbūtnes — tas jau ir kaut kas līdzīgs inkvizīcijai.

EDEMSS: — Paklausieties, profesor! Neizsakieties tik asi. Mēs dzīvojam zemē, kur spīdzināšana, radinieku apcietināšana un lode pakausī ir nepieļaujamas metodes.

SEVILJA: — Es ceru.

EDEMSS: — Atgriezīsimies pie jusu bijušajiem līdzstrādniekiem. Varbūt ir laiks atklāt jums, ka mēs zinām, kurš nodevis noslēpumu. Tas nav Maikls Džilkrists, kā mēs sākumā domājām. Tā ir Elizabete Dausone.

SEVILJA: — Lizabete! … Bet kādēļ viņa to darīja?

EDEMSS: — Kādēļ viņa to darīja? Te nu ir tas āķis? [Pauze.) Viņa apgalvo, ka rīkojusies, jūsu sakūdīta.

SEVILJA: — Tas ir riebīgs apmelojums!

EDEMSS: — Vai jūs varat mums to pierādīt?

SEVILJA: — Kā jūs varat prasīt, lai es pierādu, ka esmu nevainīgs? Es esmu nevainīgs, tas ir viss. (Klusums.) Manas attiecības ar Lizabeti kļuva neciešamas, jūs*N* to zināt. Starp citu, jums taču ir mūsu sarunu stenogrammas.

EDEMSS: — Mums ir zināmas sarunas, kas notikušas laboratorijā. Bet mēs nezinām, ko jūs varējāt runāt ar viņu uz ceļa vai kādā .nepieejamā bungalo.

SEVILJA: — Mister Edems, jūs mani noskaņojat augstākajā mērā nelabvēlīgi, pieminēdams šo bungalo. Tam nav nekāda

sakara ar šo lietu. Jums pārāk labi zināms, ka turp esmu vedis tikai vienu personu.

EDEMSS: — Bungalo nolrēšanu mēs uzskatām par otro mēģinājumu izvairīties no mūsu uzraudzības.

. SEVILJA: — Paklausieties, jūs tomēr esat cilvēks. Jums jāsaprot, ka manā dzīvē ir arī kaut kas tāds, ko es nedomāju atdot par ēsmu visādiem …

EDEMSS: — Spikiem. Sakiet vien, šis vārds mani neaizvaino. Atgriezīsimies pie Elizabetes Dausones. Viņa apgalvo, ka jūsu ķildas bijušas tikai izlikšanās un ka viņas pēkšņā aiziešana no laboratorijas palīdzējusi viņai pazust, izvairoties no izsekošanas. Un patiešām, atstājusi darbu, viņa aizbrauca uz Kanādu, kur saskaņā ar jūsu norādījumiem tūlīt stājās sakaros ar Padomju vēstniecību.

SEVILJA: — Tas ir… Tas ir velnišķīgs izdomājums! Un turklāt muļķīgs! Kāds man varēja būt iemesls …

EDEMSS: — Pēc Lizabetes vārdiem, jūs bijāt neapmierināts, ka par jūsu pētījumiem klusē, un ar šo aprēķināto informācijas nodošanu gribējāt piespiest mūs publicēt jūsu darba rezultātus.

SEVILJA: — Es lai nodotu savu zemi tukšas godkāres dēļ! Vai jūs tam ticat?

EDEMSS: — Es tam neticu, bet jums varēja būt arī citi motīvi. Piemēram, par karu Vjetnamā jūs varējāt būt citās domās nekā

Savienoto Valstu valdība.

SEVILJA: — Bet es taču neesmu citās domās!

EDEMSS: — Vai jūs to droši zināt?

SEVILJA: — Pilnīgi droši.

EDEMSS: — Atvainojiet, bet es jums iebildīšu ar jusu paša vārdiem. Kad Centrālās Vjetnamas budisti sacēlās pret Kī, jūs sacījāt: «Ja paši budisti mūs vairs negrib, tad mums neatliek nekas cits kā aiziet.»

SEVILJA: — Es tā teicu? Kur? Kad? Kam?

EDEMSS: — Es vairs skaidri neatceros, kādos apstakļos. Bet jūs to teicāt. Tas ir kaut kur ierakstīts.

SEVILJA: — Zēl, ka šoreiz jūsu atmiņa nav tik precīza, jo, ja man jāsaka, es kaut ko tamlīdzīgu neatceros.

EDEMSS: — Ticiet maniem vārdiem.

SEVILJA: — Pieļausim, ka tā bija. Un tālāk? Es tikai atkārtoju laikraksta frāzi. Jūs taču zināt manu nostāju: uzskatu, ka man nav ko nodarboties ar ārpolitikas jautājumiem, jo, pēc manām domām, vienīgi prezidentam zināma faktiskā situācija. Vienīgi prezidents var izšķirt šos jautājumus, jo vienīgi prezidents pilnībā iepazinies ar patiesajiem apstākļiem. Tāds ir mans viedoklis.

EDEMSS: — Ar jūsu muti runā veselais saprāts. Un, tā kā jūs esat tik vaļsirdīgs, arī es savukārt būšu atklāts.

SEVILJA: — Kad drošības dienesta priekšnieks solās būt atklāts, es sāku neuzticēties.

EDEMSS: — Un nepareizi darāt. Mana atzīšanās ir šāda: es nepiešķiru nekādu nozīmi Elizabetes Dausones liecībām pret jums.

SEVILJA: — Un to jūs man sakāt tagad!

EDEMSS: — Kad es viņu redzēju — dažas stundas pēc aresta, viņa pilnā vārda nozīmē uzklupa man, tik ļoti viņa steidzās atzīties un iepīt jūs šai lietā. Diagnoze skaidra: viņa zaudējusi garīgo līdzsvaru. Tikai ar nolūku jums kaitēt viņa spērusi šo neprātīgo soli, neapsvērdama, kādas šai rīcībai var būt sekas attiecībā uz viņu pašu.

SEVILJA: — Jūs to varējāt pateikt man agrāk, nevis cepināt mani uz lēnas uguns veselu stundu.

EDEMSS: — Piedodiet, lūdzu, bet man bija savi iemesli.

SEVILJA: — Jums bija savi iemesli, lai rotaļātos ar mani kā kaķis ar peli?

EDEMSS: — Jā, bija.

SEVILJA: — Un lai pratinātu mani kā noziedznieku?

EDEMSS: — Jūs esat nevis noziedznieks, bet, atļaujiet man būt atklātam, visai nepiesardzīgs cilvēks. Jūs nevarat apstrīdēt, ka lielum lielā daļa atbildības par notikušo gulstas uz jums. Vēlreiz atkārtoju, ka mēs būtu varējuši aizkavēt informācijas nodošanu krieviem, ja jūs 'tik ātri nebūtu atlaidis šo meiču. Es domāju, ka mēs jums piedāvāsim

jaunu līgumu, pēc kura mums būs paredzēta lielāka līdzdalība jūsu darbinieku pieņemšanā un atlaišanā.

SEVILJA: — Liekas, jūs gribat pieņemt pret mani sankcijas?

EDEMSS: — Nekādā gadījumā! Es jūs lūdzu, izmetiet šo domu no galvas. Tā neatbilst patiesībai. Saprotiet taču, ka mēs tikai atbrīvojam jūs no otršķirīgas atbildības šai brīdī, kad jūsu pūļu rezultātā mūsu zemes zinātne sper milzu soli uz priekšu.

SEVILJA: — Jūs lieliski mākat saldināt rūgtu pilienu, es to jau ievēroju. (Pauze.) Mans līdzšinējais līgums vēl nav notecējis. Tātad man ir tiesības atteikties no jauna līguma tā vietā.

EDEMSS: — Tādā gadījumā man diemžēl jāpaziņo, ka mēs būsim spiesti neatjaunot jums kredītu.

SEVILJA: — A! Mutē medus, sirdī ledus. Tagad man viss skaidrs. (Pauze.) Ja es pieņemtu jūsu jauno līgumu, vai starp maniem līdzstrādniekiem ir kāds, ko jūs esat nodomājuši atlaist?

EDEMSS: — Nē.

SEVILJA: — Jūs dodat goda vārdu?

EDEMSS: — Jā. (Pauze.) Jums jāpiekrīt, ka pēc šī solījuma mans priekšlikums parādās pavisam citā gaismā.

SEVILJA: — Jā, patiešām. Vai Jausit man četrdesmit astoņas stundas apdomāties, pirms es izškuršos?

EDEMSS: — Jā, lūdzu.

SEVILJA: — Sī saruna nebija patīkama, un es nevēlos to pārāk ilgi turpināt, tomēr man gribētos uzdot jums dažus jautājumus.

EDEMSS: — Es atbildēšu uz tiem, ja varēšu.

SEVILJA: — Lizabete stājās sakaros ar Padomju vēstniecību otrā dienā pēc aiziešanas no laboratorijas, tas ir, pirms vairāk nekā pusgada, bet, ja es jūs pareizi sapratu, jūs viņu arestējāt tikai nesen. Kāpēc?

EDEMSS: — Mēs bijām pazaudējuši viņas pēdas un nezinājām vēl par viņas nodevību.

SEVILJA: — Lizabete varēja pastāstīt krieviem tikai to, ko viņa pati zināja pirms pusgada, proti, ka Fa pārgājis no vārda pie teikuma. Pēc tā es secinu, ka krievi pagaidām neko nezina par Fa apbrīnojamajiem panākumiem pēdējā laikā?

EDEMSS: — Nē.

SEVILJA: — Tatad izpaustie noslēpumi nebūt nav tik svarīgi un pārkāpums nav tik nopietns, kā jūs domājāt sākumā?

EDEMSS: — Nē, bet, saprotiet jel, svarīgi ir tas, ka padomju zinātnieki zina kaut ko nozīmīgu par mūsu pētījumiem delfinoloģijā, turpretī mēs par viņu pētījumiem īstenībā nezinām neko.

SEVILJA: — Saprotu. (Pauze.) Ko jūs esat nodomājuši darīt ar Maiklu?

EDEMSS: — Nu, neviens nevarēs jums pārmest, ka jūs pametat

draugus nelaimē! Nē, ziniet, es jūs apbrīnoju! Pēc visām nepatikšanām, ko Maikls jums sagādājis, jūs vēl raizējaties par viņu?

SEVILJA: — Vai jūs varat man atbildēt?

EDEMSS: — Es domāju, ka jā. (Pauze.) Redziet, ar Maiklu Džilkristu ir citādi. Mūs neinteresē tas, ka viņš atsakās braukt uz Vjetnamu. Mēs tikai gribam novērst vienu: lai viņš nesaceļ sensāciju un nepļāpā, kur pagadās, par delfīniem. Taču, ja mēs nolemsim publicēt jūsu darbus, tad mums pret viņu nekas vairs nevar būt. Viņa liktenis ir atkarīgs no kara tribunāla.

SEVILJA: — Es nokritu kā no mākoņiem. Vai tad jūs varētu nolemt, ka mani darbi publicējami?

EDEMSS: — Jā, tas nav izslēgts. Varbūt tā ir vienīgā iespēja, kā panākt, lai padomju zinātnieki paši atklāj, cik tālu viņi tikuši.

EDEMSA ZIŅOJUMA SLĒDZIENS PAR NOPRATINĀŠANU

26. DECEMBRI DOKUMENTS 56-279 SLEPENI

… Ir pavisam skaidrs, ka nopratināmais nav noskaņots sadarboties ar mums drošības plāksnē, un tāpēc hipotēze par lldzvainīgumu noslēpumu izpaušanā, lai cik absurda tā būtu, ievērojot vainīgās L. īpašo psiholoģiju, nevarēja tikt atmesta a priori. Sai ziņā nopratināšana izkliedēja mūsu beidzamās šaubas. Tā parādīja, ka nopratināmā raksturs un izturēšanās (ko es līdz šim pazinu tikai pēc sava priekšgājēja raportiem), kā man šķiet, ir pilnīgi nesavienojami ar ļaunprātīgo un*r* gļēvo rīcību, ko viņam piedēvē L. Mūsu sarunas laikā nopratināmais bija brīžiem straujš, agresīvs un dzēlīgs, taču vienmēr atklāts. Ne reizi viņš neizmantoja savas spīdošās polemika spējas, lai kaut ko panāktu ar viltu, atbildētu aplinkiem vai izvairītos no maniem jautājumiem. Atbildot viņš vienmēr centās sacīt to, kas, pēc viņa domām, bija patiesība, pat tad, kad šī patiesība varēja viņam kaitēt. Viņš nebūt nav viltīgs, bet gan atklāts, straujš, viegli uzbudināms cilvēks, kas cīnās bez maskas, nebaidās riska un dažreiz pat riskē veltīgi.

Man šķiet, viņa psiholoģija pilnīgi izskaidro viņa nepiesardzību un pieļautās kļūdas. Šai sakarā tas, ko viņš mūsu sarunas laikā sacīja par Edvardu Lorensenu, īstenībā ir it kā viņa. pašportrets, kas daudz ko atklāj. Jo tik tiešām nopratināmajam nevarētu pārmest, ka viņš ir «pārāk konvencionāls» vai briesmīgi baidītos «skandāla». Privātajā dzīvē viņam ne vienreiz vien ir gadījies izaicināt sabiedrisko domu, un savā specialitātē, kur viņu līdz šim uzskatīja par «franktireru», viņš nekad nerēķinās ar citu pieņēmumiem. Ja viņam piemīt mākslinieka nepastāvīgā un kaprīzā iedaba, tad tas pa daļai izskaidrojams ar viņa ārkārtīgo sensibilitāti un arī ar to, ka viņš paliek uzticīgs savai iekšējai būtībai, nerūpēdamies par iespaidu, kāds rodas sabiedrībai. Gribētos gandrīz sacīt, ka viņā ir kaut kas sievišķīgs, jo viņu allaž satrauc kāda emocija. Lai gan, spriežot pēc šīs emocionalitātes, viņu varētu uzskatīt par vāja rakstura cilvēku, taču īstenībā viņam ir milzīgas spēka rezerves, jo viņš paliek uzticīgs sev pašam, ir drosmīgs un nesavtīgs. Ir pilnīgi skaidrs, ka viņš vairāk mīl savu darbu nekā slavu un nedzenas pēc naudas. Viņa personību raksturo arī fakts, ka uz viņa konta bankā noguldītas ievērojamas summas, ko viņš nedomā pat uz īsāku laiku ieguldīt kādā izdevīgā pasākumā. Kaut gan viņš ir lepns un viegli aizvainojams, viņa izturēšanās ir vienkārša, rotaļīgi brīva, bez mazākās augstprātības. Pat mūsu sarunas laikā, kas nebūt nebija «patīkama», kā viņš ar humoru piezīmēja, brīžiem pavīdēja viņa

temperamentam īpatnējā jautrība.

Lai gan nopratināmais ir simpātisks kā cilvēks, tomēr būs grūti izmantot viņu tai plāksnē, kas mūs interesē. Nopratināmais ir nepakļāvīgs, galējs individuālists, ne visai uzticams un, ļoti iespējams, pat bīstams. Jo tas ir cilvēks, kuru nevar ne nopirkt, ne iebiedēt, pat ne pārliecināt. Viņš vienmēr rīkosies tā, kā nolēmis rīkoties pēc saviem ieskatiem, nejaudams sevi novest no uzsāktā ceļa un nerēķinādamies ne ar briesmām, kas viņam var draudēt, nedz cenu, kāda būs jāmaksā. Lai gan viņš principā atzīst, ka mūsu uzraudzība ir nepieciešama, viņš to tikai piecieš, īstenībā nepieņemdams, bet uzskatīdams par tirānisku un adekvātu inkvizīcijai, un ļoti iespējams, ka viņš atkal centīsies no tās izvairīties, vismaz savā personīgajā dzīvē.

Starp citu, politikā viņš vairs nav tik naivs kā agrāk, lai gan pats sevi, pēc tīras sirdsapziņas, joprojām par tādu uzskata. Viņš neatzīst mūsu metodes un apšauba mūsu mērķus. Sirds dziļumos viņš ir pacifists un justos atvieglots, ja viņa pētījumus nevarētu izmantot karam. Tā kā šos pētījumus subsidē valsts resors, viņam jau pašā sākumā vajadzēja iedomāties, kur tos, pats par sevi saprotams, paredzēts izmantot. Bet viņš labāk izvēlējās nelikties neko redzam un paliek pie šīs nostājas, ko varbūt nesaglabās pārāk ilgi, ne ilgāk kā principiālo uzticību prezidenta gudrībai, tāpēc ka šo uzticību jau praktiski iedragājušas nopietnas šaubas, īpaši par mūsu politiku Dienvidaustrumu Āzijā.

Žēl, ka plāna «Logos» realizēšanā nopratināmo nevar aizstāt kāds cits; bet viņam ar delfīnu Ivanu ir seni un cieši emocionāli sakari, kas nepieciešami, lai eksperiments izdotos, un tāpēc viņš nav aizvietojams. Es gan aplinkus piedraudēju atlaist viņu, likdams manīt, ka mēs varētu pieaicināt viņa vietā Lorensenu un publicēt pētījumu rezultātus. Protams, tas nozīmē, ka Lorensens ar slavu un godu ievāktu ražu, ko viņš ar tādām grūtībām izaudzējis. Lielāku spiedienu uz viņu es vairs nevarēju izdarīt, tqču, jāatzīst, tas viņu ietekmēja visai maz. Pēc rakstura šis cilvēks neparko nepakļausies ne draudiem, ne solījumiem, un viņš ir par daudz gudrs, lai nezinātu, ka pašreizējos apstākļos viņš ir neaizstājams. Es pat šaubos, vai viņš bez iebildumiem piekritīs izmaiņām līgumā par darbinieku pieņemšanu un atlaišanu, lai gan pats pilnā mērā apzinās savu atbildību L. lietā.

Secinājums: es domāju, ka mums vēl jāpastiprina mūsu modrība un ka būtu gudri, ja mēs, pienākot attiecīgajam brīdim, uzceltu pratināmā priekšā necaurredzamu sienu, lai noslēptu, kādiem militāriem mērķiem var tikt izmantoti viņa pētījumi.

*

runādams viņš skatījās, kā bungalo aizvien vairāk attālinās, tagad jau tas bija tikai balts punktiņš klintīs, kā atmiņa, kā uz akmens

nometusies kaija, kas tūlīt celsies spārnos, ūdens bija tumši zils, putas žilbīgi baltas, virs līmeņa mirgoja saules atspulgi, laiva lēkāja no viļņa uz vilni, viegli atsizdamās ieplakās, kad Sevilja uzņēma kursu uz kādu saliņu, kas atradās divas trīs jūdzes no krasta, viļņi sāka skaloties pret laivas malām, pamatīgi to sašūpojot un novirzot sānis, draudi ir skaidri, ja es nepiekritīšu, viņi mani atlaidīs un manā vietā iecels Lorensenu, Arleta iepleta acis, Lorensenu? vai tas ir tas garais, bālais tips, tievs kā diegs, kuru mēs redzējām pēdējā kongresā? atceros, atceros, mani jau toreiz pārsteidza viņa izskats, gluži kā baznīcas svece, Sevilja iesmējās, nē, tu viņu sajauc ar Plegemanu, Lorensens ir mazs, drukns plikgalvis, viņam ir labi darbi par svilpieniem, Henrij, bet kā tad var tevi aizstāt pie Fa, tas nav iespējams, saliņu veidoja tikai smailas klintis un akmens bluķi, pret kuriem triecās un mutuļoja jūra, Sevilja pa pusei piecēlās kājās, tiklīdz noķeršu īsto vēju, mēģināšu piebraukt tuvāk, man gribētos zināt, vai šai akmeņu grēdai tiešām nevar tikt klāt, viņš apbrauca saliņai apkārt, neatrazdams ne plaisas, brauca vēlreiz, pēkšņi likās, ka apaļš akmens bluķis lielā ātrumā traucas pretī, viņš samazināja ātrumu, pagrieza stūri, laiva paslīdēja cieši garām bluķim, labajā pusē parādījās vēl viena klints, viņš apbrauca apkārt arī tai un negaidot ieraudzīja priekšā rāmu, dzidru, ne visai dziļu ūdeni, skrūve spēji nodrebēja, viņš apturēja un pacēla motoru, ielika airturus un uzmanīgi īrās tālāk, zem milzīgas, nokarenas klints parādījās mazs liedags, tikai daži kvadrātmetri, Sevilja izvilka laivu sausumā, cik brīnišķīgi, Arleta iesaucās, viņai šķita, ka klintis aiz viņas aizvērušās, tik brīnum jauks bija mazais aplītis ap viņiem, puse ūdens, puse — smalka smilts, ko apspīdēja spožā'pusdienas saule, lielās, apaļās klintis slējās metrus piecpadsmit virs viņu galvām kā labsirdīgi milži, kuri viņus sargāja, Arleta pasmaidīja, tu taču esi izsalcis, vai negribi ēst? nē, nē, viņš atbildēja, vispirms es gribu, un viņš norāva puloveru un šortus, un, pagriezās pret Arletu, skatījās, kā viņa novelk peldkostīmu un ieslīd ūdenī, kas iekļāva viņas augumu līkni pēc līknes, pati jūra tagad likās sievišķīga, tas vienmēr bija skaists mirklis, kad viņa kaila iznira no drēbēm, pirms gāja gultā, bet šeit vēl bija zilais ūdens, baltās klintis, saule un kaiju kliedzieni, vai tev nav bail no haizivīm? viņa saviebdamās jautāja, viņš pakratīja galvu, haizivis nekad nerādās tur, kur jūras dibenā ir smalka smilts, smilšu graudiņi līdz ar ūdeni var iekļūt viņām žaunās, viņi gulēja smiltīs zem klints, Seviljam bija tāda sajūta, it kā saule dzertu viņu, tik jauki bija pēc ūdens vēsuma izbaudīt sauso svelmi, kāpēc cilvēks nevarētu dzīvot tikai ķermeņa dzīvi, bez amata rūpēm, bez trakās, bezjēdzīgās jezgas, viņam bija labi, viņš atkal sajuta katru muskuli, aizsedzis ar delnu acis, viņš pagrieza galvu, paskatījās uz Arletu un pirmoreiz uzsmaidīja viņai,

viņš strauji piecēlās, iebrida līdz jostas vietai ūdenī un ienira, pēc brīža atkal iznira un pagriezās pret Arletu, viņa raudzījās Seviljā ar biklu, mazliet samocītu smaidu, tu nāksi? viņa papurināja galvu, viņš nogūlās uz vēdera, izstiepa abas rokas uz priekšu un sāka ar kājām kult ūdeni, pēc dažām sekundēm viņš pacēla galvu un jautāja, vai esmu pavirzījies uz priekšu? viņa pēkšņi iesmējās, nē, mīļais, nē, it nemaz, un, tad tas pierāda, viņš sacīja negaidīti labā omā, ka mana kāju tirināšana nerada

virzes kustļbu, viņš izkāpa krastā, izņēma no šortu kabatiņas ķemmi, apsēdās Arletai blakus un rūpīgi sasukāja matus, tu nevari iedomātas, cik man tagad ir viegli, kad esmu izšķīries, jo ļaunāk slavai,\io labāk Lorensenam, es nebūt neesmu pieticīgs, viņš pēc brīža turpināja, es zinu, ka nav nieka lieta nodibināt lingvistiskus sakarus starp cilvēkiem un dzīvniekiem, cilvēkam tā ir liela uzvara, ļoti nozīmīga uzvara gan morālajā, gan sociālajā, gan filozofiskajā un pat reliģiskajā plāksnē, un delfīnam tas ir milzu lēciens viņa attīstībā, jo valoda dos viņam iespēju tuvoties cilvēka saprātam, viņš piespieda plecu pie Arletas pleca, tu neko nesaki, viņš pēc mirkļa ierunājās, es klausos, Arleta atbildēja, es nezinu, vai pilnīgi saprotu tavu viedokli, viņš pacēla biezās, melnās uzacis, vai tas nav arī tavs viedoklis?, iespējams, ka ne, viņa sacīja, tas ir, gluži tā es nedomāju, viņš paskatījās uz Arletu, paklusēja un tad atsāka ar jaunu sparu, manuprāt, zinātnieks un valsts nekad nevar labi sadzīvot, nekad! nekur! viņu redzes viedokļi ir pārāk atšķirīgi, zinātniekam zinātne ir izziņas process, bet valstij pavisam kas cits, viņš uz mirkli apklusa un turpināja, valstij zinātne nozīmē varenību, un zinātnieks valstij ir tikai rīks, ko tā nopirkusi, lai sasniegtu varenību, un, protams, tā kā valsts zinātniekam maksā, tad tā gaida no viņa pilnīgu pakļaušanos saviem mērķiem, zinātnieks uzskata sevi par brīvu, jo viņš meklē patiesību, bet īstenībā, pašam nezinot, viņš ir piereģistrēts, piejaucēts, sagūstīts, diezgan, man pietiek šī gūsta, un cauri, Sevilja sacīja, spēji paaugstinādams balsi, iestājās klusums, un tad Arleta ierunājās, bet, mīļais, tu kaut ko aizmirsti, Fa pieder laboratorijai, pamest laboratoriju nozīmē pamest Fa, un to nedrīkst, darīt, Fa tagad jau ir personība.

1970. gada 27. decembrī

Dārgais mister Edems, esmu pārdomājis jūsu priekšlikumu. Es varētu piekrist, ka, pirms pieņemu darbā asistentu, jūs viņu pārbaudāt, tāpat es varu neatlaist savus darbiniekus vai nepieņemt no viņiem atlūgumos, pirms jūs neesat devuši atļauju to darīt. Taču es nevaru vadīt laboratoriju, kuras personālu neesmu pats izraudzījies.

Līdz Jūsu atbildei uzskatu sevi par aizgājušu no darba.

Ar sirsnību Jūsu

HENRIJS K. SEVILJA.

P. S. Rakstu uz terases kādā bungalo, par kuru Jūs zūdijāties, ka tas esot «nepieejams». Jau vairākas nedē(as pirms tam, kad Jūs izteicāt šo piezīmi, «bungalo» vairs nevarēja tāds būt.

10 - 3234

1970. gada 30. decembri Dārgais mister Sevilja, /

Jūsu 27. decembra vēstulē izteiktais priekšlikumi mūs pilnīgi apmierina. Ievērojot Jūsu apbrīnas cienīgo darbii un Jūsu ciešās, sirsnīgās saites ar Fa un Bi, misters Lorrimers vēlas, lai Jūs paliekat plāna «Logos» šefs līdz tam brīdfm, kad Komisija, pēc labvēlīga sprieduma visaugstākajā līmeni, bez šaubām, nolems Jūsu darbus publicēt.

Ar sirsnību Jūsu

D. K. EDEMSS.

VIII
IZRAKSTS NO PROFESORA SEVILJAS DIENASGRĀMATAS

15. Edemss man paziņoja pa telefonu, bet 17. Lorrimers apstiprināja ar vēstuli, ka Komisija nolēmusi publicēt manu pētījumu rezultātus amerikāņu un starptautiskajā presē. Tai pašā dienā, tas ir, 17., Edemss no Vašingtonas ieradās Floridā, lai pārrunātu ar mani drošības jautājumus sakarā ar preses konferenci, kurai vajadzēja notikt 20. Lai laboratorijas atrašanās vieta paliktu nezināma, tika nolemts Fa un Bi pastiprinātas apsardzes pavadībā lidmašīnā nogādāt uz kādu Floridas okeanā- riju, kas īpaši šim gadījumam tika noīrēts. Pēc mana lūguma, preses konferences auditorija nedrīkstēja pārsniegt simt personu, ieskaitot televīzijas darbiniekus, lai troknis un kņada nesamulsinātu Fa un Bi. To pašu iemeslu pēc žurnālisti tika lūgti pārāk skaļi neizrādīt savas emocijas, bet, kā būs redzams, šo noteikumu reti kāds ievēroja, varbūt vienīgi pašā sākumā.

Edemss ierosināja, lai intervijas laikā Fa un Bi atrastos uz sauszemes, kur vajadzības gadījumā viņus varētu atsvaidzināt ar slapjiem palagiem vai aplaistīšanu, taču, manuprāt, tādi apstākļi abus delfīnus tikai satrauktu, un tāpēc es noraidīju šo priekšlikumu. Es uzskatīju par pareizāku atstāt viņus ierastajā vidē, tikai piepildīt baseinu līdz pašām malām, lai, atbildēdami uz jautājumiem, viņi varētu ērti nolikt galvu uz baseina apmales.

Kad preses konferenci atklāja, nevienam no klātesošajiem žurnālistiem nebija ne jausmas, par ko tajā būs runa, tik labi bija glabāts noslēpums. Laboratorijas darbinieki un es iegājām reizē ar žurnālistiem, tāpat kā viņiem, mums bija caurlaides, mēs apsēdāmies amfiteātra pirmajā rindā, it kā lai noskatītos parastu izrādi, kurā delfīni izpilda dažādus akrobātiskus trikus.

Abi drošības dienesti bija bagātīgi pārstāvēti, un Arleta ar aci parādīja man misteru C, kurš pazemīgi bija apsēdies piektajā rindā; viņš īzskatijas tieši tads, kadu Arleta viņu bija man aprakstījusi: apaļīgs, blonds, omulīgs, ar saltu skatienu. Netālu no viņa es pamanīju «tikpat lielo kā daba, bet ne tik dabisko» misis Greisu Fergusoni, kura, līdzko mans skatiens apstājās pie viņas, pacēla labo roku un, saliekusi pirkstus, kustināja tos, it kā spēlēdama klavieres. Domājams, viņas vīram, starp citu, pieder arī kāda avīze un viņai izdevies dabūt kāda nabaga avīžnieka. caurlaidi. Viņa bija ģērbusies tā, kā, pēc viņas domām, žurnālistiem vajadzēja ģērbties: baltos, plisētos svārkos un baltā blūzītē bez piedurknēm. Bet nezin kāpēc visvienkāršākie apģērba

gabali viņai mugurā izskatījās dārgi. Pirms Lorrimers deva man vārdu, viņa paguva atsūtīt man četrkārt salocītu zīmīti:

«Dārgais Henrij, esmu tik laimīga Jūsu dēļ.

Greisa.»

Lorrimera klātbūtne un fakts, ka viņš pats ar īsu uzrunu atklāja preses konferenci, pierādīja, ka arī valsts resors grib baudīt slavu, pēc tam kad izturētas grūtības, vismaz finansiālās. Saprazdams, ka žurnālistus ārkārtīgi intriģē viņa apsolītais atklājums, par kuru žurnālisti zināja vienīgi to, ka tas būs sensacionāls, Lorrimers atļāvās mazu spēli, nemitīgi uzsvērdams atklājuma svarīgumu, bet pavēstīdams to tikai pašās runas beigās bez kādiem sīkākiem paskaidrojumiem. Tas tika izdarīts ļoti veikli. Vispirms viņš auditorijai stādīja priekšā delfīnus, manus līdzstrādniekus un mani pašu. Viņš paziņoja, ka preses konference ilgs augstākais stundu, jo profesors Sevilja baidoties, ka tik daudzu cilvēku klātbūtne, fotogrāfu zibspuldžu uzliesmojumi un televīzijas starmeši varētu nogurdināt delfīnus. Tālāk viņš uzsvēra, ka žurnālistiem tas esot ļoti liels gods piedalīties tik nozīmīgā preses konferencē, jo 1971. gada 20. februāris noteikti palikšot Savienoto Valstu un visas planētas vēsturē tikpat ievērojama diena kā dienas, kad notika pirmās eksperimentālās atombumbas sprādziens Alamogardo un pirmais cilvēka lidojums kosmosā.

Taču profesors Sevilja ar saviem līdzstrādniekiem nav izgudrojis nekādu jaunu ieroci, viņš piebilda, nav atklāta nekāda jauna viela vai vielu kombinācija, un, vismaz pavirši raugoties, sasniegumi varētu nelikties tik sensacionāli kā uzvara pār atomu un izplatījumu. Tomēr, ja būtu iespējams ar citiem delfīniem panākt tikpat izcilus rezultātus, kādus profesors Sevilja panācis ar Fa un Bi, tad cilvēks drīzā laikā sasniegtu absolūtu kundzību ne tikai uz jūras, bet arī okeānu dzīlēs, un šādu kundzību' ar katru dienu vairāk prasot brīvības un demokrātijas interesēs.

Lorrimers beidza, sacīdams, ka tagad viņš dodot vārdu man un lūdzot pastāstīt par mana sensacionālā eksperimenta gaitu, jo man esot bijis gods pirmajam atrisināt «problēmu par artikulētas valodas sakaru nodibināšanu starp cilvēkiem un dzīvniekiem».

Lorrimers izrunāja šo teikumu tik ātri un tik piepeši apsēdās, ka gaisā jautās satraukums, ko pavadīja pārsteiguma pilni izsaucieni: «Kas? Ko viņš teica? Par ko īsti ir runa?» To jautādami, cilvēki apjukuši skatījās cits uz citu.

Tiklīdz Lorrimers apsēdās, es piecēlos un, pagriezis muguru baseinam, kur draiskojās Fa un Bi, tomēr ne uz mirkli neaizpeld-dēdami viens no otra tālāk par metru, nostājos pretī žurnālistiem. Varbūt daži no viņiem kaut ko zināja par mani, jo es biju lasījis lekcijas, kuras tika pieminētas presē, taču nekādā ziņā es nebiju tik

populārs delfinologs kā doktors Lillī, kas 1961. gadā bija laidis klajā zināmo bestselleru. Jāatceras, ka daudzi, izlasījuši grāmatu, mazliet pārsteidzīgi secināja, ka doktors Lillī sarunājas ar saviem delfīniem angliski. īstenībā autors neko tamlīdzīgu neapgalvo, viņš tikai apliecina, ka tas ir iespējams, un to var uzskatīt par viņa nopelnu. Grāmata uzrakstīta dzīvā, saistošā valodā, ilustrēta ar daudziem uzņēmumiem, kur redzami delfīni, doktors Lillī pats un viņa sieva (tiešām pievilcīga sieviete), un tās populāritāte, starp citu, ir pilnīgi pelnīta. Daži del- finologi (es neesmu viņu vidū) uztraucās, ka grāmata atnesusi doktoram Lillī slavu, uz kādu viņa pētījumi vēl nedod viņam tiesības. Liekas, daži no klātesošajiem žurnālistiem bija iepriekš painteresējušies par manu biogrāfiju, bet citi nebija papūlējušies ievākt informāciju, un, kad es piecēlos, kāds resns sarkanmatis ap gadiem trīsdesmit paskaļā balsī jautāja savam blakussēdētājam: «Kas šis Semilja ir par tipu?»

Stāstīdams par mūsu eksperimenta gaitu un sasniegtajiem rezultātiem, es vēroju klausītāju sejas, kurās atspoguļojās aizvien lielāks pārsteigums. Tas sasniedza kulmināciju, kad es auditorijai atklāju, ka Fa prot lasīt. Sacēlās tāds troksnis, ka mani vārdi vairs nebija dzirdami, no visām pusēm skanēja izsaucieni, bira jautājumi, un vienu no tiem skaļu smieklu pavadībā atkārtoja vairāki cilvēki: «Bet kā viņš pāršķir lapas?» Es atbildēju: «Viņš varētu to darīt ar sānu spurām, jo delfīni rīkojas ar tām ļoti veikli, taču patiesības labad esmu spiests sacīt, ka viņš šķir lapas ar mēli.» (Smiekli un izsaucieni.)

Es turpināju izklāstu, cik iespējams, to saīsinot, jo man gribējās zināt, kā Fa izturēsies tik lielas auditorijas priekšā. Bet man nebija ko bažīties. Delfīnam ir tik līkumota, galos uz augšu izliekta mutes līnija, ka, tiklīdz viņš ver muti, izskatās, it kā viņš sirsnīgi smietos, un Fa patiešām bieži atver muti. Fa ir ļoti sabiedrisks. Būdams pēc rakstura bezbēdīgs, pļāpīgs, lielīgs, izaicinošs, viņš ar sajūsmu izrādīja sevi, šķiet, jutās glaimots, kad viņa atbildes izraisīja smieklus, un aiz prieka lēca gaisā katrreiz, kad viņam aplaudēja.

Kas attiecas uz žurnālistu jautājumiem, tie bija tādi, kādus varēja gaidīt: daži bija nopietni, taču lielākā daļa tiecās tikai pēc komiska efekta. Visas preses konferences līdzinās cita citai, tas ir briesmīgs mistrojums, labākais tur jaucas-kopā ar sliktāko. Kā būs redzams tālāk, žurnālisti ne vienmēr prata saskatīt atšķirību starp pirmo delfīnu, kas iemācījies runāt cilvēku valodu, un kinozvaigzni, kura kļuvusi slavena ar savas privātās dzīves dīvainībām. Taisnību sakot, neievērot šīs atšķirības neviļus mudināja pats Fa ar savām asprātīgajām atbildēm un rotaļīgo domāšanu.

Gribu vēl piezīmēt, ka preses konferences laikā mani patīkami pārsteidza Bi. Viņas uzvedībā vairs nebija ne miņas no senākā bikluma, kura dēļ mums agrāk bija tik grūti viņai tuvoties. Tas pēdējā

pusgada laikā bija pamazām izzudis: kopš tā brīža, kad viņa, domājams, pēc Fa neatlaidīgiem skubinājumiem, bija sākusi runāt. Starp citu, kad bija sperts izšķirīgais solis, Bi pārņēma sacensības gars un viņa mācījās tik uzcītīgi, ka panāca Fa valodas prasmē un izrunā pat pārspēja. Tādu pašu sacensības gatavību Bi parādīja preses konferencē. Viņa neplātījās kā Fa un nekad neatbildēja viņa vietā, taču ļoti labi apzinājās, ka jūras dzīļu pazīšana dod viņai lielu priekšrocību, un prata to īstajā brīdī veikli izmantot.

*

DELFĪNU IVANA UN BESIJAS PRESES KONFERENCE 1971. GADA 20. FEBRUĀRĪ

(Ar burtu «2» es apzīmēju dažādus žurnālistus, kas uzdeva jautājumus, jo precīzāku datu man trūkst.)*[25]*2: — fa, cik jums gadu? fa: — Pieci gadi.

(Fa griezīgi spalgā un nazālā balss pārsteidza klausītājus, lai gan profesors Sevilja savā referātā bija uzsvēris, ka delfīni veido skaņas nevis ar muti, bet gan ar nāsi.)

2: — Bi, cik jums gadu?

BI: — Es nezinu.

2: — Kāpēc jūs nezināt?

FA: — Bi piedzima jūrā.

2: — Fa, kāpēc jūs atbildat Bi vietā?

FA: — Bi ir mana sieva. (Smiekli.)

2: — Fa, vai jūs esat dzimis baseinā?

FA: — Jā.

2: — Vai jus skumstat pēc jūras? FA: — Es nepazīstu jūru. 2: — Jūra ir plaša, tur ir labi peldēt. FA: — Bi teica, ka jūra ir bīstama. 2: — Vai tas ir taisnība, Bi? BI: — Jā.

2: — Kapec bīstama?

BI: — Tur ir dzīvnieki, kas uzbrūk.

2: — Kādi dzīvnieki?

BI: — Haizivis un zobenvaļi.

FA: — Haizivs nogalināja Bi māti.

2: — Un ko jūs, Bi, darījāt?

FA: — Jūs gribējāt sacīt, tai brīdī?

2: — Fa, ļaujiet runāt Bi!

FA: — Jā, kungs. Piedodiet, kungs. (Smiekli.) 2: — Atbildiet, lūdzu, Bi.

BI: — Nekas vairs nebija darāms. Es bēgu. Tikai lielie tēviņi var aizdzīt haizivis. 2: — Vai Fa varētu nogalināt haizivi? BI: — Es nezinu.

FA: — Dodiet man kādu šurp, tad redzēsit. (Smiekli.) 2: — Bi, ko jūs domājat par haizivīm?

BI: — Haizivs ir netīrs dzīvnieks, viņai ir netīra āda. Haizivs ir stulba. Haizivs ir gļēva. 2: — Jūs teicāt, ka viņai ir netīra āda. Kāpēc? BI: — Mēs esam gludi un maigi. Haizivs ir asa. Kad viņas āda pieskaras mūsu ādai, viņa mūs ievaino. 2: — Fa, vai jūsu māte vēl dzīva? FA: — Mana māte ir Pa. (Smiekli.)

2: — Es jautāju nevis par jūsu, tēvu, bet gan par jūsu māti. FA: —

Es taču atbildēju. Mana māte ir Pa. PROFESORS SEVILJA: — Es gribētu paskaidrot: dzīvnieks uzskata par mati to, kuru pirmo ierauga savā tuvumā, kad piedzimst. Tātad Fa māte esmu es. (Smiekli.) Lai respektētu cilvēku parašas, es lieku viņam saukt mani par Pa.

2: — Mister Sevilja, es dzirdēju, ka jusu delfīns vienu no jūsu darbiniekiem sauca par Ma. Kas ir Ma?

PROFESORS SEVILJA: — Mana asistente Arleta Lafeija.

2: — Es vairs nesaprotu. Kuru no abiem tad Fa uzskata par māti? Jūs vai mis Lafeiju?

PROFESORS SEVILJA: — Mūs abus. (Smiekli.) Man jāpaskaidro, ka delfīnam visbiežāk ir divas mātes. Viena īstā māte un otra, tā sakot, audžumāte, kas palīdz pirmajai.

2: — Un kura šai gadījumā ir īstā māte: jūs vai mis Lafeija?

PROFESORS SEVILJA: — Jūsu jautājums nav tik aplams, kā varētu likties. Tā kā delfīna pirmajās dzīvības nedēļās es viņu no pudelītes zīdināju, tad domāju, ka es esmu viņa īstā māte, bet mis Lafeija — audžumāte.

2: — Vai mis Lafeija nevarētu piecelties? Mēs gribētu viņu redzēt.

(Arleta Lafeija pieceļas un pagriežas pret publiku. Viņas āriene izraisa komentārus un kustību zālē. Zibsnī fotospuldz.es.)

2: — Mis Lafeija, jums ir franču uzvārds. Vai jūs esat francūziete?

ARLETA: — Nē, es esmu amerikāniete. Bet mana ģimene nākusi no Kvebekas.

2: — Kādas ir jūsu domas par ģenerāli de Gollu?

2: — Vai tērpus jūs pasūtāt Parīzē?

2: — Vai jums nepatiktu filmēties?

2: — Kurš ir jūsu mīļākais kinoaktieris?

2: — Vai jūs mākat gatavot franču gaumē?

ARLETA: — Es neesmu francūziete, kāpēc man būtu jāprot gatavot franču gaumē?

2: — Mis Lafeija, vai drīkstu jūs saukt par Ma?

ARLETA: — Lūdzu, ja jūs domājat, ka esat pietiekami jauns. (Smiekli.)

2: — Ma, vai Pa nedomā jūs precēt?

ARLETA: — Tāda veida priekšlikumu profesors Sevilja man nav izteicis.

2: — Bet, ja viņš jūs bildinātu, ko jūs atbildētu?

ARLETA: — Es pagaidīšu, kamēr viņš to darīs, un tad izlemšu.

LORRIMERS: — Kungi, es saprotu, ka jūs, tāpat kā es, izjūtat pret mis Lafeiju dziļas simpātijas, bet atļaujiet jums atgādināt, ka jūs esat ieradušies intervēt delfīnus. (Smiekli.)

2: — Fa, vai tas jums ir paaugstinājums, ka varat runāt cilvēku valodā?

FA: — Es nesaprotu, kas ir paaugstinājums.-

PROFESORS SEVILJA: — Vai drīkstu pārfrāzēt jūsu jautājumu?

2: — Lūdzu.

PROFESORS SEVILJA: — Fa, vai tu lepojies, ka runā ar mums?

FA: — Jā.

2: — Kāpēc?

FA: — Man bija ļoti grūti iemācīties.

2: — Kāpēc jūs uzņēmāties šis grūtības?

FA: — Lai redzētu Bi un sagādātu prieku Pa.

2: — Vai dzīvniekiem ir pašiem sava valoda?

FA: — Delfīniem ir. Es nezinu, vai citi dzīvnieki jūrā. runā vai ne. Es viņus nesaprotu.

2: — Vai no tā brīža, kad jūs sākāt runāt cilvēku valodā, jūs uzskatāt sevi par saprātīgu radījumu?

Fa: — Es jau agrāk biju saprātīgs.

2: — Bet jūs nevarējāt to parādīt?

FA: — Es nevarēju to parādīt tik labi.

2: — Un tagad, kad jūs runājat, vai jūs uzskatāt sevi par delfīnu vai cilvēku?

FA: — Es esmu delfīns.

2: — Stāsta, ka delfīni esot cilvēkiem ļoti draudzīgi. Vai tas ir taisnība, Fa? Vai jūs mīlat cilvēkus?

FA: — Jā, ļoti. (Viņš enerģiski atkārto.) Ļoti.

2: — Kāpēc?

FA: — Cilvēki ir labi, viņi ir gudri, viņiem ir rokas, un viņi prot taisīt visādas lietas.

2: — Vai jūs vēlētos, lai arī jums būtu rokas?

FA: — Jā, ļoti.

2: — Ko jūs darītu ar rokām?

FA: — Glāstītu cilvēkus. (Smiekli.)

(Sai bridi notika starpgadījums, kas sagādāja žurnālistiem daudz prieka un labu vielu avižrakstiem. Viens no viņiem, drukns sarkanmatis, vārdā V. S. Dembijs, kas pārstāvēja kādu Džordžijas avīzi, pēkšņi saniknots pielēca kājās un dedzīgi uzrunāja auditoriju.)

DEMBIJS: — Pietiek jokoties! Es uzskatu, ka tie ir lēti joki, un tos vairs ilgāk necietīšu! Es nevēlos klusēdams piedalīties visriebīgākajā krāpšanā. Es nekad neticēšu, ka zivs ir spējīga izteikties angļu valodā kā kristīgs cilvēks, dzīt nepiedienīgus jokus un vēl iedomāties mūs glāstīt! Tā ir nekrietnība! Jūs redzēsit, tūlīt šis lūgs misteram Lorrimeram viņa meitas roku . . . (Smiekli.) Jūs varat smieties, bet man tas viss riebj, atļaujiet sacīt. Esmu sašutis, ka man bija jābrauc tas gaisa gabals uz

Floridu, lai noskatītos, kā šeit ķer muļķus. Skaidrs, ka Semilja ir vēderrunātājs. Viņš jau no paša sākuma runā savas zivs vietā! (Smiekli un troksnis.)

PROFESORS SEVILJA: — Lūdzu, atļaujiet man izlabot: pirmkārt, mani sauc Sevilja, nevis Semilja; otrkārt, es neesmu vēderrunātājs; treškārt, Fa nav zivs, viņš ir vaļveidīgais dzīvnieks. (Smiekli.)

LORRIMERS: — Ceturtkārt, man nav meitas. (Smiekli.)

DEMBIJS: — Ar jokiem man muti neaizbāzīs! Es nesaprotu, kādēļ valsts resors pacieš šo nožēlojamo blēdīšanos. Bet mani vismaz ap stūri neapvedīs! Ja Semilja grib pierādīt, ka viņam taisnība, tad lai viņš ar saviem piepalīgiem aiziet no baseina un atstāj dzīvniekus vienus pašus ar mums!

FA (izslējis virs ūdens vairāk nekā pusi ķermeņa, sauc): — Pa! Kurp tu ej? (Smiekli.)

PROFESORS SEVILJA ('atskatīdamies): — Atbildi uz jautājumiem, Fa. Pēc piecām minūtēm es atgriezīšos.

(Ilgs klusums. Fa skatās uz auditoriju.)

FA: — Nu, kurš tad sāks? (Smiekli.)

2: — Jūs sacījāt, ka labprāt būtu cilvēks, tāpēc ka cilvēkiem ir rokas un viņi prot izgatavot visādas lietas. Kādas lietas, Fa?

FA: — Piemēram, televizorus. Televizors ir brīnišķīga lieta.

Z: — Vai jums patīk skatīties televīzijas pārraides?

FA: — Jā, es skatos katru dienu. No tām var daudz ko mācīties.

2: — Jāteic, es jūs uzskatu par lielu optimistu. (Smiekli.)

2: — Kāda žanra filmas jums patīk?

FA: -T- Kovboju filmas.

2: — Un filmas par mīlestību jums nepatīk?

FA:*v* — Nē.

2: — Kapec?

FA: — Tur tikai skūpstās, un ar to ir viss galā.

2: — Jūs gribat sacīt, ka viss beidzas pārāk ātri?

FA: — Jā. (Smiekli.) '

2: — Tā kā mēs runājam par kino, tad sakiet, lūdzu, — kas ir jūsu mīļākā kinozvaigzne?

FA: — Anita Ekberga.

2: — Kāpēc?

FA: — Viņai ir tāds augums, ka viņa varētu ātri peldēt. (Smiekli.)

2: — Vai jus gribētu glāstīt Anitu Ekbergu?

FA: — Jā, ļoti. Vina droši vien ir ļoti gluda. (Smiekli.)

KĀDS 2URNĀLISTS (skali Dembijam): — Nu, Dembij, vai tagad jūs esat pārliecināts?

DEMBIJS: — Esmu pārliecināts, ka mēs noklausāmies īpaši augstas klases vēderrunāšanu, tāda ir mana pārliecība! Ja vēderrunātājs nav Semilja vai viens no viņa asistentiem, tad tas ir kāds cits! (Smiekli un protesta saucieni.)

2: — Dembij, jūs taču negribat sacīt, ka turat aizdomās kādu no

saviem kolēģiem?

DEMBIJS: •— Nelieciet man sacīt to, ko es neesmu teicis: šeit jau nav tikai žurnālisti vien.

LORRIMERS: — Par sevi man ar nožēlu jāsaka, ka man nav vēderrunātāja talanta. (Smiekli.)

DEMBIJS: — Es nemērķēju uz jums, kungs.

LORRIMERS: — Pateicos, mister Dembij. (Smiekli.) Un tagad, ja nav iebildumu, es ieteiktu izbeigt šo intermēdiju un aicināt atpakaļ profesoru Sevilju.

(Profesors Sevilja ar saviem asistentiem atkal apsēžas pirmajā rindā, ilgiem aplausiem skanot.)

2: — Misters Sevilja mums teica, ka jūs protot lasīt. Vai tas ir taisnība?

FA: — Jā. Bi arī.

2: — Ko jūs lasāt?

FA: — «Džungļu grāmatu».

2: — Vai jūs lasāt arī citas grāmatas?

FA: — Nē.

2: — Kapec ne?

PROFESORS SEVILJA: — Vai es drīkstu atbildēt uz šo jautajumu? Izdot gramatu Fa un Bi maksa ārkārtīgi dārgi. Vajadzīgs speciāls papīrs: lai gan grāmata tiek uzlikta uz pludiņu pults, tā tomēr samirkst.

2: — Kāpēc jūs izvēlējāties «Džungļu grāmatu»?

PROFESORS SEVILJA: — Ir zināma analoģija starp Maugļa un Fa situāciju. Abi dzīvo svešas sugas radījumu vidū.

2: — Tā kā dārguma dēļ jūs varējāt izdot tikai vienu grāmatu, kādēļ jūs neizvēlējāties bībeli?

PROFESORS SEVILJA: — Bībele ir par daudz sarežģīta lasāmviela Fa.

2: — Fa, es gribu pajautāt jums kaut ko ļoti svarīgu: vai delfīniem ir reliģija?*[27]*

FA: — Es nesaprotu, kas ir «reliģija».

2: — Es uzdošu jums vienkāršāku jautājumu: vai delfīni mīl dievu?

FA: — Kas ir dievs?

2: — Nu, pāris vārdos to diezgan grūti paskaidrot, bet es mēģināšu: dievs ir ļoti labs, tāds, kas visu zina, visu redz un nekad nemirst. Labie cilvēki pēc nāves nonāk pie viņa paradīzē.

FA: — Kur ir paradīze?

2: — Debesīs. (Klusums.)

FA: — Kāpēc labiem cilvēkiem jāmirst?

2: — Visiem cilvēkiem jāmirst, kā labiem, tā sliktiem.

FA: — O, to es nezināju, to es nezināju. (Fa izskatās ļoti samulsis.

Klusums.)

BI: — Vai es drīkstu runāt? (Dzīva interese auditorijā.)

2: — Runājiet, Bi, mēs ar vislielāko prieku uzklausīsim, ko jūs teiksit.

BI: — Es gribu kaut ko paskaidrot. Ļoti ļoti sen mēs dzīvojām virs zemes, ēdām to, kas aug uz zemes, un bijām laimīgi. Pēc tam mūs padzina no zemes un mums bija jādzīvo ūdenī. Bet mums trūkst zemes, mēs vienmēr par to domājam, tāpēc mums patīk peldēt krasta tuvumā un redzēt cilvēkus.

2: — Bi, man ir viens ļoti svarīgs jautājums. Laiku pa laikam mēs dzirdam, ka delfīni vai vaļi veseliem bariem izpeldējuši krastā un veltīgi viņus dzīt atpakaļ ūdenī: viņi stūrgalvīgi atgriežas, lai nomirtu uz zemes. Kāpēc viņi tā dara?

BI: — Ja mēs nomirsim uz zemes, tad pēc nāves dzīvosim uz zemes.

2: — Ja-es pareizi saprotu, tad zeme ir jūsu paradīze? BI: —Jā.

2: — Un cilvēks? Vai viņš ir jusu dievs?

BI: — Es nezinu. Es vēl labi nesaprotu vārdu «dievs». Cilvēks un zeme mums ir viens un tas pats. Mēs ļoti mīlam cilvēku, ļoti, ļoti.

2: — Kāpēc?

BI: — Fa jau pateica: viņš ir labs, viņš ir gluds, un viņam ir rokas.

2: — Jūs sakāt, ka cilvēks ir labs. Bet gadās taču, ka cilvēks jūs sagūsta un nogalina.

BI: — Mēs zinām, ka viņš mūs nogalina, lai aizvestu uz zemi; tāpēc mēs nedusmojamies.

2: — Fa, jūs izskatījāties pārsteigts, uzzinādams, ka cilvēkam jāmirst?

FA: — Es to nezināju. Tas mani ļoti apbēdina.

2: — Mūs arī. (Smiekli.)

FA: — Kapec viņi smejas, Pa?

PROFESORS SEVILJA: — Lai aizmirstu.

FA: — Pa, vai tu arī nomirsi?

PROFESORS SEVILJA: — Jā.

FA (ar sāpēm uzlūkodams viņu): — Tas mani joti apbēdina. (Fa skatiens pārsteidza klātesošos, un iestājās savāds, preses konferencei neparasts klusums.)

2: — Bi, es gribētu jums jautāt vēl kaut ko: ja delfīni, izlēk- dami uz zemes, domā, ka nokļūs paradīzē, kāpēc tad viņi visi neizlec krastā?

BI: — Lai nomirtu, vajadzīga drosme. Mums patīk peldēt, ķert zivis, rotaļāties un mīlēt.

2: — Jūs esat ļoti pieķērusies Fa, vai ne?

BI: — Jā.

2: — Kas notiktu, ja jums atņemtu Fa?

BI (satraukta): — Vai man atņems Fa?

PROFESORS SEVILJA (pieceldamies): — Neuzdodiet tamlīdzīgus jautajumus, es jūs ludzu!

2: — Bi, es nesacīju, ka jums atņems Fa. Es jautāju, kas notiktu, ja jums atņemtu Fa?

BI: — Es nomirtu.

2: — Kā?

PROFESORS SEVILJA: — Neuzdodiet tādus jautājumus!

BI: — Es vairs neko neestu.

PROFESORS SEVILJA (ar lielu iedvesmas spēku): — Bi, neviens tev neatņems Fa. Nekad! To tev saku es, Pa!

BI: — Vai tas ir taisnība, Pa?

PROFESORS SEVILJA: — Tas ir taisnība. (Auditorijai.) Man gribētos paskaidrot, kāpēc es iejaucos. Delfīni ir daudz emocionālāki par mums, un iztēle viņiem ir daudz dzīvāka nekā mums. Turklāt viņi tik skaidri neuztver atšķirību starp reālo un iespējamo. Viņiem apsvērt kādu iespēju nozīmē to jau gandrīz reāli pārdzīvot. Tāpēc jābūt ļoti uzmanīgiem. Jūs varat uzdot jautājumus, kas jums liekas gaužām nevainīgi, bet kas īstenībā ir nevajadzīgi nežēlīgi.

2: — Esmu satriekts. Es negribēju uztraukt Bi.

2: — Man ir kāds jautājums, kas nepavisam nav nežēlīgs. Fa, frančiem ir sakāmvārds: «Laimīgs kā zivs ūdenī.» Ko jūs par to domājat?

FA: — Es neesmu zivs. Esmu vaļveidīgais. Cik reižu tas būs jāatkārto? Vai jūs nekad neesat aplūkojis zivs aci? Tā ir apaļa un stulba. Un tagad paskatieties uz manu aci! (Fa pagriež galvu sānis un šķelmīgi pamirkšķina auditorijai. Ilgi smiekli.)

2: — Es atzīstu, ka jūsu acs nav ne apaļa, ne stulba. Bet es jautāju ko citu. Lūdzu, atbildiet, — vai jūs jūtaties laimīgs ūdenī?

. FA: — Ārpus ūdens mana āda ātri izžūst un es nevaru ilgi dzīvot.

2: — Jūs neatbildat tieši uz manu jautājumu. Es jautāju, vai jūs esat laimīgs ūdenī. Vai jūs atbildēsit vai.ne?

PROFESORS SEVILJA: — Neizturieties pret viņu tik skarbi, es lūdzu. Delfīni nav pieraduši pie tādas apiešanās.

2: — Kāpēc viņš negrib atbildēt uz manu jautājumu?

FA: — Es gribu atbildēt, bet es nesaprotu. Kur gan citur es varētu dzīvot, ja ne ūdenī?

2: — Fa, tā kā jūs katru dienu skatāties televīziju, tad, jādomā, jūs varat spriest arī par starptautiskajiem jautājumiem^*1*

LORRIMERS: — Kungi, man diemžēl jums jāatgādina, ka mēs jau esam par desmit minūtēm pārsnieguši preses konferencei paredzēto laiku. (Protesta saucieni.) Atcerieties, ko es sacīju pašā sākumā: profesors Sevilja uzskata, ka šī preses konference ar visiem jautājumiem, fotospuldžu uzliesmojumiem un televīzijas starmešiem ir smags pārbaudījums viņa audzēkņiem, un viņš uzskata, ka

nebūtu«vēlams to turpināt ilgāk par stundu.

2: — Mister Lorrimer, man ir vēl trīs jautājumi. Vai atļausit tos uzdot?

LORRIMERS: — Labi, uzdodiet savus trīs jautājumus, tie būs pēdējie.

2: — Fa, ko jūs domājat par Amerikas Savienotajām Valstīm?

FA: — Tā ir visbagātākā un visvarenākā zeme pasaulē. Tā aizstāv brīvību un demokrātiju. Amerikāņu dzīves veids ir pārāks par visiem citiem.

2: — Ko jūs domājat par prezidentu Džonsonu?

FA: — Viņš ir labs cilvēks, kas vēlas mieru.

2: — Ko jūs domājat par Vjetnamu?

FA: — No turienes nedrīkst aiziet. Tas nozīmētu veicināt agresiju.

2: — Fa, vai kara gadījumā jūs ķertos pie ieročiem, lai aizstāvētu Savienotās Valstis?

LORRIMERS: — Tie vairs nav trīs jautājumi, tas jau ir ceturtais. Un, ja atļaujat, es pats atbildēšu uz jūsu ceturto jautājumu. Fa nevar ķerties pie ieročiem, tāpēc ka viņam nav roku. (Smiekli.) Kungi, pateicos par jūsu laipno uzmanību un lieku priekšā izteikt pateicību profesoram Seviljam un viņa audzēkņiem Fa un Bi par lieliskajiem sasniegumiem. Es patiešām lepojos, ka līdz ar viņu un jums visiem esmu pieredzējis šo vēsturisko dienu. (Ilgi aplausi.)

Dienvidslāvu filozofu Marko Ļepoviču, kurš pēc kādas Kalifornijas universitātes ielūguma uzturējās Savienotajās Valstīs, kad notika 20. februāra preses konference, kam bija bumbas sprādziena efekts, ļoti pārsteidza savādā eiforija un uzbudinājums, kāds toreiz pārņēma Savienoto Valstu pilsoņus, un vēstulē savam draugam ārstam Sarajevā viņš to aprakstīja šādi: «Amerikāņu tautas dižajiem tikumiem gluži kā pretsvars nāk līdzi daži sīki trūkumi, no kuriem es minēšu tieksmi uz pašapmierinātību (self-satisfaction) un sliecību pēc morāla attaisnojuma (righteous- ness). Abas šīs tendences šobrīd izpaužas sevišķi skaidri kā presē, tā radio, televīzijā un privātās sarunās. Pašslavināšanās sasniegusi tādu pakāpi, kāda bija reti vērojama pat lielo kosmisko panākumu laikā. Arī righteousness atklājas visai neticamās, apslēptās formās. Skaidriem vārdiem izsakoties, tas skanētu apmēram tā: «Ja mēs, amerikāņi, pirmie iemācījām runāt delfīnus, tad tikai tāpēc, ka mēs to esam pelnījuši.»

Protams, tas ir milzīgi svarīgs fakts — nodibināt tīri jēdzieniskus sakarus ar kādu dzīvnieku sugu, un amerikāņiem ir pamats lepoties. Bet mani satrauc, ka šis lielais zinātnes progress jeb, kā viņi paši saka, lietojot vēsturiski militāru terminoloģiju, šī «jaunas robežas iekarošana» (the conquest of a new frontier) > liekas, dod viņiem tiesības pretendēt uz pasaules leadership. Runādami par šo «vareno lēcienu uz priekšu», amerikāņi nepalaiž garām patīkamo izdevību

minēt milzīgās summas, ko viņi desmit gados ieguldījuši (un ko viņi vienīgie bija spējīgi ieguldīt) pētījumos par delfīniem. Bet tai pašā laikā sasniegtos rezultātus viņi uzskata par visvarenā dāvanu tautai, kura visvairāk tādas dāvanas cienīga. Likdams delfīniem runāt, debesu tētiņš, viņus nepārprotami svētījis pasaules misijai, kam viņi jūtas izredzēti.

Tā tas ir intelektuālā vidē, un ar dziļām skumjām jākonstatē, ka ļaudis, kas atrodas uz zemāka attīstības līmeņa, šo sensacionālo zinātnisko pavērsienu pasaules vēsturē tūlīt izmanto sarunām par Savienoto Valstu varenību un iespējamu militāru uzvaru pār citām zemēm. Taksometra šoferis, kas vakar mani veda uz universitāti, jau pēc dažām minūtēm mūsu sarunā sacīja: «Tagad, kad mūsu delfīni runā, esmu gatavs derēt uz desmit dolāriem, ka neviena no tām nolādētajām krievu zemūdenēm vairs neuzdrošināsies tuvoties mūsu krastiem, lai apšaudītu mūs ar savām draņķa raķetēm.» Es jautāju, vai viņš patiešām domā, ka krievi var viņiem uzbrukt. Viņš atbildēja: «Un kā vēl! Ir 'krievi, ir ķīnieši, ir vjetnamieši, ir franči un visa tā draņķīgā kliķe! Ja padomā, ka Savienoto Valstu atomarsenālos glabājas tik daudz karamate- riāla, ka ar to var satriekt pīšļos ne tikai visus ienaidniekus, bet.

pat uzspridzināt mūsu planētu ar visiem tās iedzīvotājiem, ieskaitot amerikāņus pašus, tad jābrīnās, cik sīksti visvarenākajā tautā virs zemes iesakņojusies tik murgaina vajāšanas mānija. Arī te izpaužas nopietns simptoms, jo tā ievirzīta tauta var kādu dienu bez iebildumiem pieņemt domu par karu, pat par agresijas karu, ja vien šo 'karu tai iztēlos par preventīvu karu pret ienaidnieku, kurš gatavojas to iznīcināt.»

Ir taisnīgi iebilst Mariko Ļepoviča piezīmēm, ka 20. februāra konference izraisīja amerikāņu tautā arī reakcijas, kur atklājās daudz simpātiskāki tās rakstura vilcieni: entuziasms, humors un nosliece uz aizkustinājumu. Pāris dienās Fa slava, kas nekādā ziņā nebija mazāka par Lindberga slavu pēc pirmā lidojuma pār Atlantijas okeānu, pārņēma visu Ameriku.

Taču pārāk maz ir nosaukt to par slavu: Pareizāk būtu runāt par mīlestību un pat pielūgsmi, tik spēcīga un vienprātīga bija amerikāņu sajūsma par abiem delfīniem. Divi simti miljonu godīgu cilvēku sāka trīcēt aiz saviļņojuma, tiklīdz pieminēja Fa un Bi vārdus. Otrā dienā pēc 20. februāra konferences prese viņus apsveica kā pirmos dzīvniekus, kas apveltīti ar saprātu. Mīlestība uz dzīvniekiem amerikāņu sirdīs sajaucās ar racionālā kultu, un rezultātā iznāca gandrīz eksplozīvs maisījums. Novērotāji juta, cik strauji sit lielās tautas pulss, un saprata, cik tālu var novest viņas maiguma pārmērs. Milzīgā kontinenta malu malās Fa tika vienlaikus mīlēts kā pet\ apbrīnots kā brīnumbērns un lolots kā nacionālais varonis.

Fa un Bi ārkārtīgo popularitāti drīz vien sāka izmantot tirdzniecībā. Plate, kurā bija ieskaņoti 20. februāra konferences interesantākie momenti, dažās nedēļās tika pārdota divdesmit miljonos eksemplāru. Kāda bezalkohola dzērienu firma sāka izgatavot dolphins drink*[32]*, uzsverot tā tonizējošo iedarbību uz nerviem un muskulatūru. Pārdošanā bija sauļošanās krēms ar nosaukumu «Delfīniete»: tas baroja ādu, efektīvi filtrēja kaitīgos saules starus un padarīja epidermu maigu un gludu kā bērnam. Briljantīns «Delfīns» (ar lavandas smaržu) nodrošināja vīriešiem elegantu matu sakārtojumu, bez kura nav iespējams gūt panākumus dzīvē. Veikalus pārplūdināja patēriņa priekšmeti ar Fa un Bi atveidiem. Viņu attēlus — zīmētus, litografētus, gravētus vai skulptūrā veidotus — varēja redzēt uz šķiltavām, cigarešu etvijām, galda piederumiem, kaklasaitēm, pelnu traukiem, sienas pulksteņiem, drēbju pakaramiem, paplātēm, karafēm un pat uz durvju rokturiem (kas ne mazākajā mērā nebija līdzīgi XVIII gadsimta stilizētajiem delfīniem Francijā).

Brodvejā ar milzu panākumiem izrādīja divas rēvijas par delfīniem. Vienā no tām sešdesmit dejotāji, kas attēloja viļņus, nesa sešdesmit balerīnas delfīnu kostīmos, taču izrādes nagla neapšaubāmi bija kāzu deja, kur it kā milzu akvārijā cilvēku delfīnu pāris graciozi vijās un grozījās, sasniedzot klaja erotisma augstāko pakāpi.

Rotaļlietu valstībā visgludākās gumijas delfīni ar kustīgām acīm, smejošu muti un nāsi, no kuras atskanēja vārdi «Pa» un «Ma», ja paspieda muguras spuru, tagad aizstāja lāčus. Vasarā pludmalē parasto piepūšamo matraču vietā nāca dabiskā lielumā piepūšami, ūdensnecaurlaidīgi un negrimstoši gumijas delfīni. Tos laida pārdošanā kāda liela, bagāta firma, kura uz visām auto

Ņujorkas modeļu nams izlaida «Ne\v Look» delfīna modeļa tērpus un sarīkoja «Astorijā» modes skati. Manekenes bija ģērbušās tādā kā gluda, spīdīga auduma maisā. Jostas vieta nebija iezīmēta, ap gurniem cieši apžņaugtais tērps zem ceļgaliem beidzās ar pēkšņu paplašinājumu, kam, bez šaubām, vajadzēja attēlot astes spuru. Komentētājs ieteica pircējām piemērot tērpam līganu gaitu, kas radītu ilūziju par vaļveidīgā slīdošām kustībām ūdenī.

Dienas presē, nedēļas laikrakstos, mēnešrakstos, zinātniski populārajos žurnālos, īpaši Amerikā tik izplatītajos žurnālos, kas veltīti dabai un dzīvniekiem, delfīns kļuva galvenais temats. Lielākā daļa rakstu (pašā sākumā to autori bija speciālisti, kas pievērsa īpašu uzmanību precīziem formulējumiem) bija sacerēti aizokeāna presei raksturīgajā, objektīvajā tonī ar faktuālu īsumu (katrā teikumā pa faktam), tomēr iemetot šur tur pa humora- graudiņam un ļaujot

ieskanēties sentimentālai stīgai, kas padarīja rakstu saistošu.

Vieglāka rakstura izdevumos, protams, lauvas tiesa bija iedalīta smiekliem. «Playboy» numuram, kas iznāca pēc 20. februāra, uz vāka bija fotomontāža: Anita Ekberga, ģērbusies tikai peldkostīmā, apskauj Fa. Paraksts vēstīja: «Viņš teica, ka viņas augums ir kā radīts, lai ātri peldētu.»

Karikatūristi izmantoja šo tematu ar vislielāko aizrautību. Ja sakopotu zīmējumus, kas pārplūdināja presi, tad iznāktu nevis viens, bet vairāki milzu albumi. Vienā no karikatūrām bija redzams delfīns skolotājs (ar acenēm), 'kurš lasa klasei, līdz pusei ūdenī' ienirušiem delfīnēniem, grāmatu, ko notur virs ūdens pludiņu pults. Priekšplānā jauns delfīns ar sapīkušu, garlaikotu seju izrāda savu nepatiku pret mācībām, kamēr viņa kaimiņi apmainās šokējošām piezīmēm:

— Whafs wrong with him?

Citā karikatūrā attēlota aina kādā no Floridas okeanārijiem, kur īsi pirms izrādes (publika jau drūzmējas pie ieejas) delfīni defilē

garam saviem satrauktajiem instruktoriem, vicinādami plakatus, uz kuriem rakstīts:

MORE FISH!

MORE WATER!

Pirms vēl Fa sasniedza popularitātes kalngalus, delfīns ar slavenā Lila Abnera gādību jau bija parādījies komiksos «New York Herald Tribune» slejās. Pats par sevi saprotams, ka pēc 20. februāra tas iedvesmoja aizvien vairāk zīmējumu sēriju. Viena no tām, varbūt pati raksturīgākā, saucās «Bills un Lizija» un stāstīja par kāda pāra piedzīvojumiem. Bills bija attēlots kā sava veida superdelfīns ar milzīgi platām krūtīm, un peldēt viņš varēja neticami ātri, turpretī Lizija bija mazāka auguma, apaļīgākām formām un koķeti mirkšķināja skropstas. Stāstā bija daudz aizraujošu sarežģījumu, īpaši, kad Liziju nolaupīja neģēlis Karskis (viņam bija slāvu vārds, bet aziātiski sejas vaibsti, tā ka autors atstāja lasītājam visai plašas interpretācijas iespējas). Sagūstīdams Liziju un aizbēgdams kopā ar viņu ļoti spēcīgā motorlaivā, Karskis gribēja piespiest Billu stāties kādas ārvalsts dienestā (arī šī valsts nav tuvāk apzīmēta), taču Bills palika uzticīgs saviem amerikāņu draugiem. Atlētiskas delfīnu komandas priekšgalā Bills pēc neprātīga skrējiena pa okeānu panāca Karski, ienirdams izvairījās no ložmetēju apšaudes, kopā ar biedriem apgāza laivu, ar astes sitieniem apdullināja Karski (taču nenogalināja) un, uz muguras aiznesis viņu, bezsamaņā guļošu, atpakaļ krastā, nodeva laicīgās varas iestāžu rokās.*[36]*

Patiesības labad jāpiebilst, ka mīlestības apliecinājumi delfīniem pēc 20. februāra un slavas dziesmu koris nebija gluži vienbalsīgs. Šur

tur pacēlās neapmierinātas balsis, un prese tūlīt piešķīra tām lielu nozīmi, tā apmierinot prasību pēc pretrunām, kura vienmēr snauž cilvēka dvēseles dzīlēs. Kāds T. V. Meisons, dzelzs izstrādājumu vairumtirgotājs, bijušais pretendents uz senatora krēslu kādā no dienvidu štatiem, savā runā, kurai bija visai plaša

atbalss, uzdeva dažus niknus jautājumus. «Kāpēc,» viņš noprasīja, «mūsu delfīnu sauc par Ivanu? Vai profesors Sevilja ir komunists? Un, ja tā ir, tad kā var izskaidrot, ka valsts resors uztic komunistam apmācīt mūsu delfīnus lasīšanā? Man ir divi mazgadīgi bērni,» Meisons ar aizkustinājumu turpināja, «zēns un meitene; es ceru, ka viņi dienās kļūs par krietniem amerikāņiem, tāpat kā tēvs, taču ne par ko pasaulē, pat ja man piesolītu miljonu dolāru, es nebūtu ar mieru, ka ābeci viņiem māca komunists.»

Pēc Edemsa lūguma — Edemss uzskatīja, ka uz šo uzbrukumu jāatbild — Sevilja uzrakstīja paskaidrojumu, ka vakarā pirms" Fa piedzimšanas viņš kinokļubā noskatījies filmu «Ivans Briesmīgais» («Ivans Bargais»). Otrā dienā, kad piedzimis delfīnēns,' viens no asistentiem piezīmējis, ka mazulis esot briesmīgi dzīvotspējīgs. «Labi, tādā gadījumā,» Sevilja teicis, «sauksim viņu par Ivanu.» «Varbūt šis joks nav sevišķi asprātīgs, taču katrā ziņā uztraukumam nav iemesla. Un vispār T. V. Meisona pārmetumi ir pilnīgi nepamatoti,» Sevilja savā paskaidrojumā secināja, «jo Ivans atklātībai ir pazīstams nevis ar vārdu Ivans, bet gan ar vārdu Fa, kuru viņš pats sev devis.»

Pols Omārs Pārsons (kuru draugi sauca par P. O. P. vai vēl vienkāršāk — par Popu) ar savu noraidošo viedokli aizgāja da,udz tālāk nekā T. V. Meisons un senators Sparks: viņš uzstājās pret delfīnu apmācīšanas principu vispār. Pops bija pazīstams plašākai publikai pēc nožēlojamajiem incidentiem sakarā ar viņa kandidatūras izvirzīšanu gubernatora postenim kādā no dienvidu štatiem. Tas bija parupjš atlētiska auguma tips, kurš labprāt izme

tās kreklā, kad sacīja runas, un kura spēcīgā, sulīgā valoda sagādāja prieku žurnālistiem. «Manas smadzenes,» viņš izsaucās kādā runā Atlantā, vērsdamies pie saviem politiskajiem domubiedriem, «nav spējīgas saprast, kāpēc kongress tērē mūsu naudu, lai izglītotu delfīnus. Mēs jau reiz bijām tik neprātīgi, ka iemācījām lasīt mūsu nēģerus, un tagad mums ar viņiem nepatikšanu diezgan, kāpēc vēl uzlaist sev krāgā delfīnus? Lai delfīni paliek savā vietā — jūrā, un mēs — savā, tā visiem būs labāk. Mēs dzīvojam ārprātīgo, gļēvuļu un nodevēju pasaulē,» Pops sparīgi turpināja, «bet, kamēr man dzīslās būs kaut pilīte asiņu, es uzstāšos pret ārprātu, gļēvulību un kaitniecību. (Aplausi.) Ja runa ir par mani, tad es — kā ikkatrs amerikānis, kas šā vārda cienīgs — ļoti mīlu dzīvniekus, sevišķi savu suni Rokiju, taču es uzskatu, ka mana suņa Rokija pienākums ir sekot man pa pēdām, kad

pastaigājos, un, kad apsēžos, nogulties man pie kājām, nevis pārspriest ar mani tā saucamās, integrācijas priekšrocības. (Smiekli.) Ja runa ir par delfīniem, tad es gribētu šeit reizi par visām reizēm izteikt savu viedokli,» viņš turpināja, sizdams ar pamatīgo dūri pa katedru. Viņš ieturēja dramatisku pauzi un, vēl vairāk paaugstinādams balsi, sacīja: «Es uzskatu, ka zivs vieta ir uz mana šķīvja, nevis pie mana galda, kur tā vēl iedomāsies izteikt man nepiedienīgas piezīmes! (Smiekli un aplausi.) Jūs redzēsit,» viņš runas noslēgumā izsaucāsrˆka delfīni drīz vien pieprasīs mums pilsoņu tiesības!» (Ilgi aplausi, kam pievienojas zobgalības un naidīgi izsaucieni pret delfīniem.)

Popa izsacītajām bažām bija sevišķi traģiska izpausme netālu no visslavenākās vietas Savienotajās Valstīs: 22. februārī misters un misis Fulleri, abi skolotāji pusmūža gados, kas patlaban atradās kāzu ceļojumā ūz Niagaras ūdenskritumu, noindējās ar miegazālēm savā viesnīcas istabā. Savu rīcību viņi paskaidroja zīmītē, ko bija piesprauduši pie spilvena. Vēsts, ka delfīni runā — tā viņi rakstīja —, esot iegrūdusi viņus izmisumā, jo šī vēsts skanot ikā bēru zvans cilvēka virsvaldībai pasaulē. Tiesas lēmums notikušo izskaidroja ar īslaicīgu prāta aptumsumu, ko izraisījis ceļa nogurums un jau padzīvojušu cilvēku nervu sasprindzinājums medus mēnesī.

*

Amerikāņu tautai dara godu, ka tai pašā laikā, kad tika izrādīta šāda negatīva nostāja pret delfīniem, daudzi krietni vīrieši' un sievietes jau centās aizstāvēt delfīnu tiesības un uzlabot viņu dzīves apstākļus.

Grupa psihologu, kas bija dabūjuši valsts aģentūras atjauju vairākas stundas sarunāties ar Fa un Bi kādā Floridas okeanārijā, kur tie bija nogādāti, un kas pēc tam bija vairākos citos okeanāri- jos novērojuši viņu mēmos brāļus (their inarticulate brothers), uzrakstīja ziņojumu, «kura presē publicētais kopsavilkums dziļi ietekmēja sabiedrisko domu.

«No mūsu sarunām ar Fa un Bi,» psihologi rakstīja, «mēs secinām, ka abu delfīnu vārdu krājums, zināšanas un inteliģences pakāpe atbilst vidējā amerikāņu pusaudža vārdu krājumam, zināšanām un inteliģences pakāpei, tikai ar to atšķirību, ka delfīni nezina žargonu un runā pareizā angļu valodā. Arī mēmo delfīnu dabiskā inteliģence, spriežot pēc viņu izturēšanās, nav zemāka, lai gan viņiem, protams, nav tik lielas iespējas to parādīt. Mēs uzskatām, ka cilvēku un delfīnu attiecības, lai cik labas tās liekas- okeanārijos, tālāk jāattīsta lielākas vienlīdzības garā. Dresētāji un kopēji izturas pret delfīniem ar sirsnību, kas ir neliekuļota un bieži vien aizkustinoša, bet kam tomēr ir zināma iecietīguma nianse; tas pierāda, ka komplekss «cilvēks un dzīvnieks» un ar to saistītie aizspriedumi nav pārvarēti. Turpretī profesora Sevilj.as nodibinātās cilvēku un delfīnu attiecības neizraisa

nekādu iebildumu. Ļoti iespējams, ka tieši ar savu dziļo cilvēcīgumu un pilnīgo aizspriedumu trūkumu (his complete freedom from prejudices) profesoram Seviljam izdevies gūt ar Fa un Bi tik ievērojamus panākumus.

«Visos baseinos, kurus mēs apmeklējām,» ziņojumā tālāk teikts, «delfīnus baro ļoti labi. Arī medicīniski viņi ir pienācīgi aprūpēti. Tomēr viņu dzīves apstākļus nevar atzīt par ideāliem, jo pastāvīgā uzturēšanās ierobežotā telpā var galu galā ietekmēt viņu garīgo līdzsvaru. Sai sakarā mēs gribam uzsvērt, ka baseini nekādā gadījumā nedrīkstētu būt apaļi, jo tā delfīni ierod riņķot pa baseinu; šis paradums notrulina un ir analoģisks plēsīgo zvēru parašai staigāt pa sprostu uz priekšu un atpakaļ. Labāk būtu ierīkot delfīniem taisnstūra baseinus, kuru viena mala būtu vismaz simt metru gara: tas ir minimālais .garums, lai delfīns varētu ātri peldēt un līdz ar to gūtu vismaz brīvības ilūziju. Taču vislabākais līdzeklis pret ieslodzījuma kompleksu, turklāt ievērojot, ar kādu godprātīgumu delfīni izturas pret saviem draugiem cilvēkiem, būtu atļaut viņiem laiku pa laikam uzturēties atklātā jūrā, tāpat kā kareivjus atlaiž uz mājām atvaļinājumā.»

Drīz pēc tam «Amerikas māšu apvienība» publicēja domu sakopojumu ar līdzīgu noskaņu. «Tā kā delfīni runā,» mātes deklarēja, «neviens vairs nedrīkst uzskatīt viņus par dzīvniekiem. Ar kādām tiesībām doktors Lillī vai jebkurš cits zinātnieks drīkst ievietot delfīnu smadzenēs elektrodus? Ar kādām tiesībām okeanāriju direktori liek viņiem strādāt bez atalgojuma un nenormētu darba laiku gluži kā cirka zvēriem? Un kāpēc delfīnietēm jāpieņem partneri, ko viņām uzspiež baseinu direktori, bet viņas nevar tos brīvi izvēlēties, kā tas droši vien notiek viņu dabiskajā vidē?»

*

Ja runājam par dažādu baznīcu reakciju, tad jāteic, ka to nostādne bija garā viscēlākā, ar tālejošiem ierosinājumiem, jo būtībā tās pieskārās jautājumam par delfīnu nākamo statusu cilvēku sabiedrībā. Pirmais par to ierunājās evaņģēlistu mācītājs Līds savā rakstā «Jonāsa parāds», kas guva plašu atbalsi. Līds aizrādīja, ka delfīns ir vaļveidīgais dzīvnieks, tāpat kā valzivs (jeb, pareizāk sakot, kašalots), kas bija aprijusi Jonāsu. Vai gan nepelna ievērību fakts, ka valzivs (izsakoties tradicionālajā valodā) nesaberza Jonāsu «savos briesmīgajos žokļos? Tā viņu nepārvērta putrā, apstrādādama ar saviem muskuļiem un sajaukdama ar kuņģa sulu. Aprīdama Jonāsu, valzivs sagādāja viņam patvērumu savā vēderā, kas nekļuva viņa kaps. Un pēc dažām dienām tā Jonāsu sveiku un veselu izlaida atkal ārā, saglabājusi viņu gaidāmajiem darbiem. Cik noslēpumaina un providenciāla vaļveidīgā dzīvnieka un cilvēka saprašanās!

Līds rakstīja, ka tādas pārdomas viņam radušās, lasot 20. februāra

konferences atreferējumu. Tad viņam kļuvis skaidrs, *!* ka cilvēks vēl nav samaksājis pateicības parādu valim, jo vaļveidīgie dzīvnieki jau kopš senseniem laikiem apzīmogoti ar predestināci- jas zīmogu. Tālāk Līds pastāstīja, ka viņš esot pārdzīvojis īstu šoku, kad Fa, atbildēdams uz žurnālista labi domāto jautājumu, savukārt tieši un atklāti vaicājis: «Kas ir dievs?» Un Līds izsaucās: «Kurš kristietis gan nejūt sāpes, sastapdamies ar tik dziļu nezināšanu?» Protams, žurnālists esot atbildējis, cik labi pratis, taču vienīgā atbilde, un Līds nebaidoties to apliecināt, esot sludināt delfīniem evaņģēliju. Jo jautājums «Kas ir dievs?» nav parasts jautājums, uz kuru cilvēks spējīgs atbildēt patiesi vai nepatiesi, kā kuru reizi. Jautājums «Kas ir dievs?» jau pats par sevi ir tiekšanās pēc dieva. Ja Fa, kā to viss norāda, ir saprātīga būtne, tad viņam pieejami arī ticības noslēpumi.

Tomēr citi evaņģēlistu mācītāji, kā arī pārējo sektu sludinātāji, nepieņēma Līda drosmīgo tēzi bez iebildumiem un pretošanās. «Protams,» par to rakstīja baptistu mācītājs D. M. Hotorns, «dzīvniekiem ir sava vieta dieva radītajā pasaulē. Viņi, tāpat kā cilvēks, ir dieva radības, jo dievs viņus visus — no vislielākā līdz vismazākajam, no visderīgākā līdz viskaitīgākajam — izcēlis no Nebūtības. Taču dievs viņus nolicis uz zemākas pakāpes un pakļāvis cilvēkam. Dievs nepieļauj, ka šie radījumi Viņu mīlētu, pielūgtu Viņa noslēpumus un gūtu atalgojumu Viņa paradīzē. Es piekrītu Līdām,» Hotorns turpināja, «ka Fa izturas kā saprātīgs radījums. Diemžēl dvēsele un saprāts nav sinonīmi. Vai delfīniem ir dvēsele? Tas, lūk, ir galvenais jautājums. Lai par to pārliecinātos, vajadzīga otra atklāsme vai vismaz pilnīgi droša un neapšaubāma debesu zīme. Sludināt delfīniem evaņģēliju būtu cēls pasākums, bet varbūt tas vedina uz patvaļu, ko vēlāk vajadzētu rūgti nožēlot, jo tā mēs atkāptos no rakstiem, kurus dievs mums devis, lai mēs pēc tiem vadītos. Vai mums ir tiesības,» Hotorns savas runas nobeigumā jautāja, «vienlaikus grozīt Svēto rakstu burtu un garu un sacīt delfīnam, pievēršot viņu kristīgajai ticībai, ka pestītājs miris pie krusta, lai glābtu viņu?»

Sai brīdī polemikā iejaucās R. P. Šmits. Dzimis Francijā, domājams, ebrejs pēc izcelsmes, izglītojies Kanādā un Savienotajās Valstīs, Šmits bija jezuīts ar gaišu un vispusīgi attīstītu prātu. Teoloģijas un dabas zinātņu doktors, etnologs, sociologs, numis- māts, arheologs, viņš bez abām savām dzimtajām valodām (angļu un franču) prata itāļu, spāņu, vācu, rumāņu un čehu valodu (če- hiski viņš runāja bez kāda akcenta kā reti kāds ārzemnieks, tā vismaz izteicās paši čehi). Viņš bija sarakstījies ar Teijaru de Šardenu, lordu Bertranu Raselu un Ginteru Andersu. Kad viņam jau bija pāri sešdesmitiem, viņš sāka mācīties krievu valodu, lai, kā pats sacīja, «lasītu Tolstoju oriģinālā».

Šmits ļoti enerģiski un talantīgi uzbruka Hotorna tēzei. Tās pirmā

vaina, viņš sacīja, ka tā sniedz reliģisku atbalstu pretīgajai un .komiskajai Popa runai Atlantā. Ja Hotorns būtu pamanījis šo bīstamo momentu, viņš pats pirmais to nožēlotu. Kristiānisms, ja tas negrib sevi diskreditēt, nedrīkst nekādā veidā būt saistāms ar atpalikušām politiskām doktrīnām. Pilnīgi pretēji, tam jācenšas saglabāt kontaktu ar pasaules attīstības procesu, jāizmanto domas progress un jādara viss, lai aptvertu svarīgākos zinātnes atklājumus. Hotorns pareizi saskata atšķirību starp dvēseli un prātu. Bet ar ko viņš pašreizējā gadījumā pamato savu apgalvojumu, ka delfīniem nav dvēseles? Kas tad īstenībā ir dvēsele? Vai tā nav radības spēja- izjust metafiziskas sāpes par savu pašreizējo stāvokli un ilgas atbrīvoties no tā ar kvēlu ticību? Delfīnu ticējumi, spriežot pēc Bi izteikumiem (20. februāra preses konferencē), ir vienkāršoti, parupji, Šmits turpināja, tomēr arī tie ietver sevī reliģiskās izjūtas pamatelementus: 1) priekšstatu par zaudēto paradīzi: ļoti senos laikos delfīni padzīti no zemes; 2) priekšstatu par viņpasauli: zeme ir paradīze, kur delfīni nonāk pēc nāves;

3) priekšstatu par pašuzupurēšanos: delfīni ir gatavi atdot dzīvību, lai drīzāk un drošāk sasniegtu mūžīgo svētlaimi; 4) priekšstatu par pielūdzamu pilnību: delfīni jūt kvēlu mīlestību uz cilvēku, kuru viņi iztēlojas (nepareizi) kā absolūti labsirdīgu un visvarenu būtni. Franču rakstniekam Verkoram taisnība, Smits turpināja, ka vienīgais nopietnais kritērijs, kas raksturo cilvēku, ir nevis ārējais veidols, nevis valoda, pat ne saprāts, bet gan reliģiskās jūtas.

Pretēji Hotorna domām, nav nekādas vajadzības gaidīt otru dievišķu atklāsmi, jo tieši tā jau ir atklāsme, ka šobrīd varam apsvērt jautājumu par delfīnu pievēršanu kristīgajai ticībai, tāpēc ka mums ir iespēja to darīt. Un drošo, neapšaubāmo debesu zīmi, kuru prasa Hotorns, mēs jau esam saņēmuši, jo ir taču noticis brīnums un delfīniem dāvātas spējas runāt.

Antropocentrisms, Smits turpināja, tāpat kā ģeocentrisms, ir novecojis. Cilvēks uz planētas vairs nav viens. Turpmāk viņam vajadzēs uzskatīt par sev līdzīgiem visus tos dzīvniekus, kas atbilst kritērijiem, pēc kuriem raksturo cilvēku. Ja mēs pārvarēsim nenovīdīgo prātu konservatīvismu, tad kļūst skaidrs, ka cilvēks un delfīns ir viens un tas pats radījums, kas tikai nosaukts dažādos vārdos. Tad nebūs aplami sacīt delfīnam, ka Kristus miris pie krusta, lai glābtu viņu, jo ar vārdu «cilvēks» mēs turpmāk apzīmēsim ikvienu radību, kam piemīt reliģiskas jūtas un ko var mācīt īstajā ticībā ar artikulētās valodas palīdzību.

Vēl lieku reizi mēs atklājam, Smits noslēgumā atgriezās pie savas iemīļotās tēzes, ka starp zinātni un reliģiju nav būtiskas pretrunas. Nebūt ne. Zinātne likusi mums saprast, cik plašs ir jēdziens «cilvēks»,

un līdz ar to mums paveras aizraujošas perspektīvas: mums jāpateicas zinātnei, ka turpmāk varēsim likt dieva vārdam atskanēt pašās okeāna dzīlēs.

Pēc šī raksta publicēšanas' vairāki garīdznieki, kas piederēja pie dažādām baznīcām, rakstīja Lorrimeram un lūdza atļauju mācīt Fa un Bi kristīgās ticības pamatus. Visi viņi saņēma pieklājīgā formā izteiktu noraidījumu. Komisija saprotot, Lorrimers atbildējis, cik cēli centieni diktējuši šos lūgumus, tomēr šimbrīžam neesot iespējams tos apmierināt, jo vieta, kur profesors Sevilja apmācot delfīnus, esot jātur slepenībā katram skaidru iemeslu dēļ: to prasot valsts drošības intereses.*[39]* Vismaz no oficiālā viedokļa raugoties, jautājums par delfīnu pievēršanu kristīgajai ticībai neesot vēl nobriedis.

Pavisam cita problēma saistīja Baltā nama uzmanību, un tā, liekas, prasīja ātru atrisinājumu. Apmācīt vienu vai divus delfīnus bija par maz. Ja delfīniem vajadzēja kļūt par tik vērtīgiem palīgiem Savienoto Valstu jūras kara flotei, tad bija nepieciešams nekavējoties darīt visu, lai nodrošinātu pietiekamu skaitu rekru- tējamu delfīnu. Padomnieku sakūdīts, Savienoto Valstu prezidents nezaudēja laiku: viņš rīkojās. Atgādinādams 1945. gada 25. septembra vēsturisko lēmumu, ar kuru prezidents Trumens anektēja Amerikas Savienoto Valstu kontinenta cokolu — ar šo lēmumu valsts zemūdens robežas ti'ka paplašinātas tālu aiz teritoriālajiem ūdeņiem —, Savienoto Valstu valdība paziņoja, ka turpmāk uzskatīs par Amerikas Savienotajām Valstīm piederošiem visus delfīnus, zobenvaļus, kašalotus un citus vaļveidīgos, kuru pārošanās un atnešanās rajons iekļaujas tās kontinentālā cokola robežās. Tādēļ minēto vaļveidīgo medības, zvejošana un gūstīšana aizliegta visiem kuģiem, kuteriem un laivām, visiem zvejniekiem, zvejnieku grupām vai zvejas uzņēmumiem, vienalga kādas tautības tie būtu, jo tas ietilpst vienīgi Amerikas Savienoto Valstu jūras kara flotes kompetencē.

Sī teksta nozīmīgums tālu pārsniedza praktiskos apsvērumus, kas bija iedvesmojuši tā autorus. īstenībā tas bija jauns, milzīgi svarīgs fakts pasaules attīstībā: jēdziens «amerikāņu delfīns» iegāja Vēsturē.

IX

Starptautiskā mērogā 20. februāra konferencei nebija negaidītas atskaņas: sociālistiskās valstis uz to reaģēja pieklājīgi, draudzīgās zemes — ar apbrīnu, trešās pasaules tautas — ar apbrīnu un bažām. Šais tautās, kam arvien lielākas raizes sagādājia eskalācija Vjetnamā, vadošajās aprindās cirkulēja pusbalsī izteikti jautājumi: cik tālu Amerikas Savienotās Valstis ies pa industriālās attīstības, zinātnisku brīnumu un pasaules ekspansijas ceļu? Tās jau guvušas uzvaru aukstajā karā, izmantojušas mierīgo līdzāspastāvēšanu, lai pavirzītos uz priekšu visās frontēs, tās panākušas Padomju Savienību lidojumos kosmosā un pārspēj to visās citās nozarēs; Latīņamerikā un vienā daļā Āfrikas un Āzijas tās sastāda un gāž valdības; Rietumeiropa jau ir pie Savienoto Valstu kājām; vai tagad tās neapreibs no savas visvarenības un katrreiz, kad kāda mazāka valsts tām pretosies, nesūtīs savus delfīnus mīnēt šīs zemes ostas un nogremdēt tās floti?

Anglijā A. C. Kressents, parlamenta loceklis, jautāja premjerministram, kā gan tas iespējams, ka Lielbritānija, jūras valsts pēc būtības, ļāvusi tik tālu aizsteigties sev priekšā delfīnu pētījumos. A. C. Kressentu pat viņa paša partijā uzskatīja par ekscentrisku franktireru un padulīu cilvēku, taču labprāt klausījās viņa agresīvo, pārspīlēto, allaž sensacionālo uzstāšanos. Premjerministrs atbildēja, ka «šai zemē», protams, esot izcili delfinologi, bet ka Lielbritānija nevarot atļauties izdot simtiem miljoniem, mārciņu sterliņu tikai delfinoloģijai vien un ka bez tam Lielbritānijas krastus neapskalojot neviena siltā jūra, kur varētu audzēt delfīnus. A. C. Kressents noprasīja, vai premjerministrs tiešām esot tāds nejēga jūras jautājumos un nezinot, ka eksistējot arī auksto jūru delfīni. Premjerministrs atteica, ka Fa un Bi piederot pie Tursiops truņcatus un ka Tursiops truncatus, cik viņam zināms, dzīvojot siltā ūdenī. A. C. Kressents paziņoja, ka, pēc viņa domām, ūdens temperatūrai neesot nekāda sakara ar šo lietu (was completely immaterial). Spriezdams pats pēc savas pieredzes, viņš nesaprotot, kāpēc auksts ūdens kavētu mācīšanos lasīt. (Smiekli.) Viņš jautāja premjerministram, kāds labums esot no milzīgajām summām, ko katru gadu iztērējot karaliskā flote, ja dārgu jo dārgu angļu aviobāzes kuģi varot dažās minūtēs nogremdēt ienaidnieka delfīns, kura tuvošanos neuztveršot neviens sonars. (Hear! Iiear!)*x* Premjerministrs atbildēja, ka cienījamā parlamenta locekļa bažas neesot pamatotas, jo līdz šim vienīgi amerikāņu delfīni esot operatīvi izmantojami. Cienījamais parlamenta loceklis vēlējās zināt, vai premjerministrs varot garantēt, ka ne Tautas Ķīnai, ne Padomju Savienībai nekad nebūšot operatīvi izmantojamu delfīnu. Premjerministrs tādu garantiju nevarēja dot, taču viņš iebilda, ka

vajadzības gadījumā Lielbritānijas floti varētu aizsargāt amerikāņu delfīni NATO ietvaros. A. C. Kressents dziļi ievilka elpu, un viņa acis iedzirkstījās. Viņš bija novedis premjerministru tieši tur, kur gribēja.

Francijā deputāts Mariuss Silvens, viens no opozīcijas izcilākajiem pārstāvjiem, uzrunāja premjerministru šādiem vārdiem:

«Jūs nupat apliecinājāt pelnītu cieņu amerikāņu zinātnei, kas izdarījusi «varenu lēcienu uz priekšu»,- iemācot delfīnus runāt. Tas ir ļoti jauki, prezidenta kungs, bet ar to vēl nepietiek. Es aicinu jūs iet mazliet tālāk savās pārdomās. Francijai nav runājošu delfīnu. Amerikas Savienotajās Valstīs tādi ir. Vai jūs uzskatāt par savlaicīgu mūsu izstāšanos no NATO 1969. gadā, tieši tai vēstures brīdī, kad kļuva skaidrs, ka neviena kara flote turpmāk nevarēs iztikt bez šiem neaizstājamajiem palīgiem tiklab izlūkošanā, kā aizsardzībā? (Aplausi Federācijas un Demokrātiskā centra solos.) īsi sakot,, es aicinu valdību skatīties uz faktiem, nevis patverties diženuma sapņos, ko iedvesmo visšaurākais nacionālisms. (Protesta saucieni no UNR puses.) Atveriet acis, kungi! Tiklab ekonomiskā, kā finansiālā un militārā ziņā Francija ir maza valsts, kas nevar fare da se!*2* (Enerģiski protesta saucieni skan no UNR, Neatkarīgo un dažiem komunistu soliem.) Jūs to noliedzat? (Saucieni: «Jā! Jā!») Labi, tādā gadījumā es sacīšu, ka Francijai jāizvēlas: vai nu tā ir ar mieru atkal iestāties NATO (protesta saucieni no UNR ‗un komunistu soliem), un tad tās kuģi saņems no Savienotajām Valstīm delfīnu vairogu, bez kura mūsu dienās kara flotei lemts pārvērsties dzelzs lūžņos (protesta saucieni), vai arī Francija pati apmācīs savus delfīnus. (Saucieni: «Jā! Jā! Kālab ne?») Jūs sakāt: «Kālab ne?» Es arī to saku. (Ironiski izsaucieni no UNR soliem: «Nu, tad balsojiet kopā ar mums!»)

«Es saku tāpat kā jūs: «Kālab ne?», tomēr es nebalsošu kopā ar jums un tūlīt atklāšu iemeslu, kāpēc ne. Taču vispirms es aicinu jūs padomāt par dažiem faktiem un skaitļiem. Amerikas Savienotajām Valstīm ir simt piecdesmit delfinologu. Japānai — astoņdesmit. Anglijai un Federālajai Vācijai — katrai pa piecpadsmit. Bet vai jūs zināt, kungi, cik delfinologu ir Francijai? Divi! (Pārsteiguma un protesta saucieni.) Es atkārtoju: divi. Kungi, kuri piederat pie vairākuma partijas un kuru rokās ir vara jau kopš 1958. gada, ko jūs pa šo laiku esat darījuši delfinoloģijas labā? Es atbildēšu jūsu vietā: neko! Absolūti neko! (Aplausi un protesta saucieni.) Vai jūs esat organizējuši valļveidīgo dzīvnieku pētījumus? Nē! Vai esat nodibinājuši un finansējuši laboratorijas? Nē. Vai jūs esat parūpējušies par delfinologu izglītošanu? Nē. Vai esat organizējuši delfīnu ķeršanu Vidusjūrā, lai būtu ko pētīt? Nē. Vai esat vismaz iekārtojuši baseinus, kur nākotnē turēt delfīnus? Nē, nevienu. Viens no abiem franču delfinologiem lūdza piešķirt viņam nelielu gabalu zemes uz salas iepretim Marseļai, lai ierīkotu tur delfīnu audzētavu. Vai jūs to viņam

piešķīrāt? Nē. Un vai jūs zināt, premjerministra kungs, kurp šis zinātnieks grib doties, lai pētītu delfīnus? Es jums to pateikšu: uz Savienotajām Valstīm!»*[41]* (smiekli, aplausi, protesta saucieni.)

Amerikas Savienoto Valstu Jūras kara flote un Valsts departaments ar drudžainu sasprindzinājumu gaidīja, kā uz 20. februāra preses konferenci reaģēs Padomju Savienība. Atbalsis no PSRS pienāca diviem lāgiem, ar visai ilgu starplaiku, kā šķita nepacietīgajiem novērotājiem.

22. februārī, tas ir, trīs dienas pēc konferences, PSRS valdība nevainojamā diplomātiskā stilā apsveica Savienoto Valstu valdību, amerikāņu zinātniekus un amerikāņu tautu ar «pārsteidzošiem sasniegumiem» zooloģijā.

«Taisnība,» viņš piebilda, «tās salīdzināt nav viegli, jo Padomju Savienības delfinoloģijas programma pēc saviem mērķiem un metodēm atšķiras no amerikāņu delfinoloģijas programmas. Pretēji amerikāņiem, kas, būdami tradicionāli individuālistiskās domāšanas upuri — šādu domāšanu attīsta kapitālistiskā struggle for life*[43]* —, visus spēkus koncentrēja uz vienu vai diviem delfīniem un panāca ar tiem brīnumus, mūsu zinātnieki centās pāriet tieši no delfīnu analfabētisma uz delfīnu masu kultūru. Zināmā mērā viņiem tas izdevās, izstrādājot vienkāršotu sazināšanās sistēmu, kas dod iespēju izrīkot ap simt delfīnu Melnajā jūrā. Šos delfīnus jau izmanto zvejniecībā ar pilnīgi apmierinošiem rezultātiem.»

«Velns parāvis!» Lorrimers izsaucās, kad Edemss atnesa raksta tulkojumu. «Mēs ne par matu neesam tikuši uz priekšu. Ko tas nozīmē: «zināmā mērā viņiem tas izdevās»? Un ko nozīmē «vienkāršota sazināšanās sistēma»? Man arī ir vienkāršota sazināšanās sistēma ar manu suni, bet tā taču vēl nav valoda! Nolāpītie stulbeņi, viņu mutes ir aizpogātas tikpat cieši kā viņu mundieri!»

Goldsteins, par kura atbraukšanu Edemss bija brīdinājis piektdien, 6. martā, ieradās bungalo sestdienas agrā pēcpusdienā, viņš bija liela auguma, platiem pleciem, spēcīgām krūtīm, muskuļotu kaklu, raupjiem vaibstiem, izaicinošu zodu, no krekla vaļējās apkaklītes spraucās ārā rudu un sirmu spalvu kušķi, ar savām biezajām, sirmajām, viļņotajām krēpēm viņš izskatījās pēc veca lauvas, viņš tuvojās bungalo iesānis, lielās, muskuļotās kājas kurpēs ar kaučuka pazolēm, ik soli sperot, it kā palēcās, galvu virs smagajiem, apaļajiem pleciem viņš turēja mazliet uz priekšu pieliektu, mazās, zilās ačteles ar zobgalīgu un viltīgu skatienu uzlūkoja Arletu un Sevilju, mani sauc Goldsteins, viņš sacīja skaļā balsī, sniegdams Seviljam platu, spalvainu roku, es esmu tā ebreju haizivs, kas, sākot ar šodienu, ievāks desmit procentus no visiem jūsu autora honorāriem, mis Lafeija, sastapt jūs ir likteņa dāvana, jūsu daiļums patiešām apbur, jūs esat vēl skaistāka un, valdzinošāka nekā fotogrāfijās, jums ir apbrīnojama līdzība ar Mariju

Mančini, kuru, kā zināms, dievināja Luijs XIV, Goldstein, Sevilja iesmiedamies sacīja, jūs velti mēģināt Arletu samulsināt ar savu erudīciju, «Life» jau agrāk salīdzināja viņu ar Mariju Mančini, tāpat ir veltīgi viņu aplidot, jo pēc nedēļas mēs precamies, labāk apsēdieties un iedzeriet kādu glāzīti, jūs precaties? Goldsteins jautāja, atslīgdams balti lakotā krēslā, kas nokrakšķēja zem viņa smaguma, un kad jūs domājat pabeigt savu grāmatu par Fa un Bi?, pēc kāda pusgada, es ceru, Goldsteins pacēla galvu, viņš izskatījās priecīgs un iedvesmots, sirmie mati vizēja kā oreols, paklau, Brudcr, viņš sacīja, viegli uzsizdams Seviljam pa plecu, jums jāprecas pēc pusgada, tieši tad, kad iznāks jūsu grāmata, es jau tagad redzu visās avīzēs ar trekniem burtiem iespiestu:"

Sevilja un Arleta sāka smieties, un Goldsteins ierēcās, kāda reklāma, ļaudis jūs dievinās, Sevilja, jūs esat tik slavens, ka, pēc viņu domām, jums jāapprec īsts naudas maiss, un viņi būs aizkustināti līdz asarām, ka jūs precat nabaga neievērojamu mašīnrakstītāju, bet es nemaz neesmu neievērojama mašīnrakstītāja! Arleta iebilda, nu, ziniet, viņai ir vesela kaudze diplomu, un viņas tēvs ir liels vīrs apdrošināšanas sistēmā, zinu jau, zinu, Goldsteins atbildēja, vai jūs domājat, ka es neizstudēju jūsu biogrāfijas, pirms nācu šurp, es nerunāju par to, kā tas ir patiesībā, es saku to, ko rakstīs avīzes, visa Amerika sāks šņukstēt aiz aizkustinājuma, kad uzzinās, ka Sevilja precēs savu sekretāri, nevis dosies laulībā ar tērauda karalieni Mašenu-Sprūmu, diemžēl nav ko gaidīt grāmatas iznākšanu, mēs precamies pēc nedēļas, Sevilja sacīja, Goldsteins paraustīja savus varenos plecus un sarauca uzacis, paklausieties, nedomājiet, ka esmu slikti audzināts, Sevilja pacēla roku, nepūlieties velti, viņš smiedamies teica,

Goldsteins pielika viskija glāzi pie lūpām un sāka dzert, Sevilja ar skaudību skatījās uz viņa roku, tā bija plata, muskuļota, ar ļoti garu īkšķi, tā nesatvēra glāzi, tā it kā paņēma to savā īpašumā, tādas rokas ir cilvēkiem, kas brīvi kustas lietu pasaulē, es šo dabiskumu esmu zaudējis, Sevilja nodomāja,

Goldsteins nolika glāzi uz galda, ja man jārūpējas par jūsu finansēm, veco zēn, tad es prasu no jums pilnīgu uzticēšanos, Edemss sacīja, ka jau divus gadus bankā uz jūsu konta esot piecpadsmittūkstoš dolāru un ka jūs ar šo naudu neko nedarot, tas ir skandāls, piecpadsmittūkstoš dolāru, ja tos noguldītu uz desmit procentiem, divos gados tie dotu jums trīstūkstoš dolāru lielu peļņu, un par šiem trim tūkstošiem jūs varētu nopirkt jaunu automobili vecā buika vietā, neaiztiekot pamatkapitālu, bet kāpēc lai es mainītu savu veco buiku? tā jau es domāju! Goldsteins iesaucās, noplātīdams spēcīgās rokas, un uzlūkoja Arletu, it kā piesaukdams viņu par liecinieci, es biju par to pārliecināts, viņš ir pravietis,es esmu, uzdrošinos sacīt, ķerts uz naudu,

tāpat kā jūs, Sevilja, esat ķerts uz nesavtīgumu,labi, kur ir kontrakts, ko Brikers jums atsūtīja?, tur, uz galdiņa, blakus jūsu glāzei, es to sameklēju, kad uzzināju par jūsu ierašanos, paskatīsimies, Goldsteins sacīja, paņemdams kontraktu, papētīsim šo augstākā netaisnīguma pieminekli, pat nelasījis to, es jūs apsveicu, ka bijāt pietiekami tālredzīgs un to neparakstījāt, viņš iegrima lasīšanā, ak dievs, kāds blēdis, viņš pēc brīža noņurdēja, blēdis? Sevilja jautāja, Goldsteins iesmējās, nē, nē, ne jau vārda tiešā nozīmē, neuztveriet to burtiski, viņš ir tāds pats blēdis kā visi veikalnieki, tas nozīmē, ka viņš jūs apzags, taču pieņemamās robežās, turklāt viņš ir lielisks izdevējs, enerģisks un drosmīgs, jūs esat labās rokās, Sevilja, mis Lafeija, vai drīkstu izmantot jūsu telefonu? es jums to tūlīt atnesīšu, Arleta sacīja, kad viņa pēc brīža atgriezās, aiz viņas pa sarkanajām flīzēm vijās gara, balta aukla, Goldsteins uzmeta viņai acis, jauks cālēns, un nopietna, uzticama, viņiem saskanēs, es piezvanīšu tam bandītam, viņš sacīja, piemiegdams aci, un klausule pazuda viņa platajā saujā, laiks ritēja, nepiepildīts laiks, gaidas, tukš- gaita, Goldsteins zvanīja Brikeram, un tas bija viss, Sevilja paskatījās uz Arletu un pasmaidīja, Arleta atsmaidīja. pretī, Goldsteins uzmeta vienam un otram vienaldzīgu, neizteiksmīgu skatienu, Seviljam bija tāda sajūta, it kā dzīve ar tās nepārtraukto, mutuļojošo emociju, domu, projektu un bažu plūsmu būtu nelikumīgi apstājusies kādā tukšā laika sprīdī bez krāsas un satura, vai Brikers? Goldsteins jautāja skaļā balsī, un straume atkal plūda tālāk, Briker, te runā Goldsteins, es jums zvanu sakarā ar Sevilju, jā, es esmu viņa aģents, nevajag krist izmisumā, vecais, ai, ai, ai, bet, protams, jūs arī man esat mīļš, pēc pusgada viņš jums iesniegs manuskriptu, saprotams, viņš pats rakstīs, viņš ir tik možs un asprātīgs, par to neraizējieties, šai ziņā viss ir kārtībā, tikai jūsu kontrakts gan nav pieņemams, tūlīt pateikšu, mēs paturam visas tiesības uz iepriekšēju un turpmāku publikāciju un visas tiesības uz tulkojumiem un ekranizāciju, jūs? jūs taču nav ko žēlot, jums ir amerikāņu, angļu, kanādiešu, austrāliešu tiesības un pilnīga rīcības brīvība visās zemēs, kur runā angļu valodā, tas nemaz nav nieks … otrkārt, mūsu honorārs tiek paaugstināts līdz piecpadsmit procentiem, nē, mans kungs, NE, piecpadsmit procentu, tas ir pats pēdējais vārds, es saku piecpadsmit, astoņi un septiņi, un, protams, ne jau no tik nožēlojama aprēķina kā piecpadsmittūkstoš dolāru, ko jūs piedāvājat, ko? ko? es saku: nožēlojams, simtu?, paklausieties, Briker, runāsim nopietni, un, kaut arī tas jūs pārsteidz, man nevajag jūsu simttūkstoš dolāru, es tos negribu, es tos aizsperu ar kāju, es tiem spļauju virsū, es tiem uzšķaudu, ja gribat zināt, nē, Briker, jūs nedabūsit šo grāmatu par saviem ubaga grašiem, par nožēlojamiem, apbružātiem simttūkstoš dolāriem! es tiem uzšķaudu, es teicu, cik es gribu? beidzot! Bravo! Es gribu divus simtus, Goldsteins, turēdams klausuli

atstatu, aizsedza mikrofonu ar labo roku, paskatījās uz Sevilju un sacīja normālā balsī, viņš brēc kā ēzelis, bet tam, ko viņš saka, vairs nav nozīmes, viņš jau ir nolēmis dot mums tos un protestē tikai aiz profesionāla apzinīguma, Sevilja sarauca uzacis, bet vai tā nav milzīga summa? jūs jokojat, Goldsteins sa- cīja, no angļu valodas zemēm vien jūs saņemsit vairāk nekā divus miljonus dolāru honorāra, bet Brikers, es pat neuzdrīkstos jums sacīt, cik ierausīs viņš, Goldsteins atkal pielika klausuli pie auss, piedodiet! nē, nē, mūs nepārtrauca, klausieties, Briker, jūs velti tērējat laiku un atņemat laiku man un Seviljam, es teicu divi simti! Ko? Jūs esat ar mieru? Kad! Tūlīt? Lieliski"! atsūtiet Seviljam jaunu kontraktu, un viņš ar nākamo pastu nosūtīs to jums atpakaļ, es saku, ar nākamo pastu, pilnīgi droši, es par to galvoju, nevis rīt, bet pirmdien, ja vēlaties, pirmdien es atļaušos to prieku, viņš nolika klausuli, nolaida rokas gar sāniem, uzlūkoja Arletu, pēc tam Sevilju, viņš izskatījās lepns un noguris, piere bija norasojusi sviedriem, viņš smagi elpoja kā pēc grūta vingrojuma, tik daudz naudas, Sevilja ierunājās, "Goldsteins paskatījās pulkstenī un piecēlās, Sevilja, es jums gribu kaut ko pateikt, un nenovērtējiet manu padomu par zemu, tas ir nopietns, tiklīdz Brikers izmaksās jums avansu, nopērciet lielu māju ar lielu dārzu un šai lielajā dārzā lieciet uzcelt pretatomu patvertni, es nupat to izdarīju, man ir tāda sajūta, ka mēs milzu soļiem tuvojamies traki lieliem sūdiem pasaules mērogā.

*

Pašlaik Goldsteins lidmašīnā ēd vakariņas, Sevilja sacīja, un jūtas ar sevi pilnīgi apmierināts, viņš iesmējās, viņš ir simpātisks, Arleta sacīja, man ļoti patika tas numurs, ko viņš izspēlēja ar Brikeru pa telefonu, atlaidies šūpuļkrēslā, Sevilja skatījās, kā Arleta liek galdā vakariņas, šķiņķi, latuka salātus, avokado, galdu tā garajās malās meistars bija asprātīgi savienojis ar soliem, tā ka solus varēja pacelt tikai kopā ar galdu, biezie ozola dēļi bija lietū nomelnējuši, saulē ieplaisājuši, Sevilja ar patiku skatījās uz izturīgo, zemnieciski pamatīgo galdu, kas bija kļuvis pavisam tumšs, trīssimt sešdesmit piecas dienas gadā pavadīdams zem klajas debess uz šīs terases, kur tas beigs savu mūžu, nekad neizkustējies tālāk par dažiem metriem, kad to dienas vidu iecēla ēnā vai pievakarē nolika saules pusē, ir zināms, ka ozols labvēlīgos apstākļos var pārsniegt sešsimt gadu vecumu, cik daudz paaudžu, ak dievs, cik īsa salīdzinājumā ar to ir cilvēka dzīve, mēs pazūdam 'kā kukaiņi, ejam, nākam, strādājam, zvanām pa telefonu, mīlējāmies, laiks aizrit sekundi pēc sekundes, minūti pēc minūtes, ar nepielūdzamu 'gausumu tuvinot brīdi, kad es locīšos nāves mokās netīros palagos, mani pārņem šausmu drebuļi, to iedomājoties vien, tas ir drausmīgi un neticami, un pats neticamākais ir tas, ka mēs izliekamies, it kā aizmirstu, dzīvojam, it kā nekas nebūtu, kad mums vajadzētu kaukt aiz baismām, bet nē, te mēs esam,

tik prātīgi, mierīgi, darbīgi, optimistiski, mēs kaļam

plānus, dzīve pieder mums, starp citu, ir taču pierādījies, ka mirst vienmēr citi, aizritēja vēl daži mirkļi, viņš ar sirdsapziņas pārmetumiem iedomājās — Maikls — Maikls savā kamerā gaida spriedumu, gaida, kad viņu notiesās, izpostīs viņa jauno dzīvi, mans lielais lāci, tu izskaties noskumis, nē, nē, Sevilja pasmaidīja, atbildēdams, es domāju par savu grāmatu, varbūt esmu pārsteidzies, apsolīdams to pabeigt pusgada laikā, pie galda, pie galda! Arleta sauca, lāči, suņi, kaķi, visi pie galda!, Sevilja piecēlās un ar maigumu paraudzījās Arletā, kā viņai patika allaž atkārtot šo priecīgo un nomierinošo rituālu, viņš veikli pārkāpa pār solu, uzlika abas rokas uz nomelnējušā ozolkoka dēļa, man gribas ēst, viņš, atkal saņēmies, paziņoja,

viņš sagrieza salātus un šķiņķi slksīkos gabaliņos uz šķīvja, miljons dolāru, viņš ierunājās, ko lai ar tiem iesāk? o, es zinu gan, tos vajag noguldīt uz desmit procentiem, Goldsteins dixit un tie ienesīs simttūkstoš dolārus, labi, bet ko mēs darīsim ar simttūkstoš dolāriem, izdosim? simttūkstoš dolāru vienā gadā nav iespējams iztērēt, vismaz mums ne, ievērojot mūsu dzīves veidu, jo mēs jau tāpat nopelnām pietiekami daudz, tu šo naudu atkal noguldīsi uz procentiem, Arleta uzjautrināta sacīja, Sevilja pacēla nazi kā diriģenta zizli, bravo, ar tavu muti runā veselais saprāts, mēs naudu noguldām, un pēc gada mums jau ir simt desmittūkstoš dolāru liels ienākums, tādā tempā es savu miljonu divkāršošu nedaudzos gados, un ko tad mēs iesāksim ar diviem miljoniem?, Arleta skatījās uz viņu un smējās, labi, mēs turpinām tādā pašā garā, Sevilja sacīja, mēs turpinām, un pēc dažiem gadiem mums jau ir trīs miljoni, un tad, tur nu neko nevar darīt, es mirstu un atstāju mantojumā vienu miljonu Džonām, vienu miljonu Elanam un vienu miljonu tev, un ko tu, manu nabaga mīļumiņ, iesāksi ar savu miljonu? tu, protams, turpināsi kā līdz šim un iekrāsi kolosālas summas, 'ko tu nekad nespēsi iztērēt, viņš paskatījās uz Arletu un sarauca uzacis, man negribētos, lai tu domātu, ka es paceļos pāri naudai, tas nav tiesa, cilvēki vienmēr mazliet liekuļo, kad runa ir par naudu, viņi izvēlas dažādas pozas, vai nu nesavtīguma pozu, vai skopulības pozu kā Goldsteins, lai gan īstenībā, kā man Edemss pastāstīja, Goldsteins viens pats uzaudzinājis sešus brāļus un māsas, kad viņam bijuši četrpadsmit gadi, tēvs nomiris, neatstādams ne graša, Goldsteins uzturējis visus, arī māti un vecmāmiņu, un vecmāmiņas māsu, veselu varzu, viņš maksājis par savu jaunāko brāļu skološanu, apprecinājis savas māsas, iekārtojis savus brāļus, varētu iebilst, ka viņa augstsirdība izpaudusies visai šaurā lokā, bet arī tā jau ir reta

un brīnišķīga parādība, ka cilvēkam izdevies sasniegt tādu kolektīva egoisma pakāpi, vairums ļaužu domā tikai paši par sevi, un tad vēl Goldsteins sauc sevi par skopuli un iedomājas, ka es esmu

nesavtīgs, tāpēc, ka es nekur neieguldu savus piecpadsmittūkstošdolārus, bet īstenībā es baidījos tos pazaudēt, ieguldīdams nedrošā pasākumā, es neesmu nesavtīgs, es tikai esmu nekompetents naudas lietās, patiesībā es bieži domāju par šiem piecpadsmit tūkstošiem, tie man deva zināmu drošības sajūtu, un vai tu domā, ka es vienaldzīgi raugos uz izredzēm saņemt miljonu dolāru, nemelosim, industriālā sabiedrībā nauda sniedz vienīgo brīvību, kas nav tikai teorētiska, tā ir neizsakāma sajūta — zināt, ka ar šo miljonu dolāru mēs, tu un es, jau rīt varam aizbraukt uz jebkuru pasaules malu un dzīvot tur, un darīt tieši to, ko mēs- gribam, jo mūs aizsargās zelta barjera, jā, tas ir spēks, tā ir brīvība, bet tai pašā laikā man mazliet bail no šīs naudas, es neuzticos tai, man negribētos, ka tā man atņemtu vēlēšanos radīt, ka tā mani samaitātu vai izlutinātu un ka es naudas dēļ neviļus sāktu darīt kaut ko tādu, ko īstenībā neatzīstu, es bīstos, ka tā mani nesagrauž no iekšienes kā termīti,

viņš pagrieza galvu uz jūras pusi un dziļi ieelpoja, viņpus klints rietēja saule, un jūra pārklājās mēļiem atspulgiem, kas bija tik maigi un nomierinoši, ka aizmirsās haizivis un gribējās mesties ūdenī, jūra likās gluda, ar tikko jaušamu virmojumu, īstenībā augstuma dēļ viļņi nebija manāmi, tie vēlās līgani kā trīsas zem zirga ādas, vienīgi pēdējais vilnis plīsa pret krastu, savākdams, aizsviezdams un sajaukdams oļus, vienus un tos pašus oļus jau desmitiem tūkstošiem gadu, tas atplūda ar drausmīgu, sēcošu troksni, kas bija līdzīgs mirēja gārdzošajai elpai, Arleta nokopa galdu, viņš palika viens ar avīzi rokās, kad Arletas nebija tuvumā, viņam vienmēr kļuva skumji, līdzko viņa izgāja no istabas, viņam uzmācās saltuma un pamestības sajūta, trešajā lappusē viņš uzdūrās uz Elana un Džona interviju, tātad reportierim bija izdevies zēnus atrast mazajā Jaunās Anglijas ciematā, žurnālists piedēvēja viņiem idiotisku paziņojumu, kas bija iespiests trekniem burtiem:

MES NEESAM GREIZSIRDĪGI UZ FA. MĒS VIŅU UZSKATAM PAR SAVU PUSBRĀLI,

nabaga zeņķi, viņi pat nebija redzējuši Fa, vajadzēs pierunāt Merianu, lai aizved viņus uz Eiropu, šeit viņi vairs nav drošībā, kādā jaukā dienā man viņus nolaupīs, lai pieprasītu izpirkuma •naudu, bet ej nu pārliecini Merianu, līdzko es izteikšu tādu priekšlikumu, viņa to noraidīs, kaislība pretoties man viņā ir ■stiprāka par bērnu interesēm, viņš dzirdēja Arletas soļus uz terases, tad iestājās savāds klusums, viņš pacēla galvu, Arleta •stāvēja viņa priekšā, elpodama strauji un spēcīgi, maza dusmu grumba bija iegulusies starp uzacīm, melnās acis spīdēja kā divas kafijas pupiņas, es nezinu, vai te vainīga slava un nauda, viņa sacīja, bet, manuprāt, tu jau esi pietiekami izlutināts, kopš 20. februāra saņemdams pa desmit mīlestības vēstulēm ar fotogrāfijām ik dienas, var pieļaut, ka tas diemžēl ir normāli, bet tas, ka tu esi licis

Megijai iekārtot speciālu mapi, kur katrai vēstulei iepretim novietota attiecīgā fotogrāfija, un ka tu šo mapi ņem līdzi uz bungalo, lai papriecātos par to manā klātbūtnē, tas ir zemiski, zemiski, zemiski, Sevilja pacēla uzacis, bet paklausies, tā taču nebija mana ideja iekārtot mapi, to izdomāja Megija, un, ja es to paņēmu līdzi, tad tāpēc, ka man vēl nav bijis laika izlasīt nevienu no šīm vēstulēm, viņš apklusa, Atietas acis zibsnīja dusmās, kad viņa noskaitās, pārvērtās pat viņas balss, tā kļuva zemāka un spēcīgāka, viņas augums likās blīvāks, tvirtāks, viņa nocietinājās kā cietoksnis, un bija vajadzīgs divreiz ilgāks laiks, lai ar saprātīgu argumentu pārrautu viņas aizsardzības līniju, nu, labi, ja tā ir Megija, tad viņa rīkojusies apbrīnojami nodevīgi, Arleta ir nedomāja rimties, un tev nevajadzēja viņu vēl atbalstīt, paņemot mapi līdzi nedēļas nogalē, kad tu esi ar mani, tas ir zemiski, turklāt augstākajā mēra banāli, viņš piecēlās, neņem taču to tik ļoti pie sirds, es domāju, ka būs uzjautrinoši palasīt šīs vēstules, uzjautrinoši? viņa atjautāja, nodrebēdama aiz niknuma, tāda maskarāde! lasīt, ko raksta šīs dullās, kuras tevi nekad nav redzējušas, bet izsaka tev vairāk vai mazāk aizplīvurotus precību piedāvājumus, un dažas pat ir ar mieru stāties ar tevi sakaros, es citēju, bez «jebkādām saistībām no tavas puses», Sevilja izslējās, bet tu taču tās esi lasījusi, jā, viņa skaļi atbildēja, un tai pašā mirklī no acīm viņai izsprāga asaras un tecēja pār vaigiem, es atļāvos ielūkoties šai. .. harēmā, šai verdzeņu tirgū un pat apbrīnot fotogrāfijas, kādi tērpi! ar kādiem izgriezumiem un šķēlumiem, tik suģestīvi, un pieguļoši! tik pieguļoši, ka rodas jautājums, vai tikai viņas nav likušas sevi iešūt tur iekšā, un satraucošais puskailo skaistuļu festivāls, kā atlietas vai zem caurspīdīgā auduma nojaušamas formas, kādi bikini!*[44]* un divas vai trīs pavisam bez bikini, protams, mākslinieciskās pozās, o, nesmejies, nesmejies, es nekad neesmu redzējusi neko riebīgāku: sievietes izstāda sevi un piedāvā kā preci, cik nožēlojams priekšstats rodas par mūsu dzimumu, patiešām, es jutos pazemota viņu dēļ, stop, Sevilja skaļi sacīja un piecēlās, izstiepdams roku, it kā jokojot un pavēlot reizē, viņš devās uz istabu, ašiem soļiem piegāja pie galdiņa, kur priekšpusdienā, ierodoties bungalo, bija pametis mapi, paķēra to un atgriezās uz terases, vai tā ir tā pati? viņš jautāja, rādīdams neatvērto mapi Arletai, jā, Arleta atbildēja, viņš piegāja pie margām, atvēzējās un no visa spēka svieda mapi jūrā,, acumirklī iestājās klusums, mape gaisā atvērās, izbārstot fotogrāfijas, un krita bezgala ilgi, līdz ar tikko dzirdamu šļakstu atsitās pret ūdeni un pazuda krasta viļņa zaļajās putās, debates beigušās, Sevilja sacīja, uzlikdams labo roku Arletai uz pleca, viņa neatbildēja neko, tikai piekļāvās, interesanti, Sevilja pēc brīža ierunājās, ka panākumi tūlīt izpaužas naudas un dzimuma attiecībās, tas ir, spēka attiecībās, īstenībā mēs pat neesam vēl atbrīvojušies no feodālisma, pils un harēms, nocietināta pils un pirmās

nakts tiesības, mēs vēl dzīvojam civilizācijā, kas balstās uz varmācību,

Goldsteins, Arleta pēc brīža ierunājās paklusā balsī, sacīja kaut ko tādu, kas mani ļoti pārsteidza: viņš domā, ka mēs milzu soļiem tuvojamies trešajam pasaules karam, o, nezinu vis, Sevilja steigšus atbildēja, nezinu vis, varbūt pastaigāsimies mazliet pa liedagu, kamēr vēl nav pilnīgi satumsis, viņš apklusa un pirmais sāka kāpt lejup pa klintī iecirstajiem pakāpieniem, kas veda uz mazo līcīti, daži pakāpieni bija tik šauri, ka vajadzēja virzīties sāniski gluži kā krabim, pa kreisi klints sienā, gurnu augstumā, vēl bija palikuši gredzeni, bet tauva, kas noderētu par margām, bija pazudusi, Sevilja jau divdesmito reizi bez īstas pārliecības nodomāja, ka varbūt vajadzētu iegādāties jaunu, būtu tikai jānopērk vajadzīgā garuma virve, augšā un apakšā jāsasien pa mezglam, lai to abos galos nostiprinātu, un tomēr viņš zināja, ka nekad to neizdarīs, pie mazā līcīša bija kāds stūrītis, kur patvērumam no ziemeļu vēja, domājams, iepriekšējo bungalo īrnieku bērni bija uzcēluši rupju valni no sausiem akmeņiem, tas bija būvēts šā tā, ar dievu uz pusēm, viena daļa bija sagruvuši, bet pārējais turējās stingri, Sevilja pasniedza roku .Arletai, palīdzēdams pārkāpt pāri vēja aizsegam, viņi apsēdās plecu pie pleca un atspieda muguru pret vēl silto .klints sienu, tai vakarā, kad Maikls iesniedza man atlūgumos, Sevilja sacīja, arī viņš runāja par trešo pasaules karu, viņa viedoklis bija tāds: pat mobilizējot veselu miljonu vīru, Amerika nevar 'uzvarēt karu Vjetnamā ar klasiskajiem ieročiem, un, jo ilgāk karš turpināsies, jo lielāku ietekmi iegūs amerikāņu vanagi, un beidzot viņiem izdosies izvirzīt prezidenta postenim vēl reakcionārāku cilvēku nekā Goldvoters, tai brīdī virsroku gūs tādi ģenerāļi kā Eizenhauers, kuri jau sen pieprasa, lai Āzijā izmanto atomieročus, viņi gribēs tikt galā ar Vjetnamu un pie tās pašas reizes arī ar Ķīnu, kamēr tai vēl nav pārāk daudz raķešu, viņi safabricēs kaut kādu provokāciju un labi iestudēta sašutuma orķestra pavadījumā nometīs pirmo kobalta bumbu uz Pekinu, bet PSRS? Arleta jautāja, pēc Maikla domām, PSRS agri vai vēlu iejauksies, un te nu ir amerikāņu vanagu galvenā kļūda, viņi domā, ka PSRS būs laimīga, atbrīvojusies no ķīniešu , draudiem uz savām robežām, un ļaus viņiem rīkoties, bet īstenībā PSRS nevar pieļaut, ka Savienotās Valstis sagrābj milzīgās Āzijas bagātības un īsā laikā nodrošina sev virskundzību uz visas planētas, pazudinot pašu PSRS, kad tā būs izolēta, Arleta paskatījās uz Sevilju izbiedētām acīm, un tu? viņa klusu vaicāja, vai tu domā, ka Maiklam taisnība? kā lai es to zinu, Sevilja atbildēja, ar īgnu, spēju kustību noplātīdams rokas, lai atrisinātu kādu grūtu uzdevumu, uz to jākoncentrē visa uzmanība, izslēdzot jebkuru citu domu, viņš nervozi un īgni atmeta ar roku, sacīdams «izslēdzot jebkuru citu domu», it kā cenzdamies aizslaucīt šo teikumu tālu projām, un tomēr man jāatzīst, viņš jau mierīgāk turpināja, ka Maikla vārdi mani dziļi ietekmēja, viņš norija siekalas un

izskatījās nelaimīgs, Maikls bija intelektuāli tik godīgs, viņš runāja pagātnes formā, it kā Maikls būtu miris, Arleta grasījās kaut ko sacīt, bet, paskatījusies uz Sevilju, klusēja, viņš stingi raudzījās tālumā, sarauktām uzacīm, nolaistiem lūpu kaktiņiem,

viņš spēji pietrūkās, vai neiesim atpakaļ? viņš nervozi jautāja, jau? Arleta pacēla uzacis, mēs taču .tikai nupat atnācām, atvaino, Sevilja teica, pagriezdams galvu uz viņas pusi, un viņa nodomāja: viņš skatās, bet neredz mani, ja vēlies, varam palikt, viņš nepacietīgi piebilda, nē, Arleta tūlīt piekrita, iesim atpakaļ, viņa piecēlās un uzsmaidīja Seviljam, atvaino, viņš atkārtoja ar tādu kā samulsumu un uzbudinājumu reizē, tas ir šis nolādētais bungalo, mūžam tikai kāpt augšā un lejā, nekad nevar īsti izlocīt kājas, pastaigāt pa līdzenu vietu, bet mēs varam paieieties pa klinti gar krastu, plašuma netrūkst, viņa teica, te būs vairāki kilometri, nē, nē, viņš noraidot pakustināja roku, iesim atpakaļ, ja jau tev gribas mājās, viņa iesmējās, nevis man, bet tev gribas iet atpakaļ! viņš uzmeta Arletai skumīgu, mulsu un tai pašā laikā nepacietīgu skatienu, bet tad acīs atkal atplaiksnīja maigums, viņš viegli pasmaidīja un teica, jā, jā, man gribas mājās, un sāka kāpt augšup pa klints pakāpieniem,

arhitekts, kas bija projektējis bungalo, necieta ne logus, ne durvis, to nebija ne starp virtuvi un mazo ēdamistabu, ne starp ēdamistabu un dzīvojamo telpu, ne starp guļamistabu un vannas istabu, izģērbdamies Sevilja skatījās, kā Arleta kaila tīra zobus, lai labāk redzētu sevi spogulī, viņa bija noliekusies pār izlietni, kājas cieši kopā, ķermeņa augšdaļa izvirzīta uz priekšu, vēders ierauts, gūžas izspīlētas, tā bija gracioza un naiva poza, kas piederētos mazai, rātnai meitenītei, Sevilja pasmaidīja, plaušās ieplūda spēcīga gaisa strāva, viņš ar pūlēm apvaldīja straujo prieka uzbrāz- mojumu, no kura gandrīz elpa aizrāvās, jā, tas bija prieks, nevis iekāre, tas gavilējošs kā putns modināja alkas, bet viņš zināja, ka laimes apjausmā ir robeža, kuru nedrīkst pārkāpt, lai tā neizgaistu, viņš jutās viegls, aizkustināts, laimīgs, bet tai pašā laikā sargājās būt pārāk laimīgs, viņu šūpoja gaismas viļņi, viņš lēca pa vēl neskartām pasaules virsotnēm pirmajā dienas stundā, šī ķermeņa skaistums, līksme, cerība, pateicība, viņam šķita, ka krūtis tūlīt pārplīsīs, tas bija neizturami, pēkšņi laime uzbrāzmoja ar tādu spēku, ka pārrāva visas robežas un gandrīz nogāza viņu gar zemi, Sevilja sāka smieties, jā, nu protams, vajag smieties, mānīties un ar smiekliem atjaunot puslaimes jutoņu, vienmēr taču, kā zināms, var atrast kaut ko uzjautrinošu, visam ir sava absurdā puse, piemēram, viņš jutās laimīgs tāpēc, ka Arleta tīra zobus, viņš smējās un juta, ka šie smiekli ir neīsti, nav taču iespējams noturēties ilgāk par mirkli neticami augstā dzīves virsotnē, mēs jau tikai pārejam no vienas stadijas otrā — smiekli, lai izbēgtu no baiļu nemiera, iegūšanas bauda, lai pārvarētu smieklus, maigums, lai izdziedinātu no baudas,

— neprātīgas laimes mirkli nevar apstādināt, kāds no muguras stumj mūs aiz pleciem, nu, ej taču, ej, ej, kāpēc tu smejies? Arleta jautāja, noliekdamās pret spoguli, tu izskaties pēc mazas, rātnas meitenītes., viņa pagrieza galvu, lai paraudzītos viņam acīs, uztvēra viņa skatienu, visam augumam pārskrēja karsts vilnis, arī viņa iesmējās dziļi guldzošiem smiekliem un atbildēja piesmakušā balsī, es jau esmu rātna, Arletas galva atdusējās viņa pleca bedrītē, viņš gulēja, izstiepies uz muguras, katrs atslābinātais nosvīdušā ķermeņa muskulis sakļāvās ar matraci, viņš izstiepa labo roku un nodzēsa gaismu, iestājās, ilgs klusums, Sevilja elpoja tik rāmi, ka Arleta nodomāja: viņš ir aizmidzis, bet pēkšņi viņš ierunājās visparastākajā tonī, it kā atsākdams tikko pārtrauktu sarunu, ja krievi nepūš mums miglu acīs, viņš sacīja, un viņa balss klusumā skanēja noteikti un asi, ja viņi patiešām izmanto zvejniecībā simt delfīnu, tad viņi ir tikuši tālāk, nekā mēs domājām, starpsugu sakaru nodibināšanā, pat nepievēršot uzmanību viņu pļāpāšanai par individuālismu un kapitālistisko struggle for life, kas liek mums, nabaga nejaukajiem amerikāņiem, koncentrēt visus spēkus uz vienu vienīgu delfīnu pāri, tomēr jāatzīst, ka mēs vēl neesam paveikuši

neko, iemācīdami runāt diviem delfīniem, mums jāpaplašina sakaru loks līdz veselai sugai vai vismaz jāiemāca runāt vēl divdesmit trīsdesmit indivīdu, un, velns lai mani parauj, ja es zinu, no kura gala ķerties klāt šim darbam.

*

FA UN BI SARUNA AR PROFESORU SEVILJU

PIRMDIEN, 1971. GADA 9. MARTA, PLKST. 10 NO RĪTA

(Profesora Seviljas piezīme: «Nebiju redzējis Fa un Bi, kopš piektdien, 6. martā, aizbraucu no laboratorijas. Mani ieraudzījis, Fa palēcās, vairākkārt uzsita ar asti pa ūdeni un izgrūda veselu rindu priecīgu svilpienu. Bi pa to laiku turējās mazliet atstatu, klusa un rezervēta, un gandrīz neskatījās uz manu pusi.)

FA: — Pa! Kur tu biji? Kur tu biji?

S: — Labdien, Fa!

FA: — Labdien, Pa! Labdien, Pa! Labdien, Pa! Kur tu biji?

S: — Labdien, Bi!

BI: — Labdien, Pa. (Bi atrodas baseina centrā, viņa lēnām riņķo pulksteņa rādītāju virzienā un, garām peldēdama, pašķielē uz mani, taču neizlaiž nevienu skaņu un, liekas, nedomā tuvoties. Fa ir baseina malā, kādu metru no manis, sirsnīgs un atsaucīgs. Kad es piegāju pie baseina, viņš atļāvās parasto joku: apšļāca mani ar ūdeni no galvas lidz papēžiem.)

S: — Biju aizbraucis atpūsties kopā ar Ma.

FA: — Atpūsties? Tu gribi sacīt — gulēt?

S: — Atpūsties nozīmē neko nedarīt.

FA: — Un vai šeit tu neatpūties?

S: — Nē, parasti ne.

FA: — Bet tur, uz kurieni tu brauc, tu atpūties?

S: — Jā.

FA: — Kur tas ir?

S: — Pie jūras.

(Bi, pārtraukusi riņķošanu, uzmanīgi klausās, taču netuvojas.)

FA: — Arī šeit jūra ir tuvu. Reizēm es dzirdu viļņus, un, kad dzeru ūdeni, tam ir citu dzīvnieku garša.

S: — Es jau tev izskaidroju: paisuma laikā mēs atveram slūžas un baseinā ieplūst jūras ūdens.

FA: — Jā, es zinu. Neesmu aizmirsis. Es neko neaizmirstu, nekad. Man ļoti patīk, kad ūdenim ir jūras un citu zvēru garša.

S: — Bi, panāc šurp! (Bi nepaklausa tūlīt un, kad beidzot padodas, netuvojas tieši

baseina malai, bet peld līkumu līkumiem, lai parādītu, ka pakļaujas nelabprāt.)

S: — Bi, kas tev kait? Vai tu dusmojies?

BI: — Tu neteici, ka atstāj mūs.

S: — Bet tā taču nav pirmā reize. Pirms preses konferences es jau divreiz biju aizbraucis.

BI: — Jā, bet tu pateici, ka brauksi projām.

S: — Labi, nākamreiz es tev pateikšu.

BI: — Paldies, Pa. Vai tur, kur tu biji, ir jauki?

S: — Ļoti jauki.

BI: — Ko tu dari, lai neko nedarītu?

(Es smejos, un Fa tūlīt mani atdarina, zobgalīgi skatīdamies • uz Bi. Bi neapmierināta mirkšķina acis, bet nesaka neko.)

S: — Es rotaļājos ar Ma, guļu saulē un peldos.

BI: — Tev vajadzētu paņemt mūs līdzi. • FA: — Jā, Pa, tev vajag paņemt mūs līdzi!

S: — To nevar, tur nav baseina.

BI: — Bet kur tu peldies?

S: — Jūrā.

BI: — Un haizivis?

S: — Tur, kur es peldos, haizivju nav. Bet jums taču arī šeit neklājas slikti, kamēr es esmu projām, jūs rotaļājaties.

FA: — Jā, visvairāk ar Ba.*[45]* Viņš ir ļoti mīļš. Citi arī ir ļoti mīļi.

BI: — Es ļoti mīlu Ba. Viņš visu laiku ir pie mums. Viņš ar mums kopā peldas. Rotaļājas ar mums. Viņš mūs glāsta. Un runā. Viņš runā un runā.

FA: — Viņš mums izlasīja priekšā, kas par mums rakstīts avīzē. Bet paskaidrot negribēja. Viņš sacīja: «Pagaidiet Pa.»

S: — To es viņam lūdzu izdarīt.

FA: — Pa, es biju ļoti bēdīgs. Ir taču cilvēki, kas mūs nemīl.

S: — Vienmēr ir cilvēki, kam bail no kaut kā jauna.

FA: — Vai viņiem bail no mums? S: — Jā.

BI: — Es nesaprotu, kāpēc.

FA: — Viens vīrs esot sacījis: «Zivs vieta ir uz mana šķīvja.»

BI: — Pa, kāpēc viņš tā teica? Mēs jau neesam ēdami.

FA: — Un mēs neesam zivis!

BI: — O, Fa, neesi tāds snobs!

, (Es iesmejos, un arī Fa smejas.)

S: — Bi, kurš tev iemācīja vārdu «snobs»?

BI: — Ba iemācīja. Kāpēc tu smejies? Vai tas ir slikts vārds?

S: — Tas ir ļoti iabs vārds. īpaši, kad Fa sāk lielīties, ka viņš ir vaļveidīgais.

FA: — Bet es lepojos ar to, ka esmu vaļveidīgais. Delfīna smadzenes sver tikpat, cik cilvēka smadzenes. S: — Pareizi, tu neesi aizmirsis. FA: — Es nekad neko neaizmirstu. BI: — Vai avīzēs ir vēl citi raksti par mums? S: — Vēlāk paskatīsimies. Tagad es gribu tev kaut ko sacīt. FA: — Un man ari?

S: — Tev arī. Atceries, Fa? Tu taču iemācīji Bi runāt. FA: — Jā, es.

S: — Un tagad man gribētos, lai jūs abi iemācītu runāt citus delfīnus. FA: — Kāpēc?

S: — Ar diviem runājošiem delfīniem nepietiek. FA: — Kāpēc?

S: — Pārāk ilgi tas būtu jāskaidro.

FA: — Vai tev tas darītu prieku, ja mēs iemācītu runāt vēl citus delfīnus? S: — Jā.

FA: — Tad ka mes to darīsim? S: — Es jums atvedīšu delfīnus. BI: — Seit? Baseinā? S: — Jā.

BI: — Delfīnus vai delfīnu mātītes?

S: — Sākumā vienu mātīti.

BI: — Nē, nē!

S: — Kā, nē?

BI: — Es negribu..

S: — Tu negribi?

BI: — Es viņu sitīšu! Es viņai kodīšu!

S: — Bet paklausies, Bi . ..

BI: — Es viņai atņemšu viņas zivju Liesu.

S: — Bet paklausies, Bi, tas būs ļoti ļauni no tavas puses.

BI: — Jā!

S: — Tu gribi būt ļauna? • BI: — Jā! Es būšu ļoti ļauna, visu laiku! Es viņai kodīšu! S: — Bet kāpēc, Bi? Kāpēc? BI: — Es negribu, lai Fa viņas priekšā taisa «s». (Fa smejas. Bi pagriežas un iebelž viņam ar asti; viņš izvairās un nesit pretī.)

S: — Bi, tu taču labi zini, ka jūrā tā notiek. BI: — Tas ir citādi.

S: — Jūrā tēviņam vienmēr ir vairākas mātītes.

BI: — Tas ir citādi. S: — Kas ir citādi? (Klusums.)

BI: — Fa un es, mēs runājam.

(Es bridi klusēju, tik ļoti mani apmulsina šai atbildē ietvertā argumentācija.)

Fa: — Tu vairs neko nesaki, Pa?

S: — Bi, iedomājies, ka otra mātīte ir stiprāka par tevi. BI: — Tad es lūgšu, lai Fa man palīdz viņu sist. S: — Un tu, Fa? Vai tu vinu sitīsi? FA: — Jā. S: — Kapec?

FA: — Es vienmēr daru, kā Bi saka. S: — Kāpēc?

FA: — Man gribas tā darīt. Es ļoti mīlu Bi. S: — Un ja es ielaidīšu baseinā vēl vienu delfīnu? FA: — Eš viņu sitīšu. Varbūt es viņu nogalināšu. S: •— Bet ja viņš būs lielāks un spēcīgāks par tevi? FA: — Bi man palīdzēs.

(Es paskatos uz Bi, un Bi apstiprinot paloka galvu.) S: —Bi, parunāsim vēl par šo otru delfīnu mātīti. Kāda atšķirība, ka jūs ar Fa runājat? Kamēr jūs vēl nemācējāt angliski, jūs runājāt delfīnu valodā. BI: — Tas ir citādi. S: — Kas ir citādi? BI: — Es nezinu.

S: — Vai pirms tam, kad tu sāki runāt angliski, tu būtu pieņēmusi baseinā vēl vienu delfīnu mātīti?

BI: — Es ļoti mīlu Fa. Es viņu mīlu tāpat, kā tu mīli Ma. S: — Tu esi ievērojusi, ka es mīlu Ma? BI: — Jā.

S: — Un, ja es nemīletu Ma, vai tu pieņemtu otru delfīnu mātīti?

BI (dziļi satraukta): — Vai tu vairs nemīlēsi Ma? S: — Nē jel. Es teicu: «ja». Es jau tev izskaidroju, ko nozīmē «ja».

BI: — Man nepatīk tadi «ja». Fa saprot šos «ja», es nesaprotu. Kas ir patiesība, tas ir patiesība, un kas nav, tas nav. Kam vajadzīgi tādi «ja»?

S: — Paklausies uzmanīgi, Bi. Klausies, tas ir ļoti svarīgi. Vai tāpēc, ka es mīlu Ma, tu nevēlies baseinā otru mātīti? (Klusums.) BI: — Jā. Varbūt.

S: — Tu gribi būt ar Fa, tāpat kā es ar Ma?

BI: — Jā.

S: — Un, ja tu nerunātu angliski, tu nebutu pamanījusi, ka es mīlu Ma?

BI: — Man nepatīk šie «ja». Tie visu sarežģī.

S: — Pamēģini atbildēt, Bi, es tevi lūdzu.

BI: — Es nezinu. Esmu nogurusi.

(Viņa uzgriež man muguru, piepeld pie gumijas ripas, uzmauc to uz purna un met Fa, kas to gaisā noķer un met atpakaļ Bi. Es vairākkārt mēģinu atsākt sarunu. Bi neatbild. Laiks: desmit un divdesmit minūtes.)

*

Sūzija pārlaida skatienu kolēģiem. Tā bija pirmā sapulce pēc 20. februārī, krēsli bija sakārtoti ap galdu, uz kura stāvēja magnetofons,

rituāls palika allaž viens un tas pats, līdzstrādnieki ieradās piecas minūtes agrāk, Sevilja straujiem soļiem ienāca pēdējais un pēdējais apsēdās, Lizabetes vietā viņš bija pieņēmis Simonu, bet, vai nu nejauši, vai tīšām, Maiklam vietnieka nebija, — viens jauns darbinieks, viena trūkst, bet citādi, izņemot tukšo Maikla krēslu man pa kreisi, visi sēž savās agrākajās vietās, pat vientiesīgais Simons neviļus bija apsēdies kā agrāk, Lizabete pa labi no Arletas, Pīters, saprotams, man blakus, uzlicis roku uz mana krēsla atzveltnes, viņš man nepieskaras, bet es ar pakausi jūtu viņa rokas siltumu, un Megija sēž blakus Bobam, kurš ģērbies ārkārtīgi izsmalcināti, viņš dara, ko var, lai izvairītos no Megijas, pat ar visvienaldzīgāko izskatu uzgriezis viņai pa pusei muguru, bet esmu gatava derēt, ka tas viņu nepaglābs no Megijas replikām, viņa mēģinās sačukstēties arī ar savu kaimiņu pa kreisi, rāmo un biklo Simonu, kurš sēž, pavilcis kājas zem krēsla, un, protams, neatbildēs, taču nekur viņš, nelaimīgais, neizspruks, jo Megija visu, pat klusēšanu uztver kā atzīšanos.

— Tūlīt jūs dzirdēsit, — Sevilja sacīja, — manu 9. marta sarunu ar Fa un Bi. Klausieties uzmanīgi, tas ir mūsu apspriedes temats.

Viņš ieslēdza magnetofonu, uzlika abas delnas uz galda un klusēdams skatījās, kā ritinās lente. Abu delfīnu spalgās balsis piepildīja telpu.

— Nu, ko jūs par to domājat? — viņš jautāja, kad lente beidzās. — Es šimbrīžam gaidu no jums nevis praktiskus ierosinājumus, bet gan delfīnu izturēšanās analīzi. Kādas ir jūsu domas par to?

Pēc neilga klusuma pirmā ierunājās Sūzija:

— Manuprāt, Fa reaģē normāli. Ar to es gribu sacīt: viņa reakcija atbilst tam, kas mums zināms par delfīnu tēviņa izturēšanos. Fa dzīvo baseinā viens pats ar Bi. Ja tur ielaistu vēl otru tēviņu, rastos jautājums par mātītes dalīšanu, kā arī hierarhijas jautājums.

— Tādā ziņā arī Bi reakcija ir normāla, — Arleta piezīmēja. — Ja baseinā ielaistu vēl vienu mātīti, tādas pašas problēmas rastos Bi.

— Ne gluži, — Pīters iebilda.

Arleta paskatījās uz viņu. Pēc Maikla aiziešanas Pīters bija kļuvis it kā pašapzinīgāks, vīrišķīgāks un attiecībās ar Sūziju nosvērti aizbildniecisks.

— Bi ir dzīvojusi jūrā, — viņš turpināja, — tas ir, viņa dzīvojusi delfīnu barā, kur nav stabilu pāru, kur tēviņš valda pār vairākām mātītēm pēc kārtas. Un tomēr Bi izvēlējusies monogā- miju.

— Jums taisnība, — Sevilja atzina, un Pīters izskatījās gaužām laimīgs. — Tā ir brīva izvēle.

— Un pat pamatota, — Bobs piebilda savā melodiskajā balsī.

Viņam bija kājās zilas audekla kurpes, gaišzilas bikses un

mugurā mēļi zils krekls, zem kura plati atlocītās apkaklītes varēja redzēt tirkīza krāsas zīda lakatiņu ar melniem izšuvumiem. Sūzija

uzmeta viņam acis. Zilo toņu harmonija tiešām izskatījās eleganti, bet kā viņš var valkāt kaklautu tādā karstumā!

— Precīzāk sakot, — Bobs turpināja, — šai pamatojumā ir zināms duālisms, jo Bi deva savai nostājai nevis vienu, bet divus izskaidrojumus: pirmkārt, viņa runā mūsu valodu, otrkārt, viņa vēlas, lai viņas attiecības ar Fa atbilstu cilvēku attiecībām.

Sevilja paskatījās uz Simonu, kas joprojām sēdēja, pavilcis kājas zem krēsla, un pieklājīgi jautāja:

— Un kā jūs domājat, Simon? Vai Bi motivācija ir divdabīga?

Simons nosarka. Tas ir garš, tievs, kautrīga un apzinīga paskata puisis, kuram, šķiet, viss bija nenoteikts — vecums, sejas vaibsti, matu krāsa, uzskati.

— Varbūt, — viņš piesardzīgi piekrita, — varbūt varētu sacīt, ka ir zināma divdabība.

Megija viņam uzmundrinoši uzsmaidīja, un, baidīdamies izlikties slikti audzināts, Simons savilka seju grimasē, kuru varēja noturēt par tādu kā pussmaidu, Megija nodūra acis, nabaga zēns, . cik viņam daudz kompleksu, viņš ir tik bikls, ar kādu iekāri viņš raugās manī, gluži kā ielaspuika, kas apstājies pie konditorejas loga, esmu pārliecināta, ka viņš nekad vēl nav skūpstījis meiteni, savā ziņā gandrīz žēl. ka esmu tik cieši saistījusies ar Bobu, ja man nebūtu bail pamodināt viņā greizsirdību, es saņemtu šo zēnu rokās un droši zinu, ka man izdotos no viņa izdabūt kaut ko jēdzīgu, galu galā viņš nemaz nav neglīts, viņam tādas dvēseliskas acis un, cik var spriest pēc biezajām lūpām, viņā slēpjas daudz kvēles.

— Es nedomāju, ka te būtu kāda divdabība, — Arleta sacīja. — Pareizi, Bi savu izturēšanos izskaidroja ar diviem iemesliem: pirmkārt, es runāju jūsu valodu, otrkārt, es vēlos, lai manas attiecības ar Fa atbilstu cilvēku attiecībām. Taču, ieskatoties dzijāk, šie abi iemesli būtībā ir viens un tas pats. Abos gadījumos runa ir par stipru vēlēšanos identificēties ar cilvēku.

— Bravo, Arleta! — Sevilja dedzīgi iesaucās un, pagriezdamies pret viņu, aši uzsmaidīja. — Varbūt jūs atceraties, — viņš turpināja, pārlaizdams acis saviem līdzstrādniekiem, — ka 20. februāra preses konferencē kāds žurnālists jautāja Fa, vai viņš to uzskata par paaugstinājumu, ka var runāt cilvēku valodā. Daudzo muļķību vidū tas bija interesants jautājums. Runāt cilvēku valodu, no Bi viedokļa, ir paaugstinājums. Tā kā viņa runā, viņa vairs tik stipri no mums neatšķiras. Tāpēc Bi vēlas, lai viņas attiecības ar Fa līdzinātos mūsu mīlas attiecību tipam. Ņemdama par paraugu cilvēku pāra monogāmiju, viņa identificējas ar mums.

— Tas ir ļoti interesanti, — Pīters sacīja. — Bet kāpēc Fa nereaģē tā kā Bi? Fa, ja es pareizi sapratu, sākumā nebija pret otras mātītes ierašanos?

— Varbūt tāpēc, — Sūzija ieteicās, — ka delfīnu tēviņam, kā vispār vīriešu dzimumam, ir tieksme uz poligāmiju …

Visi iesmējās, jauki gan, Arleta domāja, par laimi, Lizabetes nav šeit, viņas smiekli nebūtu patīkami, savādi, ka viena cilvēka naidīgais noskaņojums var visu sabojāt.

— Vai atļausit, — Bobs ierunājās manierīgā balsī, uzlikdams labo roku uz gurna, — vai atļausit arī man pievienot savu akmentiņu jūsu valnim? — Sūzija vēl lieku reizi apbrīnoja, cik veikli viņš atstāja savas iepriekšējās pozicijas, līdzko Sevilja bija runājis. — Arī Fa izrāda vēlēšanos identificēties, tikai citā veidā: piemēram, viņš katrā izdevīgā gadījumā atkārto, ka nav zivs, bet ir vaļveidīgais. Kāpēc? Tāpēc, ka viņš zina: vaļveidīgie dzīvnieki, tāpat kā cilvēks, pieder pie zīdītājiem. Un tāpēc, ka viņš zina: vaļ- veidīgajam, kuņi sauc par delfīnu, ir tikpat smagas smadzenes kā cilvēkam. To es saucu par viņa snobismu. Bet arī šis snobisms ir vēlēšanās līdzināties cilvēkiem.

Sevilja piekrītot pamāja ar galvu, taču bez parastās dedzības. Viņu kaitinaja, ka Bobs, piekrizdams otra viedoklim, vienmēr runaja tā, it kā pats būtu nācis uz šīm domām.

— Labi, — viņš sacīja, — vai mēs visi esam vienis prātis un pieņemam šo interpretāciju? Simon?

— Esmu vienis prātis, — Simons atbildēja, un Megija viņam sazvērnieciski uzsmaidīja.

— Es neesmu morālists, — Sevilja turpināja, — un tāpēc nevaru pateikt, vai fakts, ka pirmais runājošo delfīnu pāris izvēlas rietumu cilvēka monogāmiju, nozīmē progresu vai ne. Taču mums šī mutācija ir nopietns šķērslis un izraisa sarežģītu problēmu. Kā mēs tagad rīkosimies, lai Fa un Bi zināšanas kļūtu pieejamas citiem delfīniem?

Spalgi iezvanījās telefons, un Sevilja ar nervozu žestu brīdināja Megiju: «Manis nav, vienalga, kas zvanītu!» Megija piecēlās, piegāja pie telefona galdiņa un pacēla klausuli, halo? viņa sacīja augstprātīgā un rezervētā balsī, kādā allaž atbildēja uz telefona zvaniem, diemžēl nevar, profesors Sevilja ir apspriedē, piezvaniet vēlāk, man ļoti žēl, misis Džilkriste, misis Džilkriste!! Sevilja iesaucās un tik spēji pielēca kājās, ka apgāza krēslu, to nepacēlis, viņš lieliem soļiem piegāja pie telefona galdiņa un gandrīz rautin izrāva klausuli no Megijas rokām, misis Džilkriste . . . te Sevilja .. . Kad? Vakar pēc pusdienas? Bet tas ir maksimums! Drausmīgi. Man trūkst vārdu, lai pateiktu jums … Kā viņš to uzņēma? Jā, es zinu, viņš ir drosmīgs .. . Neraizējieties par soda naudu, es to samaksāšu, . . Nu, sacīsim, ka tas ir aizdevums, viņš varēs atdot, kad iznāks no cietuma … Nē, nē, nieki… Jā, es viņam rakstīšu, jā, noteikti, pasakiet, ka es viņu apmeklēšu, tiklīdz man atļaus, jau šodien uzrakstīšu iesniegumu.

Viņš nolika klausuli un pagriezās pret līdzstrādniekiem. Viņš bija bāls, acīs tukšums.

— Maiklam, — viņš sacīja neskanīgā balsī, — vakar piespriests augstākais soda mērs: pieci gadi Rietuma un desmittūkstoš dolāru soda naudas.

*

No Kalifornijas universitātes, kur viņa lekciju kurss par Hu- serlu saistīja vispārēju uzmanību, dienvidslāvu filozofs Marko Ļepovičs 1972. gada pavasarī rakstīja savam draugam uz Sara- jevu, dalīdamies savās pārdomās:

«Prezidenta vēlēšanas, kuras notiks šā gada (1972) beigās un par kfrr-ām es jums vēl sacīšu pāris vārdu, jo tik bezjēdzīgi, manuprāt, ir to sagatavošanas apstākļi, liek man vēlreiz pārdzīvot to- pašu, ko izjutu pirms deviņiem gadiem, kad nogalināja Kenediju. Liela politiska līdera noslepkavošana tumšu policijas mahināciju

rezultātā vēl nav nekas īpaši pārsteidzošs: tamlīdzīga drāma varētu norisināties jebkurā citā pasaules zemē: Bet satraukt var, pēc manām domām, tā pasivitāte un piekāpība, kādu šai gadījumā izrādīja amerikāņi. Jo viņi patiešām ir visādā ziņā apbrīnojami ļaudis: viņi ir vienkārši, augstsirdīgi, viesmīlīgi, godprātīgi cilvēku individuālajās attiecībās, disciplinēti sabiedriskajās attiecībās, ļoti cītīgi darbā, visās nozarēs viņiem ir liela pieredze, nemaz nerunājot par apskaužamo fizisko attīstību un veselību, ko nodrošina dažādi sporta veidi un visaugstākais dzīves līmenis pasaulē. Un tomēr šie citādi nepārspējamie ļaudis politiskā ziņā ir bērni. Viņus var neticami viegli apstrādāt un ietekmēt. Iedomāsimies, ka kādā citā Eiropas zemē nogalināts prezidents, kuru visi mīlējuši un cienījuši, iedomāsimies, ka varbūtējais slepakava ticis nopratināts, bet ka no šīs nopratināšanas nav palikušas ne pēdas (turienes policijai nav kredīta, lai nopirktu magnetofonu), iedomāsimies, ka varbūtējo slepkavu savukārt nogalinājis gangsteris, kura sakari ar policiju nav noliedzami, — vairāk nemaz nevajadzētu, lai sabiedriskā doma būtu saviļņota tik spēcīgi, ka oficiālais mēģinājums notušēt pazīstamo Vorrena ziņojumu jau pašā sākumā kļūtu neiespējams. Savienotajās Valstīs sabiedriskās domas apātija bija tik liela, ka Vorrena ziņojums ne vien varēja rasties, bet tas gandrīz tika apklusināts, un, ja galu galā par to atkal sāka runāt, tikai pārāk vēlu (un, manuprāt, tam vairs nebija nekādas politiskas ietekmes), tad vienīgi tāpēc, ka sazvērnieki aiz pārmērīgas piesardzības lika citam pēc cita nozust četrpadsmit svarīgiem drāmas lieciniekiem. Sie atkārtotie nedabiskās nāves gadījumi beidzot pamodināja sabiedrisko domu, kaut arī visai vājā mērā, turpretī Eiropā jau pašā sākumā pietiktu ar faktu, ka varbūtējo slepkavu nogalinājis gangsteris un špiks vienā personā, lai saviļņotu visplašākās masas.

Amerikāņu tautu var liekt un locīt tik viegli, ka šobrīd, tuvojoties prezidenta vēlēšanām, tas man sagādā patiesas bažas. Patlaban es

vēroju parādību, ko varētu uzskatīt par farsu, ja tai pašā laikā tā nebūtu ārkārtīgi bīstama. Nupat amerikāņu publikai mēģina pārdot par kandidātu prezidenta postenim Holivudas aktieri Džimu Krūneru. Nedomāju, ka Tu Sarajevā kādreiz būtu redzējis filmu ar šī aktiera piedalīšanos, bet šeit viņš ir ļoti slavens. Pēc ārienes viņš atgādina kaut ko no Džeimsa Stjuarta un kaut ko no Harija Kūpera. Garš, slaids, atlētisks vīrs ap piecdesmit gadiem, mazliet iesirmiem matiem, ar skumji labsirdīgu smaidu, viņš izskatās tā, it kā nestu uz saviem platajiem pleciem visas cilvēces nastu. Amerikānietēm viņš ir vienlaikus brālis, tēvs un vīrs, labvēlīgās vīrišķības trīsvienības iemiesojums, pie viņa platajām'krū- tīm tik viegli būtu raudāt. Visiem pārējiem viņš ir stiprs vīrietis,

kam nekad netrūkst padoma un izveicības un kas ar nēdaudziem . vārdiem un pāris asprātībām izrauj nelaimīgo blondīni no rokām piecdesmit indiāņiem, kuri jau grasījušies meiteni izvarot.

ka viņu iznicināja tieši tāpēc, ka viņš bija spējīgs pateikt «nē». Ja runājam par Džonsonu, tad, par spīti acīm redzamajiem trūkumiem, viņš tomēr saņēmis pienācīgu izglītību un audzināšanu, tas ir profesionāls politiķis; man gribētos ticēt, ka viņš nostājies uz kareivīguma ceļa nelabprāt, varbūt pat viņu moka sirdsapziņas pārmetumi. To liecina viņa morālās runas, ar kurām viņš pavada katru jaunu eskalācijas pakāpi. Bet, ja tiks ievēlēts Krūners, tad Savienoto Valstu prezidenta posteni ieņems cilvēks, kura reālā ietekme uz Amerikas politiku būs apmēram tāda kā Can Kai-ši vai maršalam Ki.

Visvairāk mani satrauc tas, ka šo degradāciju tieši vēlas cilvēki, kuru plāniem tā kalpo, jo Džims Krūners darīs visu, ko no viņa prasīs, pat nometīs pirmo ūdeņraža bumbu uz Ķīnu, turklāt saglabādams savu labsirdīgo, taisnīgo un atbildīgo izskatu, kas ir viņa aktiera noslēpums. Es no visas sirds ceru, ka būšu kļūdījies, bet, ja Krūners tomēr tiks ievēlēts, pasaule reibinošā ātrumā tuvosies lielajam karam Āzijā, kurš var pārvērsties par pasaules karu.»

Arleta pagriezās, izstiepās ērti uz muguras un ieklausījās, kā siltajā tumsā krasta bangas triecas pret saliņu, šķita, ka dunoņa nāk no mazītiņās ostas, kas noderēja viņiem arī par peldbaseinu, taču viņa zināja, ka tā nav, jo eja starp klintīm bija tik šaura un līkumota, ka neviens vilnis nevarēja sasniegt dumbjus, tas bija ziemeļos, aiz gultas galvgaļa, aiz mājas sienas, aiz milzīgās cisternas, ko pēdējais ciklons bija piepildījis līdz malām, ziemeļos trakoja jūra, un bangas plīsa pret koraļļu rifiem, kas apjoza saliņu tai pusē, kurp viņi nekad negāja, un tur nebija nekā, tikai akmeņains tuksnesis, ne smilšu sēres, ne ielīča, kur peldēties un kaut vai ielaist ūdenī mazāko no abām piepūšamajām laivām, vienvienīgas zemūdens klintis, virpuļi un putu kalni, bet dienvidu pusē bija terase, uz kuru viņi bija atveduši mazliet kontinenta zemes, lai iestādītu buganvilijas un izrotātu garo, zemo,

pie klin- tāja pieplakušo ēku, kuru Henrijs sauca par «blokhauzu», jo tā bija celta no betona, bez logiem ziemeļu pusē, lai izturētu taifūnus, vienīgā skaņa, kas patiešām nāca no ostas, bija vēja nepārtrauktā svelpoņa «Karibī» vantīs, tāpēc ka jahtas skaistais alumīnija masts bija tik augsts, ka pacēlās pāri mājai, saliņai un klintīm un gluži kā antena uztvēra visus vējus, «Karibī» tika nopirkta kopā ar māju, Goldsteins dabūja skaisties, kad mēģināja aizkavēt Henriju noslēgt darījumu tai pašā dienā, tas bija pirms gada, pirms vesela gada, un Maikls visu šo laiku ir aiz restēm,domas par viņu līdzinās sirdsapziņas pārmetumiem, drausmīgi iedomāties, ka viņu atbrīvos tikai 1976. gadā, pēc četriem gadiem, nolaupīti pieci gadi mūža, viņa vecumā, tāpēc ka viņš negribēja piedalīties karā, kuru uzskatīja par netaisnu, konformisms, izsludināts par tirānisku likumu, sirdsapziņas brīvība nopulgota brīvības vārdā, un Lizabete, es negribu žēlot Lizabeti, viņa nodeva, mēģināja kaitēt, Lizabetes acis, kā viņa uz mani skatījās, es nezināju, kur likties, jums vajadzētu saprast, ka jūs viņam nekad nebūsit nekas vairāk kā tikai viens numurs veselā skaitļu sērijā, bet viņa tomēr bija sieviete, tikai sieviete var izdomāt teicienu, kas tik ļoti sāp, vienkāršs, viltīgs stilistisks atradums, ko nekad nevarēs aizmirst, viens numurs veselā skaitļu sērijā, Arleta juta savus sejas vaibstus nocietināmies, viņa izstiepa kreiso roku, mēģināja sataustīt uz galdiņa, tur jau tas bija, kā vienmēr ar luminiscējošo ciparnīcu uz leju, pārspīlēti modernie, gandrīz neatšķiramie skaitļi spīdēja pustumsā, divdesmit minūtes pāri četriem vai pieciem, kāpēc gan nevar tos uzzīmēt normālus, modinātājs taču ir vajadzīgs tāpēc, lai redzētu, kādu stundu tas rāda, Arleta pagriezās uz sāniem, viņš gulēja saritinājies, skaļi elpodams, seja viņam bija kā bērnam vai mīlīgam lauvēnam, lielā galva maigi atdusējās uz sakrustotajām ķepām, Arletā uzvilnīja maigums, viņa uzlika roku uz atsegtā pleca, bet tūlīt atkal noņēma, viņš ātri pamostas, es nekad viņam nejautāšu, viņa dzīvē taču ir svarīgākas lietas, vīrietis nav nekāds rīks, ko izmanto, bet kāpēc vienmēr, kad par to domāju, man jāžēlo Bi un viņas mazulis, kas piedzima nedzīvs, cik viņa bija satriekta, un cik tas būtu briesmīgi, ja pirmajam delfīnu pārim, kas runā cilvēku valoda, nekad nebūtu mazuļa, es atceros Henrija vilšanos pirms gada, kad Bi atteicās pieņemt baseinā delfīnu mātīti, un kas tas bija par prieku, kad Bi kļuva grūsna, tu redzēsi, tu redzēsi, mazais delfinēns runās divās valodās, mans dievs, šīs drausmīgās dzemdības, vairākas stundas, ja pazaudēsim Bi, mēs pazaudēsim Fa, pazaudēsim visu, nē, es negribu to atcerēties, un pēc tam šī mīņā- šanās uz vietas, pētījot svilpienus, šīs neiedomājamās grūtības, Bi, kā tu ar svilpieniem sacītu: met ma<n ripu?, es neteikšu, kāpēc?, jūrā nav ripas, milzums cilvēkam parastu lietu, kam nav apzīmējuma delfīnu valodā, un daži svilpieni ir tādi, ko ar cilvēka balss orgāniem nemaz nevar atdarināt, vai tiešām vajadzēs

izgudrot mašīnu, kas svilpo delfīnu valodā? Henrijs galīgi zaudēja dūšu, jutās tik pazemots, es esmu nozadzis savu reputāciju, es neko neesmu atrisinājis, neko, divi runājoši delfīni vēl nav suga, Edetns, jums jāsaprot, ka tas būs ilgi, pētījumi tikai nupat sākti, tas ies ilgi, es tur neko nevaru darīt, mēs esam pusceļā, pēc diviem gadiem, jā, varbūt pēc diviem gadiem mēs būsim apguvuši delfīnu

valodu un tad varēsim mācīt angļu valodu visai sugai, pēc tam mēs strādājām kā apmāti, visa grupa, Bobs, Pīters, Sūzija, Simons, es jutos atvieglota, kad Henrijs Lizabetes vietā pieņēma Simonu, es baidījos, ka viņš sameklēs citu meiču un varbūt iemīlēsies, numurs skaitļu sērijā, tas bija toreiz, kad iznāca starpgadījums ar albumu, es šausmīgi pārskaitos uz Megiju, viņa nokrita kā no mākoņiem, bet, Arleta, kā jūs varat man piedēvēt kaut ko tādu, no šīm ainām pat satīram apšķebinātos dūša, vesela izlase sieviešu, 'kas uzklūp Henrijam kā iekarsušas kuces, lai apostītu viņu, kāds salīdzinājums, nabaga Megija, man nevajadzētu smieties, meitenei nodarīta milzu pārestība, ka viņa ir tāda, nav labi, ka mēs smejamies, bet nevar taču vienmēr viņu žēlot, viņa līdz apnikumam atkārtojas, saprotiet, Arleta, ar Bobu ir tā traģēdija, ka es nevēlos bērnus, acis nopietnas, dziļdomīgas, raugās jums cieši sejā, torss saspringti tiecas uz priekšu, pienākuma sieviete, problematische, intelektuālais tips, un piedevām vēl slikta aktrise, balss, žesti, skatiens, viss ir pārspīlēts, kad viņa sāk murgot, Henrijs saka, es tūlīt to pamanu, tas ir nemākslinieciski, un varbūt visvairāk vajadzētu žēlot Bobu, viņš to vien dara kā bēg no Megijas, vairās pat viņas skatiena, nekad neapsēžas pie galda viņai blakus, es pat neuzdrošinos pajautāt viņai, cik pulkstenis,, jo nevar zināt, kā viņa to iztulkos, viņš ir jocīgs, jāatzīst, ka viņš ir jocīgs, es nesaprotu, kā Henrijs varēja viņam tik ātri piedot, ka viņš bija ar mieru kalpot tam briesmonim C, bet Henrijs stāv tam visam pāri, viņš lidinās pa mākoņiem un gandrīz visam atrod attaisnojumu, varbūt viņš ņem vērā to, ka Bobs pēc Maikla aiziešanas sācis strādāt kā apsēsts, vienmēr gatavs darīt visu, un rezultātā — augas dienas viņš pavada ar Fa un Bi, delfīni viņu neprātīgi iemīļojuši, gandrīz vēl vairāk nekā mūs, tas man nemaz nepatīk, es sāku šaubīties, vai tikai Bobam nav dots kāds rīkojums, vajadzēs brīdināt Henriju, es neuzticos šim čūskulēnam, viņš ir tik manierīgs, tik izlutināts, īsts Narciss, es neciešu viņa paradumu sakrustot kājas zem krēsla, kad viņš sēž, var jau būt, ka viņš, kā Grīnsons saka, pieder pie «aukstās paaudzes amerikāņu vīriešiem» un ir viens no tipiem, kas labāk izvēlas marihuānu vai LSD' nekā seksu, viens no tiem, kas meklē baudā ātru un vieglu apmierinājumu (dixit Grīnsons) sfērā, manī tāds eifēmisms rada izbrīnu, nabaga Bobs, viņam pat nepietiek drosmes būt īstam pederastam, tas nu ir par traku, es vēl sākšu viņam to pārmest, viņa dusmīgi paķēra modinātāju, dažas sekundes nenolaida acis no spīdošās ciparnīcas, kad nenāk miegs, laiks

velkas gausi, bet citādi aiztraucas vēja spārniem, nedēļa pēc nedēļas,

jau divi gadi, kopš Henrijs…, savādi, ka priekšstats par laimi man saistās ar lietus gāzmu, kas pārplūdina automobiļa priekšējo stiklu, mazās lampiņas gaisma krita man uz kājām, un es baidījos, ka viņš ieraudzīs tās drebam, es jutu sevi visu it kā izkūstam, kad viņš uz mani paskatījās, tas bija ciklons, vārdā «Hanna», savādi, ka tas nogalināja simt piecdesmit cilvēku, bet man atnesa dzīvi, īstu dzīvi, pirms tam man piecus sešus gadus bija tāda sajūta, ka es nosmakšu vientulībā, nezināju, ko darīt, veselu gadu nedarīju neko, un tad šīs bezjēdzīgās, garīgi pazemojošās saites, es jutos kā cilpā noķerta, pēc tam pēkšņi, kad biju aizstāvējusi disertāciju, radās pašpaļāvība, spēks, lepnums, es sapratu, ka man izdosies pārraut šos sakarus,, dārgā mis Lafeija, es izlasīju jūsu disertāciju par Tursiops truncatus izturēšanos nebrīvē un gribu zināt, vai jūs nebūtu a-r mieru kļūt par manu līdzstrādnieci, kad ieraudzīju viņa parakstu, es palēcos aiz prieka, viņi abi ar Maiklu atbrauca mani sagaidīt lidlaukā, es biju gandrīz vai greizsirdīga uz Maiklu, viņš mīlēja Maiklu, mīlēja kā dēlu, Maikls no viņa tik daudz ko mācījies, un tomēr, ja vajadzētu pateikt, kurš no viņiem tagad vairāk ietekmē otru, tad jāatzīst, ka tas ir Maikls aiz savām restēm, šīm restēm ir maģisks spēks, Henrijs tagad lasa visas avīzes, lasa un pārlasa Maikla vēstules, savādi, ka viss, ko Maikls raksta, pienāk bez kādas cenzūras, es domāju, no visa tiek paņemtas fotokopijas, arī Henrija atbildes tiek nofotografētas, un droši vien kaut kur uz Edemsa rakstāmgalda, uz mistera C un vēl kāda galda stāv skaista priekšzīmīgi sakārtota mapīte ar norādēm, piezīmēm, analītisko rādītāju un sīkiem komentāriem, kas paskaidro katru Henrija frāzi un par ko parūpējušies labākie politikas psihologi, dosjē, kur bija savākti materiāli pret Open- heimeru, pirms viņa prāvas sasniedza vairāku metru augstumu, kad es par to ieminos Henrijam, viņš tikai smejas, ko tu gribi, iz- spiegošatia un denunciācija ir tie divi pupi, kas baro amerikāņu inteliģenci, ja padomā, ka CIP subsidēja Studentu nacionālo asociāciju un ka viena no Amerikas universitātēm bija ar mieru būt par aizsegu speciālistu misijai Vjetnamā, tad jāteic, ka viss, absolūti viss ir iespējams, bet tev tomēr vajadzētu būt mazdrusciņ uzmanīgākam savos izteicienos, kad raksti Maiklam, manuprāt, tu esi briesmīgi neapdomīgs, tava slava taču nedod tev nekādas garantijas, atceries Openheimeru, bet viņš neko tamlīdzīgu negrib dzirdēt, tiklīdz tieši vai netieši aizkustina jautājumu, kas skar drosmi, viņš reaģē kā spānietis, iecērtas un sāk dižoties, es negribu pats sevi cenzēt, tad jau es būtu uz vienu roku ar špikiem, tāpēc taču viņi ir: lai pamazām novestu, mūs tiktāl, ka mēs paši .sevi kastrējam, un, protams, nevar sacīt, ka Henrijs pietiekami nenovērtē savu vīrišķību, Arleta neskanīgi iesmējās, izstiepa roku

un ar pirkstu galiem aizskāra viņa plecu, pēc mirkļa viņa juta

Henrija roku uz savas rokas, viņa klusu jautāja, tu neguli, vai drīkstu pie tevis, vai drīkst parunāties?

SEVILJAS UN EDEMSA SARUNA 1972. GADA 22. JOLIJA, DOKUMENTS 56-279 SLEPENI

EDEMSS: — Es ļoti priecājos, jūs atkal satikdams. Mēs neesam redzējušies, kā liekas, kopš preses konferences septiņdesmitā gada 20. februārī, taču jūs bijāt tik laipns un atsūtījāt man savas grāmatas eksemplāru. Man teica, ka tā esot ļoti ātri izpirkta.

SEVILJA: — Man par lielu izbrīnu. Jo tajā ir tikai fakti, bez papildinājumiem, kādus ieteica Brikers.

EDEMSS: — Bet, ziniet, laikam tieši tāds nopietnums patīk lasītājam.

SEVILJA: — Goldsteins to izskaidro daudz ciniskāk. Viņš domā, ka grāmata būtu tik un tā izpirkta, pat tad, ja es to būtu rakstījis ar kāju.

EDEMSS: — Man gan tā neliekas. Jūsu atsaukšanās uz Džimu Krūneru loti uzjautrināja Lorrimeru. Jums nepatīk Krūners?

SEVILJA: — Nē.

EDEMSS: — Es neesmu ar jums vienis pratis. Ja Kruneru ievelēs, es ticu, ka viņš liks plūst svaigām asinīm pa mūsu vecās administrācijas dzīslām.

SEVILJA: — Cerēsim, ka tās būs vienīgās asinis, kam viņš liks plūst.

EDEMSS: — Vai jūs domājat, ka viņš ir tik nežēlīgs?

SEVILJA: — Es domāju, ka viņš darīs visu, ko no viņa prasīs.

EDEMSS: — O, jūs esat pesimists! Vai esat apmierināts ar Goldsteina pakalpojumiem?

SEVILJA: — Ļoti. Atklāti sakot, es bez viņa vairs nevaru iztikt. Viņš ir mans draugs.

EDEMSS: — Tas mani ārkārtīgi iepriecina. Nupat uzzināju, ka jūsu grāmata tiks tulkota divdesmit trijās valodās un ka Holivuda pēc tās uzņems filmu.

SEVILJA: — Pareizi gan.

EDEMSS: — Zinu arī, ka «Look» nopircis no jums iepriekšējas publicēšanas tiesības par sešsimt sešdesmit tūkstošiem dolāru.

Turklāt Brikers pārdevis postpublikācijas tiesības kabatas izdevumam nesaīsinātā veidā par piecsimt tūkstošiem dolāru un saīsinātā veidā «Reader's Digest» par četrsimt tūkstošiem dolāru. Brikers var aplaizīties.

SEVILJA: — Goldsteins nu gan to jums nav teicis.

EDEMSS: — Nē. Goldsteina diskrēcija ir apbrīnojama. Sos skaitļus

pagājušajā nedēļā bija publicējis «Time». Pēc «Time» aprēķiniem, jūsu autora honorārs, ieskaitot filmu un tulkojumus, sasniedz vai drīzumā sasniegs trīs miljonus dolāru. Vai tā ir?

SEVILJA: — Bravo, «Time»!

EDEMSS: — Ko cilvēks pārdzīvo, kļūdams miljonārs?

SEVILJA: — Starp citu, arī brīvības izjūtu.

EDEMSS: — Brīvības izjūtu?

SEVILJA: — Agrāk es biju brīvs teorētiski, neviens man neliedza nopirkt kādā no Floridas salām lielu māju ar mazu, privātu ostu un jahtu, bet. . .

EDEMSS: — Teorētiski. Jums ir oriģināls izteiksmes veids. (Smejas.) Esmu pārliecināts, ka ar šo mājas pirkumu jūs pamatīgi aplaupīja.

SEVILJA: — Nē. Es klausīju Goldsteina/padomiem.

EDEMSS: — Jūs teicāt, «starp citu», arī brīvības izjūta.

SEVILJA: — Jā. Man ir arī vainas izjūta.

EDEMSS: — Vainas izjūta? Kāpēc vainas? Jūs taču to naudu neesat zadzis, tie ir jūsu darba augļi.

SEVILJA: — Ir tāda sajūta, ka man pārmaksāts.

EDEMSS: — Un ko tad jūs teiksit par Brikeru!

SEVILJA: — Es nedomājū par Brikeru. Man ir tāda sajūta, ka man pārmaksāts salīdzinājumā ar cilvēkiem, kas daudz strādā, bet maz nopelna.

EDEMSS: — Oho! Ja jums nepiederētu jahta, es sāktu gandrīz domāt, ka esat sociālists. Bet paklausieties, cilvēkiem, par kuriem jus runājat, taču nav jūsu kvalifikācijas.

SEVILJA: — Jā, bet tas ir amorāli, ka starp viņiem un mani ir tada plaisa.

EDEMSSļ — Vai šīs vainas sajūtas dēļ jūs joprojām turat savu naudu bankā un nekur neieguldāt?

SEVILJA: — Nē. Tas ir. cits jautājums. Man ir pretīga doma, ka mana nauda varētu strādāt manā vietā.

EDEMSS: — Katrā ziņā kāda labā jūsu nauda strādā. Jūsu baņķieris droši vien svētī jūs.

SEVILJA: — Tā ir viņa darīšana. Man liekas, tāpēc jau viņš kļuva par baņķieri — lai taisītu naudu ar naudu. Bet mana darīšana ir strādāt manu darbu.

EDEMSS: — Tad atdodiet savus miljonus. (Viņš smejas.)

SEVILJA: — Jā, bet kam? Es gribētu, lai tos patiešām lietderīgi izmanto, bet es neuzticos filantropijai.

EDEMSS: — Nevajag uztvert visu nopietni, es tikai pajokoju. (Klusums.)

SEVILJA: — Vai nevarētu saīsināt šo ievadu? Jūs esat tik nervozs, ka tas mani mazliet biedē.

EDEMSS: — Es neesmu nervozs.

SEVILJA: — Jūs divreiz noslaucījāt plaukstas mutautiņā.

EDEMSS (smiedamies): — Ar zinātniekiem jābūt piesardzīgam. Viņiem ir pārāk labas novērošanas spējas. (Pauze.) Jūs man esat ļoti simpātisks, un, es domāju, tas, ko jums sacīšu, jūs satrieks. Man jums jāsa'ka kaut kas ļoti nepatīkams.

SEVILJA: — Tā jau es nospriedu pēc jūsu garā ievada. Un apbrīnoju, cik veikli jūs ar visu tiekat galā.

EDEMSS: — Tā nav veiklība. Es vienkārši nezinu, kā to pateikt.

SEVILJA: — Šaujiet tik vaļa! Ko jūs vēl gaidāt?

EDEMSS: — Nesteidziniet mani. Tas ir daudz ļaunāk, nekā jūs varat iedomāties. Es saņēmu satricinošu pavēli, un mans pienākums ir darīt to zināmu jums, esmu izmisis. Kā jūs zināt, es jūtu pret jums dziļas simpātijas.

SEVILJA: — Un tomēr jums pirmajā vietā ir lojalitāte pret priekšniecību.

EDEMSS: — Atklāti runājot, nē.

SEVILJA: — Nu, labi, klājiet vaļā! Vai man jāaiziet no darba un jāatsakās no plāna «Logos»?

EDEMSS: — Nē, to ne. Savā ziņā tas ir vēl ļaunāk. (Pauze.) Mēs jums atņemsim Fa un Bi.

SEVILJA: — Jūs man atņemsit Fa un Bi?

EDEMSS: — Uz zināmu laiku. Sēdiet, lūdzu. Jā, man ļoti žēl, bet tāda ir pavēle.

SEVILJA: — Bet kāpēc? Kur jūs viņus liksit?

EDEMSS: — Uz šiem jautājumiem es nevaru atbildēt.

SEVILJA: — Bet tas ir neprāts! Jūs to pat nevarat aptvert! Fa un Bi nekad neizturēs tādu šķiršanos! Jūs saraujat emocionālās saites, kas izveidojušās vairākos gados.

EDEMSS: — Bobs Menings viņus pavadīs.

SEVILJA: — Bobs!

EDEMSS: — Es jūs lūdzu, savaldieties. Vai jums kļūst slikti? Varbūt jums …

SEVILJA: — Nē, pateicos. Nekas, nekas. Tas pāries. (Pauze.) Cik riebīga divkosība! Edems, es jums pateikšu, ko es domāju: divus gadus jūs esat pret mani pati laipnība, un divus gadus Bobs pēc jūsu rīkojuma man aiz muguras …

EDEMSS: — Tas nebija mans rīkojums. Es tikai nodevu viņam šo rīkojumu. Ar to mana atbildība beidzas.

SEVILJA: — Cik atbaidošs makiavellisms! Un kāds ir mērķis, es prasu!

EDEMSS: — Būšu atklāts: mēs nolēmām, ka jums nav jāzina, kā praktiski izmantos …

SEVILJA: — Jūs gribējāt sacīt: «kā militāri izmantos …»

EDEMSS: — Es teicu «praktiski».

SEVILJA: — Nu ja, bet Bobs ir piekāpīgāks, tātad Bobs drīkst zināt, kurp jūs aizsūtīsit Fa un Bi un kādas nejēdzības liksit viņiem darīt.

EDEMSS: — To nosaka nepieciešamība, jo Bobs taču viņus pavadīs.

SEVILJA: — Es vairs neticu savām ausīm! Vai jūs esat aizmirsis, ka Bobs ir mistera C pakalpiņš?

EDEMSS: — Es to neuzskatu par kavēkli.

SEVILJA: — Tātad arī cēlais misters C ir iejaukts šai lietā?

EDEMSS: — Nē, ne mazākajā mērā.

SEVILJA: — Jūs taču zināt, ka Bobs nepakustina ne pirkstu, nebrīdinājis par to C.

EDEMSS: — Tā ir mūsu darīšana.

SEVILJA: — Bet plāns «Logos»? Kas notiks ar to? Tas ir ārprāts! Mēs esam tikai pusceļā savos pētījumos par svilpieniem, un jūs atņemat mūsu audzēkņus, vienīgos delfīnus, kuri šobrīd var sadarboties ar mums! Bet tas ir necilvēcīgi! Padomājiet par savu atbildību zinātnes priekšā, ja ar viņiem kaut kas atgadītos!

EDEMSS: — Ar viņiem nekas neatgadīsies. šķiršanās būs īslaicīga. Mēs jums atkal atdosim Fa un Bi.

SEVILJA: — Pēc cik ilga laika?

EDEMSS: — Neesmu pilnvarots noteikt termiņu.

SEVILJA: — Un jūs nebaidāties, ka pēc atgriešanās viņi man izstāstīs visu, ko būs darījuši?

EDEMSS: — Viņi nedarīs neko tādu, ko nevarētu jums stāstīt.

SEVILJA: — Kāpēc tādā gadījumā jūs neatļaujat man viņus pavadīt?

EDEMSS: — Es jau sacīju.

SEVILJA: — Man nav tiesības redzēt, ko viņi dara, bet viņiem būs tiesības man to izstāstīt!

EDEMSS: — Šāda veida pretrunas mani nesamulsinās.

SEVILJA: — Vai jūs vispār kaut kas var samulsināt! Bet vai jums neienāca prātā pajautāt, ko domā Fa un Bi, kad jūs gribat aizvest viņus projām no ģimenes? Jo mēs esam viņu ģimene, es ceru, ka jūs to saprotat. Paklausieties, Edems, man nav kauns atzīties: es viņus uzskatu par saviem bērniem.

EDEMSS: — Pats par sevi saprotams, ka emocionālajam aspektam mēs veltījām vislielāko uzmanību. Bobs jau priekšlaikus saņēma Fa un Bi piekrišanu doties šai ceļojumā.

SEVILJA: — Bez manas ziņas!

EDEMSS: — Bobs viņiem paskaidroja, ka pats pavadīs viņus. Kā jūs zināt, delfīni Bobu ļoti iemīļojuši.

SEVILJA: — Viņš darīja visu, lai to panāktu, pretīgais čūskulēns!

Viņš mani divreiz nodevis. Izspiegodams mani mistera C uzdevumā un pēc jūsu pavēles ar viltu iemantodams Fa un Bi mīlestību, lai stātos manā vietā.

EDEMSS: — Man šķiet, jūs to uztverat par daudz dramatiski. Galu galā Fa un Bi ir tikai dzīvnieki.

SEVILJA: — Jūs neko nesaprotat! Viņi runā, man ar viņiem ir daudz ciešāks kontakts nekā ar dažu labu cilvēku! Fa un Bi ir dzīvas būtnes tāpat kā jūs un es, un es viņus mīlu kā savus bērnus, es taču jums jau teicu.

EDEMSS: — Es to neuztvēru vārda tiešā nozīmē. Jūtos satriekts. Jo vairāk tāpēc, ka man vēl jāpavēstī jums pats ļaunākais. Baidos, ka tas jūs stipri apbēdinās.

SEVILJA: — Nekas mani vairs neapbēdinās: es iesniedzu atlūgumos.

EJDEMSS: — Man jūs godīgi jābrīdina …

SEVILJA: — Es neticu, ka jūs varat būt godīgs pret kādu.

EDEMSS: — Izņemot savu priekšniecību, zinu. Un tieši priekšniecības vārdā es runāju. Ja jūs domājat, ka ar savu aiziešanu no darba piespiedīsit mūs atteikties no mūsu plāna, tad jūs maldāties. Mēs no tā neatteiksimies. Un, ja, par spīti visam, jūs uzstājat, lai jūs atlaiž, tad šoreiz mēs esam nolēmuši pieņemt jūsu atlūgumos.

SEVILJA: — Jūs runājat tā, lai paskubinātu mani iesniegt atlūgumos.

EDEMSS: — Nebūtne.

SEVILJA: — Paklausieties, Edems. Nenovēr.tejiet par zemu manas prāta spējas. Vai jūs domājat, ka es nesaprotu, kāpēc mana aiziešana no darba būtu jums izdevīga?

EDEMSS: — Es tiešām neredzu iemesla.

SEVILJA: —Tāpēc ka tad Fa nn Bi nevarētu man neko pastāstīt pēc savas misijas izpildīšanas.

EDEMSS: — Nav runa ne par kādu misiju.

SEVILJA: — Ir gan! Un tā ir velnišķīgi svarīga misija, jo tās dēļ jūs esat gatavi pazudināt plānu «Logos». Plānu, kura realizēšanai jūs pēdējos desmit gados esat izdevuši kolosālas summas!

EDEMSS: — Jūs visu pārspīlējat. Plānam «Logos» nekādas briesmas nedraud. Pēc neilga laika Fa un Bi liks jums atdoti sveiki un veseli.

SEVĪLJA: — Vai arī morālajā plāksnē veseli?

EDEMSS: — Es nesaprotu jūsu jautājuma jēgu. Mēs neliksim viņiem darīt neko anormālu. (Pauze.)

SEVILJA: — Un jūs nebaidāties, ka, atgriezies laboratorijā, es varu atrunāt Fa un Bi no braukšanas?

EDEMSS: — Jā. Tieši no tā mēs baidījāmies. Mēs par to padomājām un rīkojāmies piesardzīgi.

SEVILJA: — Kādā ziņā piesardzīgi?

EDEMSS: — Es jau teicu, ka man vēl jāpaziņo jums pats ļaunākais. Proti: kad jūs atgriezīsities, jūs Fa un Bi vairs nesastap- sit. Patlaban mūsu ļaudis viņus aizved.

SEVILJA: — Tas ir nejēdzīgas lamatas! Jūs izsaucat mani šurp, un pa to laiku . . . Tas ir nekrietni! Man trūkst vārclu! Kā jūs varat izturēties pret cilvēkiem ar tādu nicināšanu! Jūs esat izrīkojies ar mani tik ciniski, ka ciniskāk vairs nevar.

EDEMSS: — Savaldieties, es jūs lūdzu. Tas tik un tā neko negroza. Mēs gribējām izvairīties no nepatīkamām scēnām.

SEVILJA: — Jūs visu laiku man aiz muguras turpinājāt savu pretīgo spēli. Tas ir briesmīgi. Jūs esat izturējies pret mani ar visdrausmīgāko liekulību!

EDEMSS: — Es saņēmu pavēles un izpildīju tās.

SEVILJA: — Tās bija apkaunojošas pavēles, atļaujiet man sacīt.

EDEMSS: — Kapec jus pats to nevarētu pateikt Lordmēram? Viņš deva šīs pavēles.

SEVILJA: — Klausieties, Edems, es… (Pauze.) Nemēģiniet mani provocēt. Jūs būtu pārlieku priecīgs, ja mani atlaistu no darba.

EDEMSS: — Neviens nedomā jūs atlaist. Jums ir vajāšanas mānija.

SEVILJA: — Vai jūs vēlaties vēl ko piebilst bez šīm piezīmēm, kas attiecas uz manu psiholoģiju?

EDEMSS: — Nē.

SEVILJA: — Tādā gadījumā es ierosinu beigt šo sarunu. Manuprāt, tas viss ir tik nejēdzīgi, tik riebīgi. Es labāk iešu. Patiesību sakot, man derdzas uz jums skatīties.

EDEMSS: — Ticat vai ne, mister Sevilja, es esmu dziļi satriekts. Uz redzēšanos.

SEVILJA: — Nedomāju, ka mēs vēl redzēsimies.

1972. gada 14. augustā

Dārgais mister Sevilja,

vakar notika komisijas sēde, un man ir uzdots paziņot Jums tās lēmumus. Tā kā Jūsu pētījumi baseinā B par delfīnu ādas hidrodinamiskajām īpašībām tika pārtraukti 1966. gadā, lai dotu Jums iespēju koncentrēt visus spēkus lingvistiskiem eksperimentiem baseinā A, bet šos eksperimentus pagaidām nevar turpināt Jūsu pētījamo objektu prombūtnes dēļ (lūdzam šai sarakstē lietot minēto terminu), komisija neuzskata <par iespējamu lūgt Kongresam atjaunot kredītus Jūsu vadītās laboratorijas vajadzībām.

Sakarā ar to komisija lūdz Jūs darīt zināmu saviem līdzstrādniekiem, ka līgumsodi, kas paredzēti līguma priekšlaicīgas laušanas gadījumā, tiks samaksāti visdrīzākajā laikā. Pats par sevi saprotams, ka attiecīgais lēmums skar arī Jūs.

Komisija iecēlusi doktoru Edvardu E. Lorensenu par pagaidu kuratoru laboratorijā, kuru Jūs vadījāt. Viņš stāsies ar Jums kontaktā 16. augustā un dos nepieciešamos rīkojumus visu laboratorijas materiālu, reģistrācijas kartīšu, arhīvu, skaņu ierakstu, filmu un citu dokumentu klasificēšanai un saglabāšanai. Komisija lūdz Jūs maksimāli atvieglot doktora E. E. Lorensena uzdevumu un apstiprināt šīs vēstules saņemšanu.

Ar sirsnību Jūsu

D. K. Edemss.

1972. gada 15. augustā

Dārgais mister Edems,

ar šo apstiprinu, ka esmu saņēmis Jūsu 14. augusta vēstuli. Mani līdzstrādnieki un es, sākot ar 16. augustu, būsim pilnīgā doktora Lorensena rīcībā.

Man nekādā ziņā nav patīkami kaut ko komisijai lūgt. Tomēr domāju, ka tas jādara manu pētījamo objektu interesēs. Es vēlētos, lai tad, kad viņi atkal būs pieejami, man atļauj viņus apmeklēt.*[47]*

Ar sirsnību Jūsu

. C. Sevilja.'

1972. gada 15. augustā

Dārgais mister Sevilja,

šodien nosūtīju Jums telegrammu un ar šo vēstuli vēlreiz apstiprinu, ka esmu spiests aizkavēties un varēšu ierasties tikai 20. augustā.

Uzņemdamies man uzticētos pienākumus, es uzskatīju par vajadzīgu uzsvērt, ka nedomāju nekādā veidā pārkāpt kuratora funkciju šaurās robežas. Pieļaujot varbūtību, ka Jūsu pētījamie objekti tiks atdoti Jūsu līdz šim vadītajai laboratorijai, es komisijai liku skaidri noprast, ka tādā gadījumā nedomāju turpināt Jūsu sāktos pētījumus. Es patiešām ceru, ka šādas varbūtības gadījumā Jums būs iespējams atgriezties laboratorijā un pašam pabeigt darbu, kuru tik sekmīgi esat iesācis.

Varu iedomāties, cik nepatīkama Jums ir šķiršanās no Jūsu objektiem, bet paliek vismaz mierinājums, ka Jūsu asistents apņēmies viņus pajadīt.

Patiesā sirsnībā

E. E. Lorensens.

1972. gada 16. augusta

Dārgais mister Lorensen,

Jūsu vēstule izraisīja manī dziļu cieņu pret Jums, un līdz ar to es sāku atkal mazliet draudzīgāk raudzīties uz cilvēku dzimumu, kas šobrīd, jāatzīstas, man nerādās visai patīkamā gaismā.

Bīstos, ka fakti Jums atstāstīti sagrozītā veidā. Es izteicu vēlēšanos aiziet no darba tikai mutvārdiem, turklāt šoka ietekmē, kad uzzināju,

ka pētījamie objekti man atņemti. Bet es netiku apstiprinājis šo vēlēšanos tālākā sarunas gaitā, nedz arī, protams, iesniedzis rakstisku atlūgumos. Otrkārt, mans asistents uzņēmās pavadīt pētījamos objektus bez manas piekrišanas un pat bez manas ziņas.

Noskaidrodams faktus, es nebūt negribu pamudināt Jūs mainīt lēmumu. Gluži pretēji. Esmu priecīgs, ka kuratora pienākumus veiksit Jūs, nevis kāds cits zinātnieks, kuram varbūt pietrūktu Jūsu precizitātes.

Gaidu Jūs 20. augustā.

Ar sirsnību Jūsu

H. C. Sevilja.

J 1972. gada 18. augusta

Dārgais mister Sevilja,

esmu atkal spiests aizkavēties un varēšu ierasties tikai 25. augustā.

Fakti, kurus Jūs man savā vēstulē noskaidrojāt, mani dziļi skumdina. Tie sevišķā apgaismojumā parāda lomu, kāda bijusi Jūsu asistentam, kā arī to, cik maz rūp patiesība birokrātiem, kuri valda pār mums. «Iepirkuši» smadzenes — šeit un Eiropā —, viņi iedomājas, ka pēc tam var darīt ar tām visu, ko grib.

Es neslēpu Edemsam, ka, pēc manām domām, ir neprātīgi atņemt Jums, kaut arī uz laiku, pētījamos objektus. Uzskatu, ka nekāda praktiska izmantošana nevar būt tik svarīga, lai attaisnotu galveno pētījumu pārtraukšanu.

Patiesā sirsnībā

E. E. Lorensens.

*

Floridas salās man nepatika ne muklāji, ne rizofori, ne autostrāde ar tiltiem, kas bija pārmesti no salas uz salu līdz pašiem rietumiem, es ilgojos pēc klinšainas saliņas, pēc salas, kas pati būtu rifu apjozta klinšu smaile, un, kad ieraudzīju Huatvejas klintis ar mazajā ostiņā noenkuroto «Karibī», mana sirds sāka straujāk pukstēt, «Karibī» bija skaista, lakota rotaļlietiņa pieaugušajiem, pusaudža sapnis, kas piepildījies vēl tai vecumā, kad par to var priecāties, un tagad man ar pātagu jāuzdod pašam sev, lai izbrauktu jūrā, Arlčta lasa uz priekšējā klāja, ja viņa būtu palikusi pie manis stūrmaņa kajītē, mēs atkal sāktu runāt par Fa un Bi, labāk būt vienam, klusēt, sēdēt sakņupušam pie «Karibī» stūres, tas nomierina, viņa to jūt un izliekas lasām, bet arī viņai ir grūti, no šejienes, 'kur es esmu, var redzēt otrpus kabīnes tikai milzīgo salmu platmali, kas aizsarga galvu no saules, droši vien viņa novilkusi peldkostīmu, lai apsauļotu tās vietas, kur āda vēl nav iedegusi, man pat nav vairs nekāda prieka domāt par viņas augumu, savādi, ka morālas ciešanas nomāc pat iekāri, lai gan mīlestība paliek, it kā bēdās būtu kaut kas tāds, kas vājina un liek arvien vairāk saplakt,

kāds sakropļojums, kas prasa jaunus sakropļojumus, tie ir maldi, mūžseni maldi, ka ciešanas esot maģisks spēks, ciešanas ir sakāve, paralīze, pazemojums, no ciešanām nekad nav radies nekas labs, ciešanas vajag uzvarēt, un, lai tās uzvarētu, es spēlējos ar «Karibī», šis kuģītis ir mana narkotika, tā šūpošanās mani ieaijā, es bēgu, apzināti bēgu pats no sevis, uzlicis abas rokas uz stūres, iegriežu jahtu dienvidrietumu vējā un patveros uz kreisā borta, atspiedies pret vēju, ik pēc noteikta starplaika gurni paceļas, tiem pāri aizveļas garš vilnis, kas uzbrūk man no sāniem, es dodos arvien tālāk selgā, priekšā plešas milzīgais okeāns, ne pēdu no cilvēkiem, zeme aiz muguras pavisam sarukusi miglā, tās lapu un dūmu smārds pamazām izkūst sāļajā gaisā un svaigas lakas smaržā, ķīļūdens vaga aiz jahtas nav taisna, bet izliekta, jo straume nes sānis, mans ātrums būs savi astoņi mezgli stundā, es laužu ceļu viļņos, putām šķīstot gar priekšvadni, lielā, zilā bura piepūsta no augšas līdz apakšai bez mazākās krociņas, spilgti sarkanais dženoviešu foks līdzīgs milzu balonam, masts ieliecies, labā borta vantis saspriegtas un vibrē kā vijoles stīgas savas četras balles stiprajā, jaukajā brīzē, kas var vēl pieaugt, taču nekļūs tik bīstama, ka vajadzētu nolaist buras un steigšus meklēt patvērumu, debesis ir neparasti spožas, stingas, bez neviena mākoņīša, saule vēl augstu, jūras skaistā, tumši zilā krāsa, kurā nav nekā nodevīga, nomierina prātu, viļņi un vējš apvalda savu spēku, tomēr likdami to nojaust, gluži kā tīģeris, kas maigi murrā, kamēr varenie muskuļi vibrē zem ādas līdzīgi viļņiem, kuri salīgo ūdens virsmu, bet nepārvēršas plīstošās bangās, es aptveru ar pirkstiem stūri, jo man patīk pieskarties pulētajam sarkankokam, taču stūrēt nav nekādas vajadzības, «Karibī» gaita ir vienmērīga, bez zvalstīšanās, bez izrāvieniem, tā nepakļaujas ne vējam, ne straumei, bet slīd klusumā, ko īstenībā veido liegas, tikko uztveramas, ieaijājošas skaņas: švīkst it kā zīda audums plīstot, kad jahtas priekšgals šķeļ ūdeni, pret sāniem viegli nodun šļakatas, vējš svilpo vantīs, nočīkst trīsis, žēli ievaidas viss jahtas korpuss, krītot ieplakā starp divi viļņiem, un pēkšņi tā nodreb, atsākdama savu lidojumu pa viļņiem, — reizē putns un zivs, viens spārns sarkans, otrs — zils, un skaistais, gludais, lakotais plūdlīniju korpuss, kas slīdēt slīd pa jūru,

nē, īstenībā neslīd, Fa gan slīdēja, neatstājot ķīļūdeni, nesaceļot virpuļus, kāds prieks bija vērot, cik veikli viņš peld gandrīz zem paša līmeņa, nemaz nesavirmodams ūdeni, un, kad viņš pagriezās, viņa maigais un šķelmīgais man pievērstais skatiens it kā sacīja, Pa, neej projām, paliec vēl mazliet, Pa, tu vienmēr aizej, pagājuši jau astoņi gadi no tā laika, kad viņš košļāja knupīti, tramīgi spiezdamies mums klāt, viņš sāka svelpt un griezt zobus, tiklīdz juta, ka palicis viens, mēs bijām pārguruši, nepārtraukti dežurēdami pie viņa, un tad es sadabūju abus mazos plastmasas plostus, starp kuriem viņš labprāt uzturējās un

kuri zināmā mērā aizstāja mūs, vismaz naktīs, cik nozīmīga vieta viņam bija mūsu dzīvē visus šos gadus, tās bija mūsu vienīgās raizes, vienīgās rūpes, vienīgais darbs, mums bija tik grūti iemācīt viņam piecus pirmos vārdus, un pēc tam, kad ieradās Bi, cik fantastiski ātri viss izdevās, un ciklons, kuru nosauca par Hannu, ai, kaut varētu vēlreiz pārdzīvot ik sekundi šais pēdējos sešos gados, kas bija pārpilni darba un laimes, šo mūža posmu, kuru esmu nodzīvojis, pirmoreiz neupurēdams vienu daļu sevis otras daļas labā, nejuzdamies aplaupīts un sakropļots, atbrīvojiēs no muļķīgajām, sīkajām un banāli bēdīgajām dēkām kā mans piedzīvojums ar Fērgusoni, mēs ar Arletu, delfīni, mūsu grupa, Maikls, cik bagāta, piesātināta, radoša dzīve, un atkal, un atkal no jauna apdullinoša neizpratne, jautājums, kas neiziet no prāta, bezgalīga atgriešanās pie viena un tā paša, es nekad netikšu vaļā no šīm domām, kas graužmani kā žurkas, vienmēr vienas un tās pašas domas, kas griežas murgainā virpulī ar maniakālu uzmācīgumu, Lizabetc, Edemss, Bobs., it īpaši Bobs, viņš no visiem trim rīkojies visne- motivētāk, divus gadus viņš milimetru pēc milimetra rāpies uz nosprausto mērķi, ēzdams kopā ar mums, dzerdams kopā ar mums, alaž draudzīgs, smaidošs, centīgs, es zinu, var smaidīt, smaidīt, smaidīt un būt nodevējs*ƒ* bet šis neticamais motivācijas trūkums, viņš taču pat neienīda mūs, viņš to nedarīja aiz atriebības kā Lizabete vai, paklausīdams pavēlēm, kā Edemss, tas ir tīrs, nepamatots ļaunums, kuru neizprot pat cilvēks, kas to nodarījis, atceros, cik viņš bija izbrīnījies, kad dzirdēja reiz mani ■sakām, ka es mīlu Fa, jūs mīlat Fa?, jā, kas tur ko brīnīties?, bet Fa taču ir tikai pētīšanas objekts kā jūras cūciņa, žurka vai suns, viņš teica, mēs visi, pat Megija, uzlūkojām viņu ar pārsteigumu un šausmām, bet, Bob, saprotiet jel, tik daudz gadu, viņš atjēdzās, pasmējās un pārvērta to visu par joku, bet tai mirklī kā zibens atplaiksnā atklājās viņa bezjūtīgums, viņa dziļā necilvēcība, nedziedējamā cietsirdība, man vajadzēja būt piesardzīgākam un neuzticēties, bet no tā brīža, kad Bobs bija kļufvis par C spiegu, viņš bija neaizskarams, pat tagad es nespēju iedomāties, ka nekad neredzēšu Fa un Bi, atceros, kā toreiz, kad aizgāju no Merianas, es naktīs pamodos, svīzdams baiļu sviedrus, tik nepanesama bija doma, ka mani zēni vairs nebūs katru dienu manā tuvumā, tas bija kā dunča dūriens pašā sirdī, mani stindzināja sāpes, kas, man šķita, nekad nenorims, un tomēr tai laikā vēl es viņus abus apciemoju divas trīs reizes nedēļā, pēkšņi kaut kas apturēja viņa domu plūsmu, viņš paskatījās rokas pulkstenī, jau divas stundas viņš vada «Karibī» atklātā jūrā, laiks griezties atpakaļ, viņš gribēja sasniegt krastu vēl pirms tumsas, jo naktī nebija iespējams atrast ceļu, jūrā pat nebija boju, viņš atbrīvoja lielās buras šoti, pievilka bomīti, iegrieza jahtu vējā, «Karibī» uzņēma gaitu, viņš atraisīja foka šoti un piestiprināja to pie labā borta, es varu tev palīdzēt tikt galā ar foku, Arleta sauca no

jahtas priekšgala, viņš noraidot pameta ar roku, palaida vaļīgāk lielās buras šoti un pēc tam nostiprināja, esmu pamatīgi nocepinājusies, Arleta māksloti jautri iesaucās un ielēca kubrikā, tūlīt apģērbšos, viņa pazuda kabīnē un pēc brīža atgriezās, ģērbusies zili svītrotā peldkostīmā, atspiedusi plecu pret Seviljas plecu, viņa klusu ierunājās, lai kā pūlējos, man neizdevās lasīt, man ir baismīgi skumji, es nezinu, vai varētu notikt vēl kas ļaunāks, vienīgi, ja būtu jāzaudē tevi, atceries, cik mēs bijām laimīgi, kad nopirkām māju, un tagad viss ir sabojāts, viss pagalam, es nespēju tam ticēt, man šķiet, ka mēs atkal atgriezīsimies pagātnē, it kā attinot atpakaļ filmu, un atkal būs laboratorija, baseinā Fa un Bi, mēs pētīsim svilpienus, es jūtos tā, it kā būtu zaudējusi savus pašas bērnus, savas dzīves jēgu, man visu laiku gribas raudāt, viņš saņēma ar labo roku viņas pakausi un pievilka viņas galvu sev pie kakla, jā, viņš sacīja, nav vairs Fa un Bi, nav vairs darba, ir drausmīgi pēc astoņus gadus ilgiem pētījumiem palikt tukšām rokām un tikai sijāt un pārsijāt pagātnes atmiņas, mēs esam divi nabaga bezdarbnieki uz naudas kaudzes, viņš rūgti pasmaidīja, «Karibī» traucās uz māju pusi, šo māju viņi kādreiz bija mīlējuši, četras uz jūras pavadītās stundas bija t'ikai īss starpbrīdis, viņi atgriezās' savā tukšajā dzīvē — bez delfīniem, bez līdzstrādniekiem, bez mērķa, paklausies, Sevilja sacīja, mēs sajuksim prātā, tā vairs ilgāk nevar dzīvot, aizbrauksim, es domāju, tev patiktu iepazīties ar Spāniju, es rīt piezvanīšu uz kādu aģentūru, un nedēļas nogalē mēs varēsim izlidot.

*

VALSTS DEPARTAMENTS, VAŠINGTONA, D. C.

Profesoram H. C. Seviljam Huatveja salā Floridas salās Floridā

Paziņojam, ka ar Valsts departamenta 1972. gada 24. augusta lēmumu Jūsu un misis H. C. Seviljas pases anulētas.

APMEKLĒTĀJA H. C. S. UN IESLODZĪTĀ C. B. 476 SARUNA SING-SING CIETUMĀ 1972. GADA 22. DECEMBRĪ, DOKUMENTS R. A. 74.612 SLEPENI

APMEKLĒTĀJS: — Kā jūs zināt, es jau sen būtu atnācis, ja man būtu atļāvuši.

IESLODZĪTAIS: — Jāatzīstas, esmu pārsteigts, ka mēs satiekamies tādos apstākļos: klusums, ērtības. Tas ir kaut kas gluži neparasts.

APMEKLETAJS: — Domāju, ka mūsu sarunu grib ierakstīt lentē.

IESLODZĪTAIS: — Jūsu dedukcijas spējas ir tikpat asas.

APMEKLĒTĀJS:— Te ir runa nevis par dedukciju, bet gan par ieradumu. Jūs izskatāties labi.

IESLODZĪTAIS: — Mums nevar pārmest neregulāru dzīves veidu.

APMEKLĒTĀJS: — Garastāvoklis možs?

IESLODZĪTAIS: — Ļaunākais jau ir aiz muguras.

APMEKLĒTĀJS: — Vai bija ari grūti brīži?

IESLODZĪTAIS: — Sākumā jā, ļoti bieži, domstarpības ar pārējiem ieslodzītajiem. Viņi nepiekrita maniem uzskatiem. Jūs nevarat iedomāties, cik noziedznieki ir konservatīvi.

APMEKLĒTĀJS: — Un kādas domstarpības?

IESLODZĪTAIS: — Viņi manu atteikšanos karot Vjetnamā uztvēra kā mazdūšību. Viņu acīs es biju nervous Nelly\ Iznāca sar kauties.

APMEKLĒTĀJS: — Un pēc tam?

IESLODZĪTAIS: — Katram astoņas dienas karcerī. Es teicu, ka ķildu iesāku es. Mans pretinieks — to pašu par sevi. Šeit, kā jums zināms, godu vērtē augstu.

APMEKLĒTĀJS: — Domājams, ka pēc tam jūsu morālais statuss stipri uzlabojās.

IESLODZĪTAIS: — Jā gan. Mani vairs neuzskatīja par gļēvuli, mani uzskatīja par ķertu. Bet trakos te labi ieredz.

APMEKLĒTĀJS: — Parunāsim par mūsu vēstulēm. Esmu saņēmis pavisam divdesmit septiņas.

IESLODZĪTAIS: — Tieši tik, cik es saskaitīju. Tātad neviena nav gājusi zudumā.

APMEKLETAJS: — Un nevienā cenzūra neko nebija izsvītrojusi.

IESLODZĪTAIS: — Arī jūsu vēstulēs ne.

APMEKLETAJS: — Jauki! Mēs dzīvojam brīvā zemē.

IESLODZĪTAIS: — Man ir iespēja ik dienas par to nopriecāties. Vai jums izdevās noskaidrot, kāpēc jums nedeva vīzu?

APMEKLETAJS: — Jā. Lai gan man varot pārmest sakarus ar politiski aizdomīgām personām, es tomēr neapdraudot valsts drošību. un vienmēr esot bijis lojāls pret savu zemi. Tomēr gadījumā, ja es izbrauktu uz ārzemēm, nebūtu iespējams nodrošināt man attiecīgu aizsardzību.

209

IESLODZĪTAIS: — Bravo! Tātad viss ir darīts vienīgi jūsu interesēs. Vai jūs paziņojāt atklātībai par pases anulēšanu?

APMEKLĒTĀJS: — Nē. Goldsteins mani atrunāja.

IESLODZĪTAIS: — Varbūt viņam nav taisnība?

APMEKLETĀJS: — Nezinu. Goldsteins bija apbrīnojams. Viņš ārdījās kā lauva. Neviens un nekas viņu nespieda manis dēļ līst vai no ādas ārā. Goldsteins domā, ka publisks paziņojums par šo anulēšanu ir ierocis, kas mums jāpatur rezervē.

IESLODZĪTAIS: — Vai Goldsteins jums neieteica ierobežot sakarus ar politiski aizdomīgām personām?

APMEKLĒTĀJS: — Ne uz to pusi!

IESLODZĪTAIS: — Esmu viņam par to pateicīgs. Tomēr man jums jāsakaˆ ..

APMEKLĒTĀJS: — Nesakiet neko. Jūs sarunāsit muļķības.

IESLODZĪTAIS: — Labi, es klusēju. Ja atļaujat sacīt, arī jūs izskatāties labi.

APMEKLETĀJS: — Mums bija ļoti grūti, kad atņēma Fa un Bi. Tas ilga kādus divus mēnešus. Pēc tam es iegādājos delfīnu, precīzāk sakot, delfīnu mātīti, un pats par saviem līdzekļiem noorganizēju privātu laboratoriju.

IESLODZĪTAIS: — Kur jūs novietojāt savu delfīnu?

APMEKLĒTĀJS: — Saliņai lejpus mājas ir tāda kā maza osta.

IESLODZĪTAIS: — Un jūs to neaizžogojat?

APMEKLĒTĀJS: — Es izvelku tīklu starp abiem moliem un nostiprinu to augšā un apakšā. Bet tas ir tikpat kā veltīgi. Jau pēc dažām nedēļām Dēzija — tā sauc manu delfīnu — iemācījās vienā paņēmienā pārlēkt pāri tīklam, lai padraiskotos atklātā jūrā. Bet viņa neaizpeld tālu, vienīgi tad, kad es pats izbraucu ar jahtu, viņa mani pavada, taču nakti vienmēr atgriežas» Viņai patīk gulēt pie «Karibī» sāniem. Šķiet, ka viņa uzskata jahtu par tādu kā delfīnu «virsmāti», kas ņem viņu savā aizgādībā. Naktīs es atkal izvelku tīklu starp abiem moliem, lai nodrošinātos pret haizivīm.

IESLODZĪTAIS: — Pastāstiet par Dēziju. Iedomājieties, ka es veselus divus gadus neesmu redzējis nevienu delfīnu!

APMEKLĒTĀJS: — Vai nevēlaties, lai es jums atsūtu kādas filmas? Vai jums būtu iespējams tās noskatīties?

IESLODZĪTAIS: — Katrā ziņā. Mums šeit ir viss, skaņuplašu kolekcija, kino, teātris un pat zāle, kur var iedegt ultravioletajos staros — gan tikai tad, kad soda laiks tuvojas beigām.

APMEKLĒTĀJS: — Kāpēc tikai tad?

IESLODZĪTAIS: — Lai kaimiņi nodomātu, ka jūs atgriežaties no ilga ceļojuma pa tropiskajām zemēm, (Viņš smejas.) Sing-Sing nebūt nav tāds, kā jūs iedomājaties. Mums ļoti rūp, ko ļaudis teiks.

APMEKLETAJS: — Es apbrīnoju, ka jūs par to visu runājat ar .tādu vienaldzību. Vai tad galu galā cilvēks tomēr piemērojas apstākļiem?

IESLODZĪTAIS: — Nē. Nepiemērojas. Nekad. Dzīve te ir ieslēgta iekavās. Jūs zināt nodrāzto teicienu, ka laiks liekas garš\ tagad es to saprotu. Jums nevar būt priekšstata par laika ilgumu šeit. Tas ir kaut kas neticams. Dienas velkas kā nedēļas, un nedēļas ir garas kā mēneši. (Klusums.) Pastāstiet man par Dē- ziju.

APMEKLETAJS: — Dezija? Viņa ir jautra, nerātnā, sirsnīga un nemaz nav bikla kā sākumā Bi.

IESLODZĪTAIS: — Cik viņai gadu?

APMEKLĒTĀJS: — Spriežot pēc svara un auguma, viņai vajadzētu būt apmēram tādā pašā vecumā kā Bi tai laikā, kad Bi sadraudzējās ar Ivanu. Varbūt gadi četri.

IESLODZĪTAIS: — Un kā jūs noorganizējāt savu laboratoriju?

APMEKLĒTĀJS: — Es uzaicināju par līdzstrādniekiem Pīteru, Sūziju un Megiju.

IESLODZĪTAIS: — Vai jūs viņus atalgojat no saviem līdzekļiem?

APMEKLĒTĀJS: — Jā.

IESLODZĻTAIS: — Jus drīz vien izputēsit. .

APMEKLETAJS: — O, vēl tik drīz ne. Un, kad naudas vairs nebūs, es pārtraukšu darbu. Pagaidām viss ir kārtībā. Mēs virzāmies uz priekšu.

IESLODZĪTAIS: — Ir kaut kas tāds, ko es nesaprotu …

APMEKLĒTĀJS: — Es jums tūlīt paskaidrošu: es dabūju no Lorensena visu savu agrāko ierakstu kopiju.

IESLODZĪTAIS: — Lorensenam tāpēc droši vien bija lielas nepatikšanas.

APMEKLĒTĀJS: — Milzīgas.

IESLODZĪTAIS: — Un kas notika?

APMEKLETAJS: — Beigu beigās nekas sevišķs. Tagad man ir visi Fa un Bi, un — pēdējā laikā — Dēzijas svilpieni.

IESLODZĪTAIS:-— Un cik tālu jūs esat ticis?

APMEKLĒTĀJS: — Mēs progresējam.

IESLODZĻTAIS: — Neko vairāk jūs laikam negribat pastāstīt?

APMEKLĒTĀJS: — Nē. (Viņš smejas.)

IESLODZĪTAIS: — Pēc jūsu pēdējām vēstulēm es necerēju jūs

ieraudzīt tādu. Jūs esat atguvis visu savu enerģiju.

APMEKLĒTĀJS: — Parunāsim mazliet par jums.

IESLODZĪTAIS: — Tas nav visai interesants temats. (Klusums.) Es esmu šeit un gaidu.

APMEKLĒTĀJS: — Vai jūs vēl arvien tikpat pesimistiski raugāties uz starptautisko stāvokli?

IESLODZĪTAIS: — Pesimistiskāk nekā jebkad. Bet es esmu optimists arī. Ilgtermiņa.

APMEKLĒTĀJS: — Jāatzīstas, es izjutu atvieglojumu, kad Džims Krūners cieta sakāvi un par prezidentu tika ievēlēts Alberts Monro Smits. Smits ir mazākais ļaunums.

IESLODZĪTAIS: — Es tā nedomāju. Smits darīs tieši to pašu,, ko viņa vietā būtu darījis Krūners. Amerikāņu demokrātijā galvenais ir radīt vēlētājam ilūziju, ka. viņš var izvēlēties. Likumdevējiem orgāniem viņš var izvēlēties kandidātus no divām vienlīdz, labēja noskaņojuma partijām, prezidentu var izraudzīt no diviem vienlīdz reakcionāriem kandidātiem, taču vienam no tiem izdodas» radīt iespaidu, ka viņš ir liberālāks par otru.

APMEKLĒTĀJS: — O, jūs pārspīlējat! Smitu un Krūneru es tomēr nebāžu vienā maisā.

IESLODZĪTAIS: — Es nepārspīlēju. Vai gribat, lai minu piemērus? 1960. gadā jūs balsojāt par Kenediju, jo uzskatījāt, ka viņš ir liberālāks nekā Niksons; un Kenedijs pieļāva invāziju Kubā un ievērojami palielināja mūsu «militāro padomnieku» skaitu Vjetnamā. 1964. gadā jūs balsojāt par Džonsonu, lai Gold- voters netiktu pie varas, bet Džonsons, kļuvis par prezidentu, uzsāka eskalāciju, kuru bija ieteicis Goldvoters.

APMEKLĒTĀJS: — Tātad jūs domājat, ka tikpat labi Smits kā Krūners var mūs ievilkt karā ar Ķīnu?

IESLODZĪTAIS: — Jā. Tikai piedevām mēs noklausīsimies dažu labu morālu runu.

APMEKLĒTĀJS: — Tas ir nomācoši.

IESLODZĪTAIS: — Tik traki nemaz nav. Saprotiet, vēlēšanas jau nav ko ņemt vērā. Tās pašos pamatos ir tīrā mahinacija. Jācīnās sabiedriskās domas līmenī.

APMEKLĒTĀJS: — Jā, es zinu. Tāpēc jūs saskatāt jēgu savā ieslodzījumā.

IESLODZĪTAIS: — Jā. Bet brīžiem man zūd drosme. Represijām ir zināmi panākumi. Arvien mazāk kļūst to, kuri atsakās iet armijā.

APMEKLĒTĀJS: — Bet jūs, izvēlēdamies cietumu, esat stipri ietekmējis visus, kas jūs pazīst. Es negribu minēt vārdus, jūs saprotat, kāpēc, taču man jūs esat atvēris acis, un daudzus'jautājumus es tagad redzu citā gaismā.

IESLODZĪTAIS: — Ja tas ir taisnība, tad bija vērts nokļūt šeit.

APMEKLĒTĀJS: — Tas ir taisnība.

IESLODZĪTAIS: — Jūs man sagādājat milzīgu prieku. Man jau pēdējos mēnešos likās, ka jūsu vēstulēs ieskanas jauns tonis.

APMEKLĒTĀJS: — Esmu nolēmis turpmāk ne mazākajā mērā nerēķināties ar "fotokopijām un noklausīšanās ierīcēm .. . Manuprāt, ir ļoti muļķīgi jau priekšlaikus cenzēt pašam sevi. Esmu cieši apņēmies runāt to, ko domāju.

IESLODZĪTAIS: — Vai iespējams, ka arī šo apņemšanos es esmu pa daļai veicinājis?

APMEKLĒTĀJS: — Protams. Ļoti lielā mērā.

IESLODZĪTAIS: — Man trūkst vārdu, lai izsacītu savu prieku. Cik jūs esat vienkāršs! Jūsu gadi, jūsu stāvoklis … galu galā, es taču esmuˆtikai jūsu skolnieks.

APMEKLĒTĀJS: — Tam nav nekādas nozīmes. Kad meklē patiesību, tamlīdzīgi apsvērumi neeksistē.

IESLODZĪTAIS: — Cik labi, ka jūs man to pateicāt. (Klusums.)

APMEKLĒTĀJS: — Ir jau laiks, man šķiet. ..

IESLODZĪTAIS: — Pagaidiet. Mūsu rīcībā vēl piecas minūtes. Pastāstiet man par Pīteru un Sūziju.

APMEKLĒTĀJS: — Jūs droši vien jau zināt, ka viņi apprecējās?

IESLODZĪTAIS: — Sūzija man rakstīja. Viņa ir brīnišķīga meitene. Ziniet, es varēju viņā iemīlēties, ja Pīters nebūtu aizsteidzies priekšā.

APMEKLĒTĀJS: — Viņa atceras jūs ar lielu sirsnību.

IESLODZĪTAIS: — Jā. Man arī viņa ir ļoti mīļa. Es bieži domāju par jums visiem. (Klusums.) Nebija nemaz tik viegli šķirties no jums.

APMEKLĒTĀJS: — Mēs jūs gaidām. Jūs atgriezīsities un strādāsit kopā ar mums.

IESLODZĪTAIS: — Pēc trim gadiem. (Klusums.) Pēc trim gadiem jūs būsit izpētījuši svilpienus.

APMEKLĒTĀJS: — Būs citas problēmas.

IESLODZĪTAIS: — Labi. Tātad pēc trim gadiem.

APMEKLĒTĀJS: — Es jūs atkal apmeklēšu, ja man atļaus. Liekas, ir laiks.

IESLODZĪTAIS: — Uz redzēšanos. Rakstiet! Paldies par apmeklējumu, un paldies par … Vispār — paldies.

APMEKLĒTĀJS: — Uz redzēšanos, Maikl.

Saigona, 1973. gada 4. janvāri (UPI)

Savienoto Valstu kreiseris «Lit'tle Rock» pilnīgi iznīcināts atomsprādziena rezultātā atklātā jūrā netālu no Haifonas. Izglābies nav neviens.

XI

Kā milzi, kas aizsnaudies mierīgā sava spēka apziņā un ko piepeši pamodina nodevīgs sitiens, tā Amerikas Savienotās Valstis pēc noziedzīgā atentāta pret «Little Rock» vispirms pārņēma apstulbums. Sašutums parādījās divdesmit četras stundas vēlāk, it kā tieši ti!k daudz laika vajadzētu, lai attiecīgā emocija ap- 'tvertu visu milzīgo ķermeni. Toties niknums, kāds to sagrāba, atbilda visvarenākās pasaules valsts mērogam. Pār visu plašo kontinentu uzbangoja dusmu vilnis un kā negaidīts paisums pārplūdināja simt astoņdesmit miljonus amerikāņu. Radiofonam, televīzijai un presei parastie vārdi likās pārāk vāji, lai izteiktu riebumu, ko iedvesa tik nenormāla rīcība. Visvarenākie dievi Olimpā pēc zemākas rases iebrukuma nejustu lielāku pārsteigumu, šausmas un nievas un nebūtu vairāk pārliecināti, ka visīsākajā laikā iznīcinās nekaunīgos uzbrucējus.

Žurnālistiem, kuri interpretēja šo dvēseles stāvokli, šķita, ka vienīgi ar salīdzinājumiem no dzīvnieku pasaules var dot priekšstatu par nicinājumu, kādu viņu tautiešos izraisījis pretinieks. Avīzēs, kur parādījās virsraksti, kādi nebija manīti kopš Pīrlhar- boras laikiem, tautas Ķīnu parasti salīdzināja ar «traku suni», kuru vajag «sodīt vai nobeigt».

«Little Rock» traģēdijai nebija liecinieku, neviens nebija palicis dzīvs. Pēc gaisa un savākto atlūžņu analīzes VII flotes vadība secināja, ka tās iemesls bijis «nenosakāmas izcelsmes ato'mšā- viņš». Lai gan secinājums bija izteikts ļoti piesardzīgi, politiskajiem komentētājiem tomēr nebija ne mazāko šaubu, ka vainīga ir Ķīnas vadība. Lielākā daļa žurnālistu piezīmēja, ka ar savu «negaidīto uzbrukumu» un «nelietīgo agresiju» Ķīna pati sevi izraidījusi no civilizēto nāciju vidus. Ķīna pirmā bija izjaukusi «baiļu līdzsvaru». Vienīgais veids, kā to atjaunot — «nekavējoties sodīt agresoru ar prettriecienu», kā ieteica mērenākie, «pret ķīniešu atomrūpnīcām», bet citi — «pret sarkanās Ķīnas vitālajiem centriem». Runāja par vitālajiem centriem, nevis par pilsētām, jo vārds «pilsēta» ir neērts ar savu konkrētumu, tas liek domāt par miljoniem iedzīvotāju.

Laikrakstos tautas protestu pamatoja ar tiesībām un morāli, bet privātām sarunām bija pavisam cits tonis. Cita motivācija jau netieši izpaudās pretinieka iesaukās. Vārdu «ķīnietis» lietoja reti, biežāk sacīja «ķīnīzeri», «dzeltenvēderi», «makaki», «čārliji» vai arī pieklājīgā'k, toties ne mazāk naidīgi sauca viņus par «aziā- tiem». Paklausoties, ko runāja uz ielas, bāros, darba vietās, kļuva skaidrs, ka septiņsimt miljonu ķīniešu eksistence balstās uz trim galvenajiem grēkiem: viņi ir dzelteni, viņi ir mazi, un viņi ir komunisti. Šie grēki visas viņu labās īpašības padarīja par trūkumiem. Viņu gudrība bija tikai viltus. Viņu

pacietība — nikns iecirtīgums. Viņu taupība — skopums. Viņu atjauta — velnišķība. Patiesībā taču lielajiem baltajiem cilvēkiem dievs dāvājis pasauli līdz ar nepieciešamo spēku un prasmi to izmantot. Šie mazie, dzeltenie pērtiķi, tiesa gan, visai veikli lika lietā rietumu zinātni, bet viņiem trūka radošu spēju. Turklāt aizskarošs jau bija viņu skaits vien. Viņi pārlieku ātri vairojās. Viņi mudžēja kā skudras. Dzīvnieku pasaules metafora attīstījās tālāk: no suņa pārgāja uz makaku, no makaka — uz skudru, un pēdējais priekšstats bija visbīstamākais, jo tas uzbūra iztēlē mednieka zābaku, kas, garām ejot, nikni izmīda ceļā pagadījušos skudru pūzni.

Lielākā daļa kongresmeņu, būdami profesionāli politiķi ar ilgu pieredzi, agrāk par citiem saprata, ko nozīmē milzīgais dusmu vilnis, kurš uzbangoja Savienotajās Valstīs. Viņi reaģēja ātri, viltīgi un patriotiski. Senators Bērtons Merfijs, kurš tika uzskatīts par vienu no noteiktākajiem baložiem un vēl iepriekšējās dienas vakarā kāda intervijā bija izteicis nožēlu par nebeidzamo karu Vjetnamā, par «Litfcle Rock» bojāeju uzzināja pulksten septiņpadsmitos, uzpildīdams mašīnā benzīnu pie sava parastā benzīna tanka. Viņš steigšus atgriezās mājās un tūlīt zvanīja uz Balto namu, lai apliecinātu prezidentam Albertam Monro Simtam savu neierobežoto atbalstu.

Kongresā turpmākajās dienās pēc notikuma pēdējās baložu grupas atliekas, kas neseno daļējo vēlēšanu rezultātā jau bija stipri apcirptas, pavisam izjuka. Divas trešdaļas 'galu galā pārgāja vanagu nometnē un darīja to ar tādu prieku, kas skaidri pierādīja, cik viņi ir laimīgi, ka atraduši nevainojamu, patriotisku ieganstu pēc labākās sirdsapziņas revidēt uzskatus, kuri bija sagādājuši viņiem vienīgi nepatikšanas. Beidzamā baložu trešdaļa klusēja. Viņi nebija droši pārliecināti, ka «Little Rock» liktenī vainojama Ķīna. To pateikt gan nepietika drosmes, taču viņi nebija ar mieru «skriet līdzi baram un medīt līdz ar baru».

Ja senators Bērtons Merfijs pārsteidza politiskās aprindas ar savu straujo uzskatu maiņu, tad lielākā daļa politisko deklarāciju, kuru skaits pēc «Little Rock» uzspridzināšanas strauji pieauga, tomēr neizraisīja īpašu izbrīnu. Tās saistīja uzmanību autoru popularitātes dēļ.

Aktierim Džimam Krūneram, bijušajam kandidātam uz prezidenta posteni, vajadzēja 5. janvārī pulksten deviņpadsmitos trīsdesmit runāt televīzijas pārraidē par sieviešu nākotni Amerikas Savienotajās Valstīs. Viņš pats paziņoja, ka, ievērojot nopietno situāciju, atsakoties iztirzāt šo tematu, tomēr vēloties sacīt dažus vārdus nācijai. Runas laikā viņa attēls aizņēma visu ekrānu. Nopietns, apņēmības pilns skatiens, iesirmi deniņi, dzīves pieredzes vīrišķīgo rievu iezīmēta seja — viņš izskatījās tik labsirdīgs, vienkāršs un atbildīgs, ka simt miljonu amerikāniešu sirdis iepukstē- jās straujāk. Viņš izteicās stilā, kuram

nebija ne mazākās noslieces uz intelektualitāti un kurš tik labi saderējās ar vjņa ārieni: šo stilu konsultants bija viņam noslīpējis jau vēlēšanu kampaņas sākumā. Viņš runāja neparasti lēni un pat ar pūlēm, it kā vīrišķīgi cīnoties ar saviļņojumu, kuru grūti apvaldīt. «Es nezinu, ko prezidents sacīs jums rīt,» viņš deklarēja, «bet, pats par sevi saprotams, es šovakar neteikšu neko tādu, kas varētu sarežģīt viņa stāvokli. Es labi zinu, ko es darītu viņa vietā, bet stūre ir viņa rokās un viņam jāizlīdzina mašīnas gaita, es neesmu tas cilvēks, kas dos viņam padomus, sēdēdams aizmugurē.*[48]* Tas tikai traucētu viņu. Visu amerikāņu pienākums,» viņš svarīgi turpināja, «tiklab mans, kā jūsu pienākums ir apvienoties pret uzbrukumu un paļauties uz Savienoto Valstu valdības gudrību un enerģiju.»

Kardinālām Minitmenam tai paša diena pulksten divdesmit divos bija jārunā radiofonā par «Evaņģēlija garu mūsu laikos». Prelāts b'ija izņēmuma parādība savas zemes annālēs: nepiedalīdamies kaujās, viņš bija saņēmis Savienoto Valstu augstāko militāro apbalvojumu. Droši vien bruņoto spēku virspavēlniecība uzskatīja, ka viņš viens pats atsver veselu divīziju. Pirms dažiem gadiem, ceļojot pa Dienvidvjetnamu, viņš bija pūlējies atjaunot puišu ticību, izvirzīdams viņiem kā mērķi «galīgu uzvaru pār vjetnamiešiem». Virspavēlniecība bija pateicīga prelātam'par šo atklātību, jo visās publiskajās deklarācijās, īpaši sākot jaunu eskalācijas posmu, Džonsonam, Maknamaram un Dinām Raskam bija uz lūpām vienvienīgi vārds «miers». Protams, ģenerāļi saprata, ka diplomātija ir nepieciešama, bet, no otras puses, visa šī pļāpāšana par «sarunām» un visi šie solījumi aiziet no Vjetnamas tūlīt pēc miera noslēgšanas diezgan nelabvēlīgi ietekmēja G. I.

Kardinālu satrieca «Little Rock» traģēdija, bet tai pašā laikā viņš apsvēra, ka tā post factum attaisno «stingro līniju», pie kuras viņš vienmēr pieturējies cīņā pret ateistisko komunismu. Ar parasto degsmi viņš mainīja sarunas tematu un pēdējā brīdī izvēlējās tekstam Mozus grāmatas 19. nodaļas 24., 25. un 26.. pantu. «Sais sēru dienās,», viņš sacīja, «kad neģēlīgi slepkavas iedūruši amerikāņu nācijai dunci mugurā, mūsu zemes kristiešiem vairāk nekā jebkad jāuzskata sevi par Kristus sūtņiem un jāsmeļas savai rīcībai iedvesma svētajos rakstos.» Tad viņš atsaucās uz minētajiem Mozus grāmatas pantiem un nolasīja tos dārdošā balsī: «Jo gaudu brēkšana pret tās ļaudīm bija liela tā Kunga priekšā . . . (prelāts dusmīgi uzsvēra «pret tās ļaudīm»). Un tas Kungs lika līt sēram un ugunim uz Sodomu un Gomoru no tā Kunga, no debesīm. Un viņš izpostīja tās pilsētas un visu to apgabalu, un visus to pilsētu iedzīvotājus, ir zemes augļus.»*[49]*

īsākā un ne tik evaņģēliskā veidā ģenerālis Džordžs K. Kerrijs tai pašā vakarā paziņoja «Washington Post» slejās: «Pēc tā visa atliek tikai pamatīgi nolaist viņiem asinis.»

Kā jau 5. janvārī tika ziņots, prezidents Smits 6. janvārī pulksten trīspadsmitos uzstājās televīzijā ar īsu runu. Lai gan viņš runāja augstā stilā un atsaucās uz ļoti cildeniem jēdzieniem, būtībā viņa runas secinājumi neatšķīrās no Popa izvirzītajām prasībām. Jāteic gan, ka Pops ne reizi nepieminēja dievu, toties Alberts Monro Smits cieši turējās pie Baltā nama dižās tradīcijas: viņš Savienoto Valstu aizsardzībā iesaistīja dievu, morāli un debesu karapulkus. Kritiskos brīžos neviens Amerikas prezidents ari pirms viņa nebija aizmirsis to darīt, turklāt pamatoti, jo dievs nekad nebija atteicies no šīs mobilizācijas: patiešām, Ziemeļamerikas teritorija nekad nebija tikusi iekarota vai bombardēta un Amerikas Savienotās Valstis kopš dibināšanas nebija zaudējušas nevienu no kariem.

Pievērsis nopietnās acis televīzijas skatītājam, prezidents runāja pilnīgi bez žestiem, mierīgā, apvaldītā un pat mai'gā balsī, kas viņa vēstījumam piešķīra it kā kaut ko no svētrunas. «Amerika,» viņš sacīja, «vienmēr bijusi dziļi pacifistis'ka zeme. Arī tagad tā paliek uzticīga savām tradīcijām, tā nemēģina iekarot Āzijā nekādas teritorijas, netiecas pēc jaunām bagātībām, bet tā ir nolēmusi ar dieva palīdzību aizstāvēt brīvību un demokrātiju it visur, kur to apdraud komunistu agresija. Es atkārtoju: ne uz jūras, ne sauszemes mūsu bruņotajiem spēkiem nav nekādu savtīgu interešu. Gluži pretēji, tie atrodas Āzijā tikai tāpēc, lai dotu apspiestajām un komunistu graujošās darbības iebiedētajām tautām iespēju brīvi izvēlēties savu likteni. Tāda ir mūsu sūtība, un tas ir mūsu lepnums. (Viņš ieturēja pauzi, un viņa skatiens satumsa.) Jums zināms, ka 1973. g. 4. janvārī — šī diena mūžam paliks apzīmogota ar neģēlības zīmogu — Savienotās Valstis kļuva par mērķi apzinātam, nežēlīgam uzbrukumam Tonkinas līcī. Amerikas Savienoto Valstu kreiseri «Little Rock» iznīcināja šāviņš, par kura dabu un izcelsmi nevar būt ne mazāko šaubu. Pat tad, ja tas šai gadījumā būtu vjetnamiešu roku darbs, šāviņš noteikti izgatavots ķīniešu atomrūpnīcās. Tātad tautas Ķīna ir atbildīga par to, ka pirmā lietojusi nežēlīgo ieroci un organizējusi pret Savienotajām Valstīm agresiju, kas varbūt nevis ar savu mērogu, bet gan ar savu zemiskumu, nodevīgumu un bezsirdīgumu atsauc atmiņā uzbrukumu Pīrlharborā 1941. gada 7. decembrī. Pret šo apvainojumu Amerika nevar palikt vienaldzīga. Mēs, zināms, pirmie apsveiktu komunistu Ķīnu, ja tā savu milzīgo enerģiju koncentrētu iedzīvotāju dzīves apstākļu uzlabošanai. Taču mēs esam spiesti iejaukties, kad tā savu graujošo mērķu realizēšanai nevilcinās izmantot terora ieroci. Ja Amerika bez atbildes trieciena paciestu tik nelietīgu agresiju, tad turpmāk visi strīdīgie jautājumi starp dažādām pasaules zemēm tiktu kārtoti no spēka pozīcijām. Mēs drīz vien pieredzētu, kā lielās valstis, kuru rīcībā ir kodolieroči, šantažē mazās valstis, kam tādu ieroču nav. Savienoto Valstu valdība, apzinādamās savu atbildību Amerikas kontinenta un visas brīvās pasaules priekšā,

šodien iesniedza tautas Ķīnai prasību demontēt starptautiskas kontroles klātbūtnē savas atomrūp- nīcas. Noteikts nedēļu ilgs termiņš. Ja pēc termiņa izbeigšanās Ķīna atbildēs negatīvi vai vispār neatbildēs, Amerikas Savienotās Valstis darīs visu nepieciešamo, lai garantētu savu drošību.»

*

Pēc prezidenta runas Savienotās Valstis veselu nedēļu dzīvoja dīvainā atmosfērā. Karš vēl nebija pieteikts, bet tā arī vairs nebija miera laika situācija. Vispār ļaudīm bija diezgan grūti pacelties pāri ikdienas dzīvei un pielāgot savu domāšanu lielajiem notikumiem, kas gatavojās. Vīriešu sarunās izlīdzējās ar metaforām no sporta pasaules. Piemēram, par uzbrukumu Tonkinas līcī stāstīja, lietojot futbola terminoloģiju. Ķīna bija guvusi vārtus ar blēdī - šanos un nodevīgi. Taču tas neko nenozīmēja, un, kad Savienotās Valstis tiks pie vārda, Ķīnai tūlīt būs skaidrs, ka Amerika to sasitīs ar nepieredzētu punktu starpību.

Tai pašā laikā uzliesmoja dziņa uzupurēties vispārības labā — viens no amerikāņu dvēseles pamatelementiem — un, nerazdama tūlīt jēdzīgu realizācijas iespēju, izplēnēja velti. Tūkstošiem cilvēku zvanīja uz Balto namu, vai nu piedāvādami savus bezmaksas pakalpojumus, vai sniegdami varas iestādēm padomus pasaules stratēģijas jautājumos. Vassara sieviešu universitātes studentes, kas, pēc amerikāņu komunista Ma'kgregora vārdiem, bija «visbagātākās, viselegantākās un, ja varbūt ne gluži visskaistākās, tad katrā ziņā vistīrāk mazgātās jaunavas Savienotajās Valstīs», sapulcējās, lai «apspriestu situāciju». Pēc divu stundu ilgām pārrunām viņas nobalsoja par rezolūciju, kurā paziņoja, ka ir gatavas atdot dzimtenei savas speciālās izglītības priekšrocības. Ko viņas īsti ar to domāja, neviens nekad neuzzināja, jo varas orgāni neizmantoja viņu cēlsirdīgo piedāvājumu.

Tās pašas dienas vakarā, kad Alberts Monro Smits televīzijā sacīja savu runu, divdesmit divos trīsdesmit kāds polismenis aizturēja un aizveda uz policijas iecirkni matrozi Džo Maklaidu .(ASV flote) un Sēliju Suti, trīsdesmit četrus gadus vecu prostitūtu, kas iereibuši kāvās uz ielas Hobokenā. Kā Sēlija stāstīja, viņa aizvedusi Maklaidu uz savu istabiņu, paziņodama: «Matrozīt, pēc tā, ko šie nelieši izdarījuši ar «Little Rock», es tevi iepriecināšu par velti.» Bet Makīaids viņu atstājis apmēram pēc pusstundas, pievākdams sudraba pūdernīcu, kuru gribējis uzdāvināt savai māsai dzimšanas dienā. Sēlija izskrējusi viņam pakaļ uz ielas. Džo Maklaids, divdesmit gadu vecs, metru astoņdesmit divus centimetrus garš, dzimis Sanandželo (Teksasā), tiesnesim paziņoja: «Tikai tad, kad viņa uzbļāva: «Lai ķīnieši tev saspridzina pautus!» es viņu iekaustīju.» Tiesnesis izteica Maklaidam rājienu un lika samaksāt soda naudu, bet Sēliju Suti attaisnoja. Lai cik zemu viņa

pagrimusi savā personīgajā dzīvē, tiesnesis piezīmēja, viņa tomēr saglabājusi spēcīgas patriotiskās jūtas, kā to liecina viņas vientiesīgais priekšlikums matrozim Maklaidam.

Pavisam citā vidē, bet arī pakļaudamās ziedošanās dziņai, kaut gan savādākā veidā, Mērija Vaita, trīsdesmit sešus gadus veca, neprecējusies, pēc amata redakcijas sekretāre, pievienojās kādai Indianapolisas puritāņu sektai, kas bija izvēlējusies sev nosaukumu «Marijas dēli»*[53]*. Kad Mērija ar desmit minūšu nokavēšanos ieradās sapulcē, kurai vajadzēja notikt pirmdien, 5. janvārī, pulksten divdesmit vienos, sektas locekļi jau dedzīgi strīdējās par to, vai, atmaksājot Savienoto Valstu kreisera «Little Rock» uzspridzināšanu, ir vai nav jānomet atombumba uz Pekinu. Strīds bija -aizrautīgs, pat vētrains, un Mērija Vaita pa't mazliet brīnījās; viņa nesaprata, kā gan Indianapolisas Marijas dēlu (Indiānas štatā) lēmums varētu ietekmēt Balto namu. Beidzot tika nobalsots, un ar divpadsmit balsīm pret deviņām rezolūciju bombardēt Pekinu noraidīja. Vairākuma viedoklis, ko tai pašā vakarā darīja zināmu vietējie laikraksti, paskaidroja, ka morāle aizliedzot iznīcināt trīs miljonus ķīniešu, Pekinas iedzīvotāju, lai atriebtu divsimt Savienoto Valstu jūrnieku nāvi. Rezolūcija beidzās ar šādiem vārdiem: «Galu galā mēs esam tauta ar cēliem ideāliem.» Lai gan Mērija Vaita uzskatīja debates par diezgan abstraktām, lēmums viņai sagādāja dziļu gandarījumu.

Gados vecāki ļaudis, kas bija cietuši otrā pasaules kara laikā, uz situāciju raudzījās reālāk. Ernsts Rozenblūms, piecdesmit divus gadus vecs vācu ebrejs, emigrējis uz Savienotajām Valstīm 1939. gadā, strādāja par drēbnieku Leksingtonā (Kentuki štatā). Ar dalītām jūtām viņš. noklausījās prezidenta runu televīzijā. Lai gan Rozenblūmam Vjetnamas jautājumā nebija noteiktu uzskatu, viņš jau labu laiku sliecās uz domu, ka vajadzētu «vienreiz saņemties un pielikt punktu». Uzzinājis par «Little Rock» katastrofu, viņš izjuta spēcīgu sašutumu un sacīja sievai: «Cerams, ka prezidenta nostāja būs stingra.» Un tagad, kad prezidenta nostāja patiešām izrādījās stingra, Rozenblūmu pārņēma savāda atvieglojuma, lepnuma un baiļu sajūta. Sieva Gerda sēdēja, savilkusies kamolā, viņam līdzās uz dīvāna, ar maigu un nogurušu seju. Viņa izskatījās pēc lielas kaķenes, kas novecojusi kaktā pie pavarda. Noklausījusies prezidenta uzrunu, viņa paskatījās uz vīru un bija pārsteigta par viņa bālumu. Viņš savukārt uzlūkoja sievu piesārtušām acīm un klusā, niknā balsī sacīja:

«Und jetzt sind wir iri der Scheisse wieder.»*x*

*

Raksts, kas otrdien, 6. janvārī, parādījās «Izvestijas» slejās, bija Padomju Savienības oficioza pirmā reakcija uz prezidenta Alberta Monro Smita runu. Anonīmais autors vispirms aizrādīja, ka materiālie un cilvēku zaudējumi pēc «Little Rock» pazušanas nekādā ziņā nav

salīdzināmi ar Pīrlharboras katastrofu, uz kuru atsaucās prezidents Smits. Toreiz amerikāņu flote stāvēja uz enkura un Klusajā okeānā valdīja miers, turpretī tagad jau vairākus gadus VII flote Tonkinas līcī izvērš nepārtrauktu agresiju pret Ziemeļvjetnamu, kas bez iepriekšēja kara pieteikuma tiek bombardēta dienu un nakti, mīdot kājām visas cilvēku tiesības.

Turklāt nav pierādīts, ka sprādzienā uz «Little Rock» vainīgi ķīnieši vai vjetnamieši, jo izglābies taču nav neviens, kā arī nav palicis pāri pat neviens atlūznis, ko varētu ķīmiski analizēt. Sais apstākļos ir pieļaujama doma, ka atomšāviņš, kas iznīcināja «Little Rock», atradies uz paša kuģa un sprādzis nejauši.

Īstenībā, ar nožēlu konstatēja «Izvestija», rodas iespaids, ka Valsts departaments izmanto gadījumu ar «Little Rock» kā casus belliPadomju vaklība jau brīdinājusi Amerikas Savienotās Valstis, «Izvestija» piebilda, cilk ārkārtīgi nopietnas sekas pasaules mieram var būt atomagresijai. Vašingtonas militāristiem nav ko cerēt, raksta autors nobeidza, ka mēs saliktām rakām noskatīsimies, kā amerikāņu raķetes iznīcina rūpnīcas un pilsētas valstī, kurai ir kopēja robeža ar Padomju Savienību.

Valsts departamenta eksperti jau sen strīdējās par to, kādu nostāju ieņems Padomju Savienība, ja Savienotajām Valstīm izcelsies konflikts ar Ķīnu. Un «Izvestijas» ra'ksts tikai nostiprināja abus pastāvošos viedokļus. Vieni no tā secināja, ka agri vai vēlu Padomju Savienība metīs konflikta svaru kausos savu ieroču spēku. Otri rakstā atrada apstiprinājumu savam uzskatam, ka Krievija, lai cik stingrā tonī tā izsakās, tomēr neies tālāk par protestiem vārdos vai materiālu palīdzību Ķīnai, ja karš ieilgtu. Tomēr šāda varbūtība esot izslēgta, jo Pentagons bija paziņojis, ka pietiekot ar divām stundām, lai noslaucītu Ķīnu no zemes virsas.

Tai pašā flienā, kad parādījās raksts «Izvestijas» slejās, jaunās Ķīnas aģentūra publicēja visgarāko un visdramatiskāko komunikē savas pastāvēšanas vēsturē.

Vispirms aģentūra kategoriski noraidīja «imperiālistisko bandītu jenkiju melīgos izdomājumus». Tautas Ķīnai nav nekāda sakara ar Savienoto Valstu kreisera «Little Rock» iznīcināšanu. Ķīna nav ne pati izmantojusi, ne nodevusi Ziemeļvjetnamai nekādu kodolierīci. Tā joprojām paliek uzticīga deklarācijai, kas atkārtoti pavada katru eksperimentālo sprādzienu: «Ķīna nekad pirmā neizmantos atombumbu, bet, ja tai uzbruks, tā atbildēs sitienam ar sitienu.» «Little Rock» uzspridzināšana nav nekas cits kā «zemiska un noziedzīga provokācija», ko safabricējuši paši amerikāņi, lai nosūtītu Ķīnai «nekaunīgu ultimātu», kuru Ķīnas valdība var tikai noraidīt. Turklāt «jenkiju pirāti» sava «velnišķīgā nodoma» realizēšanai Tonikinas līcī izvēlējušies tādus meteoroloģiskos apstākļus, kad radioaktīvie putekļi

nosēžas nevis uz viņu pašu floti, bet gan uz Ķīnas teritoriju.

Tieši tā arī noticis. Apmēram stundu pēc Savienoto Valstu kreisera «Little Rock» uzspridzināšanas pār ķīniešu pilsētu Pak- hoju nolijis četrdesmit piecas minūtes ilgs radioaktīvais lietus baltu putekļu veidā. Gandrīz visi piecdesmit tūkstoši Pakhojas iedzīvotāju pašlaik smagi inficēti, tāpat saindētas ūdenskrātuves, kas apgādā pilsētu ar dzeramo ūdeni, kā arī apkārtējie sakņu dārzi. Ķīnas valdība nodevusi Pekinā dzīvojošo ārzemju koreš- podentu rīcībā lidmašīnu, lai tie varētu apmeklēt Pakhoju un paši uz vietas pārliecināties par situāciju. Nevis tautas Ķīnai, secināja jaunās Ķīnas preses aģentūra, bet gan Savienotajām Valstīm vajadzētu demontēt savas atomrūpnīcas, jo pēc Āzijas pilsētu Hirosimas un Nagasaki draus mīgās bombardēšanas 1945. gada Savienotās Valstis nupat izdarījušas trešo noziegumu pret Āziju, nolemjot nežēlīgai nāvei piecdesmit tūkstošus Pakhojas iedzīvotāju.

Par godu amerikāņu demokrātijai jāteic, ka. pat pasaules kara priekšvakarā preses brīvībai Savienotajās Valstīs netika likti ne mazākie šķēršļi. Amerikāņu reportieris Džeims Bedfords, kas otrdien bija devies uz Pakhoju, tās pašas dienas vakarā pa telefonu nodiktēja «New York Times» redakcijai garu rakstu, kurš tika iespiests otrā dienā un apstiprināja faktu, ka ķīniešu pilsēta saindēta. Kopā ar ārstiem un tulkiem, ģērbies, tāpat kā visi, medicīniskā skafandrā, Bedfords bija apmeklējis dažādus pilsētas rajonus un iztaujājis iedzīvotājus. Pilsētas iedzīvotāji bija redzējuši 4. janvārī ap pusdienas laiku apžilbinošu gaismu uzplaiksnām debesīs dienvidu pusē. Spožums bijis neizturams, jo intensitātes ziņā pārspējis saules gaismu, un ildzis minūtes trīs. Pēc stundas līdz tam pilnīgi dzidrās debesis pēkšņi apmākušās un pār pilsētu nolijis baltu, mirdzošu putekļu lietus. Putekļi bijuši tik līdzīgi smalkajam cukuram, ka daudzi bērni tos grābuši un nogaršojuši. Tagad viņus moka asas apdeguma sāpes un viņi jau ir tuvu nāvei, jo zarnu trakts un kuņģis vairs nefunkcionē. Taču saindējušies, dažādās pakāpēs, ir visi pilsētas iedzīvotāji, viena daļa tāpēc, ka radioaktīvie nokrišņi skāruši galvu, rokas un kājas, bet otra daļa gluži vienkārši tāpēc, ka dzēruši ūdeni no saindētajām ūdenskrātuvēm.

Džeimsam Bedfordam bijusi izdevība redzēt un izvaicāt daudzus slimniekus. Visbiežāk tās ķermeņa daļas, kas nav bijušas pasargātas no briesmīgā, baltā lietus, ieguvarnelnu nokrāsu, mati krita ara veseliem kušķiem un no mazākās skrambas neapturami tecēja asinis. Asiņu analīze vēstīja visļaunāko. Dažos gadījumos vienā kubikmilimetrā asiņu konstatēja tikai trīsdesmit leikocītus septiņu tūkstošu vietā un sešsimt trombocītu divsimt tūkstošu vietā. Diagnoze bija skaidra: šo pacientu kaulu smadzenes zaudējušas spēju ražot baltos asinsķermenīšus. Prognoze bija

tikpat pesimistiska: tā kā saindēto skaits tik liels, tad tikai ļoti

nedaudzos gadījumos varētu mēģināt pārstādīt slimniekam veselas kaula smadzenes, taču lielum lielais vairums bija nolemti agonijai, kas varēja ilgt nedēļām, mēnešiem vai gadiem.

Bedforda raksts radīja jo spēcīgu iespaidu tieši ar to, ka tajā nebija skalu frāžu un tas netiecās izraisīt sensāciju. Tomēr, lai cik liela atbalss tam bija ārzemēs, amerikāņu sabiedrisko domu tas neci'k manāmi neietekmēja. Pēc nedēļas kārtējā statistikas aptauja pierādīja, ka par Ķīnas vainu pārliecināto cilvēku procents pieaudzis no 72 līdz 78. Tai pašā laikā par 10 'procentiem palielinājies to amerikāņu skaits, kuri uzskatīja par vajadzīgu nekavējoties dot prettriecienu ar kodolieročiem. Komentējot šos skaitļus, dienvidslāvu filozofs Marko Ļepovičs rakstīja: «Avīzes, plakāti, radioraidījumi, televīzijas programmas — kara propagandas spēks ir tik liels, ka tā kā ar sūkli noslauka pusduci pacifistiska noskaņojuma rakstu, neatstājot ne mazāko pēdu. Preses brīvība patiešām nav noliedzama, taču tā paliek bez jebkādas ietekmes. Valstī, kur visi informācijas līdzekļi pieder naudai, patiesības vārgo balsi drīz vien nomāc melu un tīšas dezinformācijas varenās ērģeles.»

Toties ārzemēs Džeimsa Bedforda raksts pastiprināja skepticismu, ar kādu raudzījās uz ķīniešu vainu. Lielais japāņu laikraksts «Asahi», sargādamies pieslieties amerikāņu vai ķīniešu versijai (tāds bezpartejiskums aizkaitināja amerikāņu diplomātus Tokijā., jo faktiski tas apšaubīja viņu valsts oficiālo viedokli)', skarbiem vārdiem nožēloja Āzijas pilsētas radioaktīvo saindēšanu un ierosināja nekavējoties sasaukt Atomkluba valstu konferenci.

Apvienoto Nāciju ģenerālsekretārs izteica nožēlu, ka nevar šo jautājumu apspriest Drošības Padomē, jo tautas Ķīnai, kas ne- . bija ANO locekle, pat nebūtu iespējas sevi aizstāvēt Drošības Padomes sēdē. Taču viņš ierosināja plašākas lielvalstu sarunas šai jautājumā, un dažas stundas vēlāk tādā pašā garā izteicās pāvests.

8. janvāra pēcpusdienā Valsts departaments kategoriski paziņoja, ka ne uz «Little Rock», ne cita kāda' VII flotes kuģa nav atradies neviens atomšāviņš. Tātad nelaimes gadījums ir izslēgts. Tālāk Valsts departaments nemainīgi atkārtoja apvainojumus Ķīnai un atgādināja, ka Savienoto Valstu ultimāts komunistu Ķīnai izpildāms līdz pirmdienai, 13. janvārim, pulksten divpadsmitiem. Visas ministrijas uztrauca fakts, ka šai komunikē figurēja vārds «ultimāts», jo savā 5. janvāra televīzijas runā prezidents Alberts Monro Smits šo vārdu nebija lietojis.

Vašingtonas asais komunikē tikai vēl pavairoja pasaules sabiedriskās domas šaubas un iebildumus. Francijā avīze «Le

Monde» savā 10. janvāra numurā tos izklāstīja ar skaidrību, kas būtu ietekmējusi pašus amerikāņus, ja vien viņi kaut cik ievērotu Eiropas preses informāciju un viedokli. Bet Amerikas Savienoto Valstu

laikraksti atsaucās vienīgi uz Savienoto Valstu laikrakstiem vai, izņēmuma gadījumā, uz britu avīzēm.

«Le Monde» raksts stingri balstījās uz vēsturisku precedentu un bija sacerēts līdzsvarotā, niansētā un kompetentā stilā, kas šīs avīzes lasītājos radīja tik patīkamu sava pārākuma apziņu. Vispirms raksta autors ar zināmu stūrgalvību atgādināja, ka šī nav pirmā reize Amerikas Savienoto Valstu vēsturē, kad kara kuģa zaudējums novedis Balto namu līdz ultimātam: 1898. gada 15. februārī amerikāņu bruņukuģis «Mena», kas bija noenkurojies Havannas ostā, eksplodēja un nogrima viļņos ar visu apkalpi. Savienoto Valstu valdība tūlīt apvainoja Spāniju, ka tā organizējusi šo diversiju, nepievērsa ne mazāko uzmanību Spānijas izmisīgajiem mēģinājumiem to atspēkot, pieteica Spānijai karu un sagrāba Kubu. Tomēr nebija noliedzams, ka Spānijai nevarēja būt nekādas intereses' izdarīt šo noziegumu. Tā jau ilgus gadus ļoti grūtos apstākļos karoja pret Kubas dumpiniekiem, bija gandrīz izputināta un atradās par matu no sakāves, tā ka tieši no Savienoto Valstu iejaukšanās Spānijai bija visvairāk iemesla bīties.

Tāpat kā sprādziens uz «Menas», turpināja «Le Monde», arī Savienoto Valstu kreisera «Little Rock» iznīcināšana paliks neatminams vēstures noslēpums. Jo, labi apsverot, neviena no abām pašreizējām versijām nav pieņemama no loģikas viedokļa. Patiešām, vai gan var pieļaut, ka Savienotās Valstis izdomājušas noziedzīgo plānu ziedot vienu no saviem kuģiem, noslīcinot savus jūrniekus, tikai tāpēc, lai būtu casus belli pret Ķīnu? No otras puses, vai gan ticams, ka Ķīna, aizmirsusi galējo piesardzību, ko tā līdz šim pierādījusi attiecībās ar Amerikas Savienotajām Valstīm, būtu aizrāvusies ar tik muļķīgu provokāciju un iznīcinājusi jau novecojušu Savienoto Valstu kreiseri, kura zaudējums nekādi nemazina VII flotes kaujas spējas? Tāda veida akcija varētu būt iedarbīga vienīgi tad, ja tā būtu vienlaikus vērsta pret tik svarīgām kaujas vienībām kā atomlidmašīnu bāzes kuģis «Enterprise» vai raķešu kreiseris «Long Beach». Stratēģiski tai bija jēga tikai tādā gadījumā, ja tā ievadītu ķīniešu sauszemes karaspēka masu uzbrukumu amerikāņu pozīcijām Korejā un Ziemeļvjetnamā. Beidzot, vai var kaut uz mirkli iedomāties, ika Ķīna kreisera «Little Rock» uzspridzināšanai izvēlējusies tieši to brīdi, kad vējam, kurš jau divdesmit četras stundas pūta ziemeļu virzienā, katrā ziņā vajadzēja radioaktīvos nokrišņus aiznest uz Ķīnas teritoriju, nevis izkaisīt pār VII floti?

Dažas stundas pēc Vašingtonas otrā komunikē pasauli satricināja vēsts, ka Stokholma kļuvusi par arēnu šausmīgai panikai, kuru izraisījis pasīvās gaisa aizsardzības mēģinājums. Lai gan Zviedrija allaž centās saglabāt savu neitralitāti un labvēlīgas apstākļu sagadīšanās dēļ jau simt piecdesmit gadus dzīvoja mierā šai karu plosītajā pasaulē, tā ar apbrīnojamu piesardzību bija izveidojusi savā teritorijā veselu

pretatomu patvertņu sistēmu. Viss bija iepriekš paredzēts. Piemēram, Stokholmā, līdzko sāktos karš, vienai iedzīvotāju daļai bija automašīnās jādodas ārā no pilsētas un iespējami ātri jānokļūst laukos. Otrai daļai bija steigšus jāpaslēpjas galvaspilsētas lieliski iekārtotajās patvertnēs ar kondicionētu gaisu. Tās bija par dārgu naudu uzceltas pašā pilsētas centrā jau pirms divdesmit gadiem. Valdības, kas nomainīja cita citu, joprojām uzturēja tās kārtībā un ar iejutīgu centību rūpējās, lai iedzīvotāji, pirmām kārtām bērni, pierastu pavadīt tajās ilgas stundas vai nu strādājot, vai uzjautrinoties.

Saprātīga tālredzība, kas nebijās neparedzamās nākotnes, bija radījusi šos brīnumus, patvēruma vietas apokaliptiskajā trešā kara pasaulē, un tām vajadzēja nodrošināt izglābšanos astoņiem miljoniem zviedru pat tad, kad trīssimt miljonu rietumnieku tiktu iznīcināti nopostītajā Eiropā.

Kas tad īsti notika 8. janvāra vakarā Stokholmā? Pavēle doties uz patvertnēm, lai sāktu pasīvās gaisa aizsardzības apmācības, tika dota pulksten divpadsmitos trīsdesmit piecās, tas ir, piecas minūtes pēc tam, kad Zviedrijas radio un televīzija bija noraidījusi Vašingtonas komunikē, kurā tika minēts vārds «ultimāts». Vai pavēle, tika dota pārāk reālā formā? Vai īstenības ilūziju tai piešķīra fakts, ka īsi pirms tās bija noraidīts satraucošais Vašingtonas komunikē? Lai būtu, kā būdams, visvairāk disciplinētā tauta pasaulē šoreiz nevis mierīgi paklausīja rīkojumiem, bet ļāvās masveida panikai. Tādai juceklīgai un neizskaidrojamai situācijai raksturīgi, ka grupa cilvēku, nezinādami, kas notiek, un tieši šīs neziņas dēļ satraukti, pēc citu izturēšanās iedomājas visļaunāko un tūlīt rīkojas līdzīgi citiem, un tā baiļu ārprāts pārņem aizvien lielāku pūli, kas vairs nemaz nevalda pār sevi.

Kā par nelaimi, tieši tai laikā, kad daudzie automobiļi, paklausot rīkojumiem, brauca ārā no pilsētas, tiem pāri aizlidoja zviedru reaktīvās lidmašīnas. Atkārtotie izplūdes trokšņi radīja dažos autovadītājos iespaidu, ka viņu mašīnas, kas apgrūtinātās satiksmes dēļ tik tikko virzījās uz priekšu, var kļūt par mērķi bumbvedējiem. Kā prātu zaudējuši viņi izklupa no automobiļiem un metās skriet, kliegdami, ka bumbas krīt. Sastrēgums līdz ar to kļuva nenovēršams, visus pārņēma ārprāts, un tūkstošiem cilvēku, pa lielākajai daļai vīrieši, gāzās uz Stokholmas lielo pretatomu

patvertni, kas jau bija uzņēmusi paredzētos divdesmit tūkstošus. Norisinājās šausmīgas ainas, sievietes tika mīdītas kājām, bērni — nospiesti. Dažus policistus, kas mēģināja iejaukties, piekāva, vienu pat nolinčoja. Citi, lai izkļūtu no pūļa rokām, lielo ja ieročus. Trauksmes atsaukuma signāls stāvokli nemainīja, miers un kārtība iestājās tikai agrā rīta stundā, bet zviedru sirdīs palika dziļa šausmu un kauna sajūta. Sīs neprātīgās panikas rezultāts bija simt divdesmit seši mirušie

un deviņsimt trīsdesmit divi ievainoti. Kāda drausmīga vēstures ironija: šie nelaimīgie bija vēl neiesākta kara pirmie upuri!

Stokholmas 8. janvāra panika nepalika bez atbalss pārējā pasaulē, it īpaši Savienotajās Valstīs, kur sabiedrisko domu, kas tik ilgi bija snaudusi sava nomācošā pārākuma apziņā, pēkšņi pamodināja bailes no iespējamām briesmām: ja viss jau sen bija sagatavots, lai dotu iznīcinošu triecienu ienaidniekam, tad tas, ko zināja par pretraķešu aizsardzības sistēmu, kuru Amerikas Savienotās Valstis noorganizēja, kad Ķīna uzspridzināja savu pirmo ūdeņraža bumbu, nebūt nevarēja nomierināt prātus. Lai cik dārgi maksāja aizsardzības barjera, pēc lietpratēju atzinuma, tā bija un palika «plāna» (tliin). Tā nevarēja apturēt visu. Avīze «Washing- ton Post» atgādināja «Nautilus» eksperimentu: kad Atlantijas okeānā notika nopietni manevri, zemūdene «Nautilus», sonaru nepamanīta, bija piebraukusi Bostonai tikai dažu jūdžu attālumā; tā bija trīsdesmit metru dziļumā sekojusi transportkuģim, kura dzenskrūvju troksnis nomāca zemūdens turbīnu dūkoņu. Secinājums 'bija skaidrs: to, ko bija veikusi Savienoto Valstu zemūdene, tikpat labi varēja izdarīt ķīniešu zemūdenes un ar dažiem neatvairāmiem triecieniem iznīcināt vairākas pilsētas.

Nevajadzētu sevi maldināt: kara gadījumā Amerikas Savienoto Valstu valdība un ģenerālštābs var paslēpties pazemē zem vairākus desmitus metru biezas akmens, betona un tērauda aizsargsienas grandiozā metropolē, bet kāda patvēruma vieta paredzēta amerikāņu tautai? Nekāda. Vienīgi bagātnieki var savos dārzos vai rančo likt uzcelt pre'tatomu patvertnes ģimenes vajadzībām. Bet milzīgās nemantīgo masas, kurām nav zemes un līdzekļu, ir lemtas nāvei. Tad amerikāņi, pagalam apjukuši, vēlreiz atklāja to, ko jau sen zināja: dolāra vara ir neierobežota. Viss ir nopērkams, pat dzīvība.

Balto namu pārplūdināja telegrammu un vēstuļu straumes, nemitīgi un sparīgi zvanīja telefons. «Ja sāksies trešais pasaules karš,» sarūgtināts rakstīja komentētājs Melkolms Manstersa, «tad cilvēks būs vairāk drošībā zemūdenē zem piecu metru biezas Arktikas ledus kārtas nekā savā gultā priekšpilsētas namelī.»

Sākot ar 4. janvāri, kad vēl nekas nebija zināms par paniku Stokholmā, visās Savienotajās Valstis uzliesmoja vēl nepieredzēta pašnāvību epidēmija. 5. janvārī pašnāvības gadījumu bija tieši par septiņdesmit pieciem procentiem vairāk nekā iepriekšējā gada 5. janvārī. 6. janvārī to sikaits palika nemainīgs, bet 7. un 8. janvārī pieauga tik satraucošās proporcijās, ka varas iestādes lūdza redakcijām neziņot savu laikrakstu slejās par konstatētajiem pašnāvības gadījumiem, lai neizplatītu paniku. Lai gan šo lūgumu vispār ievēroja, tomēr procentuālās attiecības līkne 9., 10., 11. un 12. janvārī joprojām strauji kāpa, un tikai pēc nedēļas tā pamazām nostabilizējās un sāka slīdēt lejup. «Vēsturniekiem reiz radīsies jautājums,» rakstīja profesors

Marko Ļepovičs, «kāda noslēpumaina iemesla dēļ tik daudzi izglītoti, laimīgi un materiāli nodrošināti amerikāņi vēlējās aiziet no dzīves aiz bailēm zaudēt dzīvību, kurpretī simtiem miljonu cilvēku vāji attīstītajās zemēs ik dienas pacietīgi panes visbriesmīgākās bada mokas, ir nedomādami darīt galu savām ciešanām.»

Tai pašā laikā noziedzība, it īpaši slepkavības ar iepriekšēju nodomu un izvarošanas, sasniedza rekorda skaitli visā Savienoto Valstu vēsturē. Pārkāpumus izdarīja lielākoties nekad agrāk nesodītas personas. Noziedznieki nebūt nemēģināja slēpt pēdas, dažkārt paši pieteicās un pratināšanā tūlīt atzinās. Daudzi paskaidroja, ka esot jutuši «nepārvaramu vēlēšanos» .nogalināt un ka upuru izvēlē noteicēja bijusi nejaušība. Tomēr varbūt visnežēlīgākajā gaismā šo noziegumu pamatojumu parāda Rojs Kreitons, divdesmit divus gadus vecs, neprecējies, agrāk nesodīts veikala kalpotājs. No pirmdienas, 6. janvāra, līdz ceturtdienai, 9. janvārim, Kreitons, kuru visi uzskatīja par kārtīgu un čaklu jaunekli, visdrausmīgākajos apstākļos izvarojis mazgadīgas meitenes vecumā no divpadsmit līdz četrpadsmit gadiem. Kad viņu arestēja, viņš ir nedomāja liegties. Kreitons mierīgi paskaidroja, ka viņam jau sen «gribējies darīt kaut ko tamlīdzīgu» un ka viņš nolēmis «apmierināt savu vēlēšanos», kad sapratis, ka kuru katru brīdi var sākties atomkarš un ka tad «visus sagaida viens un tas pats un visi dabūs galu vienā un tai pašā bedrē».

Bailes pieauga ar katru dienu, un vardarbība, ko bailes divkāršoja, palaikam uzlika patriotisma masku. Sāka sačukstēties par piekto kolonnu un par to, kāda loma ir Amerikā dzīvojošajiem ķīniešiem, kas visi 'gan liekas ļoti draudzīgi, bet īstenībā ir slepus uzpirkti un strādā komunistu labā. Dažādās Savienoto Valstu pilsētās tika izlaupīti ķīniešu restorāni, bet to personāls nolamāts un piekauts. Vašingtonā japāņu vēstniecības atašeju, kas kādā veikalā pirka kreklus, nosauca par «dzeltenvēderi», un, kad viņš mēģināja pūlim paskaidrot, ka ir japānis, nevis ķīnietis, viņu nolamāja vēl rupjākiem vārdiem un gandrīz vai no- linčoja.

10. janvārī ap vienpadsmitiem vakarā kāds pusducis «tīnei-džeru» ar automobili iebrauca ķīniešu kvartālā un, nolaiduši mašīnas logus, sāka šaut uz ielas gājējiem, nonāvēdami četrus un ievainodami desmit cilvēkus. Pēc tam viņi sagrāba divas ķīniešu meitenes, kas patlaban atgriezās no kino, aizveda uz kādu tukšu Ņujorkas ostas noliktavu un, tur piekāvuši un izvarojuši viņas, iesvieda 'ledainajā ūdenī. Kad viena no meitenēm mēģināja peldēt uz krastu, pusaudži nobeidza viņu ar. revolvera šāvieniem. Otrai meitenei izdevās paslēpties aiz glābšanas laivas,' kamēr banda aizbrauca.

Laikraksti, radio un televīzija pilnīgi zaudēja mēra sajūtu. Nopietnākie žurnāli aplēsa, cik megatonnu nepieciešams, lai iznīcinātu Ķīnu, un kāds lietpratējs pierādīja, ka vajag trīsdesmittūk- stoš

megatonnu. «Mums tās ir,» viņš konstatēja, «un pat vēl vairāk.» Dzelzceļa stacijās, pasta nodaļās, metro stacijā-s un uz milzīgajām reklāmas plāksnēm abpus autostrādēm sāka parādīties lieli plakāti. Uz kāda no tiem bija rakstīti šie vienkāršie vārdi:

REMEMBER LITTLE ROCK

Uz kada cita, garenas formas plakata paša augša bija rakstīts «REMEMBER» un pašā apakšā «LITTLE ROCK», bet vidū redzama jūra, kur peldēja sašķaidīta kuģa atliekas un līķi. Ūdens, ko apgaismoja savāds, dzeltens spožums, likās verdam, un priekšplānā ar seju pret skatītājiem kāds jūrnieks iztecējušām acīm, apsvilušu, nomelnējušu vaigu, izmisīgā kliedzienā savaikstītu muti bija pa pusei izslējies virs ūdens, atspiedis kreiso, jau gandrīz pārogļojušos roku pret burtu «i» vārdā «Little», bet labo roku — pret burtu «c» vārdā «Rock». Viņš bija uzzīmēts tik reljefi, ka šķita. — tūlīt nokāps no plakāta un aicinās atriebt saviem slepkavām.

*

Abi ministri — ārlietu un aizsardzības ministrs —*;* naktī no 8. uz 9., janvāri apspriedās Baltajā namā ar prezidentu Albertu Monro Smitu līdz diviem rītā. Kad viņi bija aizgājuši, prezidents labu brīdi nekustīgi sēdēja atzveltnes krēslā, viņš jutās iztukšots, noguris., apātisks, viņš ar grūtībām piecēlās, sagumušiem pleciem, ar svina smagumu kājās, taču visvairāk nogurusi un zaudējusi pēdējās drosmes paliekas bija dvēsele, prezidents ar savu privāto liftu uzbrauca trešajā stāvā, viņam kļuva mazliet labāk, kad noāva kurpes un apāva rīta tupeles un tumšpelēko svārku vietā uzvilka veco tvīda žaketi ar ādas ielāpiem uz piedurknēm, miegs nenāca, viņš bija pārāk noguris, lai varētu gulēt* viņš mazliet pavēra durvis >uz Vikas istabu un mirkli ieklausījās siltajā un smaržīgajā tumsā, cik brīnumaina un satraucoša ir cilvēka vāra elpošana, šis sarežģītais, precīzais mehānisms, nepārtrauktā, .neatlaidīgā kustība, kad muskuļi un nervi paši no sevis turpina darboties miegā, kas ir maza, īslaicīga nāve, Smits klusiņām atkal aizvēra durvis, šķērsoja gaiteni, pagrūda Lollijas istabas durvis, kas allaž stāvēja pusvirus, Lollija gulēja uz sāniem, meitenes profilu apgaismoja zilā naktslampiņa sarkankoka gultas galvgalī starp baltajiem muslīna aizkariņiem, vēl divpadsmit gadu vecumā viņa negribēja gulēt tumsā, Smits skatījās uz meitenīti, tuklā rociņa palikta zem apaļā, vasaras raibumiem nosētā vaiga, pār kuru mierīgi nolaistas skropstas, augšlūpa īsa, pilnīga, uzrauta gluži kā mazam dzīvnieciņam, un sejiņa tik mīļi nevainīga kā pusaudzēm Renuāra gleznās, Smits pakratīja galvu, viņš jutās gandrīz it kā vainīgs, ka ļāvies maigumam, smagiem soļiem aizslāja pa garo gaiteni, iegāja ovālajā viesistabā, iededza lustru un atslīga lielajā, ar zaļu ādu apvilktajā atzveltnes krēslā pie rakstāmgalda, viņš nekad nebija juties tik izvārdzis, pat savas vēlēšanu kampaņas laikā ne, pat ne Kenedija vēlēšanu kampaņas

laikā, kādus brīžus viņi bija kopā aizvadījuši, Džonam bija zili loki ap acīm, viņš izskatījās nopietns, pat mazliet slims, kad atkrita man iepretim uz krēsla Pulmana vagonā, kas veda viņu no pilsētas uz pilsētu, paklau, tev vajag pagulēt, Džon, viņš papurināja galvu, ar roku norādīja uz mazo galdiņu, kur bija uzmetums runai, ko vajadzēja sacīt nākamajā dienā, un nodeklamēja Frosta vārsmu:

But I have prornises to keep And miles to go before I sleep, And miles to go before I sleep.*[54]*

Acis nogurušas, smaidā drosme un labsirdība, pirmo «sleep» viņš izrunāja viegli, bet otro — klusā, dziļā, skumju aizplīvurotā balsī, tagad tu atdusies, Džon, viņi dabūja tevi pie malas trīs gadus vēlāk gandrīz tai pašā dienā, viņi pārāk baidījās tevis, lai ļautu tev dzīvot, viņiem taču vajadzīgi paklausīgi prezidenti, tādi ka Can Kai-ši, kā Ki, kā …,

ovālā viesistaba bija īsta dzelteno toņu orģija: ar damastu apvilktās sienas, lielais, ovālais paklājs, abas sofas, atzveltnes krēsli Luija XVI stilā, šie zeltījumi mazliet aizēnoja Sezanna gleznas pie sienām, tas viss bija pārāk bagāti, pārāk grezni, Smits paņēma cigāru, aizkūpināja un sāka staigāt turp un atpakaļ, paklājs apslāpēja soļu troksni, viņš paskatījās rokas pulkstenī, šai stundā neguļu tikai es un mani policisti, trīsdesmit astoņi slepenie, ne par vienu mazāk, nostādīti visos mājas kaktos, policisti parkā un policisti pie restēm, cik skaista tēma krāsainai litogrāfijai, Amerikas Savienoto Valstu prezidents savu policistu apsardzībā pavada nakti pārdomās trešā pasaules kara priekšvakarā, rīkle viņam aizžņaudzās, prezidents! prezidenta visspēcība! prezidenta gandrīz diktatoriskās pilnvaras! jā, bet viltīgais, spēcīgais, nepārtrauktais spiediens no visām pusēm, lai mans ritenis ieslīdētu jau iepriekš paredzētā grambā, šīs valstis valstī, Pentagons, Valsts departaments, ar ģenerāļiem saistītās finansistu aprindas, un policija, FIB un CIP, lobiji, veselas aizkulišu darboņu grupas, lai izdarītu spiedienu, prezidents gūsteknis, prezidents rīks, prezidents ķīlnieks, Gulivers liliputu zemē! šķietami visstiprākais, bet īstenībā visvairāk ierobežotais, vienkāršs punkts, kurā krustojas daudzi dažādi spēki, mana 6. janvāra runa nebija labākā, bet katrā ziņā arī ne sliktākā, vismazāk bīstamā runa, ar kādu es varēju uzstāties, vēl mazāk pateikt es nevarēju, bet divas dienas vēlāk šie nelieši, kas rīkojas man aiz muguras, tīšām, lai sarežģītu situāciju, lieto vārdu «ultimāts», es esmu saistīts, saistīts, saistīts, lai liktu man darīt tā, kā viņi grib, pietiek ar to, ka, izklāstot problēmu, viņi vilto faktus, saindē mani ar nepareizu informāciju, kā tas viņiem izdevās ar Džonu 1961. gada aprīlī Kubas jautājumā, nekad neaizmirsīšu, kā visi šie iespaidīgie vīri, tīrie orākuli, CIP, Pentagona un Valsts departamenta eksperti, sa-stāstīja viņam savas cūcīgās blēņas par drošiem panākumiem invāzijā pret Kastro, plāns ir lielisks, Lemnicers

apgalvoja, tas nevar neizdoties, un Dalless: tas būs vēl vieglāk nekā (Jvatemalā, un Bissels: tiklidz Kastro pretinieki izcelsies malā, kubiešu tauta viņus saņems atplestām rokām, taču 17. aprīļa rītausmā kubiešu tauta Cūku līcī nesagaidīja viņus atplestām rokām, bet saņēma ar šāvieniem, tankiem, lielgabalu uguni un satrieca nepilnās septiņdesmit divās stundās, augstais dievs, vai tikai viņi negatavo man to pašu ar «Little Rock»? Smits sastinga kā pār- akmeņojies, pelni cigāra galā izliecās, viņš paspēra soli, uzmanīgi izstiepa roku uz tuvākā pelnu trauka pusi, bet pelni atdalījās, krita un izkaisījās putekļos uz paklāja, Smits sarāvās, pēc pāris sekundēm pamanīja, ka roka dreb, tad izslējās, nedrīkst taču visur saskatīt ļaunas zīmes, viņš atlaidās atzveltnes krēslā un laikam uz brīdi aizsnaudās, jo pēkšņi labā kāja celī pati no sevis izstiepās, it kā viņš kristu tukšumā, Smits salēcās, ja ir kaut kas, ko prezidents nevar ne reformēt, ne pārvaldīt, tad tā ir viņa paša politiskā policija, policija, kas viņu informē, īstenībā arī valda pār viņu, viņš piecēlās un atkal sāka staigāt uz priekšu un atpakaļ, pēc brīža viņš atskārta, ka ik pārgājienā cenšas neuzkāpt uz pelniem, esmu pārliecināts, ka CIP zināja, ka Cūku līcī gaidāma sakāve, esmu pārliecināts, ka viņu plāns bija sagādāt Džonam tik nopietnu neveiksmi, tik stipri iedragāt viņa prestižu, lai viņš atļautu amerikāņu flotes kājnieku karaspēkam izcelties krastā Kubā, un Džons jau gandrīz to izdarīja, tā bija tāda katastrofa viņa valdīšanas laika pašā sākumā, viņš jutās tik aizvainots, tik pazemots, tik sarūgtināts, bet tad viņš saņēmās un sacīja «nē», viņš prata pateikt «nē», «nē» karam pret Kubu, «nē» karam pret Ķīnu, «nē» segregācijai, viņi nogalināja Džonu tāpēc, ka viņš prata sacīt «nē», atvediet viņu mums uz Dalasu un pārējo atstājiet mūsu ziņā, Dalasā mums ir policisti, kas no trīsdesmit metru attāluma pāršauj cigāru uz pusēm, mums ir slepkavnieki ar padomju un kubiešu ciltsrakstiem, mums ir slepkavnieku slepkavas, kas paši sevi soda, iepotējot sev vēzi,

Smits sažņaudza dūrēs abas kabatās sabāztās rokas un ar sāpēm nodomāja, es klusēju, bet vajadzēja izvēlēties: vai nu es būtu pateicis — jūsu Dānieļu ziņojums ir vislielākā cūcība Savienoto Valstu vēsturē, un līdz ar to mana karjera būtu galā, vai arī es ciešu klusu un kādudien varēšu nest tālāk Džona lāpu, viņš apstājās, laiks ritēja, es apklusu, viņš apkaunots nodomāja, viņš piegāja pie loga, pacēla smagos aizkarus un piespieda pieri pie rūts, tūlīt no kāda koka parkā atdalījās cilvēka stāvs un ašiem soļiem, paceltu galvu devās uz priekšu, Smits noraidot pamāja ar roku, cilvēks pazuda, Smita skatiens apstājās pie magnolijas, kuru prezidents Džeksons bija licis iestādīt, tas bija milzīgs, bum- buļains koks, bērzi tā aizmugurē izskatījās trausli, kaili un vertikāli kā Bifē zīmējumā, drošības starmešu apgaismojumā tie šķita kā nereāla filmas dekorācija, vajag atcerēties, ka pavasarī jāliek novākt no zariem Džonsona ultraskaņas ierīces, mēs,

Lindons Beins Džonsons, aizliedzam putniem ielidot Baltajā namā, viņi apvaino mūsu cieņu, apķēzīdami mūsu mauriņus, Smits lūkojās uz drūmajiem bērzu siluetiem, bija tik skumji, ka gribējās raudāt, pat caur s'tiklu juta miklo trūdu smaržu, un es, ko darīju es, kad viņš nokrita ar ložu caururbtu pieri, slacīdams ar savām asinīm Džekijas tērpu un zeķes Dalasas naida un lipīgo melu atmosfērā, bet, lai nu kā, viņš bija miris un atriebt viņu nebija iespējams, apsūdzēt bez pierādījumiem un ko gan apsūdzēt?

mums neatliek nekas cits, džentlmeņi, kā pieļaut, ka notikusi viltīga un klusa vienošanās, atvediet viņu mums uz Dalasu un pārējo atstājiet mūsu ziņā, varbūt nebija pat ne tik daudz vārdu, ne tik skaidri un apzināti izsacīti, mūsu jaukā Dalasas pilsēta gaida viņu, esiet mazdrusciņ neapdomīgi, atvediet viņu mums, jo arī neliešiem jāsaglabā cieņa citam cita acīs, viņu dvēselē ir krokas un ieloki, kur snauž slepeni nodomi, tikai pusvārdiem, aplinku mājieniem, ar apslēptu naidu apjausti,

ja es būtu runājis, mani nosauktu par traku, tiktu iedarbināta gigantiskā mašinērija, es būtu politiski iznīcināts un samalts, un nevienam no tā nebūtu nekāda labuma, pat Džonam ne, visas manas izredzes nākt L. B. Dž. vietā būtu zaudētas, un kāpēc gan man vajadzēja stāties viņa vietā! lai pieteiktu karu Ķīnai, bet kurš palicis man zem krēsla šo bumbu ar laika degli? protams, protams, mūsu orākuli un mūsu eksperti izsakās precīzi, viņi ir vienmēr laipni un nekad nekļūdās, divās stundās mēs iznīcināsim visas ķīniešu atomrūpnīcas un raķešu bāzes, PSRS nepakustinās ne pirkstu, Ķīna nav spējīga dot atbildes triecienu, un mums uz simt gadiem nodrošināts miers, bet ja nu tie ir maldi? arī par Kubu CIP apgalvoja, vispirms, ka Kastro «tikpat kā nav» aviācijas, pēc tam, ka tā «iznicināta» uz zemes negaidītajos uzlidojumos svētdienas rītā, bet, kad sākās desants, Kastro «tikpat kā neesošā» un turklāt vēl «iznīcinātā» aviācija notrieca gandrīz visus «B-26» un nogremdēja pusi no invāzijas flotes, un šodien, ja viņi maldās vai maldina mani, ja vienai vienīgai atomzemūdenei izdodas izslīdēt caur mūsu aizsardzības tīkla acīm un nepilnas minūtes laikā sagraut Ņujorku, kāds gan labums no tā, ka mums ir simtreiz vairāk raķešu nekā Ķīnai, ja viena vienīga viņu raķete var mums dot tādu triecienu, Smits nodzēsa lielo lustru, izgāja nebeidzami garajā gaitenī un aizstāja līdz savai istabai, kur dega nakts lampiņa, viņš nometa tupeles, atsēja kaklasaiti, nodzēsa gaismu un neizģērbies atkrita greznajā gultā ar kolonnām, kurā Džonsons savā laikā mēdza gulēt trīs stundas ilgo diendusu, nekad neviens prezidents nebija pēc pusdienām tik ilgi gulējis un pārējā laikā izskatījies tik miegains, Smitam paspruka lāsts, man derdzas gulēt tai pašā gultā, viņš iesnaudās, tad spēji pamodās, kuņģim krampjaini savelkoties, mans dievs, tikt laukā, ar godu tikt laukā no šiem dubļiem, pierādīt,

ka tā ir tikai nekrietna provokācija, idiotisks triks, kas ož pēc kaut kā apšaubāma un aizdomīga, neiedomājami sīka un nožēlojama Pīrlharboras ļaunprātīga parodija, visi sabiedrotie atturīgi klusē, arī tie, kuri allaž bijuši tik uzticīgi, kad runa ir par naudu, un Japāna! pieklājīgs smaids, neizdibināms skatiens, ļoti žēl, mister vēstniek, ka tās vienmēr ir Āzijas pilsētas, mūsu vēstniecību Tokijā dienu un nakti ielenc pūlis, klaigādams: «Pakhoja!», ANO sekretārs ir mums neslēpti naidīgs, pāvesta vēstījumi seko cits citam, visas baznīcas ir pret mums, visnepateicTgākie apstākļi kara pieteikšanai, morālajā plāksnē mēs jau iepriekš esam zaudējuši, nav ne mazāko iespēju diplomātiskiem manevriem, Smits pagriezās uz muguras, izstiepa

tumsā kājas, uzlika rokas uz gultas, viņš jutās apātisks, tukšs, bezspēcīgs, it kā viņu rautu līdzi neticamā ātrumā joņojošs vilciens, viņam sāka reibt galva, šķita, ka viņš krīt tukšumā, nagi krampjaini ieķērās segā, un viņš domāja, kungs dievs, es atdotu savu dzīvību, uzklausi mani, kungs dievs, es atdotu dzīvību . ..

XII

7. janvārī, otrā dienā pēc prezidenta Alberta Monro Smita uzstāšanās televīzijā, Sevilja septiņos no rīta, vēl pirms brokastīm, izgāja no mājas un devās uz mazo ostu, kur bija noenkurota «Karibī» un lielākā no abām piepūšamajām laivām. Apmēram sešu metru attālumā viņš redzēja vai šķita redzam Dēziju drais- kojamies pie gumijas laivas, un viņš ar svilpienu pasauca to. Atbildes nebija. Dēzija nepiepeldēja pie dambja, kā parasts, un neuzlika galvu uz dēļiem, gaidīdama glāstus, viņa uzgrieza Seviljam muguru, ienira un pazuda. Sevilja uzkāpa uz pontona, kas atradās starp jahtu un laivu, bet neredzēja neko ne jahtas, ne laivas tuvumā; viņš vēlreiz iesvilpās, un pēc dažām sekundēm ūdenī blakus «Karibī» iezīmējās Dēzijas garā, lokanā gaišpelēkā ķermeņa aprises, virs ūdens parādījās galva, un šķelmīga acs vērās Seviljā.

— Pirmoreiz tu man neatbildēji, — Sevilja sacīja svilpienu valodā.

Dēzija izgrūda skaņu, kas līdzinājās klukstam.

— Pirmoreiz tā nebiju es.

— Kā tā, ne tu?

— Tas bija cits delfīns.

— Nerunā muļķības, — Sevilja sacīja.

■— Es nerunāju muļķības.

Bija dienas, kad no Dēzijas neko nevarēja izdabūt: vai nu viņa izlikās, ka nesaprot svilpienus, vai arī viņas atbildes bija gaužām nesakarīgas. To nemaz nevarēja salīdzināt ar Bi nopietnību. Sevilja sadusmojās, uzgrieza muguru un gāja projām.

— Kurp tu ej? — Dēzija sauca viņam nopakaļ.

— Uz mājām, paēst.

— Parunā ar mani!

Sevilja pār plecu attrauca:

— Tu runā muļķības.

— Es nerunāju muļķības. Ostā ir vēl viens delfīns.

— Ostā ir ļoti dumja delfīnu mātīte, kuru sauc par Dēziju.

— Es neesmu dumja. Paskaties.

Viņa ienira. Sevilja sekoja viņai ar acīm, bet, tā kā aiz «Karibī» korpusa viņa nebija redzama, viņš griezās atpakaļ. Sasniedzis pontonu, viņš skaidri redzēja divas izliektas muguras vienlaikus uznirstam un pēc brīža atkal pazūdam ūdenī. Sevilja pārsteigts apstājās. Viņš patiešām 'bija redzējis divas muguras. Tai pašā mirklī tās atkal parādījās mazliet tālāk. Dēzija un viņas ciemiņš meta lokus, Dēzija peldēja apļa iekšpusē un mēģināja virzīt savu draugu uz pon'tona pusi, bet, kā likās, bez sevišķiem panākumiem. Sevilja iesvilpās, Dēzija

apstājās, panira zem partnera, ar trim astes vēzieniem sasniedza dambi, izslējās virs ūdens, uzlika galvu uz dēļiem un raudzījās Seviljā.

— Kas ir šis delfīns? — Sevilja jautāja.

— Viņš ir mans! — Dēzija triumfējoši iesaucās.

Un, atkāpusies gabaliņu, viņa palēcās gaisā un iekrita atpakaļ ūdenī tik tuvu Seviljam, ka pamatīgi apšļāca viņu.

— Rimsties, Dēzija!

— Pa, vai es esmu dumja?

— Nē.

Viņa atkal palēcas un atkal apšļaca Sevilju.

— Rimsties jel, Dēzija. Tātad viņš ir tavs, — Sevilja turpināja, aplūkodams delfīnu. — Viņš ir lielisks.

Dēzija it kā ieklukstējās.

— Kad tu viņu atradi?

— Jūrā. Vakar vakarā. Es peldu un peldu. Pēkšņi man priekšā delfīns, vēl viens delfīns un vēl viens delfīns. Viņi apstājas. Viņi skatās uz mani un runā.

— Ko viņi saka?

— Viņi saka: «Kas tas ir?» Liels tēviņš piepeld tuvāk, viens pats piepeld tuvāk un met lokus ap mani. Es nesaku neko, es nedaru neko, bet man ir bail. Viņš ir ļoti liels. Viņš jautā: «Kur ir tava ģimene?» Es saku: «Es pazaudēju savu ģimeni. Es esmu ar cilvēkiem.» Lielais tēviņš aizpeld un runā ar citiem tēviņiem. Viņi runā. Viņi runā. Pēc tam tēviņi visi kopā piepeld klāt un ielenc mani. Un man bail. Tieši tā viņi nogalina haizivis. Viņi piepeld klāt un ielenc tās. Bet galvenais tēviņš saka: «Labi. Tu atgriezies pie cilvēkiem vai tu paliec ar mums?» Es saku: «Es atgriežos pie cilvēkiem, bet es parotaļājos ar jums.» Galvenais saka: «Labi. Tu rotaļājies.» Piepeld mātītes, viņas ir mīlīgas, izņemot vienu ļoti vecu, tā grib man iekost. Bet es paklabinu zobus, un viņa aizpeld.

Dēzija apklusa.

— Un tālāk? — Sevilja jautāja.

Dēzija noklukstējās.

— Piepeld viens liels delfīns. Viņš aizdzen mātītes un grib rotaļāties. Viņš ir liels un smags. Viņš ir skaists.

— Un tu rotaļājies?

— Es rotaļājos, bet mums apkārt ir viss bars. Tad es viņu atvedu šurp.

— Kādēļ?

— Lai butu mierīga.*[55]*

Sevilja iesmējās un taujāja tālāk:

— Vai viņš ir galvenais?

— Nē. Tas ir liels tēviņš. Viņš ir ļoti liels. Dod viņam cilvēka vārdu!

— Vēlāk.
— Dod cilvēka vardu!
— Džims.
— Džims!
Viņa smējās.
— Džims!
— Saki viņam, lai piepeld tuvāk.
— Viņam bail.
— Pasaki viņam: šeit viņš ar tevi rotaļājas, ar mani runā. Pasaki viņam!
Dēzija smējās:
— Varbūt tu runā, un Džims nesaprot. Tu slikti svilpo.
Viņa smējās.
— Beidz muļķoties. Dēzija. Pasaki viņam!
— Rīt es pateikšu.
— Varbūt rīt viņš neatpeldēs šurp?
Dēzija izlaida priecīgu, triumfējošu un ne visai pieklājīgu skaņu.
— Džims! — viņa iesaucās, stāvus gandrīz pilnīgi iznirdama virs ūdens. Izslējusies viņa kāpās atpakaļ, svinīgi gorīdamās, kamēr astes spura spēcīgi kūla ūdeni. — Džims nāks rīt, rīt un rit! Viņš ir mans!
*
Bruder, Goldsteins sacīja, ja jūs mani uzaicināsit, es labprāt dalīšos jūsu pieticīgajās brokastīs, Arletas kafija tik jauki smaržo, tā ir jūsu vaina, Bruder, nevis mana, ka es atlidoju pie jums tik agrā rīta stundā, patiesībā man vajadzēja nokļūt pie jums vakar vakarā, es savā naivitātē iedomājos, ka, izdarīdams šo neprātību
Sevilja piecēlās, uzlika abas rokas uz stūres rata un pagrieza to par dažiem grādiem uz kreiso pusi, it kā «Karibī» trauktos uzvilktām burām un viņš gribētu to pagriezt sānis, nekad, viņš atbildēja, nepaaugstinādams balsi, bet viņa pirksti, kas krampjaini žņaudza stūres ratu, sāka mesties balti, nekad, viņš atkārtoja dobjā balsī, viņam bija grūti runāt un pavērt lūpas, tik cieši sakļauti bija žokļi, ar tiem ļaudīm es visus sakarus esmu izbeidzis, viņš paskatījās uz Goldsteinu, kas savukārt lūkojās viņā, iestājas klusums, tas kļuva arvien smagāks un stindzināja kā vienu, tā otru, Goldsteins sēdēja, izstiepis galvu uz priekšu, gluži kā bruņurupucis, kas uzmanīgi pētī ceļu, bet Sevilja stāvēja pie stūres, kājas izpletis, stīvu kaklu, nekustīgi raudzīdamies uz priekšvadni, viņš pēkšņi izskatījās lielāks, blīvāks, tvirtāks, it kā visas dusmas un naids, ko viņš juta, izspīlētu ādu līdz plīšanai, ar tiem ļaudīm es visus sakarus esmu izbeidzis, viņš atkārtoja tai pašā dobjajā, apvaldītajā, tikko dzirdamajā balsī, par velti, Goldsteins nodomāja, viņš neeksplodēs, neizgāzīs savas dusmas, bet valdīs tās un padarīs vēl spēcīgākas, Goldsteins pacēla savas tuklās, platās delnas centimetrus

trīsdesmit virs gurniem un atkal nolaida, Bruder', viņš ierunājās ironiskā, izaicinoši joviālā tonī, tā ir jūsu darīšana, ja es pametu visu, lai uzmeklētu jūs jūsu midzenī, tad tāpēc, ka Edemss vakar atlidoja no Vašingtonas, lai satiktu mani, un viņam izdevās mani pārliecināt, ka tas ir, es atkārtoju viņa vārdus, briesmīgi svarīgi, sākumā es atteicos, bet es nekad nebiju redzējis tik uztrauktu cilvēku, neteikšu, ka viņš apskāva man ceļus, bet daudz no tā netrūka, nekad neesmu redzējis Edemsu tādā stāvoklī, parasti viņš ir auksts kā zivs, runājot īsi, es galu galā biju ar mieru pavēstīt jums viņa vēlēšanos, un tagad mana loma beigusies, ja jūs noraidāt Edemsa lūgumu, tā ir jūsu darīšana, man gar to nav nekādas daļas, es pilnīgi saprotu jūsu viedokli, šī banda ar jums apgājās tik riebīgi, ka, es vēlreiz uzsveru, mans uzdevums ir tikai paziņot, tas ir viss, es atkārtoju viņa vārdus, nemainot ne zilbi, pasakiet viņam, ka tas ir briesmīgi svarīgi, balss viņam drebēja, man jau ir bieza āda, un tomēr es jūtu, kad cilvēku moka nemiers, viņš atkārtoja vismaz desmit reižu, tas ir briesmīgi svarīgi, un tagad, kā es jau sacīju, mana loma beigusies, es braucu projām, viņš atkal uzsita ar delnām sev pa gurniem un, it kā šis žests būtu izraisījis reflektorisku kustību ceļos, kā atspere uzšāvās kājās, Sevilja palaida vaļā stūres ratu, pagriezās pret Goldsteinu, sabāza abas rokas kabatās un sacīja, ar diviem nosacījumiem, pirmkārt, saruna notiks šeit, otrkārt, man tiks atdoti Fa un Bi, nevis uz ilgāku vai īsāku laiku atkal uzticēti, bet atdoti, es saku, manā pilnīgā īpašumā, gribu uzsvērt, ka šie nosacījumi nevar būt pārrunu temats, tie ir priekšnoteikums, labi, Goldsteins pavīpsnāja, es ar prieku konstatēju, ka jūs protat būt nelokāms darīšanās, kad runa nav par naudu, ja jūs pierunātu savu jauno vētru mīļotāju izvest mani gumijas laivā cauri zemūdens klinšu joslai, es tūlīt paziņotu jūsu priekšnosacījumu Edem- sam, viņš mani gaida uz cietzemes, un, ja viņš jūsu noteikumus

pieņems, Pīters varēs viņu nekavējoties atvest uz salu.

Nepilnu stundu vēlāk Pīters atgriezās ar Edemsu un kādu jaunu vīrieti, kuru Sevilja nepazina, laiva mazliet laiž gaisu ārā, Pīters kliedza, tur ir neliels ieplīsums, ja jūs man palīdzētu izvilkt laivu no ūdens un aiznest līdz terasei, liekas, es tūlīt varētu to izlabot, iepazīstieties, tas ir mans palīgs Els, Edemss sacīja nervozā, aprautā balsī, Sevilja mazliet pacēla roku sveicienam, taču nesacīja neko un nespēra ne soli, Edemss turpināja, ja vēlaties, mēs palīdzēsim, laivai abos sānos bija pa diviem gumijas rokturiem, un četratā viņi to bez grūtībām aiznesa līdz terasei, bet tur, pēc Pītera lūguma apgriežot laivu, aplēja apavus un bikses, es sakuršu kamīnā pamatīgu uguni, lai izžāvētos, ja atļaujat, Edemss sacīja, pa to laiku Els apstaigās māju un pārbaudīs, vai jums te kaut kur nav ierīkota noklausīšanās aparatūra, par to es brīnītos, Sevilja atbildēja, sala ar savām zemūdens klintīm ir nepieejama, tai tuvoties iespējams vienīgi pa farvateru, kas ved uz

ostu, bet tas nav pat iezīmēts ar bojām, un ļoti grūti izvairīties no dažiem akmeņiem, par to jūs paši pārliecinājāties, šis mums ir jau trešais plīsums mēneša laikā, augsta liesma, apakšā tumšsarkana, bet virspusē dzeltensārta, plīvoja kamīnā, laizīja sprakšķošās egles pagales, dzirkstīm šķīstot, Edemss atraisīja kurpju auklas, novilka kurpes un nolika pie kamīna, bet pats atgāzās balti lakotajā šūpuļkrēslā, kur bija apsēdies, un izstiepa kājas tuvāk ugunij, vai jums gadījies kādreiz atstāt salu, kopš to nopirkāt? Sevilja pakratīja galvu, par spīti visam, vienmēr kāds atradīsies, Edemss sacīja, gaišā paisuma naktī viens vai divi vīri skafandros var iekļūt, ejot pa jumtu, Sevilja pakratīja galvu, jumts ir no betona, vienīgais caurums — kamīna dūmvads, bet pašlaik mēs gandrīz katru dienu kurinām, zāles durvīs parādījās Els ar adas somu rokās un milzīgu binokli kaklā, viņš norūpējies sava ikstīja jauneklīgo seju, kur es varētu atrast trepes? nojumē vajag būt, Sevilja atbildēja, paprasiet Pīteram,

es apaušu kurpes, Edemss sacīja, mazliet pasmaidīdams, citādi sariezīsies pazoles, viņš bija bāls, gludi skūtā seja ar pareizajiem vaibstiem saspringta un iekritusi, telpā valdīja klusums, viņi gaidīja Elu, raudzīdamies liesmās, Sevilja noliecās, ar knaiblēm satvēra apogļojušos, neizdegušu pagali un iebāzi starp divām kvēlojošām pagalēm, labu brīdi, kas Seviljam likās ārkārtīgi ilgs, nekas nenotika, tad pēkšņi apgruzdusī pagale visā garumā aizdegās un arī abas malējās pagales uzliesmoja ar jautru, aizrautīgu sprē- goņu, liekas, mēs esam sausi, Sevilja sacīja, lai uguns dziest, katrā ziņā tāpat ir silts, parādījās Els, bērnišķīgi uzrautu lūpu, melnām, stingrām uzacīm pāri visai pierei, atturīgu un lietpratīgu izskatu, viss ir okei, viņš sacīja, te nekas nav ietaisīts, elektriskais tīkls ir neskarts, nekā aizdomīga, arī pie apvāršņa nekas nav redzams, pat nevienas zvejas laivas, taču, katram gadījumam, kamēr jūs runāsit, es palikšu uz jumta, atstājiet mums savus apavus, tie ir izmirkuši, Sevilja sacīja, Pīters jums aizdos citas kurpes, nav vērts, Els atteica stingrā puritāņa tonī, viņš izgāja un aizvēra durvis, pateicos, ka mani pieņēmāt, Edemss ierunājās, raudzīdamies ugunī, viņš pastūma šūpuļkrēslu tālāk no kamīna, bet nepagrieza galvu pret Sevilju, jums nevajag sacīt man, ko jūs domājat, es to zinu, labi, viņš ar piespiešanos turpināja, es piezvanīju priekšniecībai, jūsu noteikumi pieņemti, jau šodien pat Fa un Bi tiks nodoti jūsu pilnīgā īpašumā, par ko saņemsit rakstveida garantiju, taču man jūs jābrīdina, ka šodien saņemt īpašumā abus delfīnus ir zināmā mērā bīstami, Sevilja strauji pagrieza galvu, kāpēc bīstami, kam bīstami?, Edemss, viņu neuzlūkodams, atbildēja, kā viņiem, tā jums, bet, ja jūs vēlaties, mēs atstāsim salā apsardzi, nē, pateicos, Sevilja atbildēja ar rūgti ironisku pieskaņu balsī, mana sala ir tīri privāta laboratorija, neviens mani nepabalsta, neviens mani nekontrolē, un neviens mani neaizsarga, Edemss atbīdīja savu krēslu

apmēram metru no uguns, es jau paredzēju, kāda būs jūsu reakcija, labi, ļaujiet man jums mazliet paskaidrot to, ko es varu paskaidrot,- Fa un Bi izpildīja uzdevumu, mums nav zināms, kādu, rīkojās divas nodaļas: nodaļa A, mūsu ļaudis, kas nogādāja Fa un Bi tieši nozīmētajā vietā un tur nodeva operatīvajai daļai, kuru mēs sauksim par nodaļu B, varbūt tikpat labi to varētu nosaukt par C, Sevilja pavīpsnāja, man par to nekas nav zināms, Edemss atbildēja neskanīgā, mehāniskā balsī, nenovērsdams skatienu no uguns, es neizvirzu hipotēzes, es runāju par faktiem, mums par nodaļu B nav zināms nekas, ne tās izcelsme, ne sastāvs, ne tās mērķi, Džonsona valdīšanas laikā mēs saņēmām pavēli no visaugstākajām instancēm un izpildījām to, es atkārtoju, noteiktajā N laikā nodaļa A atklātā jūrā nodod Fa un Bi nodaļas B rīcībā un tūlīt atgriežas savā bāzē, pēc divpadsmit stundām nodaļa A saņem radiogrammu no nodaļas B: Fa un Bi pazuduši hez pēdām, vai neesat viņus redzējuši? pēc tam mēs katru stundu saņemam no nodaļas B tāda paša satura radiogrammu, stundā N + 26, visiem par lielu pārsteigumu, Fa un Bi saviem spēkiem atgriežas mūsu bāzē galīgi pārguruši, domājams, viņi nepārtraukti peldējuši kopš N laika, tātad divdesmit sešas stundas no vietas ātrā tempā! Bobs mēģina viņus iztaujāt, atļaujiet, Sevilja pārtrauca Edemsu, kur bija Bobs, sākot ar stundu N?, Edemss pakratīja galvu, Bobs neatstāja nodaļu A, es turpinu, Bobs mēģina iztaujāt, bet Fa un Bi klusē, stūrgalvīgi klusē un pat pret Bobu izturas klaji naidīgi, mūs pārsteidz un apmulsina šāda nostāja, ņemot vērā Boba labās attiecības ar delfīniem, mūs ārkārtīgi interesē, kāpēc Fa un Bi, vai nu izpildījuši vai neizpildījuši uzdevumu, neatgriezās nodaļā B, kā viņiem izdevās atrast mūsu bāzi un, beidzot, kā izskaidrojama viņu pašreizējā nostāja pret Bobu? mēs nekavējoties noraidām šifrētu ziņojumu un saņemam divas pavēles: pirmkārt, nedarīt nodaļai B zināmu, ka Fa un Bi atradušies, otrkārt, repatriēt Fa un Bi. Kopš tā brīža, kad abi delfīni atgriezās, mēs viņus nemitīgi iztaujājam, taču joprojām bez panākumiem, viņi ir mēmi un naidīgi, atsakās no glāstiem un draudīgi klabina žokļus, līdzko viņiem tuvojas, Edemss apklusa, Sevilju pārsteidza viņa rūpju sagrauztie sejas panti un balss, kas skanēja it kā taisnojoties, Sevilja paskatījās uz uguni kamīnā, tā nebija apdzisusi, kā varēja gaidīt, bet palēnām plaiksnījās ap atlikušajiem pagaļu galiem, kvēlojot taupīgi, neizšķiežot sevi liesmās, bet arī nedūmojot un neatstājot gaisā sīvo apdegušu gružu un šķembu smaku, Sevilja izslējās, uzlika abas rokas uz krēsla elkoņa balstiem un pievērsās Edemsam: liekas, jūs atdodat man Fa un Bi, lai es panāktu, ka viņi sāk runāt, un lai pēc tam no manrs uzzinātu, kas īsti noticis, jā, Edemss atbildēja nepakustēdamies, un pēc jūsu brīdinājumiem es secinu, ka ir cilvēki, kuri būtu ārkārtīgi ieinteresēti, lai, jā, Edemss sacīja, tomēr jūs man par to visu stāstāt pārāk daudz vai pārāk maz un daudz ko noklusējat, jūs minējāt stundu N, bet

nepateicāt, kur notika šī operācija, tāpat nefiksējāt datumu, Edemss pakratīja galvu, es jums pateicu visu, ko drīkstu sacīt, Sevilja paskatījās, taču viņam neizdevās uztvert Edemsa skatienu, viņš piecēlās un tūlīt nodomāja, kāpēc es piecēlos? aiz nepieciešamības rīkoties vai vēlēšanās bēgt? viņam bija jāpiespiežas, lai paliktu nekustīgi stāvam, ar vienu roku uz krēsla atzveltnes, bet kājas viņam drebēja, un, nolaidis acis, viņš pārsteigts ievēroja, ka kreisā kāja no augšstilba līdz pirkstu galiem konvulsīvi raustās, viņš stingrāk piespieda pēdu pie grīdas, taču trīsas nepārgāja, viņš apsēdās, kājas joprojām drebēja, viņš jutās paguris, bez spēka, it kā būtu zaudējis pēdējo asins lāsīti, bija redzams tikai Edemsa profils, un pēkšņi viņam uznāca vēlēšanās kliegt, paskatieties uz mani, Edems, paskatieties taču, kāpēc jums bail paskatīties man acīs?

*

Edemss piecēlās.

— Vai drīkstu piezvanīt pa telefonu?

— Protams.

Edemss stingriem soļiem piegāja pie rakstāmgalda, nocēla tālruņa klausuli un uzgrieza numuru.

— Halo, te runā Hermanis … Pasauciet Džordžu … Džordž,

16* 243 esiet tik laipns un atvediet man divas kastes alus, kasti kokakolas un vienu banānu ķekaru. Vieta, kur nolaisties, ir.

Viņš nolika klausuli un pagriezās pret Sevilju.

— Pēc stundas helikopters atvedis viņus šurp un aizvedīs mani.

— Es sapratu, ko nozīmē «divas kastes alus», — Sevilja sacīja, — bet man nav skaidrs, kas ir «kokakola» un «banānu ķekars».

Edemss pasmaidīja.

— Tā kā man zināmi jūsu pacifistiskie uzskati, tad nedomāju, ka jūs būtu apbruņots.

— Nē.

— Kokakola jums noderēs. Un es vēl pievienoju tam mazu raidītāju.

— Skaidrs.

— Vai protat apieties ar kājnieku vieglajiem ieročiem?

— 1944. gads. Arromanša.

. — Taisnība, kur mana galva! It kā es nezinātu jūsu biogrāfiju.

Iestājās klusums, un Sevilja sacīja:

— Vai nevēlaties tasi kafijas?

— Labprāt.

Viņš gāja pa priekšu, vezdams Edemsu uz kopējo ēdamistabu. Tur bija visas trīs sievietes.

— Lai gan jūs viņas nekad neesat sastapis, — Sevilja sacīja, — es domāju, jūs smalki pārzināt viņu biogrāfijas. Arleta, iepazīsties

ar Hermani. v

— Misis Sevilja, — Edemss runāja ļoti nopietni, — jūtos pagodināts, jūs sastapdams. Jūsu vīram piemīt nepārspējama humora izjūta, bet jums taču zināms mans īstais vārds.

— Ļoti priecājos, mister Edems, — Arleta vēsi atbildēja.

Edemss iztālēm palocījās Sūzijai un Megijai, viņas atņēma sveicienu ar galvas mājienu, bet netuvojās.

— Megija, — Sevilja jautāja, — vai ir vēl ta'se kafijas misteram Edemsam un man?

— Protams, — Megija atbildēja.

Viņi apsēdās katrs savā pusē garam, ar zilu plastikātu noklātam galdam. Iezvanījās telefons, Sevilja nocēla klausuli un pielika pie auss.

— Te Sevilja … Kas? Džordžs? Kāds Džordžs?

— Tas būs man, — Edemss sacīja, pastiepdams roku. — Hallo, Franklins? Te runā Natenjels … Ko? … — Edemss nobāla un sažņaudza pirkstos klausuli. — Vai Bertijs tur ir? Tad pasakiet viņam, lai man piezvana un visu izstāsta.

Viņš uzkāra klausuli un pacēla pret Sevilju savas noguršās, dziļi dobumos iegrimušās acis. Viņš elpoja aizgūtnēm, it kā pēc smagas piepūles.

— Bobs nosities autokatastrofā. Nupat kādā gravā atrasts viņa līķis.

Kāds iekliedzās, un Edemss spēji sarāvās. Sevilja pacēla galvu un redzēja durvīs pazibam Megijas muguru: viņa izskrēja no istabas,'piespiedusi abas plaukstas pie deniņiem.

— Neatstājiet viņu vienu, Sūzija, — Sevilja sacīja.

— Kas šeit notiek? — Edemss jautāja.

— Megija bija viņā iemīlējusies.

— Tas man bija piemirsies, — Edemss sacīja, pārlaizdams roku pār seju. — Kas gan zina, vai .. .

— Atvainojiet, — Sevilja teica.

Viņš straujiem soļiem izgāja no istabas, uz terases panāca Sūziju un iečukstēja viņai ausī:

— Pirms ejat mierināt Megiju, pasakiet Pīteram, lai slepus uzmana Elu.

Kad Sevilja atgriezās, Arleta patlaban nolika Edemsam priekšā uz galda kafijas tasi.

— Liels paldies, — Edemss pateicās.

— Vai nevēlaties cepumus?

Sevilja paskatījās uz Arletu. Viņa runāja ar naidīgu vēsumu balsī. Viņa nebija aizmirsusi bungalo izspiegošanu.

— Nē, pateicos, es neesmu izsalcis, — Edemss atbildēja.

Viņš pievērsās Seviljam.

— Kā viņš vadīja mašīnu?

Sevilja uzlūkoja Edemsu.

— Precīzi. Un ļoti piesardzīgi.

Edemss nekustīgi blenza uz galda zilo plastikātu, pielika tasi pie lūpām un kāri iztukšoja.

— Vai ieliet vēl? — Arleta jautāja vienaldzīgā balsī.

— Labprāt.

Zvanīja telefons, Sevilja pacēla klausuli, pielika pie auss un pasniedza tālāk Edemsam.

— Vai Bertijs? Te runā Ernests … Es jūs ļoti slikti dzirdu .. . Neko? Kā, neko? Pārogļojies? .. .

*

Megija gulēja uz vēdera gultā, iebāzusi galvu spilvenā, pleci raustījās elsās, Sūzija cieši aizvēra durvis, apsēdās viņai blakus uz gultas malas un paraustīja plecus, tā, man vēl lieku reizi jāpiedalās scēnā, jāatbalsta fikcija, arī es meloju, bet cik tālu viņa apzinās savus melus, neviens to nezina, arī viņa pati ne, Sūzija skatījās uz Megijas pleciem, kas drebēja raudās, un ar sirdsapziņas pārmetumiem nodomāja, galu galā smiekli var būt maska, bet sāpes, pat bez iemesla, nekad nav fiktīvas, Megija apgriezās, ar spēku sakampa abas Sūzijas rokas un uzlūkoja ■viņu asaru pārplūdušām acīm, paklausies, Sūzija sacīja maigā, pacietīgā un līdzjūtīgā balsī, nomierinies, nevajag sevi novest līdz tādam stāvoklim, tai pašā mirklī Sūzija ieraudzīja sevi spogulī virs dīvāna un nodomāja, pie velna! šī lipīgā labvēlība, salkanais sirdsdraudzenes izskats, visi šie meli, taisni vēmiens nāk, viņa dzirdēja Megiju aprautā balsī sakām «saproti, Sūzija» un ar vēl lielāku uzbudinājumu domāja, tik tālu nu mēs esam, tas ir absurds, cirka kumēdiņi, sentimentāli seksuāla melodrāma, jāsmejas un jāraud reizē, saproti, Sūzija, Megija sacīja aprautā balsī, briesmīgākais, ko es sev nekad nepiedošu, ir tas, ka es viņu esmu nogalinājusi, o, Sūzija, nenoliedz to, es izturējos tik vieglprātīgi, tik nekonsekventi, tik neapjausti nežēlīgi, viņa raudāja pilnā balsī, asaras padarīja viņas neticami neglīto seju vēl neglītāku, es viņu novedu līdz izmisumam, tā ir patiesība, vispirms jau, atteikdamās viņu precēt, bet to jau tu zini, es tev visu izstāstīju, es saprotu, ka tas var likties nejēdzīgi, anormāli, savā ziņā pat necilvēcīgi, bet es negribu bērnus, es nemīlu bērnus, es jau zinu, ka 'briesmīgi ir kaut ko tamlīdzīgu sacīt, taču es tur neko nevaru darīt, kāda nu es esmu, tāda esmu, paklausies, es gribu tev atzīties, ir kaut kas ļaunāks, daudz ļaunāks, tev tas jāzina, es izturējos pret Bobu patiešām neģēlīgi, tā kā es negribēju ar viņu precēties, mans pienākums bija, Sūzija, tu esi godīga un atklāta meitene, tu man neapgalvosi pretējo, mans pienākums bija noraidīt viņa uzmanības pierādījumus, un, ak dievs, cik to bija daudz, savā ziņā, es sev saku, tas mani attaisno, nekad, man tev jāatzīstas, nevienai sievietei nav tik daudz glaimots, nekad neviena sieviete nav tā aplidota un, es pat

sacīšu, lenkta, saprotams, Bobs to nedarīja rupji un uzsvērti, bet apbrīnojami smalki, tas izpaudās tūkstoš sīkumos, piemēram, kā viņš pie galda izvairījās no mana skatiena, ar to viņš man lika saprast: mīļā, es nespēju uz tevi skatīties, citādi visiem kļūs skaidrs, o, viņš bija apburošs, tik mīļš, tik izsmalcināts, klausies, Sūzija, es tev izstāstīšu visu, šī atzīšanās man dārgi maksā, bet es ceru, ka man kļūs vieglāk, tu droši vien atceries, kādu piektdienu mēs abi izbraucām ar viņa automobili pavadīt kopā nedēļas nogali, nē, Sūzija iebilda, tikko valdīdama dusmas, nē, es neko tamlīdzīgu neatceros, un tūlīt nodomāja, nav taču vērts, tas ir tas pats, kas mēģināt apturēt straumi, aizsprostojot to ar sīku akmentiņu, vienalga, Megija turpināja, varbūt es sajaucu datumus, tas nav svarīgi, katrā ziņā tas bija martā, to es noteikti zinu, mēs izbraucām abi divi, atceries, viņš nule kā bija nopircis savu fordu, ar ādu apvilkti sēdekļi, sarkana āda, viņš necieta plastmasu, tātad tai dienā viņš mani tik ļoti lūdza, ar asarām acīs lūdza, ka es padevos un ļāvu, lai mani aizved uz kādu moteli, uzņemšanā viņš mani pierakstīja ar savu vārdu, nabaga mīļotais, cik viņš 'bija laimīgs, ka es pieņēmu viņa uzvārdu, kaut vai uz vienu vakaru, galu galā nenosodi mani, Sūzija, es negribu mīkstināt savu vainu, un pat tur, mazajā istabiņā jūras krastā, es atceros, skats bija lielisks, mēs atradāmies gandrīz pie paša liedaga, pat tur viņš bija tik labs, tik delikāts, viņš nebūtu man pieskāries, ja es to nevēlētos, bet tā biju es, Sūzija, es, viņa paslēpa delnās savu lielo, sarkano, asaru izķēmoto seju, paklausies, Sūzija sacīja, nedomā vairs par to, nesāpini sevi, bet tu taču nesaproti! Megija iesaucās, kā es varēju būt tik nežēlīga, lai atdotos viņam un pēc tam atteiktos ar viņu precēties, tas ir nekrietni, tā nakts man neiziet no prāta, mēs neaizdarījām ne acu, kā tu vari iedomāties, bija silts, spīdēja mēness, tikai dažus soļus tālāk šalca jūra, viņš raudzījās manī, viņa acīs bija mēms, izmisīgs jautājums, un es, es nebildu ne vārda, es neteicu «jā», ko viņš gaidīja, es klusēju, man nepietrūka baismīgās drosmes, es viņam atdevos, >bet tas arī bija viss, o, es atceros! viņš nekustīgi gulēja man līdzās, vēl tagad es skaidri kā halucinācijā redzu viņa profilu uz spilvena, tas iezīmējās pret mēnesgaismas apskaloto rūti tik skaists, tik smalks, gandrīz sievišķīgs savā smalkumā, viņš plati atplestām acīm raudzījās tukšumā ar bezgalīgām skumjām, kā es varēju būt tik nežēlīga, Sūzija, pie visa esmu vainīga es, viss sākās tonakt, tai motelī, vai tu domā, ka Bobs būtu ļāvis, lai tie ļaudis viņu ievelk savās kombinācijās, un braucis pavadīt Fa un Bi, ja es būtu bijusi ar mieru kļūt viņa sieva, un tagad man paziņo, ka viņš ir miris, nosities autokatastrofā, viņš! bet viņš taču brauca kā dievs! viņš necieta ātrumu, atceries, Bobs mēdza sacīt, ka automobilim jāslīd pa ceļu kā kuģim pa ūdeni, patiesība ir tāda, ka viņš nositās tīšām, nē, Sūzija, es negribu slēpt patiesību, kaut arī tā divkāršo manas ciešanas un sirdsapziņas pārmetumus, viņš

nonāvējās tāpēc, ka nespēja vairs ilgāk dzīvot viens, tālu no manis, bez cerībām, bez 'bērna, kuru viņš vēlējās no manis, kā lai es jebkad piedodu sev savu nežēlību, savu bezsirdību, savu neapzinību, jo galu galā, Sūzija, es viņu, nabadziņu, atgrūdu, tāpat kā atgrūdu Sevilju, bet Seviljam es nenodarīju pāri, Sevilja ir instinktu cilvēks, savā ziņā pat primitīvs, viņš metās virsū pirmajai sievietei, kas pēc manis gadījās viņam pa rokai, un bija apmierināts, nabaga Arleta, viņa taču ir tikai ersatz, es reizēm jautāju sev, kā viņa var justies, kad laiku pa laikam to apzinās, un, starp citu, Sevilja gan katrā ziņā ir ļoti gudrs, bet kā vīrietis mazliet atbaidošs, vai tev tā neliekas, viņa acis, mute, spalvas uz krūtīm, tikai starp mums runājot, Sūzija, man būtu bail Seviljam atdoties, man liktos, ka man klūp virsū vesels matrožu bars, bet lai nu Sevilja būtu, kāds būdams, es viņu nenosodu, viņš ir vīrietis un vairāk nekas, turpretim Bobs, viņa turpināja, asarām plūstot pār marmora vaigiem, Bobs nebija vīrietis, Sūzija, Bobs bija eņģelis, kaut kas līdzīgs Sellijam, tik tīrs, tik maigs, tik bezmiesīgs, viņš juta dziļu garīgu nepieciešamību pēc manis, nevis pēc manas miesas, bet pēc manis, saproti, pēc manis kā personības, norij šo te, Sūzija stingri sacīja, ieslidinādama plaukstā pilulas un sniegdama Megijai, norij un tagad uzdzer ūdeni, tūlīt tu čučēsi, viņa paņēma Megijas roku savās rokās un turēja cieši, kamēr Megija pamazām iemiga, Sūzija skatījās uz Megijas neglīto, sarkanīgo seju, ko asaras bija apzīmogojušas tāpat kā sitieni boksera seju pēc zaudētas cīņas, un īstenībā tā jau arī bija, nabaga Megija, dzimumu sacensībā viņa bija sakauta jau pirmajā raundā, viņai jau iepriekš lemts ciest badu, drausmīgu seksuālo badu, un šīs ciešanas, lai arī varbūt nav pašas ļaunākās, šai pasaulē, kur citi cilvēki ēd, pazemo visvairāk, Sūzija pielika kreiso roku pie deniņiem un viegli pārlaida pār savu seju, tur viss bija vietā, viss samērīgi sadalīts, pār smalkajiem kauliem pārvilkta jauna, elastīga āda, ka metālā kalts deguns, mazās ausis, bedrītes vaigos, valdzinošais lūpas izliekums, ai, cik tas ir netaisni, cik netaisni, kāpēc Megija notiesāta uz badu un līdz ar Megiju miljoniem vientuļu cilvēcīgu radījumu, kas nespēj domāt par neko citu, Megija bija aizmigusi, Sūzija lēnām atvilka roku, izgāja no istabas, dziļi ieelpoja un skriešus metās uz nojumi, kur Pīters, notupies uz ceļiem, darbojās gar piekabināmo motoru, apskauj mani, viņa sacīja, bet man ir netīras rokas, viņš piecēlās un raudzījās Sūzijā ar mīļām, smaidošām acīm, o, Pīter, tas nekas, viņa metās viņam ap kaklu, karsta, apaļīga, smaržīga, Pīters piekļāva viņu ar elkoņiem sev klāt, turēdams rokas paceltas, nē, nē, viņa sacīja, tā ne, saspied mani, saspied mani labi cieši, viņa elsoja, acīs mirdzēja asaras, viņa apskāva Pīteru abām rokām un neprātīgi piekļāvās, it kā gribēdama pazust viņa ķermenī, lai paglābtos no dzīves.

— Es ceru, ka tagad jūs saprotat, cik nepieciešama uz salas ir apsardze, — Edemss sacīja.

— Nebūt ne, — Sevilja atbildēja, paceldams galvu un ieskatīdamies viņam acīs. — Es no tās kategoriski atsakos. Mans viedoklis paliek nemainīgs.

— Paklausieties, Sevilja, es tomēr palieku pie sava. Pēc visa notikušā ir skaidrs, ka jums draudēs vislielākās briesmas, kad Fa un Bi jums tiks atdoti.

Arleta grasījās kaut ko bilst, bet, saskatījusies ar Sevilju, cieta klusu.

— Misis Sevilja, jūs gribējāt kaut ko sacīt?

— Nē, — viņa salti atbildēja. — Neko svarīgu.

Edemss ilgi raudzījās uz Sevilju.

— Tādā gadījumā, — viņš lēnām sacīja, — es nezinu, vai varu jums uzticēt delfīnus. Bez apsardzes nodaļas salā, manuprāt, nebūs ievēroti minimālie drošības noteikumi.

— Labi, neuzticiet ma.n viņus, — Sevilja atcirta. — Es to nelūdzu. — Un piebilda: — Tāpat es nelūdzu tikšanos ar jums.

Iestājās klusums. Edemss, sabāzis rokas kabatās, blenza uz grīdu sev pie kājām.

— Jūsu nostāja var cilvēku samulsināt. Pirms dažiem mēnešiem, es ļoti labi atceros, jūs sacījāt, ka uzskatāt Fa un Bi par saviem bērniem.

Seviljas seja kļuva vēl noslēgtāka.

— Varbūt es biju novests tik tālu, ka pārspīlēju savas jūtas.

Arleta paskatījās uz Sevilju, šķiet, atkal gribēja kaut ko iebilst, bet pārdomāja. Atkal iestājās pailgs klusums.

— Atļaujiet man izdarīt īsus secinājumus par situācijas būtību, — Sevilja ierunājās skaidrā un noteiktā balsī. — Ja, visu apsvēris, jūs nolemjat neuzticēt man Fa un Bi, ļoti labi, atsauciet savu rīkojumu par helikopteru, un Pīters jūs aizvedīs uz cietzemi. Ja jūs man viņus uzticat, tad aplieciniet ar rakstītu dokumentu, ka atzīstat viņus par manu personisko īpašumu. Es no savas puses apņemos, ja viņi runās, ierakstīt magnetofona lentē visu, ko viņi stāstīs, un ierakstu nodot jums. Bet nekādā gadījumā es nepieņemu apsardzes nodaļu uz salas. Ja turpretim jūs vēlaties organizēt aizsardzību uz jūras, pienācīgā attālumā no salas, tā ir jūsu darīšana, es to neuzskatu par traucējumu. Tāpat esmu ar mieru saņemt no jums ieročus un raidītāju, lai uzturētu sakarus ar jūsu kuģiem. Toties es nevēlos uzraudzību no gaisa, nedz lidojumus virs salas.

Edemss vēl arvien stāvēja nodurtām acīm. Viņš pāris sekundes vilcinājās un tad sacīja:

— Savukārt man jāpiebilst: ja Fa un Bi jums pastāstīs kaut ko par notikušo, tad ar ierakstu vien nepietiks. Man vajadzēs noklausīties šo stāstu no viņu mutes.

— Labi, — Sevilja atbildēja.

Un tūlīt aizrādīja:

— No viņu nāss.

— Kā, lūdzu?

— Nevis no mutes, bet no nāss.

— Biju piemirsis, — Edemss sacīja, piespiesti pasmaidīdams,

— Otrkārt, uzskatu par vajadzīgu neiesaistīt šai pasākumā Megiju, Sūziju un Pīteru.

— Piekrītu, — Sevilja atbildēja, — mēs abi kā pēc klusas norunas līdz šim tā rīkojāmies, un es turpināšu tādā pašā garā. Mans priekšlikums ir šāds: jūsu helikopters nolaižas uz terases, izkrauj ieročus, raidītāju un delfīnus. Jūsu vīri ielaiž viņus ostā, nevienam no mums neparādoties, pēc tam helikopters uzņem jūs ar Elu un aizlido. Pēc jūsu aizbraukšanas mēs ar Arletu vieni paši mēģinām rast kontaktu ar delfīniem.

— Es ierosinu vēl vienu variantu, — Edemss pēc brīža sacīja.

— Es varētu būt klāt, kad misis Sevilja un jūs uzņemsit kontaktu ar Fa un Bi.

— Nē, — Sevilja atbildēja. — Tas ir izslēgts.

— Kāpēc?

— Vai man jāatkārto? Sī laboratorija pieder man, neviens mani nepabalsta, un neviens mani neuzrauga. Edems, — viņš īgni turpināja pieceldamies, — ja jūs velti tērējat laiku, apšaubīdams manus noteikumus, tad mēs nekad nevienosimies. Izšķirieties. Es uzskatu, ka pārrunas beigušās.

— Bet es taču esmu ar mieru, — Edemss aizvainots sacīja.

— Atjaujiet piebilst, ka, pēc manām domām, jūs šai diskusijā bijāt ārkārtīgi ass.

Sevilja paskatījās uz Edemsu ar savām tumšajām acīm un brīdi klusēja. Tad viņš strupi pameta ar roku un teica:

— Ja atļaujat, es jūs tagad atstāšu vienu, kamēr jūs uzrakstīsit apstiprinājumu, ka atdodat mums Fa un Bi.

Sevilja pamāja Arletai, un viņi abi izgāja no istabas un devās uz nojumes pusi. Līdzko Pīters >to pamanīja, viņš piecēlās, uzšņāpa dažus vārdus uz bloknota lapiņas, izplēsa to un sniedza Seviljam. Arleta skatījās uz Sūziju.

— Kā jūtas Megija?

— Viņa aizmiga. Es iedevu viņai miega zāles.

•— Un kā viņa uzņem …

— Kā jau bija gaidāms. Tā esot viņas vaina. Viņa novedusi Bobu līdz izmisumam, tāpēc viņš izdarījis pašnāvību.

— Nabaga meitene. Nezin kāpēc es vienmēr jūtos vainīga viņas priekšā.

— Es arī.

— Vai jūs zināt, ka jums kleita mugurpusē viscaur notraipīta?

Droši vien jūs atspiedātics pret motoru.

— Var jau būt, — Sūzija smaidot atbildēja.

Spējā jūtu uzplūdā viņa satvēra abas Arletas rokas un cieši saspieda savās plaukstās.

Sevilja pasniedza Arletai lapiņu, ko Pīters bija aprakstījis. Viņa pārlaida tai acis: «Els uzstādīja noklausīšanās ierīci mājā, bet ostai nav tuvojies.»

— Cik tālu jūs esat ar remontu? — Sevilja skaļi vaicāja.

— Lielā gumijas laiva ir kārtībā, bet es to ielaidīšu ūdenī tikai rīt. Pašlaik tīru mazās laivas «5 CV».

— Labi. Turpiniet vien. Mēs ar Arletu iesim pārlikt tīklu pie ieejas baseinā.

Kad viņi sasniedza dambi, Arleta pagriezās pret Sevilju un klusu jautāja:

— Kāpēc tu nepieņēmi apsardzes vienību, ko Edemss piedāvāja?

— Man nepatika Edemsa uzstajīgums. Sī vienība ir abpus-griezīgs zobens.

— Tu domā?

— Jā. Noteikti. Es jutu, cik Edemsa nostāja ir svārstīga. Jā, viņš grib uzzināt patiesību, par to es nešaubos. Bet kādēļ? Lai darītu to zināmu «augstākajai priekšniecībai»? Var jau būt. Bet varbūt tikai 'tāpēc, lai gūtu virsroku 'pār B. Es viņam neuzticos.

— Tu domā, ka viņš vai viņa priekšniecība, visu apsvēruši, varētu nolemt, ka patiesība jānoklusē?

— Jā, tā es domāju.

— Un tādā gadījumā …

Sevilja paskatījās uz viņu ar savām tumšajām acīm.

— Tādā gadījumā mēs būsim lieki.

XIII

Edemss pasniedza Seviljam papīra lapu, Sevilja to uzmanīgi izlasīja, salocīja četrās daļās un ielika kabatas portfelī, Edemss paskatījās pulkstenī, kuru katru brīdi viņiem jābūt klāt, nupat, kad nosēdāmies, viņš piebilda, es baseinā nemanīju jūsu delfīnu, tā ir delfīnu mātīte, vai ne, vai tāpēc neradīsies grūtības ar Bi?, būs zināmas grūtības, Sevilja atbildēja, jums ir laba atmiņa,

Bi necieš otras mātītes klātbūtni Fa tuvumā, bet šai gadījumā, es domāju, nekāda nopietna sadursme nenotiks, baseins ir atvērts, Dēzija paradusi atpeldēt un aizpeldēt, kad iepatīkas, ja attiecības ar Bi kļūs pārāk saspīlētas, viņa aizpeldēs, Sevilja jau gribēja ieminēties par Džimu, bet pārdomāja, kļuva dzirdama skaņa motora rūkoņa, paklausieties, tie ir mūsējie, Edemss sacīja, pieiedams pie loga, viņš to atvēra, izliecās ārā un skatījās gaisā, ja atļaujat, Sevilja sacīja, es aizvēršu logu, atcerieties mūsu norunu, jūsu vīriem pašiem jāielaiž Fa un Bi baseinā, un līdz jūsu aizbraukšanai delfīni nedrīkst nevienu no mums redzēt, labi, Edemss atbildēja, novēlu jums veiksmi, viņa balsi nomāca apdullinošā motora rūkoņa, helikopteram tuvojoties, tas ir briesmīgi svarīgi, man taču nevajadzēs to atkārtot, viņa nogurušās, dziļi dobumos iegrimušās acis raudzījās Seviljā, arī Sevilja uzlūkoja viņu, cik dīvaini, viņš izskatījās sirsnīgs, aizkustināts, bet būtībā tas neko nenozīmēja, viņš piederēja pie cilvēkiem, kas prot ieslēgt savu dvēseli iekavās, līdzko saņem pavēli, tāpat ir ļoti svarīgi rīkoties ātri, Edemss turpināja aši, gandrīz bez elpas, kolīdz viņi runās, ja viņi sāks runāt, izsauciet mani pa radio, es būšu uz viena no apsardzes kuģiem un ieradīšos nekavējoties, helikoptera dārdoņa pārtrauca viņa vārdus, viņš ievilka elpu, paskatījās uz Sevilju un izdarīja negaidītu žestu — sniedza viņam roku, Sevilja nodūra acis, allaž viena un tā pati divkosība, izkropļotas cilvēku attiecības, simpātijas, cieņa, nekas nav viltots, nekas nav patiess, rokas spiediens vai mašīnpistoles lode, viss pakļauts pavēlēm, Edemss bija atdevis savu sirdsapziņu priekšniecības rīcībā, viss tika izlemts kaut kur citur, tā bija promesoša cilvēka roka, es darīšu visu iespējamo, Sevilja sacīja nepakustēdamies, domāju, ka apjēdzu, cik tā ir augsta spēle, Edemss gāja uz durvīm, kolīdz viņš tās atvēra, vienlaikus ar nepanesamo dārdoņu, lidaparātam nolaižoties uz terases, telpā ielauzās spēcīga vēja brāzma, durvis aiz Edemsa aizcirtās, it kā vējš viņu būtu izrāvis laukā, esmu briesmīgi satraukta, iedomājoties, ka mēs viņus atkal redzēsim, Arleta sacīja, interesanti, kā viņi mūs saņems, Sevilja aplika viņai roku ap plecu, arī mani nodarbina šis jautājums, katrā ziņā mēs varam būt laimīgi, ka viņi ir šeit, apsēdīsimies, viņš turpināja, esmu pārguris, tas tips ir grūti panesams, viņš iedomājās, tas, ko es nupat teicu, ir ierakstīts lentē, un

sāka smieties, kāpēc tu smejies?, tāpat vien, tāpat vien, es tev vēlāk pastāstīšu, viņi apsēdās blakus, viņš atspieda plecu pret Arletas plecu, viņa bija ģērbusies baltos šortos un gaišzilā linu blūzītē, iedegušais kakls -un smalki veidotā galva graciozi slējās virs stāvās apkaklītes, kas sniedzās līdz pakausim, viņa uzlūkoja Sevilju glāsmainām acīm, melnie, cirtotie, mirdzošie mati kā oreols ieskāva gludo seju ar maigo, silto ādu, cik viņa jauka, apbrīnojami jauka un mīļa, gandrīz nekad neizlaiž nadziņus, tikai, ja kļūst greizsirdīga, viņai piemīt sievietes vislabākā īpašība, viņa ir maiga, un šis maigums nav virspusējs rakstura vilciens, viņa ir maiga pašos dvēseles dziļumos, viņas būtība ir labvēlība, šai mirklī Sevilja vairs nedomāja par briesmām, par karu, viņam taču ir Arleta, viņam atdod Fa un Bi, sākas jauna dzīve, cik tagad viegli ap sirdi, viņš nejuta zemi zem kājām, viņš skatījās uz Arletu, viņa ir smaržojoša un jauka, līdzīga auglim, puķei, līdzīga kumeliņam pļavā vai saules staram bērzu birzī, par ko tu domā? Arleta jautāja, viņš uzsmaidīja tai, ne par ko, tāpat vien, viņš negribēja neko sacīt, šai mirklī viņam negribējās runāt pat ar Arletu, gribējās būt vienam un izbaudīt viņas tēlu, ļaujot, lai tas kā medus izkūst mutē, vai atceries, viņa ierunājās, kad mēs ielaidām Bi pie Fa baseinā, viņš mani apšļāca, es biju nogurusi, viscaur slapja un tik laimīga, es aizgāju pie tevis, lai pēc hronometra uzņemtu laiku, es tev pateicu sekundes un pat desmitdaļas, tu mani ķircināji tādas precizitātes dēļ, mēs smējāmies, un pēkšņi es jutu, ka mēs esam tuvi, ļoti tuvi, viņš aizbāza roku aiz Arletas blūzītes apkakles, saņēma galvu aiz pakauša un pievilka pie savas galvas, traks varēja palikt no trokšņa, ko sacēla šīs mašīnas, kaut gan logi un durvis bija ciet, dārdoņa urbās smadzenēs, tā ka nebija pat iespējams domāt, viņi aizlido, Arleta sacīja, pieceldamās un pieiedama pie loga, aizlido kā eņģeļi, viņa ar izsmieklu piemetināja, taisni neticami, cik atvieglota es jūtos, man jau likās, ka sala ir okupēta, Sevilja piegāja pie Arletas, atvēra durvis, 110 terases viņi noskatījās, kā helikopters attālinās, uzņemdams augstumu ērmotā, neizlīdzinātā lidojumā gluži kā lempīgs kukainis, kura kustības apgrūtina smagais rumpis, Sevilja straujiem soļiem devās uz nojumi, es jūs lūgšu, viņš sacīja Sūzijai un Pīteram, šodien nerādīties ostas tuvumā, gribu būt viens, lai atjaunotu ar viņiem kontaktu, Sūzija un Pīters brīdi raudzījās viņā pārsteigti un apbēdināti, okei, Pīters apņēmīgi atbildēja un pasniedza Seviljam bloknota lapiņu, uz kuras bija rakstīts: «Vai sabojāt noklausīšanās aparātu?» Sevilja noliedzot pakratīja galvu, paņēma spaini ar zivīm, kas bija domātas Dēzijai, un, pamājis Arletai, sāka straujiem soļiem kāpt lejup pa sarkano, betonēto noeju, kas veda uz ostu, tad nogriezās uz mazās piestātnes dēļiem, kur bija noenkurota «Karibī», un ieraudzīja abus delfīnus, kas sānu pie sāna meta lokus, un sirds viņam krūtīs sāka dauzīties, viņš uzsauca: «Fa! Bi!», delfīni sastinga piecu sešu metru attālumā un skatījās uz

viņu, pieliekdami galvu te uz vienu, te otru pusi, lai uzlūkotu viņu pamīšus ar labo un kreiso aci, tā viņi vēroja Sevilju apmēram minūti, noturēdamies uz ūdens ar vieglām astes kustībām un neapmainīdami savā starpā nevienu svilpienu, «Fa, Bi, piepeldiet tuvāk!» Sevilja sauca, bet nekas nenotika, delfīni joprojām pētīja viņu mēmi un neuzticības pilni, ne lēcienu virs ūdens, ne jautrības, ne draisko šļakatu, viņu klusēšana visvairāk apbēdināja Sevilju, bet tas esmu es! viņš sauca, Pa! jūs taču atceraties Pa! un, paņēmis no spaiņa zivi, viņš notupās uz dambja un izstiepa roku ar zivi uz delfīnu pusi, atkal apritēja dažas sekundes, nekas nenotika, viņi skatījās te uz zivi, te uz Sevilju, tad pēkšņi abi reizē, it kā sapratušies, nemaz nejautādami viens otra domas, apgriezās, papeldēja tālāk un atkal sāka mest lokus pa baseinu, ik aplī, peldēdami garām Seviljam un Arletai, delfīni paraudzījās uz viņiem ar to pašu vienaldzīgi pētījošo skatienu, tas ir veltīgi, Sevilja aizžņaugtā balsī sacīja, dīvaini, tai brīdī viņš nejutās kā pieaudzis cilvēks, likās, viņš atgriezies tālā pagātnē un ir mazs zēns, kuru nezin kāda iemesla dēļ nicina un atstumj rotaļu biedri, ko viņš mīl, pārestības sajūta pievienojās pazemojumam, viņš ar pūlēm valdīja asaras, viņš nolika spaini uz dambja, iemeta tajā atpakaļ zivi, kuru turēja rokā, un izslējās, Arleta pieskārās viņa elkonim, vai tu nemēģināsi tuvoties viņiem peldus? nē, nē, viņš pēc brīža atbildēja neskanīgā balsī, tā būtu kļūda, viņi vēl vairāk ietieptos, šobrīd mums atliek tikai likt viņus mierā, nāc, nestāvēsim šeit, viņš apcirtās uz papēžiem un kāpa augšup pa betonēto nogāzi, Arleta soļoja blakus asarām acīs, pēkšņi nogāze viņai likās tik stāva, tik grūti bija uzkāpt pa to, Sevilja apstājās un atskatījās tieši tai brīdī, kad Fa iznira no ūdens, uzgūlās a,r rumpi uz dambja un ar veiklu galvas kustību, gluži kā futbolists, kas atvaira bumbu no vārtiem, ielidināja zivju spaini baseinā, to izdarījis, viņš triumfējoši nosvilpās, ienira, atkal parādījās virs ūdens ar zivi mutē un norija to, pēc tam ienira Bi, viņi aprija spaiņa saturu neticami ātri un alkatīgi, Sevilja vēroja delfīnus, sastindzis aiz sarūgtinājuma, viņš jutās atstumts, izraidīts, pazemots, viņi neko negrib pieņemt no manām rokām, viņš klusu sacīja kā apkaunots.

— Vai jus iemācījāties apieties ar šo aparatu? — Sevilja gurdi jautāja.

Pīters pacēla galvu un paskatījās. Viņu parsteidza Seviljas balss noskaņa.

— Tas nemaz nav grūti. Tikai nedrīkst runāt skaidriem vārdiem. Te ir kods.

— Vai jūs nevarētu izsaukt Edemsu? Pasakiet viņam, ka pirmais mēģinājums nodibināt kontaktu nebija iepriecinošs. Naidīga klusēšana. Viņi nepieņem pat zivi no manām rokām.

Pītera seja apmācās.

— Tūlīt sastādīšu koda tekstu un izsaukšu.

— Paldies. Sūzija, pasakiet, lūdzu, Arletai, ka es neiešu brokastīs. Gribu mazliet atgulties.

Sūzija pavērās viņā ar savām skaidrajām acīm.

— Vai jūtaties slims?

— Nē, nē. Mazliet noguris, tas ir viss.

— Gribu jums sacīt. . . esmu satriekta.

Tā kā Sevilja neatbildēja, viņa piemetināja:

— Vai jūs domājat, ka . . .

Viņš atmeta ar roku, pagriezās un devās projām pa gaiteni. Katrai istabai šeit bija divas izejas: stiklotas durvis veda uz terasi, bet otras durvis — uz gaiteni. Gaitenim, kas atradās vēja pusē, nebija logu, tikai galvas augstumā trijās rindās sakārtoti caurspīdīgi ķieģeļi ļāva ieplūst dienas gaismai. Pirmo reizi, kopš bija nopirkta māja, Seviljam gaitenis likās drūms. Viņš iegāja savā istabā, aizvilka loga aizkarus un iemetās gultā. Tad viņš piecēlās, paņēma rīta svārkus un, ar tiem apsegdamies, atkal at: laidās gultā. Pēc tam viņš izvilka no rīta svārkiem jostu un aizsedza ar to acis. Viņš gulēja uz kreisajiem sāniem, saritinājies kamolā, ar seju pret sienu, palicis abas rokas zem zoda, viņam nebija auksts, viņš apsedzās ar rīta svārkiem tikai tāpēc, lai justos pasargāts, laiks aizritēja, viņš nespēja ne iemigt, ne domāt, gar acīm nemitīgi slīdēja viena un tā pati aina ar nomācošu vienmuļību, Fa un Bi piecus metrus no viņa groza galvu pa labi un pa kreisi, lai apskatītu viņu.

Atvērās durvis, un Arleta's balss klusu jautāja: tu neguli?, nē, viņš pēc brīža atbildēja. Viņš pagriezās, josta noslīdēja no acīm, viņš ieraudzīja Arletu stāvam pie gultas ar paplāti rokās, tu man atnesi brokastis? viņš bez kādas izteiksmes jautāja, uzrausdamies sēdus, Arleta uzlika paplāti viņam uz ceļiem, viņš paņēma sen- dviču un sāka gremot, raudzīdamies kaut kur tukšumā, kad viņš bija ticis galā ar sviestmaizi, Arleta ielēja alu no skārdenes glāzē un sniedza glāzi viņam, iedzēris dažus malkus, viņš atdeva to atpakaļ, vai nevēlies vēl vienu sendviču?, viņš ielaida roku ar izplestiem pirkstiem matos un pakratīja galvu, Arleta nolika pus- dzerto glāzi un otru sendviču uz naktsgaldiņa un raudzījās Seviljā, kad viņš jutās nelaimīgs, viņam bija kauns un gribējās palikt vienam, viņš tad parasti likās gultā, sākumā tas Arletu aizvainoja, klausies, mīļā, vai tu zini, kāpēc jūties aizvainota? mana reakcija ir pilnīgi dabiska, man derdzas anglosakšu afektētā, liekulīgā morāle, kas prasa par katru cenu izrādīt vīrišķību, kad es jūtos vājš, es neizliekos, ka esmu stiprs, es saritinos kamolā un gaidu, kamēr tas pāriet, un tik tiešām tas vienmēr pārgāja, dažās stundās viņš atguva drosmi, dzīves prieku, Arleta noliecās un noglāstīja viņam vaigu, viņš ļāva to darīt, nesacīdams ne vārda, noskumis, izdzisušam acīm, Arletai vienmēr likās, ka viņš pārspīlē, nezina mēru, ka cilvēks nemaz nevar būt tik nomākts, bet varbūt

teātrālais moments ietilpa viņa ārstniecības metodē, varbūt viņš tīšām pastiprināja depresīvo noskaņu gandrīz līdz karikatūrai, lai drīzāk atbrīvotos no tās, nu es aizeju, viņa sacīja, Sevilja skumji pasmaidīja, atkal apgūlās, pagriezās uz sāniem, dzirdēja durvis noklaudzam, sataustīja rīta svārku jostu un atkal aizsedza ar to acis, un tai pašā mirklī to priekšā no jauna rēgojās Fa un Bi, viņi nemitīgi grozīja lielās galvas te pa labi, te pa kreisi, uzlūkodami Sevilju nepieejami un sveši,

viņam šķita, ka iemidzis tikai uz dažiem mirkļiem, bet, paskatījies pulkstenī, viņš konstatēja, ka nogulējis divas stundas, viņš apsēdās uz gultas malas, rīta svārki noslīdēja uz grīdas, viņam sala, viņš atvēra stiklotās durvis, atgriezās pie naktsgaldiņa pēc otrās sviestmaizes un alus glāzes un devās lejā uz ostu, pakausis, galva, mugura, stilbi tūlīt sajuta saules siltumu, kļuva labāk, sasniedzis dambi, viņš aizsoļoja pa dēļiem līdz tā galam, nolika glāzi uz koka režģiem, apsēdās, nokāris kājas virs ūdens, saule sildīja viņam krūtis, viņš ievilka nāsīs sendviča smaržu, un pēkšņi viņam likās, ka viņš jau sen aizmirsis, kā smaržo maize un šķiņķis, un viņš priecīgs atklāja šīs smaržas no jauna kā pēc ilgas slimības, mutē saskrēja siekalas, viņš nokoda gabalu sendviča, ar īstu gardēža baudu lēnām zelēja to, apvaldīdams spējo vēlēšanos aprīt visu uzreiz, cenzdamies ēst nesteidzīgi, lai paildzinātu tīksmi, bet arī alkatība, negausība, rijība bija sava veida bauda, kad maize bija apēsta, viņš izdzēra atlikušo alu, tas bij siltens, bet stiprs, īsts tautas dzēriens, viņš noslaucīja muti un rokas kabatas lakatiņā un paskatījās uz Fa un Bi, muļķi! gatavie ķēmi! šie tēlos nezin kādus snobus! viņš piecēlās un spēcīgi uzsvilpa delfīnu valodā:

— Fa, runā ar mani!

Fa pagrozīja galvu pa labi un pa kreisi, tad jautāja:

— Kas svilpo?

— Tas esmu es! Pa!

Delfīns piepeldēja tuvāk.

— Kas tevi iemācīja tik labi svilpot? Tu svilpoji slikti, kad mūs. aizveda.

— Delfīni. Citi delfīni.

— Kur viņi ir?

— Tu viņus redzēsi. Viņi atpeldēs šurp.

Piepeldēja Bi.

— Tēviņš vai mātīte?

— Viens tēviņš un viena mātīte.

— Es viņus negribu, — Bi sacīja.

— Kāpēc ne?

— Es viņus negribu.

— Viņi bija šeit pirms tevis. •— Es viņus negri'bu. Sevilja pagriezās pret Fa.

— Fa, kāpēc tu neņēmi zivi no manām rokām? Iestājās klusums,

un Fa pagrieza galvu uz otru pusi.

— Atbildi, Fa.

Klusums ieilga, tad pēkšņi Bi sacīja:

— Tu mūs piemānīji.

— Es?

— Tu ļāvi Ba mūs aizvest.

— Bobs jūs aizveda bez manas ziņas. Es tam nepiekritu.

— Ba mums teica: viņš piekrīt.

— Bobs jums teica to, kas nav.

— Ma bija klāt, kad Ba mūs aizveda. Ma neko neteica.

— Bobs sacīja Ma: Pa piekrīt.

Pēc tam iestājās ilgs klusums. Bi un Fa skatījās uz Sevilju ne naidīgi un ne draudzīgi. Viņi nepeldēja tuvāk, bet turējās dažu metru atstatumā no dambja. Viņi neatteicās no sarunas, taču joprojām noraidīja kontaktu.

— Nu, Bi, tu neko neteiksi? — Sevilja jautāja.

Viņš uzrunāja tieši Bi, zinādams, ka no abiem delfīniem Bi ir nepiekāpīgākā. Bi pielieca galvu.

— Varbūt Ba saka to, kas nav. Varbūt tu saki to, kas nav. Kā lai zina?

— Es saku to, kas ir, — Sevilja atbildēja. — Es jūs mīlu. Paklausies, Bi, atceries: Pa uzaudzināja Fa. Pa atveda Bi pie Fa.

— Bet Pa uzcēla sienu starp Fa un Bi.

Sevilja apstulbis raudzījās uz viņu. Un to tagad Bi viņam pārmet! Cik ilgi gan sievietes atceras apvainojumu!

— Klausies, Bi, es to darīju tikai tāpēc, lai Fa mācītos angļu valodu. Vēlāk es sienu aizvācu.

Atkal brīdi valdīja klusums, tad Bi turpināja:

— Tagad es vairs nerunāju. Tagad es peldu.

— Pasaki man kaut ko angliski.

— Nē.

— Kāpēc ne?

— Es vairs negribu runāt cilvēku valodā.

— Es arī ne, — piepeši sacīja Fa.

— Bet kāpēc? — Sevilja jautāja, pievērsdamies Fa.

Fa neatbildēja.

— Kāpēc, Bi?

Bi viņu uzlūkoja pamīšus ar labo un kreiso aci.

— Kāpēc, Bi?

Pagāja vairākas sekundes, un tad Bi atbildēja. Dīvaini, viņa neatbildēja ar svilpieniem. Nelikdamās zinis par tiešo pretrunu, viņa lietoja cilvēku valodu. Ar to viņa, bez šaubām, gribēja uzsvērt, ka atsakās runāt angliski nevis tāpēc, ka būtu šo valodu aizmirsusi, bet gan tāpēc, ka tā pati nolēmusi.

Griezīgā, nazālā balsī viņa pavisam skaidri sacīja:

— Cilvēks nav labs.

Pēc tam viņa aizgriezās un sāka peldēt apkārt baseinam, un Fa turējās viņai blakus.

Sevilja pagrieza galvu, Arleta stāvēja viņam līdzās, viņš saprata, ka Arleta bijusi klāt visu laiku, kamēr viņš runāja ar delfīniem, viņa pārmetoši skatījās uz Sevilju, tu man nesacīji, ka dodies uz ostu, viņš pasmaidīja un paņēma viņu zem rokas, viņa nolieca galvu, piespieda pieri pie viņa kakla un dažus mirkļus palika tā stāvam, maiguma un paļāvības pārpilna, iedomājies šo situāciju, Sevilja pēc brīža ierunājās, ticīgais pielūdz savu dievu, viņa acīs tas ir labsirdības, patiesības, cēlsirdības iemiesojums, un pēkšņi viņš atklāj, ka viņa dievs ir zemisks, melīgs un nežēlīgs, viņš ar roku norādīja uz Fa un Bi, tā tas noticis ar viņiem, tomēr, Arleta iebilda, viņi atklāja savas domas, tu ar viņiem runāji, tas jau ir solis uz priekšu, Sevilja pakratīja galvu, viņi atklāja savas domas, lai vēl vairāk noslēgtos sevī, es varu sacīt vienīgi to, ka man nav tiesību zaudēt cerības, viņi saņēmuši drausmīgu triecienu, nezin vai iespējams vēl lielāks psihiskais satricinājums, atceries, cilvēks ir labs, cilvēks ir gluds, un viņam ir rokas, īsi sakot, cilvēks ir dievs, bet tagad, kolīdz paveru muti, viņiem rodas aizdomas, ka es meloju, un man par savu godprātīgumu jāpārliecina viņi svilpienu valodā, ko es nemaz tik labi neprotu, bet viņi var jebkuru brīdi pārtraukt sarunu, «tagad es nerunāju, tagad es peldu», tu taču zini, kādu joku Bi mēdza ar mums izspēlēt, viņa karaliski aizpeld, un, saprotams, šis lielais nelga Fa viņai tūlīt seko, Sevilja apklusa, Edemss zvanīja, Arleta sacīja, viņš gribēja zināt, kā mums veicies, pasaki viņam, ka nav nekā jauna, man nepavisam nepatīk tādi radiosakari, kodu taču katrs var atšifrēt, Arleta noglāstīja Seviljas piedurkni un satvēra viņa roku savā, Megija pamodās, viņa tevi gaida kabinetā, grib runāt ar tevi, žēlīgais dievs, Sevilja nopūtās,

viņa sēdēja uz krēsla taisnu muguru, izspūrušiem matiem, pietūkušām acīm, sarkanu seju un izskatījās nopietna, sasprindzināta, problematische, Sevilja atslīga krēslā otrpus rakstāmgalda, juzdams visā ķermenī svina smagumu, viņš paņēma zīmuli, pievilka klāt papīra lapu, paskatījās kaut kur izplatījumā pāri Megijas galvai un sacīja vienaldzīgā balsī, nu, Megij, bija tā, it kā viņš pēkšņi būtu atvēris slūžas, pār viņu mutuļodama gāzās vārdu straume, viņš nepretodamies ļāvās tai, nodurtām acīm, šķietami vērīgs, turēdams zīmuļa smaili pret papīru, jau vairākus gadus viņš vairs neklausījās Megijā, viņa dzirde bija ievingrinājusies izdarīt atlasi, tā uztvēra tikai faktus, informāciju, objektīvus ziņojumus, līdzko sākās murgi, ausis kļuva kurlas, viņš uzvilka uz papīra apli un aplī iezīmēja četrstūri, interesanti, kā ierīkots šis filtrs manās ausīs, kā darbojas komutators, kāda ir atlases metode, kā mana auss zina, ka veltīgi klausīties, pirms es pats to esmu

apjautis, viņš piespieda sevi ieklausīties Megijā, nogrima vārdu straumē kā murds jūras dzīlēs, lai iegūtu paraugu analīzei, viņš mani pierakstīja ar savu vārdu, nabadziņš, cik viņš bija laimīgs, ka es pieņēmu viņa uzvārdu kaut vai uz vienu vakaru, skaidrs, paraugs izšķir visu, mana auss vadās pēc balss, Megijai ir divas balsis, viena skanīga, patīkama tembra balss, kas pieder sekretārei ar augstu profesionālo zināšanu līmeni, un otra — murgu balss, augsta, spiedzoša, nedabiska, tāda balss ir mazai meitenei, kas pubertātes periodā iztēlojas, ka guļ ar visiem apkārtējiem vīriešiem, un Megijai šis periods vēl arvien turpinās, viņš pacēla galvu un paskatījās uz Megiju, acīmredzot viņai vienalga, vai es klausos, vai ne, viņai nemaz nav vajadzīgs sarunas biedrs, viņa nerunā ar mani, viņa runā manā priekšā, viņai vajadzīgs nevis kāds cilvēks, bet kāda cilvēka klātbūtnes fikcija, lai varētu to visu stāstīt pati sev, un, ja viņai ir nepieciešamība to stāstīt sev, tad tikai tāpēc, lai piešķirtu saviem vārdiem īstenības ilūziju, lai pati tiem noticētu, un jums jāapzinās sava atbildība, kā, lūdzu? Sevilja jautāja, pēkšņi saraudamies, mana atbildība? kāda atbildība?, redziet nu, Megija sacīja savā skanīgajā un patīkami tembrētajā sekretāres balsī, jūs nemaz neklausījāties, ko es teicu, starp citu, tas neko nemaina, jūs nekad manī neklausāties, man vienmēr rodas nepatīkamā sajūta, ka es runāju tukšumā, lūdzu, piedodiet, Sevilja samulsis sacīja, esmu mazliet noguris, Megija paskatījās uz Sevilju, un viņu pārplūdināja maiguma vilnis, viņš patiešām izskatījās noguris, turklāt tik burvīgi apjucis kā mazs, nedarbos pieķerts zēns, saprotams, Arleta nepavisam nav tas sievietes tips, kas viņam vajadzīgs, Arleta ir par daudz jutekliska, viņai trūkst maiguma, viņa pārlieku attīsta Seviljā gorillas iedabu, dziņas, kas padara viņu līdzīgu orangutanam, kurš ik brīdi gatavs mesties jums virsū ar paceltu dzimumorgānu, mani atbaida šis latīņu priapisms, atceros, pirmajā gadā mani viņa dēļ mocīja drausmīgi murgi, katru nakti viņš man rēgojās istabas kaktā, kails, spalvains, uzmācīgs, viņš nāk man klāt, aprij mani ar savām tumšajām acīm, es sastingstu šausmās, viņa brūnās rokas norauj man pidžamu, atsedz krūtis, viņš uzguļas man ar visu savu smagumu, man tik ļoti bail, ka es pat nepretojos, jūs runājāt par manu atbildību, Sevilja atgādināja, uz brīdi iestājās klusums, viņš pacēla galvu, Megij'a raudzījās viņā aizelsusies, gandrīz mežonīgām acīm, ar sviedru lāsītēm uz pieres, jūs nevarat noliegt, viņa pēkšņi ierunājās nedabiski augstā, spiedzošā balsī, ka esat darījis visu iespējamo, lai šķirtu mani no mana līgavaiņa, o, es jūs nenosodu, es pat varētu sacīt, ka ļoti labi saprotu elementārās jūtas, kam jūs pakļāvāties, vārdu šalkoņa atkāpās, pagaisa aiz kāda sliekšņa, kļuva viegla un neskaidra, Sevilja ievilka vismazākajā aplī vēl vienu četrstūri un rūpīgi iesvītroja, nabaga meiča, kā neiroze sašaurinājusi viņas apziņas lauku, viņa nemitīgi atgremo vienu un to pašu, nespēj domāt

ne par ko citu, līdz 13. janvārim atlikušas tikai piecas dienas, piecas dienas līdz gadsimta vēsturiskajam pavērsienam, miljoni, simtiem miljonu cilvēku varbūt mirs, visa planēta ir kara, varbūt pat bojāejas priekšvakarā, bet Megijai tas viss neeksistē, viņa ieslēgusies savā ādā, savas apmātības Četrās sienās, savās seksuālajās mokās, pie durvīm kāds viegli pieklauvēja, parādījās Arletas norūpējusies seja, nāc, lūdzu, mīļais, Dēzija un Džims atgriezušies, un viņi nepavisam nesaprotas ar Fa un Bi.

*

Sevilja paskatījās pulkstenī. Seši. Vēl stundu būs gaišs. Likās, ostā nekas sevišķs nenotika. Dēzija un Džims bija apmetušies pie «Karibī» sāniem, Fa un Bi turējās savrup otrā baseina pusē. Abi pāri nekustīgi raudzījās viens uz otru. Laiku pa laikam viena no abām mātītēm izgrūda griezīgu svilpienu, uz kuru otra kā atbalss atbildēja.

Sevilja pievērsās Arletai.

— Vai tu biji šeit, kad atpeldēja Dēzija un Džims?

— Jā. Bez kāda brīdinājuma Bi metās Dēzijai virsū un iekoda. Dēzija nedomāja padoties un savukārt iekoda Bi. So dāmu kauju pārtrauca Džims, pāris reižu iezveldams ar asti Bi, taču kost viņš nekoda. Bi atkāpās.

— Un Fa?

— Fa nepakustējās. Viņš palika savā stūrī un, kad Bi atgriezās, pārmeta viņai tādu uzvešanos.

— Un pēc tam?

— Dāmas apmainās svilpieniem, viena apvaino otru, ka tā ieņēmusi viņas teritoriju. Varētu likties, ka tas ir strīds par vietu, īstenībā vienīgi Dēzija ir pieķērusies baseinam jeb, pareizāk sakot, «Karibī». Fa un Bi nule ieradušies, viņi vēl nejūtas kā mājās. Un Džims, būdams «nepieradināts» delfīns, noteikti jūtas kā nepiederoša persona. Jautājums ir tikai par Bi. Pārmetumi Dēzijai, ka tā ieņēmusi viņas teritoriju, ir tīrā liekulība. Viņa negrib Dēziju, un tas ir viss.

— Ļoti gudra sievietes izturēšanās interpretācija, misis Sevilja, — Sevilja ar smaidu piezīmēja.

Viņš skatījās uz abiem delfīnu pāriem, kas viens otram iepretim bija sastinguši katrs savā stūrī. Svilpieni bija aprimuši. Sevilja turpināja:

— Ļaunākajā gadījumā varētu visu atstāt, kā ir, bet, manuprāt, tas būtu neapdomīgi. Kamēr tas ir tikai dāmu strīds, nekas briesmīgs nenotiks. Bet, ja iejauksies tēviņi, tad jābaidās no visa. Viņi abi ir gandrīz vienāda auguma un viena svara, patiesībā viņus var gandrīz vai sajaukt, un viens no viņiem var mierīgi nogalināt otru.

— Ko tu darīsi?

— Ieteikšu viņiem kompromisu.

Sevilja aizgāja pa dēļu laipām līdz dambja galam un svilpoja:

— Fa! Bi! Paklausieties!

Vienu brīdi valdīja klusums, tad Fa atbildēja:

— Es klausos.

— Pa dienu jūs paliksit baseinā, — Sevilja sacīja, — bet naktī atstāsit baseinu abiem pārējiem delfīniem.

Fa un Bi apmainījās tikko dzirdamiem svilpieniem, tad Fa papeldēja dažus metrus uz Seviljas pusi un sacīja:

— Bet kur mēs naktī paliksim?

— Es jums parādīšu kādu alu netālu no šejienes.

Fa atgriezās pie Bi, un viņi atkal sasvilpās. Sevilja ieklausījās, bet skaņas bija tik klusas, ka viņam neizdevās tās uztvert.

Fa atšķīrās no Bi un papeldēja tuvāk.

— Fa un Bi ir ar mieru.

Un, it kā lai būtu drošs, ka viņu nepiemānīs, atkārtoja noteikumus:

— Dienu baseins paliek mums. Nakti — viņiem.

— Jā.

— Tu mus aizvedīsi un atvedīsi atpakaļ?

— Jā.

— Tu mums atnesīsi zivis?

— Jā.

Fa apgriežas un paskatījas uz Bi.

— Labi, — Bi sacīja. — Peldam projām!

Tagad, kad viņa bija piekritusi ieteiktajam atrisinājumam, šķiet, viņa nevarēja vien sagaidīt, kad to izpildīs.

— Es aiziešu pēc mazas laiviņas, — Sevilja sacīja, — un aizvedīšu jūs.

Viņš sāka aši soļot pa betonēto celiņu, Arleta tik tikko turējās viņam līdzi.

— Vai tu nebaidies atstāt Fa un Bi atklātā jūrā?

Viņš pakratīja galvu.

— Nemaz nebaidos. Vai tu ievēroji Fa reakciju? «Bet kur mēs naktī paliksim?» Šai jautājumā skanēja bažas. Viņi vairs nemīl cilvēku, bet viņi vēl neprot iztikt bez cilvēka.

— Jā, — Arleta sacīja. — Man liekas, tev taisnība. Mani ļoti pārsteidza Fa jautājums: «Tu mums atnesīsi zivis?» Tas ir savādi. Protams, Fa, kas piedzimis gūstā, nekad nav bijusi izdevība iemācīties ķert zivis, bet Bi?

Sevilja atgrūda nojumes durvis.

— Pīter, — viņš jautāja, — vai mēs varam izmantot mazo gumijas laivu?

— Uz ilgu laiku?

— Nu, kādu stundu.

— Stundu tā izturēs. Bet vai pēc tam to varēs atgādāt atpakaļ,

lai izremontētu? Tā diezgan jūtami laiž ārā gaisu. Man liekas, bojāts viens no vārstuļiem. Vai arī atnākusi vaļā šuve.

— Saprotams.

Seviija pievērsās Arletai.

— Vai pagaidīsi mani brītiņu? Man jāpasaka pāris vārdu Megija i.

Viņš izgāja no nojumes un devās uz savu kabinetu. Megija sēdēja nekustīgi, uzlikusi abas rokas uz ceļiem. Durvis atveroties iečīkstējās, viņa pagrieza galvu un uzlūkoja Sevilju, viņas acīs bija dīvaina vientulības izteiksme.

— Megija, — Sevilja runāja ātri, neiegājis kabinetā pavisam, bet palikdams uz sliekšņa, — es atvainojos, bet šobrīd man nav laika ar jums parunāt. Tomēr gribu pavēstīt jums savu lēmumu, kuru pieņēmu nupat, klausoties jūsos: rīt no rīta jūs brauksit uz Denveru pie krustmātes un dažas dienas atpūtīsities.

— Man ir daudz darba, — Megija iebilda.

— Jo ļaunāk darbam.

— Vienmēr viens un tas pats, — Megija piebilda spalgā balsī.

— Jūs pats to neapzināties, bet bez manis jūs būtu pazudis.

— Jo |aunāk man. Jums nepieciešama atpūta. Viņš stingri piebilda:

— Tas ir izlemts.

Viņa nolaida acis un sacīja pakļāvīgā tonī:

— Okei. Galu galā jūs esat mans šefs.

Apritēja sekunde, viņa izslējās, pacēla acis un, neuzlūkodama Sevilju, sacīja nedabiski spalgā balsī:

— Patiesībā jūs, esat līdzīgs strausam, jūs atbrīvojaties no visām problēmām, neliekoties tās redzam, kopš es jūs pazīstu, jūs allaž esat tā rīkojies, jūs mani atstumjat un novēršaties pats no savas laimes.

Durvis noklaudzēja, Sevilja bija projām. Megija pielika rokas pie deniņiem, un no acīm viņai ar šalti izsprāga asaras.

— Viņš manī neklausās, — viņa sacīja, skaļi šņukstēdama.

— Nekad viņš nav manī klausījies!

* '

Sevilja ievilka laivā labo airi, īsiem, klusiem vēzieniem paīrās ar kreiso, mazā gumijas laiva sāniski pieslīdēja pie dambja, un Arleta izlēca krastā. Viņš bija baidījies saistīt apsardzes kuģu uzmanību ar piecu zirgspēku motora troksni un tāpēc airējot aizvedis Fa un Bi uz alu: krietnu pusstundu viņi bija airējuši turp un atpakaļ. Viņi izvilka laivu no ūdens, aiznesa dažus metrus tālāk un nolika uz betonētā celiņa, tad atgriezušies apsēdās uz dambja dēļiem. Sāka krēslot, bet gaiss vēl bija silts.

— Vai tu pateiksi Edemsam, kur vini ir?

— Nē.

— Kāpēc ne?

— Esmu nolēmis sacīt viņam, cik iespējams, maz.

— Un Pīteram?

— Ja stāvoklis pasliktināsies, būs labāk, ka viņš neko nezina. Es saku «Pīters», bet, saprotams, tas attiecas arī uz Sūziju. Par Megiju nav runa, rīt viņa aizbrauks uz Denveru. Dīvaini, bet es jūtos gandrīz vainīgs viņas priekšā. Un tomēr man nav ko sev pārmest. Varbūt vienīgi manu ārkārtīgo pacietību, — viņš pavīpsnājis piebilda.

Dēzija majestātiski tuvojās, peldēdama pavisam sekli, viņas galva parādījās virs ūdens un mīlestības pilnās acis pievērsās Seviljam. Džims viņai sekoja pāris metru atstatumā. Viņš bija kļuvis manāmi drošāks.

— Kas ir šī mātīte? — Dēzija jautāja. — Ko viņa te darīja?

— Viņa jau sen dzīvo pie manis. Viņa bija projām un tagad atgriezās. Tēviņš arī.

— Viņa ir ļauna.

Sevilja pakratīja galvu.

— Viņa ir greizsirdīga.

Dēzija pārdomāja šo atbildi un sacīja:

— Bet man ir tēviņš. Man ir Džims.

Un, tā kā Sevilja paraustīja plecus, neko nepiebilzdams, viņa turpināja:

— Viņa teica, ka protot runāt cilvēku valodā. Vai tas ir taisnība?

Arleta iesmējās.

— Ir nu gan snobs tā mūsu Bi!

— Vai tas ir taisnība, Pa? — Dēzija nerimās. — Vai tā ir, kā viņa teica?

— Jā, tā ir taisnība.

— Bet es neesmu dumja.

— Nē, Dēzija, tu neesi dumja.

— Šovakar es gribu mācīties cilvēku valodu. Šovakar, Pa.

Sevilja sāka smieties.

— Lai mācītos, vajadzīga rītdiena, rītdiena un rītdiena. Bet šovakar es esmu noguris.

— Tu negribi svilpot?

— Nē. Esmu noguris.

Iestājās klusums, kuru atkal pārtrauca Dēzija:

— Vai tu iesi uz mājām?

— TOC \o "1-3" \h \z Jā.

— Jau!

— Jā.

Dezija līdz pusei izslējās no ūdens un nolika savu milzīgo galvu uz

dēļiem starp Arletu un Sevilju. Viņi sāka to glāstīt. Glāsti bija spēcīgi, taču viņi vairījās pieskarties delfīna elpeklim.

— Es tevi mīlu, Pa, — Dēzija sacīja, pievērdama acis.

— Es tevi arī.

— Es tevi mīlu, Ma, — Dēzija nopūzdamās sacīja.

— Es arī mīlu tevi, Dēzija, — Arleta atbildēja.

Jau četrus mēnešus Dēzija katru vakaru vieniem un tiem pašiem vārdiem apliecināja savu mīlestību, un jau četrus mēnešus ik vakaru tas aizkustināja Arletu. Tā bija vienmēr viena un tā pati sajūta: kakls it kā aizžņaudzās, viņu pārņēma spējš saviļņojums, skumīgs maigums, un nezin kāpēc pašos dvēseles dziļumos modās bailes no nāves. Un nezin kāpēc tai brīdī viņai bija ļoti žēl Dēzi- jas. Dēzijai taču nepiemita nekas patētisks. Viņa bija jauna, spēcīga, veselīga. Arleta pacēla plecus, it kā tos nospiestu viss pasaules smagums. Kāda planēta, kādi cilvēki ain kādi dubļi! Dievs vien zina, kāpēc šie dzīvnieki mūs tik ļoti mīl. Nav taču mūsos nekā mīlama. Nē, nē, — viņa tūlīt iebilda pati sev, — tā nedrīkst domāt. Es jau, gluži kā Fa un Bi, gribu sabāzt visus cilvēkus vienā maisā.

Drausmīga rūkoņa satricināja gaisu, tā šķita ceļamies viņpus mājas, Arleta un Sevilja pagrieza galvu, tai pašā brīdī parādījās helikopters, pārlidojot mazo ostu apmēram piecdesmit metru augstumā, atskanēja gausi un spēcīgi smagā ložmetēja tarkšķi, Sevilja satvēra Arletu ap vidu un noguldīja gar zemi, aizsegdams viņu ar savu augumu, bet nešāva jau uz viņiem, viņš skaidri redzēja, kā trasējošās lodes, ieskaujot lidaparātu ugunīgu punktiņu lokā, krīt jūrā, helikopters uzņēma augstumu, mainīja virzienu un pazuda krēslā.

— Nāc, — Sevilja sacīja. — Mēs tūlīt pieprasīsim paskaidrojumus.

Viņi skriešus metās augšup pa betonēto celiņu, tai pašā brīdī parādījās Pīters, kas kliedza, Edemss jūs izsauc, Sevilja kaut cik atelsās, kamēr Pīters ar zīmuli rokā atšifrēja radiogrammu. Ticis galā, viņš izplēsa lapu no piezīmju grāmatiņas un sniedza Seviljam.

B TAGAD VISU ZINA. ŠONAKT DRAUD BRIESMAS. LŪDZU PIEŅEMT SALA APSARDZES VIENĪBU.

Sevilja paņēma zīmuli no Pītera rokam un uzrakstīja:

ŠAUDAMI JOS SEVI NODEVĀT.

Pīters sastādīja kodu, noraidīja, saņēma atbildi, atšifrēja to un nodeva Seviljam.

ŠAUŠANA — NEPIECIEŠAMS BRĪDINĀJUMS. B VARĒJA NOMEST GRANĀTAS OSTĀ. ATKĀRTOJU SAVU PRIEKŠLIKUMU.

Sevilja uzrakstīja:

NĒ. PATS NODROŠINĀŠU AIZSARDZĪBU.

Pīters sastadīja kodu, noraidīja radiogrammu un pieceļas.

— Es biju nojumē. Man likās, ka šauj uz jums.

— Man arī, — Sūzija sacīja.

Sevilja neatbildēja. Uz pēdējās radiogrammas viņš otrā pusē uzrakstīja: «Atvienojiet Ela noklausīšanās ierīci.» ' Un iedeva lapiņu Pīteram. Pīters pameta ar galvu un pazuda. Sevilja pie- versas abām sievietēm.

— Neviens nedrīkst zvanīt pa telefonu un iedegt gaismu. Kur ir Megija?

— Savā istabā, — Sūzija atbildēja.

— Lai pagaidām viņa tur paliek. Mēs ieēdīsim kaut ko aukstu uz terases un gulēsim visi uz jumta. Atnesiet segas, betons nav patīkams.

— Kamēr vēl nav pavisam satumsis, es sagatavošu sviestmaizes, — Sūzija saciia.

Palicis vienatnē ar Arletu, Sevilja paņēma viņu zem rokas un nogriezās pa betonēto celiņu, kas veda uz ostu. Arleta pusbalsī jautāja:

— Vai Pīteram nevajadzētu apsargāt ostu?

— Vajadzētu, bet es neuzdrošinos viņu sūtīt. Tie ļaudis prot savu darbu. Viņi var Pīteru atklāt un nogalināt, pirms viņš tos pamanīs.

— Nogalināt? — Arleta jautāja piesmakušā balsī.

Sevilja paskatījās uz viņu.

— Viņi taču nogalināja Bobu. Kāpēc viņiem nenogalināt Pīteru? Un kāpēc ne mūs? Šiem ļaudīm cilvēka dzīvība nenozīmē neko. Viņi var nonāvēt vienu, divus, simt cilvēkus. Viņi darīs visu, lai Fa un Bi klusētu. Un mēs arī. Līdz 13. janvārim.

— Līdz 13. janvārim? — Arleta atkārtoja ar šausmās ieplestām acīm.

— Ultimāta termiņš beidzas 13. janvārī. Kad karš būs pieteikts, patiesība vairs nevienam nebūs vajadzīga. Tātad mums ir tikai piecas dienas laika, lai pierunātu Fa un Bi visu izstāstīt.

— Tu runā tā, it kā jau zinātu, ko viņi sacīs.

Sevilja paskatījās uz viņu.

— Es to nezinu. Bet varu nojaust.

Un piebilda:

— Arī tu nojaut.

— Jā, arī es, — viņa ar mokām izdabūja pār lūpām.

Viņai pārskrēja šermuļi, mati sacēlās stāvus, visu muguru klāja sviedri, un tai pašā laikā viņa juta, ka rokas kļūst ledaini aukstas. Viņa gribēja tās saberzēt, bet pamanīja, ka tās trīc. Arleta paslēpa rokas aiz muguras, izslējās un jautāja klusinātā balsī:

— Vai patiešām būs prātīgi iekārtoties uz jumta?

— Domāju, ka jā. Ja trepes būs novāktas, neviens mūs nevarēs pārsteigt. Betona apmale pasargās mūs no tēmētas uguns. Un, ja mums vajadzēs šaut, tā ir vislabākā pozīcija.

— Okei, kapteini Sevilja, — Arleta sacīja pasmaidīdama.

Taču viņa juta spēkus zūdam, kājas ļodzījās, viņa bija tuvu

ģībonim. Sevilja pētoši paskatījās uz Arletu, apskāva viņu ap pleciem un piekļāva sev klāt. Arleta ļāvās viņa skaujām, paslēpa galvu viņam pie pleca un čukstēja:

— Ai, Henrij, Henrij …

— Nāc, — viņš sacīja, — sagatavosimies. Nav ko baiļoties.

Mazliet vēlāk visi laboratorijas darbinieki sēdēja pie galda uz terases un ēda, nepārmīdami ne vārda, kamēr pamazām sabiezēja krēsla. Megija bija galīgi sagrauzta. Pīters un Sūzija nejautāja neko. Viņi turējās savrup klusumā, kas nozīmēja: tā kā jūs mums vairs neuzticaties un mums pat nav tiesību redzēt Fa un Bi, nesakiet arī mums neko, mēs jau nu nemēģināsim neko uzzināt. Sevilja tikai ar grūtībām atšķīra viņu seju baltos plankumus vakara krēslā. Viņš raudzījās uz abiem ar maigumu. Sūzija un Pīters, cik tie abi viņam dārgi! Sevilja jutās pret viņiem vainīgs: nevis tāpēc, ka klusēja, bet gan tāpēc, ka ievilka viņus briesmās, viņus, kas tikko sāk dzīvot. «Un Maikls?» viņam ienāca prātā. «Maikls ir cietumā. Lai cik tas paradoksāli, bet varbūt viņš vienīgais no mums paliks dzīvs.»

— Pīter, — Sevilja čukstus iejautājās, — kādus ieročus viņi mums atstāja?

— Rokas ložmetēju, automātu, četras M 16 un granātas.

— Kurš prot šaut?

Pīters, Sūzija un Arleta pacēla roku.

— Sūzija, vai jūs prastu apieties ar šauteni?

— Esmu šāvusi mērķī ar karabīni, kam bija optiskais tēmēklis.

— Es arī, — Arleta sacīja.

— Princips ir tas pats. Pīter, ko jūs izvēlaties — rokas ložmetēju vai šauteni?

— Vienalga.

— Labi, rokas ložmetējs paliks tam, kas būs sardzē. Vai starmetis ir kārtībā?

— Jā.

— Tas var noderet. Uzvelciet tumšas drebes, paņemiet segas, katrs pa divi segām, elektriskās baterijas, dzeramo ūdeni, binokli, lietus mēteļus un, pats par sevi saprotams, raidītāju.

Iestājās klusums.

— Kad mēs ierīkosimies? — Pīters pēc brīža jautāja.

— Kolīdz satumsīs.

*

Sevilja juta, ka viņu kāds purina, viņš atvēra acis, 'bet neredzēja neko, visapkārt bija melna tumsa, Pītera balss čukstēja viņam ausī, pulkstens ir četri, tagad jūsu reize, pagaidām viss kārtībā., atkal iestājās klusums, un Pīters tikko sadzirdamā balsī turpināja, ja jūs

patiešām esat pamodies-, es iešu pagulēt, ir ellīgi grūti sēdēt tumsā ar vaļā acīm, dodiet man savu šauteni, rokas ložmetējs uzstādīts blakus piepūšamajam matracim, aizvediet mani, Sevilja sacīja, bīstos, ka vāji orientēšos, viņš sataustīja šauteni, izstiepa kreiso roku uz to pusi, no kuras skanēja viņa asistenta balss, bet tur bija tukšums, viņš pastiepa roku tālāk, apmeta ar to gaisā loku, uzdūrās Pītera plecam, nošļūca ar delnu pa viņa piedurkni un satvēra ar pirkstiem Pītera pirkstus, viņš juta, ka viņu velk uz priekšu, un saskaitīja sešus soļus, līdz labā kāja atsitās pret piepūšamo matraci, Pīters palaida viņu vaļā, Sevilja juta uz vaiga Pītera elpu, ložmetējs atbalstīts pret jumta apmali, uzmanīgi, drošinātājs atvilkts, starmetis ir no jums pa kreisi, apmēram metru atstatu, izstiepjot roku, var aizsniegt, Sevilja palaida vaļā Pītera roku, zeme zem kājām viegli līgojās, Pīters klusām skaidroja tālāk, vienīgi viņa balss tikko uztveramie čuksti vēl saistīja Sevilju ar pasauli, viņu pārņēma dīvaina nerealitātes jutoņa, šķita, ka nevis viņš, bet kāds cits patlaban pārdzīvo šo mirkli, pēc dažām minūtēm jums sāks likties, ka redzat «Karibī» tumšpelēko siluetu pret melnu fonu, bet tie ir maldi, es to drīz vien apjēdzu, vai jūs pavisam skaidri zināt, ka esat pamodies? Sevilja atlaidās garšļaukus uz piepūšamā matrača, ejiet gulēt, Pīt, viss ir pilnīgā kārtībā, viņš dzirdēja, kā attālinās Pītera soļi, nočabēja segas, un tas bija viss, viņu ieslēdza klusums, un pēkšņi tumsa likās vēl melnāka, nejuta ne mazākās vēja pūsmas, jūra bija tik rāma, ka nedzirdēja pat viļņu šļakstus pret ostas dambi, bija silts, 8. janvāra nakts, viņš guļ šeit nekustīgi, uzvilcis flaneļa bikses un pulo- veru, gaisā tikko jaušams val'gums, mazliet mikls vēsums, bet jumta betons vēl saglabājis dienas saules siltumu, uzvēdī joda, sāls un sausā, nedzīvā klinšu smarža, vakar viņš bija pārlaidis vienu no parastajām sava mūža naktīm, ja viņš nodzīvotu līdz astoņdesmit gadu vecumam, tad vēl atliktu, paga, tieši deviņi tūkstoši divdesmit piecas dienas un tikpat daudz nakšu, vispār diezgan maz, pat vislabākās varbūtības gadījumā, bet tagad par to vairs nav ko domāt, viss tika likts uz spēles, kad viņš pēkšņi apjauta, kādu neticamu risku uzņēmies Goldsteins, kļūdams par starpnieku, tai mirklī viņš bija nolēmis sacīt jā, un tai pašā vakarā pēc B helikoptera uzlidojuma viņš no visparastākās sava mūža_ ikdienas bija negaidot pārgājis uz nakti, kas varbūt būs pēdējā, galu galā tas mani nemaz sevišķi neuztrauc, svarīgākais nav dzīvot par katru cenu, svarīgi ir zināt, par ko mirst, ja mani šonakt nogalinās, kā lai zinu, vai mans mūžs ir izdevies vai nav, kurš to pasacīs, kas to liecina, kāds ir kritērijs? vai slava? bet slava apbalvo arī dziedoņus, kam nav balss, aktierus, kam nav talanta, politikāņus, kam nav saprāta, un zinātniekus šarlatānus, protams, es varu sacīt, ka esmu vismaz kaut ko paveicis, es esmu cilvēks, kurš iemācījis dzīvniekus runāt, bet, jādomā, arī Prometejs priecājās par to, ka devis cilvēkiem uguni, kamēr viņš vēl nezināja, ko cilvēki ar to darīs, mežonis

Kalibans «Vētrā» saka Prospēram: «No iemācītās valodas mans ieguvums, ka lādēt protu es!», atceros, kā mani ietekmēja šis teikums, kad lasīju to pirmoreiz, tas uzplaiksnīja no teksta ar baismīgu spēku, tajā bija viss cilvēces liktenis, cilvēks visu sabojā, visu apgāna, vislabāko vērš pret jaunāko, medu padara par žulti, maizi par pelniem, un es, arī es varu sacīt, Kungs, es iemācīju dzīvniekus runāt, un viss, ko cilvēce no tā guvusi, ir tikai jauns ierocis sevis iznicināšanai, Sevilja bija ar labo roku atspiedies pret ložmetēja laidi, tā stobrs balstījās pret jumta apmali, ja nu viņš dzirdētu satraucošu troksni, kur viņš mērķētu? uz ko viņš šautu? protams, var jau iedegt starmeti, bet tad viņš sevi atklātu, pats kļūtu par mērķi, tas bija tik bezjēdzīgi, bez gaismas viņš nevar iesākt neko, iededzot gaismu, viņš tiks nogalināts, nakts bija tiešām baismīgi tumša, bez atspulgiem, bez nevienas gaišākas joslas, ahāta un antracīta vienlaidu melnumā nebija kā citkārt tumšpelēku svēdru, tad tāda ir pasaule, kad simt astoņdesmit miljoni amerikāņu guļ, melna, tukša, bezveidīga, lielisks priekšstats, lai iztēlotos pasauli pēc atomkara, tukšu pasauli, bez mutuļojošās dzīvības, ir gandrīz neiespējami iedomāties planētu Zemi bez cilvēkiem, bet nebūs taču palicis neviens, kas varētu atcerēties brīnišķīgos darbus, ko cilvēki veikuši, reliģijas, kam viņi ticēja, viņu sarīkotos slaktiņus — un pēdējo, kam viņi gatavojās un ko vēsture nepieminēs, jo nebūs vairs vēsturnieku, cik kristietim tā ir drausmīga doma: dievs radīja cilvēku, bet cilvēks iznīcina pats sevi, laupīdams dievam viņa radījumu, neticīgajam tas nozīmē cilvēka zemes" dzīves cerību neglābjamu izputināšanu, individuāla nāve būtībā nav nekas, katrā ziņā to var pieņemt, kā to pieņem vjetnamietis, kurš aizstāv savu zemi un savu cieņu, vai pat kā flotes kājnieks — bez jebkādiem ideāliem, kā profesionālu risku (ar to parādīdams, cik zemu viņš vērtē pats savu dzīvību), bet pilnīga visa cilvēku dzimuma iznīcināšana, tā ka nepaliek nekas, ne darbi, ne pēcteči, ir nepanesama doma, neviena cilvēka prāts nespēj aptvert tik absolūtu noliegumu, starp citu, tieši te slēpjas briesmas, neviens tam netic, pat tie, kas cenšas iegrūst mūs karā, nav spējīgi iedomāties savu galu, nāve viņiem vienmēr ir tikai citu nāve, Sevilja aizlika kreiso roku aiz betona apmales un ar labo roku uz brīdi iededza kabatas bateriju, neciešami žilbā, asā gaismā parādījās pulksteņa ciparnīca, viņš samirkšķināja acis, jau pieci, viņi vairs nenāks,

viņš laikam bija aizsnaudies uz dažām sekundēm, varbūt minūtēm, jo sarāvās, izdzirdis skaņu, kas līdzinājās vieglam šļakstam, it kā sīks vilnītis atsistos pret kādu šķērsli, varbūt tā bija vēja pūsma, varbūt Dēzija vai Džims ostā sakustējās, delfīniem ir trausls miegs, viņi nepārtraukti peld pat miegā vai pussnaudā un nemitīgi kustas arī pa vertikāli, pēc regulāriem starplaikiem uz- nirdami virs ūdens, lai ieelpotu gaisu, Sevilja ieklausījās, bet, neko neredzot, bija gandrīz

neiespējami noteikt, no kuras puses nāk troksnis, viņš dzirdēja tepat līdzās uz jumta elpojam gulētājus un atskārta, ka dzirdējis elpošanu jau kopš paša sākuma, bet tūlīt abstrahējies no tās, atzīdams šo skaņu par nenozīmīgu, un tagad, kad viņš ieklausījās tumsā, maksimāli sasprindzinājis dzirdi, haotiskais, nenoteiktais, neritmiskais elpošanas troksnis par varēm lauzās ausīs un kaitināja ar savu skaļumu gluži kā tīši radiopārraižu traucējumi, atkal kaut kas it kā viegli nošļakstēja, bet vai tas bija ostā, vai kaut kur citur uz salas, vai jūrā, kur mazākais iedobums klintī vai tikko manāma ūdens saviļņošanās varēja radīt bezgala daudz skaņu, Sevilja izstiepa roku pa kreisi, uzdūrās starmetim, taustījās tik ilgi, kamēr sataustīja slēdzi, tomēr nē, ja nu viņi nav ostā, bet ir man aiz muguras, aiz mājas, tad vajag tikai uz brīdi iedegt starmeti, un viņi mani atklās, viņi mani redzēs, bet paši paliks neredzami, un tad pietiks ar vienu labi notēmētu granātas sviedienu, Sevilja juta sasprindzinājumu pieaugam, nervi bija uzvilkti kā stīgas, plaukstas gluži slapjas no sviedriem, bet tai pašā laikā viņš jutās mierīgs, ar skaidru apziņu, kreisās rokas rādītāja pirkstu viņš turēja uz slēdža un klausījās, gulētāju elpošana viņu vairs netraucēja, bet traucēja kāds cits, daudz tuvāks, daudz stiprāks un ritmiskāks troksnis, paša sirds puksti, tās dobjie sitieni atbalsojās deniņos, bez kādas pārejas tumsa dažās sekundēs bija 'mazinājusies, tā vairs nebija tik necaurredzama, un šoreiz viņš nemaldīgi saskatīja «Karibī» tumšpelēko siluetu pret melnajām debesīm, tad viņš pavisam skaidri dzirdēja vienu pēc otra divus diezgan skaļus šļakstus, no kurienes tie nāca? no aizmugures? no ostas? aiz «Karibī»? pirksts ciešāk uzgula slēdzim, bet viņš vēl vilcinājās iedegt,

un pēkšņi viens pēc otra, spoži apgaismojot ostu, debesīs uzšāvās divi milzīgi apžilbinošu liesmu kūļi, ko pavadīja divi tik spēcīgi sprādzieni, ka Sevilja juta māju zem kājām salīgojamies, kreisā roka iesāpējās no diezgan stipra trieciena, un tas bija viss, viņš iededza starmeti, «Karibī» bija pazudusi, viņš dzirdēja aiz muguras balsis un neatskatīdamies uzsauca, necelieties kājās! rāpus līdz apmalei! viņš sāka šaut garām kārtām tieši pāri dambja malai, kur jūs šaujat? Pīters kliedza viņam pie auss, neatlaiz- dams ložmetēja sprūdu, viņš atkliedza, pa fārvateru, cita atpakaļceļa viņiem nav! starp divām ložmetēja kārtām viņš dzirdēja labajā pusē Ml(3 sausos, sprakstošos, steidzīgos šāvienus, neticami ātri ausa gaisma, Sevilja saskatīja sev pa la*;* bi Arletu, pa kreisi — Megiju, Megija, esiet gatava izslēgt starmeti, tai pašā mirklī ietarkšķējās smagais ložmetējs, pirmās trasējošās lodes krita diezgan tālu no fārvatera sākuma, bet palēnām, līkločiem virzījās tuvāk, Edemss iejaucās kaujā, vai mūsu starmeši viņu netraucē? Pīters skali sauca, Sevilja noņēma pirkstu no ložmetēja mēlītes, nē, nedomāju vis, tomēr izsauciet viņu, viņš pamāja Sūzijai, un Sūzija pārtrauca šaušanu, patlaban šaut nebija nekādas jēgas, smagais

ložmetējs rūpīgi kapāja fārvateru, uguns punktiņi zīmēja regulāras diagonāles uz priekšu un atpakaļ, bet vai tā bija iedarbīga uguns? kādā dziļumā lodes zaudē caursites spēku? viņam iesāpējās kreisā roka, tā bija uztūkuši, asiņoja un smeldza, tu esi ievainots? Arleta nobažījusies jautāja, nē taču, viņš atbildēja, raudzīdamies apkārt, tad izstiepa roku un pacēla no zemes kādu atlūzni, tas jau nav nekas, viņš ironiski noteica, gabaliņš no nabaga «Karibī», aiz muguras Pīters kliedza, Edemss teica, lai nodzēšot starmeti un ejot paskatīties, ko lai es daru? ejiet, ejiet, vien, Sevilja gurdi atbildēja, katrā ziņā briesmas vairs nedraudēja, paskatīties? kas tad tur vairs ir ko redzēt? neviens nepārmija ne vārda, kamēr Pīters atgriezās, tā kā līdz ar gaismu cēlās migla, likās, ka nakts saplīst tumšos, pūkainos lēveros, pēc kāda brīža Pītera garais stāvs atkal parādījās uz beto- nētā celiņa, viņš kāpa gausi, sasniedzis terasi, viņš pacēla galvu un no lejas paskatījās uz Sevilju, rīta krēslā viņa seja šķita bāla un sakritusies, viņš sacīja drebošā balsī:

— Fa un Bi… Abi.

— Nu, kas?

— Saraustīti gabalos.

Arleta saslējās.

— Bet tie jau nemaz .. .

Sevilja spēcīgi saspieda viņas delmu, un viņa apklusa.

— Paziņojiet Edemsam, — Sevilja sacīja.

XIV

Edemss stāvēja uz dambja, rokas kabatās sabāzis, galvu uz priekšu izstiepis, viņš nebija paguvis noskūties, un viņa zods un vaigi izskatījās netīri. No tā, kas reiz bija «Karibī», tagad tikai lūžņi mētājās virs un zem ūdens. Sprādziens izrādījās visai untumains: tas bija pilnīgi sašķaidījis mastu, toties alumīnija virtuves 'bloks gulēja trīs metru dziļumā pilnīgi vesels un tik mirdzošs, it kā nupat būtu samontēts. Divi ūdenslīdēji ar cimdiem rokās vāca kopā to, kas bija palicis pāri no abiem delfīniem, un novietoja uz darvotā buru audekla, kas bija izklāts uz dambja. Lai gan saule bija tikko uzlēkusi un gaiss vēl dzestrs, sāji salkanā smaka, kas

dvakoja no šīm atliekām, bija grūti panesama. Vīri, kas tās zvejoja laukā no ūdens, mēģināja salikt kopā gabalu pa gabalam abus ķermeņus, it kā rotaļādamies ar bilžu klucīšiem. Kad viņi kļūdījās, Pīters, kas arī bija uzvilcis cimdus, noliecās, lai kļūdu izlabotu. Ar savu balto kreklu un marles aizsargmasku uz mutes viņš izskatījās pēc ķirurga.

— Es redzu tikai divus līķus, — Edemss pēc kāda brīža ierunājās. — Kur ir Dēzija?

Sevilja piemiedza acis.

— Vakar vakarā, līdzko viņa atpeldēja, Bi uzklupa viņai, sita un koda.

— Un viņa aizmuka? Nav ļaunuma bez labuma. Bet droši vien sprādziens viņu šausmīgi nobiedēja un jūs viņu tik drīz vairs neredzēsit.

Sevilja pakratīja galvu, bet neko neatbildēja. Pēc brīža viņš ierunājās:

— Es domāju, ka tas ir akvalangistu darbs.

Viņi pagāja dažus soļus mājas virzienā, tad Edemss apstājās un jautāja:

— Ko par to saka Pīters, Sūzija un Megija?

— Viņi nesaprot neko un pagaidām neko nav jautājuši. Megija šorīt brauks uz Denveru.

— Ļoti labi. Pareizākais ir nesacīt viņiem neko.

Un Edemss turpināja:

— Ja runājam par uzbrucējiem, mēs atradām līķus. Viņi bija divi.

Sevilja nodrebēja.

— Jūs atradāt līķus! Ceru, ka mēs neesam …

Edemss savilka lūpas greizā smaidā, kas padarīja viņa neskūto seju vēl vājāku un nežēlīgāku.

— Nomierinieties. Tas ir mūsu kalibrs, nevis jūsu konfeti.

Viņš klusā balsī piebilda:

— Padomājiet tikai, kāda nedzirdēta drosme! Viņi zināja, ka mēs apsargājam fārvateru. Pēc padarītā viņiem bija gaužām niecīgas izredzes izkulties sveikā.

Un turpināja:

— Pirmās kaujas bilance: divi delfīni, divi cilvēki.

— Tas ir šausmīgi, — Sevilja sacīja sakostiem zobiem.

— Tas ir bezjēdzīgi. Un vislielākā bezjēdzība ir tā, ka B, tāpat kā mēs, ar vislabāko pārliecību kalpo Savienotajām Valstīm. Viņa acīs mēs esam nodevēji. Un mēs uzskatām viņu par ārprātīgo: mēs domājam, ka ir neprāts par zemu novērtēt ķīniešu iespējamo atbildes triecienu.

Sevilja paskatījās uz viņu.

— Kaut arī jums trūkst Fa un Bi liecības, jūs tomēr varat ziņot prezidentam par savām aizdomām, kāda loma uzspiesta delfīniem.

— Mēs to jau esam darījuši. /

— Un par Fa un Bi nogalināšanu, kas apstiprina jūsu aizdomas.

•— Mēs to darīsim. Bet no tā viņam būs maz labuma. Politikā aizdomas nav ierocis. Pašlaik uz prezidentu tiek izdarīts drausmīgs spiediens. Un viņam nav nekā, lai turētos tam pretī. Viņš nevar balstīties pat uz sabiedrisko domu. Vai jūs zināt pēdējās aptaujas rezultātus?

— Nē.

— Vakar vakara tos paziņoja pa televīziju. Piecdesmit astoņi procenti amerikāņu pieņem domu par kai'u.

— Tas ir baigi.

Edemss atkal greizi pasmaidīja.

— Līķu kandidātu netrūkst.

— Es gribētu jums ko jautāt, — Sevilja sacīja, pētījoši uzlūkodams viņu ar savām tumšajām acīm. — Vai par to, kas patlaban gatavojas, visi jūsu ļaudis ir tādās pašās domās kā jūs?

Edemss acīm redzami vilcinājās.

— Nebūt ne. Ir divas tendences, pat visaugstākajā līmeni. Un viena no šīm tendencēm ir labvēlīga B viedoklim.

— Tātad nav izslēgts, ka dažas personas no jūsu vidus nepārtraukti informējušas B par Fa un Bi?

— Diemžēl tas nav izslēgts, — Edemss atbildēja, nodurdams acis.

Pēc brīža viņš pacēla galvu, paskatījās uz ostu un abiem nirējiem, kas, pabeiguši darbu, viens pēc otra izkāpa krastā.

— Lai nu kā, tagad tas ir beidzies, — viņš sacīja.

Sevilja paraudzījās viņā. Edemss izskatījās noguris, sarūgtināts un

tai pašā laikā dīvaini atvieglots. Pasaules miers bija zaudēts, bet vismaz viņš var tagad noslēgt savu mazo personīgo mieru ar B. Divi delfīni, divi cilvēki, tas nav nekas, niecīgs zaudējums nelielā divu resoru strīdā. B uzvarēja, un tagad, pēc B uzvaras, Edemss vair mierīgi pieslieties vairākuma viedoklim. Aiz savu šefu muguras. Ar pavisam tīru sirdsapziņu.

— Vai man jāizsauc policija? — Sevilja pēc brīža jautāja.

— Nekādā gadījumā! — Edemss steigšus iebilda. — Fa un Bi pazušanai jāpaliek noslēpumam.

Un piebilda:

— Turklāt es jau stājos sakaros ar policiju un paskaidroju nakts apšaudes iemeslu: mēs atklājām Kastro diversantu vienību, kas mēģināja pielavīties Floridas salām, un to iznīcinājām.

Tā kā Sevilja joprojām klusēja, viņš turpināja:

— Acīmredzot tas jūs kavē saņemt apdrošinājuma summu par «Karibī». Bet es domāju, ka mūsu aģentūra atlīdzinās jums visus zaudējumus.

Sevilja paskatījās uz viņu augstprātīgi.

— Es neko neprasu.

— Jūsu parastais donkihotisms, Sevilja.

Un, tā kā Sevilja neatbildēja, Edemss sacīja:

— Es vēl nofotografēšu delfīnu līķus un došos projām. Vai vēlaties paturēt ieročus?

— Pēc jūsu ieskatiem.

— Labi, lai tie vēl pagaidām paliek, kaut gan, manuprāt, jums vairs nekādas briesmas nedraud.

— Vai jūs izbeigsi! salas apsargāšanu no jūras puses?

— Protams. Uzskatu, ka tā vairs nav vajadzīga.

Pēc brīža viņš piebilda:

— Runājot par apbruņojumu, vai zināt, ko es darītu, ja man būtu jūsu sala un jūsu bagātība? Es liktu uzcelt pretatomu patvertni, šepat, klinšu vidū. Lai kas notiktu, jums būtu vislielākās izredzes palikt dzīvam.

Sevilja paskatījās uz viņu: cik cinisks domāšanas veids! Un cik Edemsam tas liekas dabiski! Simts, simtpiecdesmit, divi simti miljonu amerikāņu nobeidzas visdrausmīgākajos apstākļos, bet es — es palieku dzīvs. Jo man ir nauda. Man taču ir tiesības darīt ar savu naudu to, ko es gribu, piemēram, likt to lietā, lai izglābtu savu ādu, kamēr visi citi iet bojā. Un visa Amerika atzīst manu rīcību par pareizu — indivīda tiesību un iniciatīvas brīvības vārdā.

— Varbūt man pievākt līķus? — Edemss iejautājās vienaldzīgā balsī.

Sevilja samirkšķināja acis.

— Nē.

— Ko jūs domājat ar viņiem darīt? Iesviest jūrā?
— Nē.
— Kāpēc ne?
— Haizivju dēļ. Man nepatiktu, ja haizivis viņus aprītu.
Viņš piemetināja:
— Apliešu ar benzīnu un sadedzināšu.
— Kā budistu mūkus, — Edemss pasmīnēdams sacīja.
Sevilja novērsās.
— Lūdzu, piedodiet, — Edemss teica. — Es aizmirsu, ka jūs bijāt ļoti pieķēries šiem dzīvniekiem.

No atlikušajām pagalēm, kas vēl bija zālē pie kamīna (it visu, pat malku, vajadzēja vest no kontinenta), Pīters sakrāva sārtu pašā salas galā tā, lai dūmus nenestu uz mājas pusi, tai saliņas malā neviens nekad nerādījās, jo tur bija tikai kaili, šķautnaini akmens bluķi un zemūdens klintis, kur vētras laikā nemitīgi mutuļoja straume, piedzenot plaisas un iedobes pilnas ar baltu, netīru putu murskuļiem, kas atgādināja neapstrādātas kokvilnas skum- šķus, vajadzēja vairākas reizes stumt dzelzs ķerru turp un atpakaļ, lai atvestu abu delfīnu atliekas un, rīkojoties ar lāpstu, noliktu tās uz pagalēm, kur pēc tam Sevilja, bāls, sakniebtām lūpām, izlēja divas kannas benzīna, tad, turēdams izstieptā rokā garu, aizdedzinātu egles zaru, pielaida uguni pagalēm sārta apakšā un tai pašā mirklī nometa zaru, liesmas uzšāvās divstāvu mājas augstumā, ar neticami skaļu čurkstoņu kusa tauki, aizsprakstot vairākus metrus tālu, Pīters un Sevilja atkāpās, no sārta cēlās biezi, melni dūmu vāli .ar eļļaini ziliem plankumiem, un, lai gan vējš nepūta uz viņu pusi, mutē un nāsīs ieplūda svilstošas gaļas un tauku šķebīgā dvaka, Sevilja redzēja, ka Pīters skatās uz viņu un kustina lūpas, taču nedzirdēja ne skaņas, liesmu sprēgoņa un cepošās- gaļas čurkstoņa nomāca viņa balsi, Sevilja aizvēra acis, tas bija kā lēciens pagātnē, kapteinis H. C. Sevilja, U. S. Artny, norīkots par tulku Nirnbergas prāvā, ar šausmām klausījās liecinieka liecību, Kulmhofas koncentrācijas nometnes komandants SS šturmbanfīrers nejauši, rīkodamies uz labu laimi, bija atklājis visizdevīgāko malkas novietojumu un ideālus bedres izmērus: garums piecdesmit metru, platums seši metri, dziļums trīs metri, bedres dibenā viņš lika ietaisīt reni, pa kuru dzīvnieku tauki satecēja toverī, produktivitāte bija kolosāla, astoņi tūkstoši līķu divdesmit četrās stundās, tātad augstāka, lai gan ierīce bija ārkārtīgi vienkārša un primitīva, nekā Birkenavas un Osvencimas lielās, modernās nāves rūpnīcas milzīgajā galvenajā krematorijā, kur tomēr sastrēguma brīžos, kad iespējami īsā laikā vajadzēja iznīcināt četrsimt tūkstošus ungāru ebreju, paralēli stingri normētam industriālam konveijeram (ne sekundes dīkstāves, sākot ar brīdi, kad divi tūkstoši ebreju tika ielaisti gāzes kamerā, līdz brīdim, kad četrdesmit sešas minūtes vēlāk viņi pārvērtās dūmos, atstājot

rūpnīcai metodiski savāktos blakus produktus — drēbes, gredzenus, zelta zobus, matus, ziepju ražošanai noderīgus tauku (s) izmantoja arī, lai gan tikai ārkārtīgas nepieciešamības gadījumos, kādas sešas bedres pēc Kulmhofas parauga, taču darīja to nelabprāt, ar sirdsapziņas pārmetumiem, jo tā tika nesaimnieciski izšķērdēti blakus produkti, SS oberšturmbanfīrers Rūdolfs Hess, Osvencimas nometnes komandants, ar tukšu skatienu uzlūkoja tribunāla priekšsēdētāju un sacīja neizteiksmīgā balsī: 1941. gada

30. jūnijā fīrers parakstīja pavēli līdz galam atrisināt ebreju jautājumu: es personīgi, priekšsēdētāja kungs, esmu noindējis atgāzi tikai pusotra miljona ebreju, bet, ja pieskaita tādas mazas nāves nometnes kā Kulmhofa, Volceka un Treblinka, tad laika posmā no 1941. gada līdz 1945. gadam kopsummā seši miljoni mierīgu iedzīvotāju, to vidū sievietes un bērni, apcietināti, spīdzināti, aplaupīti, mērdēti badā, noindēti ar gāzi un pārvērsti pelnos, uz Osvencimu nogādājamo ebreju transportam bija priekšroka visā «trešajā reihā» no viena gala līdz otram, ešeloni ar ebrejiem atgāja no stacijām pat pirms vilcieniem, kas veda munīciju un pārtiku uz Austrumu fronti, Hitlers bija piešķīris absolūtas privilēģijas lielākajam genocīdam vēsturē, Seviljam sažņaudzās sirds, viņā uzviļņoja briesmīgs kauns, bet mēs rīkosimies vēl labāk, daudz labāk, ūdeņraža bumba, kas sprāgst trīsdesmit piecu kilometru augstumā, attīsta tādu siltuma enerģiju, ka simt līdz simt četrdesmit kilometru rādiusā viss pārvēršas pelnos, četras ūdeņraža bumbas, kas vienlaikus sprāgst tai pašā augstumā, iznīcina katra veida dzīvību simt piecdesmit tūkstoš kvadrātkilometru lielā joslā, vienas pašas kobalta bumbas radioaktīvais mākonis var pārvērst tuksnesī trīsreiz lielāku rajonu nekā Lielbritānija, pēc mūsu aprēķiniem, džentlmeņi, vajadzētu tikai trīsdesmit tūkstošus megatonnu, lai iznīcinātu septiņsimt miljonu ķīniešu,

iesim, Sevilja sacīja, pieskardamies Pītera elkonim, nepaliksim šeit, Pīters ielika lāpstu ķerrā, pagriezās, iejūdzās kā ilksīs un sāka vilkt ķerru pa akmeņaino zemi, netālu no mājas viņš apstājās, izslējās un paskatījās uz Sevilju, vai es drīkstu jums uzdot dažus jautājumus? Sevilja pagriezās pret viņu un nopietni ielūkojās viņam acīs, ja tie ir jautājumi, kurus es nojaušu, tad labāk ne, es nevarēšu uz tiem atbildēt, un nevis tāpēc, ka es jums neuzticētos, bet gan, lai pasargātu jūs un Sūziju, ticiet man, būs labāk, ja jūs nezināsit neko, un jūs pats? Pīters jautāja, vai jums nedraud briesmas? Sevilja savaikstījās, Edemss domā, ka ne, ka viss ir beidzies un viņiem pietiks ar delfīniem, bet man gandrīz liekas, ka viņš maldās, Pītera pleci saspringa, bet kāpēc tādā gadījumā lai es nedalītos ar jums briesmās? Sevilja pacēla roku, tāpēc ka tā jūs varat man palīdzēt no tām izvairīties, kādā veidā? Pīters dedzīgi iesaucās, darīdams to, ko es lūgšu, un neko nejautājot,

vai gan līdz šim es neesmu, neko nejautādams, darījis to, ko jūs lūdzat? Pīters iebilda, Sevilja uzlika viņam roku uz pleca un pasmaidīja, tieši tā, un turpiniet tāpat, viņš nolaida roku gar sāniem, pirmkārt, jūs paņemsit gumijas laivu, aizvedīsit Megiju uz kontinentu un iesēdināsit viņu lidmašīnā, Sūzija brauks jums līdzi, otrkārt, jums jāuzmana, vai jums neseko, turiet acis vaļā, tie ļaudis ir speciālisti, pārzina visus sava aroda trikus, treškārt, es jums iedošu čeku uz jūsu vārda, un jūs to inkasēsit savā bankā, Pīters savilka uzacis, kāpēc čeku uz mana vārda?_ kāpēc ne čeku uz jūsu vārda ar jūsu pilnvaru, kā parasts?, tāpēc, Pīt, ka jūsu konts droši vien netiek uzraudzīts, turpretī mans, es bīstos, tiek, tāpēc, ka es nepaļaujos uz banku diskrēciju, un tāpēc, ka tas būs čeks par lielu summu, vai tas jūs apmierina?

Tiklīdz Sevilja nogriezās no fārvatera, lai nokļūtu alā, viņš ievilka airus, ielika vienu no tiem aizmugures gropē un sāka irties, Arleta stāvēja mazās gumijas laivas priekšgalā, lai ar otru airi atstumtos no klints sienām, starp kurām laiviņa slīdēja, draudēdama iestrēgt un gandrīz vai sagriezties šķērsām, tā viņi nobrauca metrus divdesmit, tad Sevilja skaļi uzsauca, airē atpakaļ! un Arleta spēcīgi airēja priekšgalā, kamēr viņš ar sava irkļa straujiem, sparīgiem vēzieniem lika laivai gandrīz pilnīgi apcir- sties ap savu asi un ievadīja to pret straumi tumšā, velvotā līkumā, kam, liekas, nebija izejas, jo priekšā slējās mitra, appelē- jusi, gliemežvākiem aplipuši siena, bet, nesasniedzis to, Sevilja atkal krasi pagrieza laivu, šoreiz pa kreisi, un iebrauca tik šaurā un zemā ejā, ka bija jāpietupstas, nu vairs nebija iespējams airēt, Arleta laivas priekšgalā iededza spēcīgu elektrisko laternu, Sevilja izstiepa rokas uz sāniem un, no visa spēka atspiezdamies pret ejas sienām, virzīja laivu uz priekšu, sīksikiem vilnīšiem šļakstot, brīžiem laivas gumijas veltņi berzējās gar klints grubuļiem ar satraucošu troksni, Sevilja pagausināja gaitu, viņam likās, ka laiva kuru katru brīdi iestrēgs starp diviem izciļņiem, Arleta dzirdēja tumsā viņa smago elpošanu, tas bija visgrūtākais un bīstamākais posms, tad Sevilja pusbalsī sacīja, klāt esam, un laiva izsprāga kā korķis no pudeles kakla un, apgriezdamās ap savu asi, ieslīdēja alā, tā bija apaļa, pazema, plaša zāle ar tik regulārām velvēm kā viduslaiku pils pagrabam, kupolveidīgajos griestos bija dažas plaisas, pa kurām spiedās iekšā zaļgana gaisma, no fārvatera alu šķīra tikai vienas sienas biezums, taču bija vajadzīga vairāk nekā pusstunda, lai pa līkumoto labirintu aizirtos līdz tai, Sevilja nolika vietā airi, kamēr Arleta lēnām slidināja laternas gaismu pār ūdens virsu, neredzēdama ne Fa, ne Bi, tikai tumsa un klusums visapkārt, ūdens bija rāms un melns, vienīgi laivas saceltie ņirbu vilnīši vēl salīgoja tā līmeni, «Fa! Bi!» Sevilja ar bažām sauca, velves atbalsoja viņa balsi, tad atkal iestājās klusums, un tikai ūdens skaņi pilēja no ievilktā aira,

nevar būt, ka viņi aizpeldējuši, Sevilja sacīja, arī tad, ja abi būtu

izbijušies, es tam neticu, Arleta pievērsās viņam, tā kā viņa, izstiepusi roku sānis, aizvien vēl slīdināja laternas staru pār ūdens līmeni, Sevilja redzēja mazo, tumšo siluetu turpat līdzās, bet uz alas sienas — milzīgo ēnu, vai tu nedomā, ka akvalangisti varēja viņus nogalināt?, nē, nē, Sevilja atbildēja, kā viņi būtu atraduši alu, nevienam par to nekas nebija zināms, un šurp jau pat dienā ir grūti nokļūt, bet tumšā naktī ala ir pilnīgi nepieejama, taču Fa un Bi varēja paši naktī izpeldēt līdz fārvateram, Sevilja pakratīja galvu, maz ticams, un pēc brītiņa turpināja, viņi ar savu sonaru arī tumsā jau iztālēm būtu atklājuši akvalangistus, turpretī tie vīri noteikti nezināja, ka delfīni ir šeit, starp citu, akvalangisti tikai izpildīja pavēli, viņi saņēma skaidru un precīzu rīkojumu — iznīcināt visu, kas ir ostā, pārējais viņus neinteresēja, nu, tad Fa un Bi aizbēguši aiz bailēm, Arleta sacīja, sprādziens viņus būs šausmīgi izbiedējis, un viņi aizpeldējuši; iestājās ilgs klusums, alā bija ļoti vēss, miklums apņēma Seviljas plecus un muguru, nomāktā balsī viņš sacīja, es ceru, ka ne, mīļais dievs, to es nepārdzīvotu, labu brīdi viņš nerunāja ne vārda, klusumā, kas valdīja alā, jautās kaut kas baiss, nodūris galvu, Sevilja iegrima sevī, savādi, ka šai mirklī viņš vairāk domāja par abu delfīnu likteni, nevis par pasaules nākotni, atceries, viņš pusbalsī sacīja, atceries, kā mēs nomainījām viens otru naktī uz plostiem, lai Fa nejustos vientuļš, jā, Arleta atbildēja, mēs nolaidām roku ūdenī, un Fa tūlīt to satvēra mutē un sāka pa jokam kost, agri no rīta viņš nolika savu lielo galvu uz plosta mazliet iesānis un skatījās uz mums, cik viņam bija mīlīgas, apaļas, spridzīgas acis, Sevilja klausījās Arletas balsī un domāja, tas ir beidzies, tagad jābrauc atpakaļ, nav vairs jēgas ilgāk palikt šai caurumā, bet, lai gan irklis jau bija viņam rokā un laiva pagriezta pret izeju no alas, viņš arvien vēl vilcinājās, krūtis nospieda neizsakāms smagums, viņu stindzināja neaptverama zaudējuma sajūta, viņš jutās bezgala nabags, it kā pēkšņi būtu zaudējis pusi mūža, gadiem ilgās ikdienas rūpes, neprātīgās bailes, kad Fa un Bi atsacījās ēst, neskaitāmās darba stundas, kad ar neatslābstošu uzmanību bija pētījis, vērojis un salīdzinājis,, pat rotaļu laikā, pat atpūtas brīžos, brauksim, viņš skaļi sacīja, nav jēgas palikt šeit, es te jūtos kā dzīvs aprakts, ārā, dienas gaismā, mums būs vieglāk, Arleta pavērsa laternas gaismu pret izeju, bet Sevilja nekustējās, labā roka bez spēka atdusējās aizmugurē uz aira, to nepaceldama, galva bija pagriezta sānis, ar skatienu uz laivas priekšgalu, lai pārbaudītu virzienu, laiks aizritēja, un Sevilja, rūgti pavīpsnādams, domāja, cik jocīgi, es taču šorīt biju pilnīgi pārliecināts, ka viņi beidzot sāks runāt, un pat magnetofonu paņēmu līdzi, vienīgais, kas man nenāca ne prātā, ka viņi varētu aizbēgt, un tagad visam beigas, viss zaudēts, ari cerība aizkavēt karu, kāds drausmīgs absurds, pasaules liktenis bija atkarīgs no tā, kas norisinājās divu vaļveidīgo smadzenēs, kad notika sprādziens, no tā, kāds priekšstats viņiem par to radās, no viņu

izdarītā secinājuma, un tagad, vai tas nav augstākais izsmiekls, B mēģinās dabūt mūs rokā, baidīdamies, ka viņi tomēr paguvuši mums visu izstāstīt, braucam, viņš sacīja trešo reizi, un viņa roka satvēra airi,

aiz laivas priekšgala, kur krita Arletas laternas gaisma, no ūdens uzšāvās kāds stāvs, uzmezdams savu milzīgo ēnu līdz kupola augšai, atskanot jautriem krekstieniem, šņirkstieniem, svilpieniem, blakus pirmajam stāvam tūlīt parādījās otrs, drusku mazāks, «Fa! Bi!» Sevilja kliedza, nezinādams kur dēties aiz prieka, un tad sākās augstu augstie lēcieni, šjakstināšanās, krekstinā- šana, kas atgādināja smieklus, atmuguriska deja, kad delfīni, uz- niruši par trim ceturtdaļām virs ūdens, slīdēja pa to, kuldami asti, Henrij! Arleta laimīga iesaucās, šoreiz nevarēja maldīties, tā bija agrākā vētrainā sajūsma, bezgalīga sirsnība, neizsmeļams prieks, tik liela mīlestība, ka to nemaz nav iespējams pilnībā parādīt.

— Fa! Bi! — Sevilja sauca. — Kur jūs bijāt?

— Bet šeit! — Fa atsaucās ārkārtīgi spalgā balsī. — Mēs visu laiku esam šeit. Mēs klausāmies.

Arleta noliecās, pieskārās Seviljas elkonim un vienā elpas vilcienā izteica:

— Mīļais! Viņš runā angliski!

Patiešām Fa runāja angliski, viņš nebija aizmirsis!

— Kur — šeit?

— Seit, — Bi sacīja. — Mēs nekustamies. Paši ūdenī, elpeklis ārā.

— Bet kāpēc? Kāpēc? — Sevilja jautāja.

Fa nolika galvu uz laivas veltņa.

— Mēs sakām: varbūt viņi nāk mūs nogalināt. Varbūt viņi ir draugi. Varbūt nav.

Tad, lūk, kā! Neuzticēšanās, šaubas. Cik dziļi cilvēku meli iedragā radījumus, kas nezina ļauna!

— Bet mēs taču jūs mīlam! — Sevilja sacīja.

— Es zinu, — Bi atbildēja. — Es dzirdu. Es dzirdu, kad tu runā par Fa.

«Es dzirdu», nevis «es dzirdēju», «kad tu runā», nevis «kad tu runāji». Viņu valoda pusgada laikā tomēr bija cietusi. Tā tas notiek ar pakļautām tautām, kuru valodu vairs skolās nemāca: vārdi saglabājas atmiņā, bet sintakse kļūst nabadzīgāka. Teikumu uzbūvē bija kaut kas bērnišķīgs, un izruna bija netīrāka nekā jebkad agrāk.

Bi palēcās augstu gaisā un iekrita ūdenī blakus laivai, lai apšļāktu Sevilju.

— Rimsties, Bi! — Arleta uzsauca. — Te ir pārāk auksts, lai draiskotos.

— Es dzirdu, — Bi smiedamās sacīja. — Ma runā par Fa, bet par Bi nē.

— Es tevi mīlu, Bi, — Arleta apliecināja.

— Ma aizmirst Bi, — Bi turpināja, un laternas gaismā varēja redzēt šķelmīgu spīdumu viņas acī.

Fa vairs nesacīja neko. Nolicis galvu uz gumijas laivas veltņa, viņš pievērtām acīm ļāvās Arletas glāstiem.

— Bi, — Sevilja jautāja, — paskaidro man. Tu taču neesi aizmirsusi cilvēku valodu?

— Kad neviens neklausās, mēs ar Fa runājam. Mēs negribam aizmirst.

— Kāpēc? Jūs taču vairs negribējāt runāt ar cilvēkiem.

— Lai saglabātu. Un vēl, — viņa pēc brīža piebilda, — lai iemācītu mazajiem.

Sevilja uzmanīgi izņēma no kabatas mazu bateriju magnetofonu, savienoja kontaktus un izvilka mikrofonu. Dīvaina loģika. Cilvēks ir ļauns, bet viņa valoda ir laba, ja to nelieto, lai sazinātos ar cilvēkiem: ieguvums, kas pats par sevi vērtīgs, saglabājams un pat nododams tālāk nākamajām paaudzēm, arī sava veida sociāla priekšrocība; starp citu, Bi ar to bija iepriekšējā dienā lielījusies Dēzijai.

— Bi, — Sevilja jautāja, — vai tu mīli Pa un Ma?

— Jā.

— Un citus cilvēkus?

— Nē. Citi cilvēki nav labi.

Sevilja tuvināja roku ar mikrofonu laivas veltnim.

— Kāpēc? Ko tad viņi nodarījuši? — viņš jautāja, pieliekdamies Bi.

— Viņi melo. Viņi nogalina.

Lieliski pateikts. Visa cilvēces vēsture četros vārdos. No paša sākuma līdz 1973. gadam. Līdz dienai, kad cilvēce, sagrābusi pati sevi aiz rīkles kā klauns, neviļus aiz neuzmanības nožņaudzas.

— Kā viņi melo? — Sevilja vaicāja.

Fa pagrieza galvu un paskatījās.

— Sākumā, ar Ba, tas bija jocīgi. Bet pēc lidmašīnas viņi melo, viņi nogalina. Pat mūs viņi mēģina nogalināt.

— Paskaidro, Bi, — Sevilja sacīja.

— Nē, es! — Fa sparīgi iesaucās. — Sākumā, ar Ba, pirms lidmašīnas, viņi uzliek mums iejūgu. Labi. Uz iejūga ir mīna. Viņi parāda mums vecu, tukšu kuģi, tālu, ļoti tālu. Mēs peldam, peldam. Pie kuģa mēs ienirstam, piepeldam pavisam klāt, pagriežamies uz sāniem, mina paliek pie kuģa.

— Pagaidi, Fa, ne tik ātri. Saskaroties ar kuģi, mīna atbrīvojas no siksnām un pielīp pie kuģa?

— Jā.

— Ka pielīp?

— Kā gliemežvāks pie klints.

— Un tu, ko tu dari?

— Es peldu. Tālu, tālu.

— Es arī, — Bi iejaucās. — Man arī ir iejūgs un mīna. Mana mīna arī paliek pie kuģa. Es arī peldu kopā ar Fa.

Pēkšņi Bi iesmējās.

— Kāpēc tu smejies?

— Sākumā Ba saka: Bi nesīs mīnu. Bet es saku: nē. Es saku: kopā ar Fa, citādi es nepeldu. Tad Fa viens pats, Ba saka. Tikai kopā ar Bi, citādi es nepeldu, Fa saka. Cilvēki ļoti dusmojas. Viņi saka: Bi vienā baseinā, Fa otrā baseinā. Tad es vairs neēdu. Un Fa arī neēd. Divas dienas, un cilvēki piekāpjas.

— Fa, — Sevilja vaicāja, — kurā vietā kuģim tu noliec mīnu?

— Pašā vidū.

— Un tu, Bi?

— Vidū. Blakus Fa.

Acīmredzot otra mīna bijusi tukša. To vajadzēja tikai tāpēc, lai apmierinātu delfīnu prasību nešķirt viņus.

— Un tad? — Sevilja jautāja.

— Mēs peldam un peldam. Un kuģis taisa «puf». Ļoti stipri, kā vakar vakarā. Kādu citu dienu Ba saka: jūs redzat kuģi, panāciet to. Bet kuģis peld ātri, ļoti ātri; tomēr Bi un es, mēs to panākam, pieliekam mīnu un peldam atpakaļ.

— Un kuģis uzsprāgst?

— Nē. Kad mēs to panākam, nekad.

— Kā tu domā, kāpēc?

— Tāpēc, ka uz kuģa ir cilvēki.

— Un tālāk?

— Katru dienu notiek skriešanās, — Bi sacīja, — mēs un laiva ar diviem lieliem motoriem.

— Kādi motori? Vai tādi, kādus tu'redzi laivu aizmugurē?

— Jā. Tas ir jautri.

— Kāpēc?

— Laiva peld ātri, ļoti ātri, ātrāk nekā visi kuģi.

Fa triumfējoši piebilda:

— Bet mēs uzvaram.

— Vai jūs nopeldat garu gabalu?

— Kā kuru reizi: pusgaru, garu, garu un pusgaru, divreiz garu. Bet mēs uzvaram. Cilvēki laivā ir ļoti apmierināti. Viņi kliedz. Viņi svilpo.

— Citreiz tā ir zemūdene, — Bi sacīja. — Zemūdene mūs paņem, aizved jūrā tālu no krasta un palaiž. Ba saka: peldiet vienu stundu uz dienvidiem un atgriezieties zemūdenē.

— Kā jūs zināt, ka esat nopeldējuši stundu?

— Mēs zinām. Mūs apmācīja. Pusgarš gabals — pusstunda.

Garš gabals — stunda. Divreiz garš gabals — divas stundas.

— Un jūs neklūdāties?

— Nē.

— Un jūs atrodat zemūdeni?

— Vienmēr.

— Kā?

Fa sacīja:

— Ba arī grib zināt, kā. Bet mēs labi nezinām, kā. Mēs garšojam ūdeni.

— Jūs garšojat ūdeni?

— Kad mēs peldam, — Bi paskaidroja, — mēs mazliet atveram muti un garšojam ūdeni.

— Un tai pusē, uz kuru aizbraukusi zemūdene, ūdenim ir citāda garša?

— Jā.

— Citreiz, — Fa sacīja, — mums nav jamekle zemūdene, bet mums jāatrod bāze. Tas ir grūtāk.

— Kāpēc?

— Ir labi jāpazīst piekraste ap bāzi.

— Kad tu neredzi zemi, kā tu to vari atrast?

— Pēc ūdens garšas.

— Un, kad tu redzi zemi, kā tu atrod bāzi?

— Ar sonaru. Un, kad esmu tuvāk, ar aci.

Vispirms — garša. Pēc tam — auss. Visbeidzot — acs. Acs, izrādās, vismazāk noderīga.

— Vai naktī arī tu atrodi bāzi?

— Jā. Bet vispirms es daudz peldu ap bāzi ar sonaru. Vajag labi pazīt krastu.

Un izpētīt visus virzienus, ar sonaru konstatēt visas izmaiņas zem ūdens, visus datus iereģistrēt apbrīnojamā atmiņā un precīzi paturēt prātā, kad peld bez redzamiem orientieriem. Taču Fa tas viss likās vienkārši.

— Labi, — Sevilja sacīja. — Parunāsim par lidmašīnu.

— Tas bija garš ceļojums, — Bi teica.

— Kādā veidā?

— Uz nestuvēm. Man karsti. Es esmu pavisam sausa, man ir grūti. Fa arī. Ba liek mums virsū slapjus palagus. Pēc lidmašīnas — bāze. Es peldu pa bāzi un apkārt bāzei. Bet nedaudz. Fa arī.

— Ūdenim ir savāda garša, — Fa piebilda.

— Un pēc tam?

Fa turpināja:

— Ba ved mūs laivā, mani un Bi. Ba saka: jūs gaida zemūdene. Jūs brauksit ar zemūdeni. Es ne. Viens cilvēks jums teiks: izdariet to un to, un jūs izdarīsit. Es saku Ba: kāpēc tu nebrauc līdzi?

Viņš saka: tāda ir pavēle.

— Un kāds Ba izskatījās, to sacīdams?

— Viņš nebija priecīgs. Mēs paliekam laivā.

— Cik ilgi?

— Kad es nepeldu, es nezinu, cik ilgi.

— Vai īsu vai ilgu laiku?

— Ugu.

— Kas notiek, kad jūs sastopat zemūdeni?

— Ba mūs ielaiž ūdenī, un mēs aizpeldam līdz zemūdenei. Cilvēki mūs paņem.

— Vai jums nebija grūti zemūdenē?

— Jā. Ļoti grūti. Bet cilvēki rīkojas uzmanīgi. Tomēr man bail. Zemūdenē ir ļoti karsts. Es esmu pavisam sauss, man ļoti grūti.

Bi sacīja:

— Zemūdenē cilvēks mums saka …

— Kāds cilvēks?

— Cilvēks, kas komandē.

— Vai viņam bija mugurā formas tērps?

— Nē.

— Kads viņš izskatījas?

— Mazs, zilām acīm, nedaudz matu.

— Ko viņš saka?

— Viņam rokā mazs, pelēks kuģis ar lielgabaliem. Viņš to rāda mums un saka: apskatiet labi. Es jūs palaidīšu jūrā, jūs atradīsit šo kuģi, pieliksit mīnu un peldēsit atpakaļ uz zemūdeni.

— Cik ilgi jūs palikāt zemūdenē?

— Ilgi. Mēs labi apskatām mazo kuģi.

— Vai tā ir pirmā reize, kad jums liek atrast īstu kuģi, parādot vispirms mazu tā modeli?

— Nē. Bāzē mēs ar Fa to bieži darījām.

— Un vai jūs arī kļūdījāties?

— Pirmās reizes jā. Pēc tam vairs nekad.

— Labi. Kas notiek pēc tam?

— Cilvēki mums uzliek iejūgu.

— Parastās siksnas?

— Nē. Citas.

— Un mīnas? _

— Nē, vēl ne. Ūdenslīdēji mūs izlaiž ārā.

— Zem ūdens?

— Jā.

— Ka viņi to dara?

— Ieliek mūs kastē, aiztaisa kasti ciet, tā piepildās ar ūdeni. Jūrā tā atveras. Mēs tiekam ārā. Ūdenslīdēji mūs tur aiz siksnām. Viņi peld mums līdzi.

— Vai ilgi?

— Nē. Viņi apstājas un piestiprina mīnas pie mūsu iejūga.

— Un pēc tam?

— Mēs peldam uz ziemeļiem. •

— Kā jūs zināt, ka uz ziemeļiem?

— Pēc saules. Kad mūs izlaiž no zemūdenes, ir rīta vidus. Mēs peldam ātri.

— Cik ilgi?

— Garu gabalu un pusgaru. Es atrodu kuģi. Es piepeldu tuvāk, uz kuģa ir cilvēki. Es saku Bi: tas nav jautri, «puf» nevajag!

— Nevajag sprādziena?

— Jā. Es domāju: ir cilvēki, nav «puf». Bi saka: es būšu pirmā. Tad es peldu, peldu, Pa, es peldu, kā putns lido! Es esmu pirmais, nevis Bi! Es pagriežos, mīna iet uz kuģi, bet es esmu uz mīnas!

— Tu gribi sacīt, ka mīna pielīp pie kuģa, bet neatdalās no siksnām?

— Jā.

— Un tu esi piesiets pie kuģa?

— Jā. Man ir bail! Es vairs neelpoju! Es slīkstu nost! Es saucu palīgā: Bi! Bi!

— Un es, — Bi turpināja, — es ar zobiem pārkodu siksnu Fa zem vēdera. Viņš ir brīvs. Bet es netuvojos kuģim.

— Tu nepieliec savu mīnu?

— Nē.

— Atkārto: tu nepieliec savu mīnu?

— Nē. Man bail. Fa arī bail.

Seviljam sāka drebēt rokas.

— Ko tu dari ar savu mīnu?

— Es saku Fa: pārkod ar zobiem manas siksnas. Viņš pārkož. Iejūgs un mīna nokrit.

Sevilja paskatījās uz Arletu, rokas viņam drebēja, viņš nevaldīja pār savu balsi. Simtu jūrnieku dzīvība bijusi atkarīga no niecīgas nejaušības: akvalangisti bija piestiprinājuši tukšo mīnu pie Bi iejūga, nevis pie Fa.

— Iejūgs un mīna nogrimst jura?

— Jā.

— Un pēc tam?

— Mēs ar Fa uznirst aun virs ūdens, es elpoju un peldu uz dienvidiem. Es peldu ātri, ātri. Man bail.

— Kādā virzienā brauca kuģis?

— Uz ziemeļiem.

— Un jūs — uz dienvidiem?

— Jā. Un kuģis taisa «puf»!

— Vai tu to redzi?

— Uz kuģa ir cilvēki, un kuģis taisa «puf»!

— Vai tu to redzi?

— Es dzirdu. Es esmu tālu jūrā, bet es redzu gaismu. Es dzirdu troksni un jūtu triecienu ūdenī. Es ienirstu dziļāk, es peldu, man ir bail!

— Cik ilgi tu peldi?

— Vienu garu gabalu un pusi. Es garšoju ūdeni. Zemūdenes nav: tā ir aizbraukusi.

— Un tālāk?

— Es to meklēju. Fa arī. Bet zemūdene ir projām. Jau sen. Ūdenim nav garšas.

— Tad Bi un es, mēs saprotam.

— Ko jūs saprotat?

— Cilvēki uz kuģa mirst. Un Fa, un Bi arī mirst pie kuģa kopā ar viņiem. Zemūdenes vīrs saka: ļoti labi, viņi ir nomiruši, nevajag gaidīt.

— Un tad?

— Es saku: cilvēki nav labi. Paliksim jurā. Bi saka: ne, vajag atgriezties bāzē.

— Kāpēc?

— Lai pateiktu Ba.

— Lai pastāstītu Ba, kas noticis? — Sevilja pārjautāja, ar pūlēm valdīdams satraukumu.

— Jā. Tāpēc ka Ba ir mūsu draugs. Bet zeme ir tālu. Es peldu, es atrodu zemi, bet neatrodu bāzi. Es tik labi nepazīstu krastu. Es peldu, ir dienas beigas, es peldu visu nakti. Es neēdu, es peldu, es esmu ļoti noguris.

— O, es esmu tik nogurusi! — Bi sacīja. — Mēs ar Fa peldam. Es peldu un peldu. Beidzot, no rīta, es redzu bāzi. Un uz dambja stāv Ba. Viņš mūs redz. Viņš ar visām drēbēm metas ūdenī. Mēs esam apmierināti.

— Un tad?

Iestājās klusums, tas ieilga.

— Un tad? — Sevilja pacietīgi atkārtoja.

— Es visu pasaku Ba.

— Tu viņam izstāsti visu, kas noticis? — Sevilja jautāja piesmakušā balsī.

Viņš izstiepa roku un spēcīgi saspieda Arletas pirkstus.

— Jā.

— Visu?

— Jā.

Atkal klusums.

— Un tālāk?

— Ba skatās uz mums. Viņš ir pavisam balts. Viņš saka: tas

nav iespējams. Tas nav taisnība. Bi, tu melo. Nevajag to vairs sacīt. Dzirdi, tā nevajag sacīt. Viņš ir pavisam balts. Viņš trīc.

— Un ko tu atbildi?

— Es saku: tas ir taisnība, tas ir taisnība, tas ir taisnība! — Bi izmisīgi atkārtoja.

Viņa atkal apklusa.

—'Un tad?

— Tad es saprotu, ka Ba nav mūsu draugs. Mēs sakam: ar Ba mēs vairs nerunāsim. Ar cilvēkiem mēs vairs nerunāsim.

Sevilja izslēdza magnetofonu un paskatījās uz Arletu.

— Tā, nu viss ir skaidrs. Bobs visu, ko uzzināja, pastāstīja B vīriem, un pēc tam tie viņu likvidēja. Vai gan šie vīri ticēs, ka Fa un Bi nav ar mums runājuši?

— Viņi taču zina, ka ne, — Arleta pēc brīža sacīja. — Viņi droši vien vakar uztvēra visas tavas un Edemsa radiogrammas.

— Un nodomāja, ka mēs tikai laižam šiem miglu acīs.

— Labi, piejausim, ka tā viņi to iztulko. Pieļausim, ka viņi domā, ka Edemsam tagad ir magnetofona lente ar delfīnu liecībām. Tādā gadījumā mums nekādas briesmas vairs nedraud.

— Pilnīgi pretēji. Viņi uzskata, ka delfīni ir beigti. Lai magnetofona ierakstam būtu pierādījuma vērtība, mums jābūt dzīviem un jāapstiprina delfīnu stāsts.

— Pa! — Bi sacīja. — Mēs gribam runāt.

— Tūlīt, Bi, — Sevilja atbildēja, uzlikdams roku viņai uz galvas. — Pa runā ar Ma.

— Un pēc tam ar Bi?

— Pēc tam ar Bi.

— Vai tu domā, — Arleta jautāja, — ka B vīri nāks atkal…

Kīusā, bet ļoti noteiktā balsī Sevilja atbildēja:

— Jā, šonakt. Viņi atgriezīsies šonakt.

— Ja tu tā domā, tad arī Edemsam jādomā tāpat. Kāpēc tādā gadījumā viņš atsauca apsardzes kuģus?

Sevilja saņēma rokas un paraustīja plecus.

— Edemss! Edemss spēlēja divkāršu spēli.

Sevilja turpināja, cenzdamies slēpt satraukumu balsī:

— Edemsa nostāja jau no paša sākuma bijusi divkosīga. Viņš taču pārstāv resoru, kur vieni ir patiesības piekritēji, bet otri — par patiesības noklusēšanu. Sākumā viņš bija par patiesību. Tā kā Fa un Bi tagad ir «beigti», Edemss domā, ka patiesības nometne zaudējusi, un turpmāk viņš atbalstīs klusēšanu.

— Fa un Bi nav beigti, — Fa sacīja.

— Protams, nē, — Sevilja apliecināja.

— Tu sacīji, ka Fa un Bi ir beigti.

— Tā saka ļauni cilvēki.

— Bet tas nav taisnība! — Fa satraukti iebilda.

— Nē, tas nav taisnība, Fa, — Sevilja atkārtoja.

Viņš paskatījās uz Arletu un domāja par to, kāds delfīnu uztverē vārdam ir realitātes spēks, vajadzēja izteikties ļoti uzmanīgi.

— Tu sacīji, — Arleta iejautājas, — ka turpmāk Edemss atbalstīšot klusēšanu. Ko tas nozīmē?

— Šorīt bija kāds brīdis, kad Edemss sevi nodeva: kad viņš piedāvājās atstāt man ieročus. Kāpēc man paturēt ieročus, ja nekādas briesmas nedraud?

— Viņš ir necilvēks!

— Nē, kāpēc, — Sevilja iebilda. — Viņš izjūt pret mums zināmas simpātijas, un viņā vēl palikusi vāja cilvēcības atblāzma.

Pēc brīža viņš piebilda:

— Pierādījums tam: pēdējā mirklī viņš nespēja panest domu, ka nodod mūs bez ieročiem B vīru rokās. Un atstāja mums izredzes uz glābiņu.

Viņš pavīpsnāja.

— Ļoti niecīgas izredzes.

*

Sevilja ievilka airi, izcēla to no balsta un nolika laivas dibenā, tad izņēma elektrisko laternu no Pītera rokām un uzlaida staru kūli abiem delfīniem, Fa! Bi! viņš sacīja skaļā balsī, kamēr delfīni, pa pusei uzniruši virs ūdens, uzlika galvas uz laivas gumijas veltņiem, esiet rāmi, Sevilja turpināja, man jāparunā ar Pīteru, Pītera skatiens klīda no viena pie otra, Fa un Bi? viņš, pavisam apjucis, jautāja neskanīgā balsī, bet šorīt, tas lielais tēviņš? jūras delfīns, kuru Dēzija bija pieradinājusi, Pīters grozīja galvu, es sāku kaut ko saprast, Sevilja pavērsa laternas gaismu pret viņu, bet, tā kā viņš samirkšķināja acis, nolaida to zemāk, līdz jaunekļa

krūtīm, Pītera gaišā, godīgā, atklātā seja tādā apgaismojumā pēkšņi kļuva neparasti skarba un vīrišķīga, pat abas bedrītes vaigos virs lūpu kaktiņiem likās dziļākas un asākas, zods vairāk izvirzīts^ skaidri iezīmējās kakla cīpslas, gluži kā atlētam piepūles laikā, sejas vaibsti bija kā akmenī kalti, pat zem uzacu lokiem dziļi iegrimušās acis vairs neraudzījās tik bērnišķīgi, Pīter, Sevilja sacīja, es jūs atvedu uz šo alu, lai parādītu, ka Fa un Bi ir dzīvi, es gribu, lai vēlāk, ja būs vajadzīgs, jūs varētu apliecināt, ka 9. janvāra rītā, tas ir, otrā dienā pēc sprādziena, kas iznīcināja «Karibī», esat redzējis viņus dzīvus, atvainojiet, ka nolaupīju jūs Sūzijai, tikko krastā izkāpušu, bet es gribēju parunāt ar jums mierīgi šeit, alā, kur nav jābaidās, ka mūs var izspiegot no tālienes ar elektronu noklausīšanās aparātu, tagad, kad Edemss atstājis viņiem pilnīgu rīcības brīvību, šie kungi liks lietā visas savas spējas, pirmais jautājums: vai 'jums sekoja?, jā, Pīters atbildēja, no kura brīža sākot? uz jūras? vai kad izkāpāt krastā? Pīters

papurināja galvu un sacīja skaļā, gandrīz priecīgi pacilātā balsī, nē, viņi rīkojās daudz viltīgāk, viņi zina, ka, izkāpis krastā, es vispirms došos uz automobiļu stāvvietu pēc sava forda, labi, tur nonācis, es redzu, ka manam fordam nevar tikt klāt, tas ir ieslēgts neticamā automašīnu jūklī, vajadzīga .vesela pusstunda, lai to atbrīvotu, un pārvaldnieks pa to laiku var piezvanīt, kur likts, kad es beidzot izbraucu, ievēroju diezgan tālu aizmugurē melnu dodžu, aiz dodža zilu oldsmobilu, pēc tam vecu, netīru nenoteiktas krāsas kreisiem, tad atkal dodžu, jā, gandrīz aizmirsu, par stāvvietu runājot, es skatījos, kur ir jūsu buiks, pie tā tikpat grūti tikt klāt kā pie mana forda, bet jūs to nolikāt stāvvietā tikai aizvakar, un pēc jūsu lūguma tas bija tikko nomazgāts, rievas zem durvīm bija vēl slapjas, puišiem laikam nācās krietni nopūlēties, kamēr aizdzina mašīnu pašā nomaļākajā stūrī, komiski izskatījās jūsu mirdzošais buiks starp vecajām, dubļainajām grabažām, kas stāv tur jau mēnešiem ilgi, tai brīdī man acis atvērās, un es kļuvu uzmanīgs, Sevilja skatījās uz Pīteru, tik jauns, tik bezbēdīgs, tik lepns uz savām novērošanas spējām, tā ir laime, ka viņu tur, uz cietzemes, nenolaupīja kopā ar Sūziju, bet B vīri ir pārliecināti, ka mūs visus šovakar dabūs rokā, Pīter, viņš nopietni sacīja, mums pienācis laiks šķirties, Pīters raudzījās viņā satriekts, apjucis, tikai nejautājiet neko, Pīter, nekas man nav grūtāk kā pamest jūs, bet tas ir nepieciešams, mums visiem četriem draud nāves briesmas, mums jābēg un jāpaslēpjas, laika palicis maz, kad satumsīs, mēs aizbrauksim no salas, jūs mazajā gumijas laivā dosities uz kontinentu, bet es ar lielo laivu, nē, es negribu jums sacīt, kurp es braukšu, bet klausieties, kas jādara jums ar Sūziju: jūs paņemsit līdzi tikai pašu nepieciešamāko un magnetofona lentes, kur ierakstīti Dēzijas svilpieni, tas ir viss mūsu darbs uz salas, jūs paņemsit arī divas vēstules, vienu Megijai, lai arī viņa cik iespējams ātri atrod, kur paslēpties, un otru, ļoti svarīgu vēstuli Goldsteinam, tiklīdz jūs būsit pārliecinājušies, ka jums neseko, jums jānosūta abas šīs vēstules, bet es pasteidzos, vispirms, sasnieguši kontinentu, jūs nekādā gadījumā nedrīkstat rādīties automobiļu stāvvietā, dodieties uz tuvāko remontdarbnīcu, un tur jūs katrā ziņā gaida «reta izdevība», nelaidiet to garām un nopērciet mašīnu, Pīters sarauca uzacis, es jums došu, kas vajadzīgs, Sevilja piebilda, brauciet visu nakti, nākamajā posmā, no rīta, es jums iesaku automobili pārdot, kaut vai ar zaudējumiem, kādā citā garāžā nopirkt jaunu mašīnu un vismaz vēl vienu reizi atkārtot to pašu, tā jūs aizbrauksit līdz Kanādai, bet no Kanādas dodieties uz Eiropu, es domāju, ka robežai tiksit pāri bez sarežģījumiem, jo jūs neizseko vis FIB, bet gan resors, kas, protams, savus noslēpumus FIB neatklāj, es jau zinu, ko jūs gribat sacīt, Pīter, bet ■man jums jāatlīdzina zaudējumi par līguma laušanu, un pēc visa šī darba, ko mēs kopīgi esam veikuši, jūs noteikti esat nopelnījis gadu mierīgas atpūtas kaut kur Eiropā, man jums jāaizrāda,

Pīters sacīja, ka tamlīdzīga zaudējumu atlīdzināšana manā līgumā nav paredzēta, Sevilja pasmaidīja, tas ir netīšs izlaidums, ko es gribu izlabot, jo kur gan lai es lieku visu to naudu? Pīters klusēdams ilgi raudzījās viņā, es vēlētos uzdot jums vienu jautājumu, tikai vienu: vai ierocis man jāņem līdzi?, tas ir jautājums, Sevilja sacīja, uz kuru jums pašam jāatbild, es nezinu, cik tālu sniedzas jūsu cieņa pret cilvēka dzīvību, Pīters izslēja plecus un paskatījās Seviljam acīs, es izteikšu savu jautājumu citiem vārdiem: ja viņi tiks mums ; uz pēdām un nolaupīs mūs, vai, pēc jūsu domām, viņi mūs spīdzinās, lai piespiestu runāt?, domāju, ka jā, arī Sūziju? Pīters jautāja aizžņaugtā* balsī, Sevilja sarauca uzacis, ticiet man, viņi tur neredz nekādu atšķirību.

Majā nebija iedegta neviena spuldze, durvis un logi bija ciet, šad tad uz īsu brīdi paspīdēja tikai elektriskās laterniņas gaisma, uz terases par viņu galvām jumās milzīgi, nekustīgi, smagi, melni mākoņi, kuros nebija nevienas pelēcīgas plaisas, bija gaidāma tikpat tumša nakts kā iepriekšējā, Sevilju pārņēma dīvaina sajūta šai krēsla, kas ar katru minūti kļuva biezāka un drūmāka, viņi visi četri, ģērbušies tumšās drānas, arī sievietes garās biksēs, bez trokšņa kustējās šurp un turp, no mājas uz terasi, no terases uz ostu, gatavodamies ceļam, viņi staigāja basām kājām, retumis, ar muti pie auss, pārmija tikko dzirdamus čukstus, četras sa- tumstošajā naktī aizvien grūtāk saskatāmas ēnas, kas slīdēja cita citai pretī, izšķīrās, krustojās, tuvojās, atkal attālinājās, Sevilja sākumā pazina biedrus pēc silueta, Arleta bija vismazākā, Pīters — visgarākais, Sūzija — vidējā, bet arī šī atšķirība izlīdzinājās, izgaisa, tumsa izdzēsa un aprija siluetus, kustības palēninājās, tagad tikai pēc elpas varēja nojaust otra tuvumu, kāda roka piedūrās Seviljās krūtīm, viņš to satvēra, tā bija Pītera roka, kāda balss čukstēja viņam ausī, mēs esam beiguši, laiks braukt, Pīter, es redzēju, ka jūs paņēmāt revolveri, Sevilja norunāja vienā elpas vilcienā, labāk ņemiet granātas, ja vairāki apbruņoti pretinieki pēkšņi izlec no automašīnas, vislabāk der granāta, Sevilja juta uz kakla Arletas elpu, Sūzija grib no tevis atvadīties, kāda roka pieskārās plecam, tā bija Sūzijas roka, auss uztvēra spēcīgus, sirsnīgus čukstus, Henrij, labu veiksmi, labu veiksmi, Henrij, pirmo reizi Sūzija sauca viņu par Henriju, viņš juta, ka Sūzija saņem delnās viņa seju, pieliecās, Sūzija uzspieda lūpas viņam uz vaiga un vienā elpas vilcienā tikpat spēcīgi un sirsnīgi atkārtoja, labu veiksmi, Henrij, tad viņa palaida rokas vaļā, bija dzirdami klusi, apslāpēti šņuksti, viņš saprata, ka abas sievietes atvadās, Sevilja priecīgi un brīvi uzelpoja: arī tāds ir cilvēks — ar savu labo gribu, rūpēm par citiem, dziļu pieķeršanos, Pītera roka slīdēja pa viņa delmu, viņš satvēra to un spēcīgi paspieda, Pīt, viņš sacīja klusā balsī Pīteram pie pašas auss, es paņemšu jūsu mazo laivu, lai aizbrauktu pēc Fa un Bi, viņš paspēra pāris soļu, kāds tuvojās, matu smarža, vēsas rokas, tā bija Arleta, viņai bija apbrīnojama dzirde, stāvēdama metru atstatu,

Arleta bija dzirdējusi viņa vārdus, viņa piekļāvās, pastiepās uz pirkstgaliem un iečukstēja viņam ausī, es braukšu līdzi, Henrij,

viņi iegriezās šaurajā līkloču kanālā, Arleta tikai retumis uz brīdi paspīdināja laterniņu, šodien Sevilja te brauca jau trešo reizi un gandrīz pēc taustes pazina ceļu, kā cilvēks pazīst tu-mšu gaiteni mājā, kurā pavadīta bērnība, jo tālāk starp klinšu sienām slīdēja laiva, jo lielāka atvieglojuma un drošības sajūta pārņēma Sevilju, viņš varēja iedomāties, ko izjuta aizvēsturiskie cilvēki, atklājuši līkumotu alu pakalna nogāzē, jā, jā, pat tad, ja vispirms vajadzēja izdzīt no turienes lāčus, lai padarītu to par savu patvērumu, mednieku šķēpi un cirvjj pret ilkņiem un nagiem, bija vērts uzbrukt veselam milzīgo pēdmiņu baram, lai nolaupītu viņu silto, tumšo, dziļo un nepieejamo migu, kur, cieši piespiedušies cits pie cita siltenā cilvēku ņudzeklī, nākamie pasaules valdnieki un iznīcinātāji jutās tikpat pasargāti no visām āra briesmām kā mātes vēderā, vari nenodzēst laternu, Sevilja skaļi sacīja, abām rokām

atstumdamies no pēdējās ejas klinšu sienām, tas bija gluži jauns prieks atkal runāt skaļā balsi un redzēt skaidri. Fa! Bi! viņš skaņi uzsauca, un delfīni parādījās blakus laivai — priecīgi, trokšņaini, kustīgi, nē, nē, nešļakstinieties, Sevilja viņus norāja, mums šonakt jānobrauc tāls ceļš pa jūru, mums sals, ja būsim slapji, paklausieties, kad nokļūsim fārvaterā un pēc tam jūrā, vairs ne vārda, neviena paša vārda cilvēku valodā, runājiet tikai ar svilpieniem, mums priekšā ienaidnieks, pa kreisi un pa labi ienaidnieks, Arleta iesmējās, pirmo reizi kopš divi dienām smējās, mīļais, viņa sacīja, cenzdamās apvaldīt priecīgu uzbudinājumu, tu runā kā armijas virspavēlnieks, un tev ir tādi paši kara noslēpumi, visneticamākais ir tas, ka es pat nezinu, kurp mēs dodamies, protams, uz Kubu, viņš atbildēja, es kopš vakardienas par to tik daudz esmu domājis, un man šķita, ka es jau tev teicu, līdz Marianao ir nepilni simtpiecdesmit kilometri, Kuba ir vistuvākā ārvalsts un, galvenais, vienīgā Latīņamerikas zeme, kur šis fakts, ka mums atņemta Savienoto Valstu pase, jau ir sava veida rekomendācija, tā ir vienīgā valsts, no kuras mēs varam viegli nokļūt Prāgā, varbūt ar kubiešu pasēm, mūsu mērķis, ja vien mūs nesaņems ciet, ir kopā ar Fa un Bi pirms 13. janvāra nokļūt kādas Eiropas valsts galvaspilsētā, lai skaļi un atklāti paziņotu patiesību, ja Goldsteins nav saņēmis manu vēstuli vai arī viņam nav izdevies pārliecināt Smitu ar šā rīta ierakstu magnetofona lentē, tad, man šķiet, šis ieraksts un vēsts par to, ka mēs ar Fa un Bi atrodamies Prāgā, liks Smitam atgūties un pagriezt stūri uz otru pusi, man nepatiktu, ka es būtu spiests sasaukt preses konferenci un izstāstīt par slepeno dienestu briesmu darbiem manā zemē, pietiktu ar Smita paziņojumu, ka komisija noskaidrojusi «Little Rock» bojāejas apstākļus un atzinusi sprādzienu par nelaimes gadījumu,kad abas gumijas laivas ar paceltiem motoriem un paralēli

noliktiem airiem uz veltņiem atkal stāvēja blakus fārvaterā elles tumsā un vārdi atkal pārvērtās tikko sadzirdamos čukstos, Sevilju no jauna pārņēma tāds pats baiļpilns nemiers kā pirms dažām stundām, kad delfīni viņam atklāja, ka Bobs zinājis visu, viņš gaidīja, kamēr Pīters sakrauj somas mazajā laivā, gaidīšana kļuva nepanesama, nervi bija saspringti līdz pēdējam, deniņos dunēja, paduses bija vienos sviedros, viņš vairs nespēja palikt nekustīgs, Arleta satvēra viņa roku, viņš tūlīt to atrāva atpakaļ, roka bija slapja, un Pīters nevarēja vien beigt kravāšanos, viņš allaž bija tik pedantiski rūpīgs, tik akurāts, Sevilju pārņēma drausmīga nepacietība, kurā dusmas jaucās ar paniku, viņš jau pavēra lūpas, lai uzkliegtu, bet savaldījās, aizgāja uz laivas priekšgalu un kā apburts sastinga: viņam pretī raudzījās kompaša luminiscējošais disks kā draudzīga zīme tumsas okeānā, vienīgais drošais un nomierinošais punkts naidīgā pasaulē, un pēkšņi viņš atcerējās, 1944. gada vasara Normandijā, aiz dzīvžoga, nakts uzbrukuma laikā, naidīgajā tumsā skaidri iegaismojās rokas pulksteņa kiminiscējošie rādītāji, viņš izjuta atvieglojumu, prāts atkal kļuva skaidrs un darbīgs, Tod, paņemiet desmit puišus un ejiet izlūkot, kas tas par strautu, kas burbuļo tur ielejā, un, ja nāksies šaut, tikai nešaujiet cits citam virsū, drausmīga sajūta, kad jāvirzās uz priekšu aklā tumsā, kur ik brīdi var iekrist lamatās, nolādētie normandiešu žogi, aiz katra dzīvžoga vācu ložmetējs, lieliski nomaskēts, gaida absolūtā klusumā, katrreiz nomana avangarda maz kas palika pāri, viņi prata cīnīties, viņš juta uz pakauša Arletas vēso roku un viņas lūpas pie auss, Pīters ir gatavs, labi, braucam, Sevilja sacīja, kaut kur kaut kas nokrakšķēja, it kā pēkšņi būtu ieplīsusi bura, nē, tas taču ir neprāts laisties fārvaterā pilnīgā miglā, neko neredzot, neko iepriekš neizlūkojot, pagaidīsim, viņš nolēma, pasaki'Pīteram, lai pagaida, viņš pārliecās pār laivas malu un ar delnu uzsita divreiz pa ūdens virsu, sekundi vēlāk pirksti sataustīja siltu, gludu masu, Sevilja pārlaida roku pār to uz vienu un otru pusi, viņi abi bija tur, Fa! Bi! viņš klusu iesvilpās delfīnu valodā, savādi, cik labi svilpiens saskanēja ar vēja brāzmām un ūdens šļakstiem pret zemūdens klintīm, interesanti, ko domā šie tur, .kas noklausās, piespieduši ausi pie saviem aparātiem?

— Fa, Bi, vajag aizpeldēt pa fārvateru līdz jūrai.

— Un tad?

— Varbūt tur ir kāds kuģis vai laiva. Varbūt akvalangists. Atpeldiet atpakaļ un pasakiet.

Uz brīdi iestājās klusums, un Fa nosvilpoja:

— Labi. Tur ir akvalangists, viņš peld mums pretī. Ko es daru?

— Tu viņu nosit.

— O nē, — Fa sacīja. — Es viņu nositu, viņš nogrimst un mirst. O nē.

— Tu viņu nenosit, viņš nogalina mūs.

Klusums, un Bi svilpoja:

— Es ar zobiem pārkožu viņa cauruli, viņš paceļas virs ūdens, es no muguras iebelžu viņam un uzmetu viņu uz klints.

Apbrīnojama atteikšanās no vardarbības: viņa padarīs pretinieku cīņas nespējīgu, taču izglābs tam dzīvību.

— Labi, — Sevilja sacīja.

Delfīni ienira, un viņš iztēlojās, kā tie abi slīd melnajā ūdenī, kra-kra-kra priekšā krakšķot sonaram, kas uzzīmēja visus šķēršļus ceļā tik skaidri, it kā viņi tos patiešām redzētu, divi gareni, slaidi silueti, vingru un spēcīgu .astes kustību dzīti, ar apbrīnojami niecīgu piepūli traucas kā bultas bez trokšņa, un aiz viņiem nepaliek ne vērpatas, ne vagas, jo viņi ir tikpat plūstoši kā ūdens, kurā viņi ienirst, to nesakuļot, ūdens un viņu ķermenis ir vienots veselums, viņu svars vien šai ātrumā kļūst par briesmīgu ieroci, zem elastīgā ādas apvalka simt sešdesmit līdz divsimt kilogramu muskuļu, ko pārvalda tikpat viltīgas un attapīgas smadzenes kā cilvēkam, taču labsirdības kontrolētas smadzenes.

Pēc dažām sekundēm Sevilja atkal juta zem rokas viņu ādu. Fa svilpoja.

— Tāda pati laiva kā tava. No gumijas. Tikai lielāka.

— Vai laiva peld?

— Nē. Noenkurota. Pie ieejas.

Tātad uzglūn, gaida viņus, aizšķērsojot ceļu. B vīri droši vien nopratuši pēc tā, ko noklausījās, un pēkšņā klusuma vēlāk, ka viņi gatavojas bēgt.

Sevilja pārdomāja, pie viņa vaiga piekļāvās Arletas lupas, Pīters domā, ka vajag tuvoties un uzbrukt, sviežot granātas, Sevilja sataustīja Arletas ausi, nē, pasaki viņam, ka nē, lai mestu granātas, vajag redzēt, ja iznāks tuvcīņa, būs kritušie abās pusēs, arī mūsu, viņš apklusa, laiks aizritēja, pa delnām viņam tecēja sviedri.

— Ko man darīt? — Fa jautāja.

— Kā laiva noenkurota?

— Ar virvi. Un kaut kas ir tās galā.

— Ar virvi? Vai tu esi pārliecināts? Virve, nevis ķēde?

— Jā.

Sevilja izslējās.

— Tu ienirsti. Tu pārkod virvi ar zobiem uņ viegli viegli pagrūd laivu.

— Uz kuru pusi?

— Pa labi. Tur ir straume. Vajag to atrast.

— Bi atradīs, — sacīja Bi.

Delfīni pazuda, vaigam atkal piekļāvās Arletas mute, viņi jutīs, ka laiva kustas, Sevilja pārlaida roku pār Arletas seju, pacēla matu cirtu, atrada ausi un vienā elpas vilcienā nočukstēja: nē, nakts ir tumša, nav

neviena orientiera, viņš iegremdēja labo roku ūdenī un domāja: viņi manīs gan, tikai par vēlu, kad būs uzsēdu- šies uz akmeņiem, zaudējuši koordinātes un, cerams, dabūjuši kādu sūci.

Viņš noliecās pa kreisi un taustījās ar kreiso roku, līdz sataustīja Pītera roku, viņš juta, ka Pīters pieliecas, Pīter, ja Fa un Bi tas izdosies, tad, izbraucis no fārvatera, airējiet apmēram stundu, turoties pa kreisi, pēc tam uz minūtēm piecām iedarbiniet motoru, izslēdziet un ieklausieties, tad atkal iedarbiniet, un tā joprojām, iestājās klusums, Pīters to pārtrauca, jautādams, ja viņi būs novākti no ceļa, kāpēc to neizmantot un nebraukt ar pilnu ātrumu? nē, Sevilja enerģiski iebilda, kaut kur noteikti gaida viņu galvenais kuģis, viņi to pa radio brīdinās, sonars uztvers jūsu motora troksni, un pēc minūtes viņi būs klāt, kā jums zināms, šai apkaimē zvejnieku laivas naktī nav manāmas.

— Pa, kur ir tava roka? — Bi svilpoja.

Sevilja iegremdēja roku ūdenī, un Bi lika tai sevi glāstīt, pirms ierunājās.

— Tas ir jocīgi, — Bi sacīja. — Laiva peld, viņi neko nemana.

— Vai viņi sarunājas?

— Nē, — Fa atbildēja. — Viņi nerunā. Laiva peld. Viņi nerunā.

Bi ieklukstējās, Sevilja noliecās pa kreisi, Pīter, viņš vienā elpas vilcienā čukstēja, uz redzēšanos, un pēkšņi no vienas laivas uz otru tumsā un klusumā četras rokas taustoties meklēja cita citu un uz vairākām sekundēm sakļāvās ciešā spiedienā, Sevilja norija siekalas, sirds viņam strauji pukstēja, savādi, šie mirkļi bija tik piesātināti, ka izgaisa neaizritējuši, šīs dažas sekundes jau bija pagātne, uz kuru varēja tikai atskatīties.

— Airējiet, Pīt, — Sevilja čukstēja.

Viņš dzirdēja, ka Pīters atkāpjas, lai ķertos pie airiem.

Bi svilpoja:

— Es viņam palīdzēšu.

Sevilja apsēdās un sāka lēnām irties uz priekšu, bet jau pēc brīža viņš ievilka airus: Fa no aizmugures stūma laivu. Viņš uzsvilpa: ne tik ātri, Fa. Sevilja paņēma vienu airi un sniedza Arletai, sacīdams: uzmani, lai neuzgrūžamies klintīm tavā pusē, es uzmanīšu savu pusi. Bet Fa stūma laivu tik pareizi, pats koriģēdams virzienu, it kā viņš visu skaidri redzētu.

Izbraucot no fārvatera atklātā jūrā, Sevilja juta spirgtu dienvidvēja brāzmu iesitamies sejā, gumijas laiva sāka lēkāt pa viļņiem, viņš airēja ar kreiso airi, kamēr izlīdzināja kursu un kompasa adata nostājās pret dienvidiem, tad uzsvilpa: Fa, vai tu vari ievērot dienvidu virzienu, bet protams, Fa atbildēja, pasauc Bi, es jau esmu šeit, Bi sacīja, gumijas laiva sāka peldēt ātrāk, laikam arī Bi to stūma, Sevilja nolika Arletas airi laivas dibenā, taču savu paturēja blakus, viņš juta uz rokas uzgulstamies Arletas augumu, plecam piekļaujamies

galvu, pie sejas pieskārāmies matus, Bi svilpoja: Pa, kāpēc tu neiedarbini motoru? viņš noliecās, bet neredzēja neko, pat neko nedzirdēja, tik klusu peldēja abi delfīni, laikam jau stumjot laivu katrs no savas puses tai vietā, kur pakaļējie veltņi savienojās ar gumijas korpusu, viņš svilpodams atbildēja, vēlāk, Bi, mēs vēl esam par tuvu, viņiem ūdenī ir mašīnas, kas dzird motora troksni, vai tu esi nogurusi?, Bi izgrūda svilpienu, kas atgādināja smieklus, tiem atbalsoja otri smiekli, Fa un Bi sen nebija jutušies tik laimīgi, stumt ūdenī trīssimt kilogramu smago laivu ar motoru un cilvēkiem, kas sēdēja laivā, viņiem bija nieks, rotaļa, visskaistākā rotaļa, šis ilgais, neparedzētais peldējums naktī atklātā jūrā ar Ma un Pa, delfīni saprata, cik svarīgs ir viņu uzdevums: viņi palīdz labiem dieviem bēgt no ļauniem dieviem, viss atkal bija skaidrs, Sevilja jautāja, cik ilgi jūs varat stumt laivu?, abi delfīni apmainījās svilpieniem, un Fa atbildēja, garu gabalu un pusgaru, Sevilja paskatījās uz rokas pulksteņa luminiscējošo ciparnīcu, desmit trīsdesmit piecas, sacīsim, stundu, jāņem vērā, ka Fa patīk lielīties, tātad pulksten vienpadsmitos trīsdesmit piecās viņš iedarbinās «Merkuriju», tas būs visbīstamākais brīdis, viņš aizsūtīs Fa divas jūdzes uz priekšu, Bi peldēs divas jūdzes iepakaļ, delfīnu sonari uztvers katru aizdomīgu kustību ūdenī, vai tā būtu laiva, vai kuģis, pašlaik, aklā tumsā bez trokšņa slīdot pa jūru, viņu laiva bija nenotverama kā zivs, varbūt vienīgi Savienoto Valstu kara flotes sonaru bojas, kas bija tik jutīgas, ka vairāku jūdžu attālumā uztvēra valzivs elpu un tās uzšļāktā ūdens šņākoņu, varētu viņus samanīt, bet katrā ziņā, Sevilja domāja, šis troksnis nav salīdzināms ar delfīnu elpošanu, viņš noliecās pār laivas malu un iegremdēja roku ūdenī, pirksti juta spēcīgo atplūstošā ūdens pretestību, brīnišķīgi, viņš klusu sacīja, viņi stumj mūs ar vismaz desmit mezglu ātrumu, Arleta neko neatbildēja, klusums ieilga, pēc viņas auguma trīsām viņš saprata, ka viņa raud, pieplakusi pie viņa krūtīm, viņš uzlika kreiso roku uz Arletas pleca un gaidīja, un pēkšņi viņam ienāca prātā: vakar,'tas bija vakar, kad Goldsteins ieradās salā, cik sen tas likās, bet cik maz laika pagājis kopš tā brīža īstenībā, viena diena, nakts, atkal diena, un otrās nakts vidū viņi bija zaudējuši visu, viņiem vairs nav «Karibī», nav ostas, nav mājas, nav salas un nav pat dzimtenes, un tik tiešām man tas ir vienalga, šobrīd nav ko žēlot savu personīgo ligzdiņu, ja izcelsies atomkarš, mums nepaliks nekas, pat ne planēta pati, kāda šausmīga bezjēdzība, kad dzīvnieki kaujas, viņi to dara, lai iegūtu pārtiku vai aizstāvētu savu teritoriju, bet nekad, it nekad v.iņi neiedomātos iznīcināt visu sugu un zemi, pa kuru staigā, Arletas balss iečukstēja viņam ausī, mīļais, vai tu domā, ka mums laimēsies?, viņš atbildēja uzmundrinošā balsī, es domāju gan, viņš sēdēja pie stūres uz piepūšamā sēdekļa, Arleta viņam blakus, viņa acis bija pievērstas kompasam, kreisā roka turēja airi, lai vajadzības gadījumā ar pāris

vēzieniem izlabotu kursu, bet tas nebija vajadzīgs, kā gan delfīniem izdevās stumt laivu precīzi uz dienvidiem, ne brīdi nenovirzoties no kursa, par spīti vēja brāzmām un bangām, kas tiecās sagriezt laivu sānis, Arleta izslējās, man nav bail mirt, viņa vienā elpas vilcienā izrunāja, man bail, ka mums var neizdoties, mums izdosies, viņš dedzīgi apliecināja, lai gan īstenībā nebūt nebija par to pārliecināts, izredzes bija diezgan nenoteiktas, viņš nebija tik naivs, lai domātu, ka taisnai lietai katrā ziņā jāuzvar, bet viņš nevarēja atļauties greznību būt pesimistam, nebija cita ceļa, vienīgi cerība, viņi nesa patiesību, kas varēja aizkavēt pasaules bojāeju, pirms viņiem Fa un Bi aiz tīras cilvēkmīlestības bija, spēkus netaupot, peldējuši divdesmit četras stundas no vietas, lai aiznestu šo patiesību Bobam, bet Bobs no tās atteicās, un šonakt, šai mirklī Kārību jūrā ir pēdējās cilvēka izredzes, Sevilja pēkšņi pārsteigts apjauta, cik tā ir ārkārtīgi augsta likme, nekad agrāk viņš to nebija tik skaidri atskārtis, tai pašā brīdī Arleta, it kā sekojusi viņa domu gaitai, balsij iedreboties, iečukstēja viņam ausī, ja mums laimēsies, tad jau, pateicoties mums, zeme, viņa nepabeidza teikumu, Sevilja domās atkārtoja, pateicoties mums, ar šaubām, it kā, būdams cilvēks, pats pret savu gribu būtu bijis līdzvainīgs cilvēka bezprātā un nežēlībā arī tad, kad cīnījās pret to, viņš klausījās, kā ūdens šļakst pret gumijas veltņiem, kad laivas priekšgals, viļņa pacelts, iekrīt ieplakā, no trieciena krakšķēja saliekamā dēļu grīda zem kājām, gaiss bija silts un arī Kārību jūra tik silta, ka, iegremdējot plaukstu ūdenī, tā nejuta vēsuma, ap viņiem tumsā pletās jūra, kuras dzīlēs mur- dēja neskaitāmas dzīvības un kura bija pietiekami bagāta zivīm, lai gadu simteņiem ilgi barotu indiāņus un baltos cilvēkus, ja vien baltie nebūtu nosprieduši, ka ērtāk ir iznīcināt indiāņus, no Fa un Bi dzirdēja tikai viņu ritmisko elpošanu, kad, laiku pa laikam izslējuši galvu virs ūdens, viņi ievilka nāsīs gaisu, pateicoties mums, Sevilja pusbalsī ar šaubām atkārtoja, vai — pateicoties delfīnu cilvēcīgumam?

ROBĒRS MERLS UN VIŅA ROMĀNI

Pazīstamais franču prozaiķis Robērs Merls pieder pie tiem rakstniekiem, kuru biogrāfija un literārā darbība cieši saistīta ar otrā pasaules kara traģiskajiem notikumiem. Robērs 2ans 2oržs Merls dzimis 1908. gadā Alžīrijā, vēlāk beidzis Sorbonas universitātes literatūras fakultāti ar filozofijas licenciāta un literatūrzinātņu doktora grādu. Draudošās fašistiskās agresijas priekšnojaus- mas, kas dziji satrauc katru domājošu cilvēku, ir izšķirēji faktori jaunā zinātnieka garīgās pasaules veidošanā, pievēršot viņa uzmanību vēsturiskās īstenības un atsevišķa cilvēka personīgās nostājas sarežģītajiem savstarpējās mijiedarbes jautājumiem.

Vēl saasinātākā formā šī problēma izvirzās, kad Robērs Merls jau ar pirmajām kara dienām tiek ierauts militāro notikumu virpulī. Kā mobilizēts karavīrs viņš pats pieredz franču un angļu apvienoto bruņoto spēku asiņaino sagrāvi pie Dinkerkas, bet pēc tam trīs gadus pavada karagūstekņu nometnē, līdz mielēm iepazīdams šeit valdošo brutālo necilvēcību.

Pēc vācu fašistu sagrāves topošais literāts kopā ar saviem nedienu biedriem atgriežas mierīgā dzīvē. Daudzus gadus viņš strādā par angļu literatūras profesoru Rēnas, Tulūzas, Alžīras un Parīzes universitātēs, līdztekus rosīgi nododamies literārajam darbam. Robēra Merla pirmā grāmata — atbilstoši viņa zinātniskajai specialitātei — ir pētījums par angļu rakstnieku Oskaru Vaildu. Tuvu šai literārās aktivitātes līnijai ir arī Robēra Merla tulkojumi no angļu valodas,' kuros viņš franču lasītājus iepazīstina ar Dž. Vebstera, Dž. Svifta un E. Koldvela grāmatām. Taču drīz vien viņš plašu slavu iemanto kā romānists, uzrakstīdams virkni aktuālām mūsu laikmeta problēmām veltītu darbu, no kuriem vairāki kļūst ne tikai par izcilu notikumu franču literārajā dzīvē, bet izraisa vairāk vai mazāk plašu atbalsi visā civilizētajā pasaulē.

Robēra Merla pirmais oriģinālromāns «Nedēļas nogale Dienvidu piekrastē» iznāk 1949. gadā. Šajā grāmatā attēloti Dinkerkas notikumi godīga, pacifistiski un humānistiski noskaņota, taču nevarīga inteliģenta Žiljēna Maija skatījumā. Karš viņa acīs ir baismīga haosa un absurda iemiesojums, kas iznīcina visus krietnākos cilvēka centienus. Atsevišķs indivīds šajā asiņainas varmācības atvarā ir bezspēcīga skaidiņa, kas ne tikai nespēj ietekmēt apkārt notiekošo, bet nespēj kontrolēt pat savu paša rīcību. Tāpēc neatliek nekas cits kā izmisums un nāve, ja vien cilvēks negrib nokļūt atraisītu zvērisku instinktu varā. Robēra

Merla romāna varonis nespēj sev piedot pat to, ka viņš nogalinājis divus neliešus, kas izvarojuši meiteni un apdraudējuši arī viņa dzīvību.

Neraugoties uz šādām pārprasta humānisma ieskaņām, kas nosoda jebkādus varas līdzekļus pat tādā gadījumā, ja tie pielietoti patiesas cilvēcības aizstāvēšanai, Robēra Merla pirmais romāns iegūst lielu popularitāti, saņem brāļu Gonkūru prēmiju un tiek pārtulkots daudzās valodās. Ne tikai romāna problemātikā, bet arī mākslinieciskajā formā, kas atbilstoši varoņa traģiskajām izjūtām iezīmējas ar ekspresīvu kompozīciju un stilu, kara šausmas pārdzīvojusī cilvēce saklausīja atbalsojamies nesen pieredzēto un izciesto.

Jaunu posmu autora uzskatu attīstībā nosprauž viņa otrais, 1953. gada publicētais romāns «Mans amats ir Nāve», kurš uzskatāms par vienu no visizcilākajiem darbiem franču literatūrā pēckara gados. Vispirms tas apliecina lielu soli uz priekšu rakstnieka filozofisko un politisko uzskatu nobriedumā. Šeit Robērs Merls vairs nepauž vienkāršu, sociāli vēl diezgan izplūdušu sašutumu pret kara izraisīto varmācību, bet vēršas pret konkrētiem ļaunuma iemiesotājiem. Pats autors vēlāk gan izteicies, ka viņš savu romānu rakstījis, vadīdamies no morāliem un psiholoģiskiem apsvērumiem, un tikai reakcionāro aprindu neapvaldītais sašutums kā pašā Francijā, tā jo sevišķi Rietumvācijā licis viņam saprast uzrakstītās grāmatas politisko nozīmi. «Sis romāns atstāja uz mani, romāna autoru, dziļu iespaidu,» Robērs Merls paskaidroja. «Tas bija man pirmais solis rakstnieka pienākuma atskārsmē-.»

Romānā «Mans amats ir Nāve» Robērs Merls par galvenā varoņa Rūdolfa Langes prototipu izvēlējies Osvencimas nāves nometnes komandantu Rūdolfu Hesu. Tāpat kā iepriekšējā romānā, rakstnieks šeit lielā mērā izmantojis personiskās pieredzes materiālu, taču vēl bagātīgāku vielu sniegusi Hesa dienasgrāmata, kas Francijā bija publicēta pēc Osvencimas nometnes komandanta notiesāšanas un nāves soda izpildes. Par galveno uzdevumu rakstnieks izvirzījis nevis attēlot nometnes šausmas un komandanta nežēlību, bet gan noskaidrot, kā mūsdienu civilizētajā sabiedrībā var rasties tādi briesmoņi, kuri spēj aukstasinīgi un metodiski, profesionāli nodarboties ar savu līdzcilvēku spīdzināšanu un slepkavošanu. Visai veiksmīgi rakstnieks izvēlējies arī šādam uzdevumam atbilstošu literāro paņēmienu — novērot sava personāža rīcību nevis it kā no malas, citas personas skatījumā, bet gan raugoties ar mākslinieciski analizējamā indivīda acīm un paliekot viņa apziņas ietvaros. Sāda veida psiholoģisku introspekciju saistīdams ar Vācijas nesenās vēstures galveno īpatnību vērtējumu, Robērs Merls pārliecinoši parāda politiskās tirānijas iedarbes mehānismu, kas cilvēku no patstāvīgi domājošas un jūtošas saprātīgas būtnes pārvērš aklā pavēlu izpildītājā, sava veida robotā, kuram svešs pat kritiskas domas minimums. Sīs iedarbes rezultāti jo sevišķi uzskatāmi izpaužas ainā, kad pēc hitleriskās Vācijas sakāves Rūdolfs Lange tiek nodots tiesai un

izmeklētājs pūlas izdibināt, ko īsti domājis un jutis Lange, sūtīdams nāvē tūkstošiem gluži nevainīgu cilvēku. «Kāda nozīme tam, ko domāju es personīgi,» izmeklētājam atbild Lange. «Mans pienākums ir paklausīt.» Ka rakstnieka brīdinājums no cilvēka automatizēšanas attiecas ne tikai uz pagātni un ne tikai uz vācu fašismu,

Robērs Merls uzsvēris savās piezīmēs «Materiāli romānam «Mans amats ir Nāve»»: «Osvencima izvirza ne tikai vācu problēmu… tā izvirza cilvēka problēmu. Mums jācenšas pēc tā, lai bezgalīgais naida stulbums neatrastu iespēju no jauna ieviesties pasaulē un to izpostīt.»

Savā nākamajā, 1962. gadā izdotajā romānā «Sala» (tulkots arī latviešu valodā) rakstnieks pievērsies citam konkrētās īstenības lokam, taču būtībā risinājis tālāk iepriekšējos darbos aizsākto problemātiku, to novezdams jau līdz izšķirējai konsekvencei. Intriģējošais stāsts par jūrnieku dumpi 18. gadsimtā uz kāda angļu kuģa un viņu turpmāko dzīvi vientuļā salā kopā ar nedaudziem iezemiešiem ir tikai ārējais ietērps leitnanta Ādama Persela garīgās pārveides izsekojumam. Jau pašā sākumā mēs viņu redzam kā krietnu un vīrišķīgu cilvēku, kas, likdams uz spēles dzīvību, uzstājas pret varmācīgo kuģa kapteini. Arī vēlāk, dzīvojot uz vientuļas salas, viņš aizstāv apspiestos iezemiešus. Taču, nesaudzēdams pats savu dzīvību, viņš atsakās izliet cita asinis, pat tādā gadījumā, ja ar to tiktu novērsta daudz plašāka asinsizliešana un likvidēta brēcoša netaisnība. Asiņainā sadursmē viņa rokas paliek «tīras», lai gan tāpēc bojā iet daudz citu krietnu cilvēku. Un tikai pamazām leitnants Persels atskārst, ka līdzīga nostāja patiesībā ir izdevīga vienīgi gļēvam un izvairīgam cilvēkam, kurš atbildību noveļ uz citu pleciem, pats kā Poncijs Pilāts mazgādams rokas šķietamā nevainībā. Šīs atziņas vadīts, leitnants Persels tad arī noteikti nostājas apspiesto pusē, lai pat ar ieroci rokā cīnītos pret netaisnību.

Krievu literatūras kritiķe L. Zoņina pareizi norāda, ka leitnanta Persela ceļš zināmā mērā raksturo paša Robēra Merla noieto atziņu ceļu. Ja viņa pirmais romāns noliedz asinsizliešanu un vardarbību principā, neatkarīgi no tā, kas tos izraisījis un pret ko tie vēršas, bet otrajā cenšas dziļāk ielūkoties necilvēcības mehānikā, lai atrastu pozīcijas cīņai pret vēsturiskā un morālā ļaunuma nesējiem, tad trešajā viņš jau noteikti nosoda tos morāles principus, ar kuriem cilvēks attaisno savu pasivitāti un izvairību.

Robēra Merla daiļrades turpmākā attīstība risinās jau uz šīs teorētiskās atziņas bāzes. Līdz ar to viņš pievienojas tam talantīgo, domas dziļuma un mākslinieciskās izveides spilgtuma ziņā visai augsti vērtējamo franču rakstnieku avangardam, kuram raksturīga dedzīga interese par mūsdienu visaktuālākajām, cilvēces turpmākā likteņa pagriezienos būtiski svarīgām problēmām. Reizēm šī interese ir tik tieša, ka rakstnieks pievēršas klajam publicistiskam izklāstam, kā Robērs Merls to darījis savā 1965. gadā izdotajā grāmatā «Monkada»,

kurā dedzīgi iestājas par Kubas atbrīvošanās cīņām. Reizēm tā, plašā domas lidojuma diapazonā dominējošajai tēmai organiski pievīdama klāt daudzas citas, ar to saistītas, rada gluži jauna literāra paveida darbus, par kādu uzskatāms tagad latviskā tulkojumā lasītājam sniegtais romāns «Cilvēcīgais dzīvnieks».

Pirmajā acu uzmetienā tas varētu likties zinātniski fantastisks, uz šodienas delfinoloģijas atziņām dibināts vēstījums par šiem neparasti cilvēcīgajiem dzīvniekiem. Taču romāns kā notikumu sižetiskajā sazarojumā, tā arī politiskās un filozofiskās domas izvērsuma ziņā ir daudz bagātāks. Robērs Merls, meklēdams savam darbam žanra apzīmējumu, dēvē to par politiski fantastisku un uzsver tā radniecību ar slavenajiem Svifta un Čapeka darbiem. Taču vairāki izveides momenti Robēra Merla romānu noteikti atšķir no citiem līdzīgiem darbiem. Vispirms tā ir romāna tiešā, gandrīz vai avīžnieciski publicistiskā aktualitāte. To labi apzinājies arī pats autors, savu romānu raksturodams šādiem vārdiem: «Fantastiskais romāns? Zinātniski fantastiskais? Paviršā acu uzmetienā — jā. Pēc būtības — nē. Ja es aizsteidzos notikumiem priekšā, tad ne par divdesmit vai trīsdesmit gadiem, bet par ļoti īsu laika sprīdi — par trim vai, lielākais, sešiem gadiem —, un turklāt es nepavisam neesmu pārliecināts, ka patiesībā aizsteidzos tiem priekšā.»

Patiesi. Cenzdamies piešķirt savam romānam jo aktuālāku skanējumu, rakstnieks tā notikumus hronoloģiskā ziņā maksimāli pietuvinājis grāmatas uzrakstīšanas laikam. Tā, Robēra Merla romāns parādījās atklātībā 1967. gadā, taču tajā ietvertie notikumi risinās laika posmā no 1970. gada 28. marta līdz 1973. gada 8.—9. janvārim. Tik tiešs notikumu piesaistījums attiecīga vēstures posma īstenībai sniedz ne tikai priekšrocības, bet rada arī zināmas grūtības, jo tas, kas grāmatas izdošanas laikā bija vēl nākotne, kaut arī visai tuva, drīz vien pārvēršas par šodienu un savā ziņā pat par pagātni. Jo sevišķi tas sakāms par mainīgajām, politiskās konjunktūras nosacītajām atsevišķu konkrētu valstu savstarpējām attiecībām. Taču apmulsumu tas var radīt tikai lasītājā ar pavisam primitīvu literatūras izpratni. Robēra Merla satraukti pulsējošā doma par cilvēces nākotni, par patiesu cilvēcīgumu, par pazemojošo policejisko kontroli agresīvus plānus perinošās valstīs, par zinātnieka atbildību savas sirdsapziņas un laikmeta priekšā nepavisam nav saistīta ar konkrētiem kalendāra datiem un pat ne ar iespējamām izmaiņām valstu politiskajās attiecībās. Šajā ziņā romāns «Cilvēcīgais dzīvnieks» sasaucas ar Robēra Merla iepriekšējo romānu: tāpat kā tur 18. gadsimta jūrnieku dumpja, Dienvidjūras un palmu eksotika bija tikai ārējā čaula domai par cilvēka aktīvas nostājas nepieciešamību un viņa atbildību vēstures priekšā, tāpat arī romānā «Cilvēcīgais dzīvnieks» pat viseksaktākie delfinoloģijas dati un vissarežģītākie notikumu pavērsieni nav

pašmērķis, bet gan rakstnieka domas raķetes nesējpakāpes, kurām lemts atkrist, lai pati doma, to paātrināta, precīzi trauktos uz noteikto mērķi. Tā arī izcilais franču rakstnieks un kvēlais sava laikmeta pilsonis Robērs Merls lasītāju prātus un sirdis saista ne jau ar mainīgās konkrētās vēsturiskās īstenības detaļām, bet gan ar to, ka satrauc mūsu sirdsapziņu, liek ikvienam padomāt par savu vietu mūsdienu pretspēku lielajā sadursmē un savu vēsturisko atbildību, vienalga kur un kādā nozarē risinātos mūsu ikdienas darbs.

V. Meļinovskis

Робэр Мерль РАЗУМНОЕ ЖИВОТНОЕ Издательство «Зинатне» На латышском языке

Перевод с французского Волдемара Мелиновского

Оформление Мары Рикмане

Izdota saskaņā ar Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Redakciju un izdevumu padomes lēmumu

R. Merls

cilvēcīgais dzīvnieks

Redaktors o. jansons

Māksi, redaktors G. KRUTOJS ,

Tehn. redaktore E. POCA

Korektore A. ZAĶA

Nodota salikšanai 1972. g. 29. septembrī. Parakstīta iespiešanai 1973. g. 15. jūnijā. Tipogr. papīrs Nr. 3, formāts 60 X 84'/i6. 19 fiz. iespiedi.; 17,67 uzsk. iespiedi.; 20,99 izdevn. 1. Metiens 40 000 eks. Maksā 1 rbl. 19 kap. Izdevniecība «Zinātne» Rīgā, Turgeņeva ielā 19. Iespiesta Latvijas PSR Ministru Padomes Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas Rīgas veidlapu tipogrāfijā Rīgā, Gorkija ielā 6. Pašūt. Nr. 3234.

Atsauksmes par šo grāmatu un vēlējumus lūdzam adresēt izdevniecības «Zinātne» populārzinātniskās un zinātniski fantastiskās literatūras redakcijai Rīgā, Turgeņeva ielā 19.

CIENĪJAMO LASĪTĀJ! Izdevniecība «Zinātne» kopš 1970. gada izdod sēriju «Apvārsnis»,

kura iemantojusi lasītāju atsaucību. Šis sērijas grāmatas saistošā, interesantā formā sniedz zināšanas visdažādākajās jomās. Sevišķa vērība tiek veltīta dabai un tās aizsardzībai.

Lai Jūs varētu pārliecināties, vai esat iepazinies ar visām šīs sērijas grāmatām, sniedzam «APVĀRSNĪ» iznākušo grāmatu sarakstu.

Dž. Korbets «KUMAONAS CILVĒKĒDĀJI» V. Obručevs «SAŅŅIKOVA ZEME» B. un M. Gr ži meki" «SERENGETI NEDRĪKST MIRT»

Š. Auerbaha «ĢENĒTIKA» A. Cernovs «HOMO AĢUATICUS» Z. Kosidovskis «KAD SAULE BIJA DIEVS» V. Kuzmiščevs «MAIJU PRIESTERU NOSLĒPUMS»

Dž. Darels «ZVĒRUDĀRZS MANĀ BAGĀŽĀ» M. Marē «SEPTIŅI VIRI PINGVĪNU VIDŪ» F. M o u a t s «NEVAINOJIET VILKUS» Dž. Adamsone «DZIMUSI BRĪVĪBAI»

A. A z i m o v s «VISUMS» V. L e v i «ES UN MĒS»

U. M a 1 v i h i 1 s «KALAHARI SMILTIS» E. Heringa' «FARAONA TĒLNIEKS» K. Lorencs «VIŅŠ RUNĀJA AR ZVĒRIEM, PUTNIEM UN ZIVĪM»

Izdošanai tiek gatavotas

B. Grži tneka «ČETRKĀJAINIE AUSTRĀLIEŠI» E. Koljera «TRIJATĀ CILKOTINAS MEŽOS» T. H e i j e r d ā la «RA»

A. O. Ekskvemeiina «AMERIKAS PIRĀTI» Dž. D a r e 1 a «MANA ĢIMENE UN CITI ZVĒRI» V. V i 11 i s a «VECUMS NAV ŠĶĒRSLIS»

PASKAIDROJUMI

1 Francijā beidzot sāk atzīt čehu teātri un kino, bet man ar skumjām jāpiezīmē, ka «Karš ar salamandrām» franču tulkojumā, kas pirms dažiem gadiem izdots Francijā, neatrada ne tūkstoš lasītāju. (Autora piezīme.)

2 - 3234

1 Skin-deep analysis.

3 - 3234

4 - 3234

1 Tase (angl.).

1 Virssulainis (angl.).

1 Zivs! (Angl.).

1 — Paklausies!

— 'kļaus!

— Pa dod zivi vakarā.

— 'vkarā!

— Jā. Pa dod zivi vakarā.

— 'Kei! («O'kei» vietā.)

(Angļu valoda, kādā profesors Sevilja runā ar Fa, ir vienkāršota un gramatiski ne visai pareiza.)

4 Zivs priekš Fa!

1 Iemīļotais dzīvnieks (angl.).

1 Izpriecu vakari (angl.).

1 Kauns! Kauns! (Angl.)

1 Saka (lat.).

12 — 3234

1 Smadzeņu trests (angl.).

1 Narkotiskas vielas.

īo.i

1 Prezidents Džonsons pirmais ar šo izteicienu apzīmēja jaunekļus, kuri atteicās dienēt armijā.

]4 — 3234

1 Un nu mēs atkal esam sūdos (vac.).

1 Iegansts karam (lat.).

1 Veci jūrnieki (angl.).

[1] gribu šeit precizēt, ka maka Orlana lieliskā novele «Uzvarētājs zvērs» iznākusi vairāk nekā divdesmit gadu pirms Orvela «Lopu fermas». Lai kritiķi lemj, vai te runa var būt par aizguvumu vai sagadīšanos. (Autora piezīme.)

[2] piemēram, irvinga vollesa «Ceturtais numurs». (Autora piezīme.)

[3] viņa nebūt nebija dzimusi Dienvidu štatos, vecvectēvs viņai

bija itālietis, gaužām parasts, patukls vīrs, kas tika pie turības ar pārtikas preču vairumtirdzniecību. Un tomēr no šī vectēva viņa bija mantojusi savu madonnas seju un prerafaelītu kaklu.

[4] tādu eksperimentu izdarījis Dr. Bastians.

[5] sie trīs priekšmeti izraudzīti tāpēc, ka tiem ir kaut kas kopējs. Angļu valodā tos apzīmē ar vienzilbīgiem.vārdiem «hat, bail, stick».

[6] augšā (angl.).

[7] labais, kreisais, iekšā, ārā (angl).

[8] iet, nākt, klausīties, skatīties, runāt (angl.).

[9] mūzika, Ivans, klausīties (angl.).

[10] dod (angl.).

[11] zivs (angl.).

[12] fantastisks tēls Šekspīra lugā «Vētra», ķēmīgs gnoms, kas personificē brutālu spēku, kuram jāpak|aujas augstākai varai, bet kurš allaž dumpojas.

[13] — fa, ko tu velies?

— Zivs!

[14] fa, ķer bumbu! (angl.)

[15] fa dod zivi bi!

[16] vai fa vēlas mūziku? (angl.)

[17] jā, fa, ko tu vēlies? (Angl.)

[18] 'prot? («Saprot» vietā, angl.)

[19] pa dod Bi! (Angl.)

[20] paklausies, Fa! (Angl.)

[21] fa runā. Pa dod Bi naktī. (Angl.)

9 — 3234

[22] trīs fotogrāfijas, kas uzņemtas, Seviljam nezinot, rāda viņu pa pusei piecēlušos no krēsla, ar saniknotu seju, izvalbītām acīm, pietūkušām dzīslām uz kakla, labā roka izstiepta noraidošā žestā. Balss kāpj satrauktā crescendo «nē, nē, nēl».

[23] pirms diendusas, kungs? (spān.)

[24] gļēvuļi (span.).

[25] megijas milleres piezīme.

[26] es paliku pierakstīt sarunu (Megijas Milleres piezīme).

[27] Žurnālists, kas uzdeva šo un nakamos jautājumus, bija kāds kvekeris, vārdā M. B. Freizijs (Megijas Milleres piezīme).

[28] «lauvas» (angl.).

[29] «delfīni» (angl.).

[30] «es tevi mīlu, Bi» (angl.).

[31] «dārgā, viņš ir Fa», «Viņš ir briesmīgs anti-Fa» (angl.).

[32] delfīnu dzērienu (angl.).

[33] «jums nevajadzētu doties jūrā bez delfīna» (vai «bez jnērķa»). Vārdu spēle («purpoise» angl. — delfīns un «purpose» — mērķis, nolūks), kas aizgūta no «Alises Brīnumzemē».

[34] — Kas viņam kait? — Viņš saka, ka gribot mācīties krievu valodu.» (Angl.)

11 - 3234

<: *1* Vairāk zivju! Vairāk ūdens! Un mazak darba! (Angl.)

[36] marko Ļepovičs izgrieza un aizsūtīja savam draugam uz Sarajevu šo «Billa un Lizijas» epizodi, kuru viņš uzskatīja par ļoti simptomātisku amerikāņu tautas vajāšanas mānijai.

[37] es bīstos grieķu ari tad, kad viņi nes davanas (lat.).

[38] kategoriski (lat.).

163

[39] sie «katram skaidrie iemesli» nebija īstie, kā Lorrimers vēlāk atzinās Edemsam kādā privātā sarunā. «Lai nu vēl būtu psihologi, bet priesteri! Jus un es, mēs taču esam kristieši, Deivid, bet tas nekad nav kavējis mūs izpildīt mūsu pienākumu. Taču dievs vien zina, kā Fa un Bi reaģētu, ja viņiem iebāztu galvā evaņģēliju! Varbūt viņi uzskatītu sevi par Jehovas lieciniekiem un atteiktos dienēt armijā reliģiskas pārliecības dēļ!»

[40] bravo! (angl.)

[41] mariusa Silvena pārmetumi, starp citu, bija pamatoti tikai daļēji, jo Porn- pidū pirmā valdība jau 1966. gada aprīlī bija nodibinājusi delfīnu pētīšanas centru Biaricā.

[42] ar to pašu adjektīvu «pārsteidzošs» iepriekš bija apzīmēti amerikāņu sasniegumi.

[43] cīņa par dzīvību (angl.).

[44] divdaļīgs peldkostīms.

179

[45] bobs.

[46] asarains stāsts (angl.).

[47] sī vēstule palika bez atbildes.

[49] mozus grāmata, 19. nodaļa, 13., 24. un 25. pants.

[50] sinklera lūisa romāna varonis, caurmēra amerikāņa simbols.

[51] banknotes.

[52] students (angl.).

[53] Atšķirība no «Martas dēliem», kas minēti sv. Lūkasa ev. X nodaļā. (Autora piezīme.)

[54] bet man ir solījumi jātur

Un jūdzes jānobrauc, pirms dusēt eju, Un jūdzes jānobrauc, pirms dusēt eju.

[55] delfīnu pārošanos, kas jau pati par sevi ir visai sarežģīta, traucē trokšņaino jauno tēviņu klātbūtne, kuri vēro šo procesu, neskopodamies ar svilptiem komentāriem un arī paši izrādīdami acīm redzamu uzbudinājumu. (Autora piezīme.)

[56] nē, ser, nē, ser (angl.).